

“ ใ้พระทาน้ง ธิ่มะทาน้ง จินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน หนะการให้ทั้งปวง ”

ขอมอบเป็นธรรมบรรณาการ	
แต่	
จาก	

คำกล่าวมอบหนังสือ ก่อนมอบหนังสือเป็นธรรมทาน

ให้กล่าวดังนี้.-

ขอบุญนี้ จงถึงแก่พระอริยเจ้าทั้งหลาย เทวดาผู้รักษาดัวข้า เทวดา
ผู้รักษาน้ำบ้านเรือน ทรัพย์สิน , การค้า นาไร่ของข้า ญาติของข้า และเจ้ากรรม
นายเวรทั้งหลาย ขอจงมีฤทธิ์ มีอำนาจ อยู่เป็นสุขเถิดฯ

ขอบุญนี้ จงเป็นเหตุปัจจัย ให้เกิดปัญญาญาณ ถึงความพ้นทุกข์ คือ
พระนิพพานเทอญฯ

พิมพ์เผยแพร่เพื่อเป็นธรรมทาน

- ชื่อหนังสือ : มนุษย์เกิดมาทำไม ? เล่ม ๑๑
ว่าด้วย พระวินัยเชิงแนวปฏิบัติ (วินัยพระ-วินัยคน)
- เลขมาตรฐาน : 978-974-300-762-0
- สากลประจำหนังสือ
- พิมพ์ครั้งที่ ๑ : สิงหาคม ๒๕๕๒ จำนวน ๓,๖๐๐ เล่ม
- พิมพ์ที่ : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด
๕/๕ ถนนเทศบาลรังสฤษฎ์เหนือ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐ โทร. ๐๒-๙๕๓-๙๖๐๐
- ภาพปกหน้า : “พุทธบริษัท ๔” จากหนังสือชีวิตงาม
- ภาพปกหลัง : “กรรมบถ ๑๐” จากหนังสือชีวิตงาม
- ผู้รวบรวม : นายสุวัฒน์ พิทักษ์วงษ์ ๓๕๕/๑๑๙๙ ซอย ๒ หมู่บ้านพัฒนา
และเรียบเรียง : ถนนวิภาวดีรังสิต (ซอยพหลโยธิน ๗๗)
หมู่ ๑๕ ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๓๐
(สถานฝึกปฏิบัติธรรม ชมรมเผยแผ่พระสัทธรรมเพื่อการพัฒนาสังคม
โทร. ๐๒-๕๓๖-๖๕๒๒)
- ผู้เอื้อเพื่อพิมพ์ : นางสาวกานต์สินี พิทักษ์วงษ์, นางสาวกุลิสรา รุ่งมณี
ต้นฉบับ
- ผู้ประสานงาน : นางสาววิภา พิทักษ์วงษ์
- ภาพและ : นายสเรีयरพงศ์-นางพรรณศิริ ฤทธิเรืองเดช
- ข้อมูลประกอบ : นายเกียรติศักดิ์ ลำสีปิ่น นางสาวกานต์สินี พิทักษ์วงษ์
นางสาวกิงกาญจน์ พิทักษ์วงษ์ นายพงศธร พิทักษ์วงษ์
- เว็บไซต์ : <http://sites.google.com/site/humanbornfor>
<http://humanbornfor.blogspot.com>
<http://www.answertolife.ob.tc>

หนังสือนี้ จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน ไม่จำหน่าย เมื่อท่าน
ไม่ต้องการใช้หนังสือนี้แล้ว กรุณามอบให้ห้องสมุดหรือผู้อื่นใช้
ประโยชน์ต่อไป จะเป็นกุศลอย่างยิ่ง

คำนิยาม

เว็บไซต์ กรมจัดซื้อพัสดุ.

โดยเว็บไซต์ CD กรมสรรพากร

ทุกข้อแล้ว คือเฉพาะของกรม กรม
สรรพากรได้จัดทำ. เพื่อประโยชน์ใช้
สอยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการซื้อเว็บไซต์
ต่อไปในอนาคต เพราะกรมสรรพากร
ได้ไม่สะดวกไปใช้เว็บไซต์อื่น เพื่อความสะดวก
อีก. พอลิพัฒนาเว็บไซต์ให้เสร็จ. เว็บไซต์
เว็บไซต์

๑๐๐๐ ปี ๑-๑๐ ปี กรม กรม

CD ทุกข้อแล้ว คือเว็บไซต์ของกรม
สรรพากร. เว็บไซต์กรมสรรพากร

เว็บไซต์

เว็บไซต์

(กรมสรรพากร)

คำนิยาม

2416/2 4.86 7/10/2020 10:20

26 INVIC 254-8

รูปน กณ ๕ รูปน กณ ๖ รูปน สัตยธรรมนิก

[illegible][illegible][illegible]

1. การนำเข้า หมายถึง การนำสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาขายในประเทศ
 2. การส่งออก หมายถึง การนำสินค้าจากประเทศไปขายในต่างประเทศ
 3. การค้า หมายถึง การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ
 4. ดุลการค้า หมายถึง ผลต่างระหว่างมูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออก
 5. ดุลการชำระเงิน หมายถึง ผลต่างระหว่างมูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออก
 6. การค้าเสรี หมายถึง การค้าที่ไม่มีการกีดกันทางการค้า
 7. การค้าชายแดน หมายถึง การค้าระหว่างประเทศที่กระทำกันตามชายแดน
 8. การค้าทางทะเล หมายถึง การค้าระหว่างประเทศที่กระทำกันทางทะเล
 9. การค้าทางอากาศ หมายถึง การค้าระหว่างประเทศที่กระทำกันทางอากาศ
 10. การค้าทางบก หมายถึง การค้าระหว่างประเทศที่กระทำกันทางบก

[Signature]

(ชื่อบุคคล นามสกุล)

คำนำ

พระวินัยเชิงแนวปฏิบัติ (วินัยพระ-วินัยคน) เล่มนี้ เกิดขึ้นด้วยความคิดที่ว่า ถึงแม้พระวินัย (ศีลของภิกษุ ๒๒๗ ข้อ) จะเป็นเรื่องของภิกษุสงฆ์ก็ตาม แต่คฤหัสถ์ชาวบ้านก็มีความจำเป็นที่ควรจะต้องรู้ ด้วยเหตุผลที่ว่า อาจมีโอกาสบวชเรียนเองก็ดี นำบุตรหลานเข้าไปบวชเรียนก็ดี หรือแม่ตนหรือบุตรหลานมิได้บวช หากได้รู้ข้อวัตรปฏิบัติของภิกษุไว้ จะได้ไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ภิกษุสงฆ์ต้องลำบากใจ หรือต้องอาบัติโทษโดยไม่รู้ตัวทั้งพระทั้งโยม

ได้สอดแทรกแนวปฏิบัติศีลของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนไว้ด้วย ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติธรรม ด้วยศีลเป็นที่ตั้ง เป็นบาทฐานของสมาธิและเจริญปัญญา ดังธรรมภาษิตที่ว่า

“เวลา จ สังวรัง สีลลัง จิตตัสส อภิสกนัง ติตถัญญจ สัพพพุทธานัง
ตัสมา สีลังวิโสธเยฯ”

ศีลเป็นท่าหยั่งลงมหาสมุทร คือ พระนิพพาน” (สืลเถรคาถา ๒๖/๓๕๒)

“สีเลนะ สุขตัง ยันติ สีเลนะ โภคะ สัมปทา สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ ตัสมา
สีลัง วิโส ธะเยฯ”

ศีลนำไปสู่สุคติ ศีลนำไปสู่โภคทรัพย์ ศีลนำไปสู่พระนิพพาน”

จึงเห็นว่าพระวินัยปิฎกมีความสำคัญเท่าเทียมกันกับพระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งแล้วแต่มุมมองของผู้ศึกษาและปฏิบัติ ย่อมมีโอกาสเดินสู่ทางพ้นทุกข์ได้ทั้งสิ้น ที่ใดมีศีล ที่นั่นย่อมมีปัญญา ฯลฯ

ในภัททาสสูตร พระไตรปิฎก เล่ม ๑๓ มัชฌิมปิณณาสกั ภิกษุวรรคสูตรที่ ๕ ว่าด้วยพระภัททาลิ (ผู้ไม่กระทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ได้สำนึกตนกราบทูลขมา)

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรับขมาแล้วทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย ตอนหนึ่งภิกษุกราบทูลถามว่า “สิกขาบหมิ่นน้อยในกาลก่อน มีภิกษุมากรูป ตั้งอยู่ในอรัญญิก แต่บัดนี้ สิกขาบท กลับมากขึ้น ภิกษุผู้ตั้งอยู่กลับน้อยลง...”

ทรงตรัสตอบว่า “...เป็นด้วยสัตว์ทั้งหลายกำลังเสื่อม สัทธรรมกำลังอันตรธาน...ถ้าภิกษุบริบูรณ์ด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘ จนถึงสัมมาญาณเป็นที่ ๙ และสัมมาวิมุติเป็นที่ ๑๐ ก็เป็นผู้ควรแก่การบูชา จนถึงเป็นนาบุญอันยอดเยี่ยม

ของโลก เปรียบด้วยม้าอาชาไนยที่ได้รับการฝึก ๑๐ ประการ ฉันทิดก็ฉันทัน...”

พระสัทธรรม ได้แก่ อริยสัจ ๔ อริยมรรคมีองค์ ๘ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา!

บัดนี้ พระสัทธรรมกำลังจะอันตรธาน ด้วยพระปฏิเวธสัทธรรมก่อน ด้วย
ไม่มีการปฏิบัติศีลธรรม และปริยัติศีลธรรม ก็จะอันตรธานเป็นที่สุดท้าย

จึงขอตั้งความปรารถนา ขอให้หนังสือเล่มนี้จึงมีส่วนช่วยจรโลงพระ
สัทธรรมให้เจริญอยู่เกิด!

ได้นำเอาภาควินัย (ศีล) ของคฤหัสถ์ชาวบ้าน (ผู้ครองเรือน) คือ “สมบัติ
ผู้ดี” ของท่านเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (หม่อมราชวงศ์เปีย มาลากุล)
มาลงไว้เป็นอีกภาคหนึ่งด้วย ซึ่งเห็นว่ามีส่วนประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้อ่าน เป็น
เรื่องวินัยของคนคฤหัสถ์มรรควาสผู้ครองเรือน ผู้ยังบริโภคมกามในโลก

หนังสือชุดมนุษย์...เกิดมาทำไม ? จนถึงเล่มนี้เป็นเล่มที่ ๑๑ โปรดหา
อ่านเล่มต้น ๆ มาก่อน จะทำความเข้าใจให้บังเกิดขึ้นเป็นไปตามลำดับจากง่าย
ไปหายาก หรือหากจะย่อลงให้น้อยเล่ม ก็ไม่ควรจะละเลยที่จะอ่านและศึกษา
เล่ม ๑-๒ และ ๓-๔ (คำถาม-คำตอบ ๒๕๖ ข้อ) ส่วนเล่ม ๗-๘ ซึ่งเป็นเล่ม
ศึกษาเพื่อปฏิบัติ ซึ่งเป็นเล่มที่ยากที่สุด ทั้งนี้เพื่อนำให้ท่านไปปฏิบัติ และ
อย่าลืมไปอ่านเล่ม ๑๒ ด้วย ซึ่งเป็นเล่มสุดท้ายที่ท่านอ่านอย่างยิ่ง เพราะได้
รวบรวมรสพระธรรมที่ง่ายต่อการศึกษาไว้ค่อนข้างครบถ้วน เพื่อ “ประกันชีวิต
ปิดบทยกภูมิ” จึงไม่ควรพลาด สำหรับคนที่มีเวลาน้อยอ่านเล่มนี้ก็พอ

หากยังมีข้อสงสัยประการใด ผู้รวบรวมเรียบเรียงยินดีให้คำแนะนำเพิ่มเติม
ทั้งนี้ขอให้ศึกษาเพื่อนำเอาไปปฏิบัติ เหมือนอ่านแผนที่แล้วรีบออกเดินทางทันที
ให้เป็นนิสัยปัจจัยไปในภพชาติต่อไป เหมือนกับค้างคาวหำร้อยตัว

ขอขอบคุณทุกท่านผู้มีส่วนให้ธรรมทานนี้สำเร็จ ขออนุโมทนาบุญกับผู้
พิมพ์ต้นฉบับและผู้ประสานงานที่อุทิศแรงกายแรงใจรวมทั้งท่านผู้บริจาคเงิน
ร่วมพิมพ์หนังสือนี้ และท่านผู้อ่านทุกท่าน ขอบุญนี้จึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิด
มีปัญญาญาณ ถึงสภาวะแห่งความพ้นทุกข์ในอนาคตกาลชาติอันใกล้ ๆ นี้ด้วย
กันทุกท่านเทอญ

สุวัฒน์ พัทธกษวงษ์

สิงหาคม ๒๕๕๒



พระวินัยเชิงแนวปฏิบัติ (วินัยพระ-วินัยคน)
ภาคทั่วไป

คำนำ

๑. มหาปุริสลักขณะ ๓๒.....	๒
อสีตยานุพยุญชนะ ๘๐ ประการ.....	๔
ภาพสังเวชนียสถาน ภาพพระบรมสารีริกธาตุ	
พระบรมธาตุพระปัจเจกพุทธเจ้า และ	
พระธาตุพระอรหันตสาวก, อุบาสก, อุบาสิกา.....	๗-๑๕
๒. ความรู้เรื่องพระไตรปิฎก.....	๑๙
พระอรหันต์ยังต้องทำอุโบสถ.....	๒๑
๔. จตุปาริสุทธิศีล (ปาริสุทธิศีล ๔).....	๓๑
สังวรศีล.....	๓๑
ศีลวิบัติ.....	๓๒
๕. ความสำคัญของศีล.....	๓๔
อันตรายที่ห้ามมรรคผลนิพพาน.....	๓๗
คฤหัสถ์ไม่เคยรักษาศีลแต่บรรลุมรรคผลได้ขณะฟังธรรม.....	๓๘
เรื่องสันตติอามาทย์บรรลุธรรม.....	๓๘
เรื่องคนตกปลาได้บรรลุธรรม.....	๓๙
เรื่องขโมยคนหนึ่งบรรลุธรรม.....	๔๐
เจ้าศากยะเชื่อว่าสรณานิผู้เต็มสุราบรรลุธรรม.....	๔๑
เพชรฆาตโจรเคราแดงไปกำเนิดในสุคติภูมิ.....	๔๖
เหตุแห่งการมิได้บรรลุธรรมในปัจจุบันชาติ.....	๔๘
การละกิเลสเป็นศีล.....	๕๐
การงดเว้นชื่อว่าศีล.....	๕๒
การตั้งอยู่ในศีล แล้วเจริญสมาธิและปัญญา.....	๕๖
พรหมชาลสูตร (สูตรว่าด้วยชายอันประเสริฐ) ศีล ๓ ชั้น.....	๖๐
๖. ศีลต้องถือที่ใจ.....	๖๔
พรหมณ์ติณปาลถือศีลตายไปสวรรค์.....	๖๖
นางวิสาขาถือศีลอุโบสถมีอานิสงส์มาก.....	๖๗
ที่ใดมีศีลที่นั่นมีปัญญา.....	๖๘

ภาคพระวินัยปิฎก

ภิกขุวิภังค์ ภาค ๑ (พระวินัยปิฎก เล่ม ๑)

๑. เวรุธกัณฑ์ (เหตุให้พรหมจรรย์ตั้งมั่นหรือไม่ตั้งมั่น).....๗๓
 พระอรหันต์ยังต้องทำอุโบสถ.....๗๔
๒. ปาราชิกกัณฑ์ (อาบัติปาราชิก ๔ สิกขาบท)..... ๘๘
๓. เตรสกัณฑ์ (อาบัติสังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท).....๙๓
๔. อนิยตกัณฑ์ (อาบัติอนิยต ๒ สิกขาบท).....๑๐๖

ภิกขุวิภังค์ ภาค ๒ (พระวินัยปิฎก เล่ม ๒)

๕. นิสสัคคิกัณฑ์ (อาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท).....๑๐๘
 พระอุปนันทศากยบุตรตอบว่า ท่านรับเงินไม่ได้.....๑๑๓
 รับ-ให้รับ-ยินดีทองและเงิน(โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘)..... ๑๑๗
 ทองและเงินควรแก่ผู้ใด กามคุณห้า ก็ควรแก่ผู้นั้น..... ๑๑๘
 เจริญสมาธิด้วยพลังจักรวาล “เส้นแสงกลางวัน”..... ๑๒๖
๖. ปาจิตตีย์กัณฑ์ (อาบัติปาจิตตีย์ ๙๒ สิกขาบท).....๑๒๘
๗. ปาฏิเทสนียกัณฑ์ (อาบัติปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท).....๑๗๐
๘. เสขียกัณฑ์ (อาบัติทุกกฏ ๗๕ สิกขาบท)..... ๑๗๔
 กลืนกินก้อนเหล็กแดงยังดีเสียกว่า..... ๑๗๘
๙. อธิกรณสมณะ (การระงับอธิกรณ์ ๗ ประการ)..... ๑๘๔
๑๐. สังฆเภทชั้นธกะ (หมวดว่าด้วยสงฆ์แตกกัน)..... ๑๘๖
 พระเทวทัตคิดการใหญ่..... ๑๘๖
๑๑. วัตตชนธกะ (หมวดว่าด้วยวัตรหรือข้อปฏิบัติวัตร ๑๔)
 อาคันตุกวัตร-อวาสกวัตร-คมิกวัตร..... ๑๙๕-๑๙๗
 ภัตตานุโมทนาวัตร-ภัตตคควัตร-ปณทจาริกวัตร..... ๑๙๘-๒๐๑
 อารัญญิกวัตร-เสนาสนวัตร-ชันตามรวัตร-วัฏฏวัตร..... ๒๐๒-๒๐๔
 อุปัชฌายวัตร-สัทธวัตร-อาจารย์วัตร-อันเตวาสกวัตร..... ๒๐๕-๒๑๕
๑๒. ปาฏิโมกขรูปนชั้นธกะ (หมวดว่าด้วยการงดสวดปาติโมกข์).....๒๑๖
๑๓. ปัญจสตกชั้นธกะ (หมวดว่าด้วยพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป
 ในการทำสังคายนาครั้งที่ ๑)
 การสังคายนาครั้งที่ ๑.....๒๒๑
 พรหมทัณฑ์พระนันท.....๒๒๓

๑๔. สัตตสติกขันธกะ (หมวดว่าด้วยพระอรหันต์ ๗๐๐ รูป
 ในการทำสังคายนา ครั้งที่ ๒) ความวิบัติแห่งศีลสามัญญตา..... ๒๒๔
 วัตถุ ๑๐..... ๒๒๔
 การสังคายนาครั้งที่ ๒..... ๒๒๖
 ๑๕. รุดงควัตร (ข้อปฏิบัติขัดเกลากิเลส)..... ๒๒๘

ภาคอริยวินัย

๑. ภิกษุมหาโจร-มหาโจรทั้งห้า..... ๒๓๕-๒๓๖
 บุรุษโทษ ๑๘ ประการ..... ๒๓๙
 ๒. จาตมสูตร (ว่าด้วยเหตุการณ์ในตำบลบ้านจาตมา)..... ๒๔๑
 ภิกษุใหญ่ ๔ ประการของภิกษุผู้บวชใหม่..... ๒๔๒
 ๓. นพกปานสูตร (ว่าด้วยเหตุการณ์ในตำบลบ้านชื่อนพกปานะ)..... ๒๔๓
 ออกบวชเพื่อทำที่สุดทุกข์ใช้หรือไม่?..... ๒๔๓
 ๔. โคลิสสานิสสูตร (ว่าด้วยภิกษุชื่อโคลิสธานี)..... ๒๔๕
 ข้อปฏิบัติสำหรับภิกษุผู้อยู่ป่า ๑๗ ข้อ..... ๒๔๕
 ๕. กิฎกิริยสูตร (ว่าด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในนิคมชื่อกิฎกิริ)..... ๒๔๗
 การเว้นบริโภคอาหารในเวลากลางคืน..... ๒๔๗
 ๖. พระสูตรสำคัญในอริยวินัย..... ๒๔๒
 น้ำปานะ ๘ ชนิด(เกสัชชขันธกะ)..... ๒๕๖
 ๗. สงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า?..... ๒๖๗
 ๘. สุนฺณุตตาวาทธรรม (บริสุทธี ว้าง ปล่อยางเป็นหนึ่ง)..... ๒๗๐

ภาควินัย (ศีล) ของคฤหัสถ์ชาวบ้าน (ผู้ครองเรือน)

- สมบัติผู้ดีของท่านเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี..... ๒๗๒
 เมื่อโจรปล้นเมือง..... ๒๘๘
 กรรณฐานในชีวิตประจำวัน (กรรณฐานสี่มิตา)..... ๒๙๐-๒๙๒
 คุมผัสสะได้ คุมโลกได้..... ๒๙๓

ประวัติผู้รวบรวมและเรียบเรียง

บรรณานุกรม



พระพุทธรูปหินแกะสลักปางปฐมเทศนาที่งามที่สุดในโลก
อยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เมืองพาราณสี ประเทศอินเดีย

พระวินัยปิฎกเชิงแนวปฏิบัติ
(วินัยพระ-วินัยคน)
ภาคทั่วไป



มหาปรีสติลักษณะ หรือมหาบุรุษลักษณะ

ลักษณะของมหาบุรุษ^๑ มี ๓๒ ประการ ได้แก่

๑. ฝ่าพระบาทราบเสมอกัน
๒. ลายพื้นพระบาทเป็นจักร
๓. มีเส้นพระบาทยาว
๔. มีนิ้วพระหัตถ์ พระบาทยาวเรียว
๕. ฝ่าพระหัตถ์ ฝ่าพระบาทอ่อนนุ่ม
๖. ฝ่าพระหัตถ์ ฝ่าพระบาทมีลายดุดจตาข่าย
๗. มีพระบาทเหมือนสังข์คว่ำ อัฐิข้อพระบาท
ตั้งลอยอยู่หลังพระบาท กลับกลอกได้คล่อง
เมื่อทรงดำเนิน ผิดกว่าสามัญชน
๘. พระขงฆ์เรียวดุดแข็งเนื้อทราย
๙. เมื่อยืนตรง พระหัตถ์ทั้งสองลูบจับถึงพระขานู
๑๐. มีพระคุดหยะเร็นอยู่ในฝ่า
๑๑. มีฉวีวรรณดุดสีทอง
๑๒. พระฉวีละเอียด ธุลีละอองไม่ติดพระกาย
๑๓. มีเส้นพระโลมาเฉพาะขุมละเส้น ๆ
๑๔. เส้นพระโลมาดำสนิท เวียนเป็นทักษิณาวฏ มีปลายอนขึ้นข้างบน
๑๕. พระกายตั้งตรงดุดท้าวมหาพรหม
๑๖. มีพระมังสะอุมเต็มในที่ ๗ แห่ง คือ หลังพระหัตถ์ทั้งสอง, หลัง
พระบาททั้งสอง, พระอังสาทั้งสอง และลำพระคอ

^๑ ลักษณะของมหาบุรุษ จากมหาปทานสูตร ที่มณิกาย มหาวรรค และลักษณะสูตร ที่มณิกาย ปาฏิการวรรค พระสุตตันตปิฎก

๑๗. มีส่วนพระสรีรกายบริบูรณ์ (ลำพื) ดุจกิ่งท่อนหน้าแห่งพญาราชสีห์
๑๘. พระปฤษฎางค์ราบเต็มเสมอกัน
๑๙. ส่วนพระกายเป็นปริมณฑลดุจปริมณฑล
แห่งต้นไทร (พระกายสูงเท่ากับวาของพระองค์)
๒๐. มีลำพระศอกกลมงามเสมอตลอด
๒๑. มีเส้นประสาทสำหรับรับรสพระกระยาหารอันดี
๒๒. มีพระหนุดุจดาวแห่งราชสีห์ (โค้งเหมือนวงพระจันทร์)
๒๓. มีพระทนต์ ๔๐ ซี่ (ข้างละ ๒๐ ซี่)
๒๔. พระทนต์เรียบเสมอกัน
๒๕. พระทนต์เรียบสนิทมิได้ห่าง
๒๖. เขี้ยวพระทนต์ทั้ง ๔ ขาวงามบริสุทธิ
๒๗. พระชีวิหาอ่อนและยาว (อาจแผ่ปกพระนาภได้)
๒๘. พระสุรเสียงดุจท้าวมหาพรหมตรัส มีสำเนียงดุจนกการเวก
๒๙. พระเนตรดำสนิท
๓๐. ดวงพระเนตรแจ่มใสดุจตาลูกโคเพิ่งคลอด
๓๑. มีอุณาโลมระหว่างพระโขนงเวียนขวาเป็นทักษิณาวฏ
๓๒. มีพระเศียรงามบริบูรณ์ ดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์

อนุพยัญชนะ หรืออิตธานุพยัญชนะ (ลักษณะข้อปลีกย่อยของพระมหากษัตริย์)

มี ๘๐ ประการ ได้แก่

๑. นิ้วพระหัตถ์และนิ้วพระบาทอันเหลืองงาม ๒. นิ้วพระหัตถ์และนิ้วพระบาทเรียวออกไปโดยลำดับแต่ต้นจนปลาย ๓. นิ้วพระหัตถ์และนิ้วพระบาทกลมดูจนายช่างกลึงเป็นอันดี ๔. พระนขาทั้ง ๒๐ มีสีอมแดง ๕. พระนขาทั้ง ๒๐ นั้นงอนงามซ้อนขึ้นเบื้องบน มิได้ค้อมลงเบื้องต่ำดูเลียบแห่งสามัญชนทั้งปวง ๖. พระนขานั้นมีพรรณอันเกลี้ยงกลมสนิทกันมิได้เป็นริ้วรอย ๗. ข้อพระหัตถ์และข้อพระบาทซ่อนอยู่ในพระมังสะ มิได้สูงขึ้นปรากฏออกมาภายนอก ๘. พระบาททั้งสองเสมอกัน มิได้ย่อมใหญ่กว่ากันมาตราเท่าเมล็ดงา ๙. พระดำเนินงามดูอาการเดินแห่งกุญชรชาติ ๑๐. พระดำเนินงามดูราชสีห์ ๑๑. พระดำเนินงามดูดำเนินแห่งหงส์ ๑๒. พระดำเนินงามดูจตุสุภราชดำเนิน ๑๓. ขณะเมื่อยืนจะย่างดำเนินนั้นยกพระบาทเบื้องขวาออกไปก่อน พระกายเอียงไปเบื้องขวาก่อน ๑๔. พระชานุมณฑลเกลี้ยงกลมงามบริบูรณ์ บ่มิได้เห็นอัญฐิสะบ้าปรากฏออกมาภายนอก ๑๕. มีบุรุษพยัญชนะบริบูรณ์ คือ มิได้มีกิริยามารยาทคล้ายสตรี ๑๖. พระนาภิมิได้บกพร่อง กลมงามมิได้วิกลในที่ใดที่หนึ่ง ๑๗. พระอุทรมีลักษณะอันเล็ก ๑๘. ภายในพระอุทรมีรอยเวียนเป็นทักษิณาวฏฏ์ ๑๙. ลำพระเพลทั้งสองกลมงามดูล่ำสุวรรณหักทลี ๒๐. ลำพระกรทั้งสองงามดูจงวแห่งเอราวัณเทพยหัตถี ๒๑. พระอังคาพยพใหญ่น้อยทั้งปวงจำแนกเป็นอันดี คือ งามพร้อมทุกสิ่งหาที่ตำหนิไม่ได้ ๒๒.

พระมังสะที่ควรจะหนาก็หนา ที่ควรจะบางก็บางตามที่ทั่วทั้งพระสรีระ
 กาย ๒๓. พระมังสะมิได้หดหู่ในที่ใดที่หนึ่ง ๒๔. พระสรีรกายทั้งปวง
 ปราศจากต่อมและไฝปานมุลแมลงวันมิได้มีในที่ใดที่หนึ่ง ๒๕. พระ
 กายงามบริสุทธิ์พร้อมสมกันโดยลำดับทั้งเบื้องบนและเบื้องล่าง ๒๖.
 พระกายงามบริสุทธิ์พร้อมสิ้นปราศจากมลทินทั้งปวง ๒๗. ทรงพระ
 กำลังมากเสมอด้วยกำลังแห่งกุญชรชาติ ประมาณถึงพันโกฏิช้าง ถ้า
 จะประมาณด้วยกำลังบุรุษก็ได้ถึงแสนโกฏิบุรุษ ๒๘. มีพระนาสิกอัน
 สูง ๒๙. ล้วนพระนาสิกงามแฉล้ม ๓๐. มีพระโอษฐ์เบื้องบน
 เบื้องต่ำมิได้เข้าออกกว่ากันเสมอเป็นอันดี มีพรรณแดงงามดุจสีผล
 ตำลึงสุก ๓๑. พระทนต์บริสุทธิ์ปราศจากมูลมลทิน ๓๒. พระทนต์
 ขาวดุจดังสีสังข์ ๓๓. พระทนต์เกลี้ยงสนิทมิได้เป็นริ้วรอย ๓๔.
 พระอินทรีย์ทั้ง ๕ มีจักขุนทรีย์เป็นอาทิงามบริสุทธิ์ทั้งสิ้น ๓๕. พระ
 เขี้ยวทั้ง ๔ กลมบริบูรณ์ ๓๖. ดวงพระพักตร์มีฐานยาวสวย
 ๓๗. พระปรารค์ทั้งสองดูเปล่งงามเสมอกัน ๓๘. ลายพระหัตถ์มี
 รอยอันลึก ๓๙. ลายพระหัตถ์มีรอยอันยาว ๔๐. ลายพระหัตถ์มี
 รอยอันตรงบมิได้ค้อมคด ๔๑. ลายพระหัตถ์มีรอยแดงรุ่งเรือง ๔๒.
 รัศมีพระกายโอภาสเป็นปริมณฑลโดยรอบ ๔๓. กระพุ่มพระปรารค์
 ทั้งสองเคร่งครัดบริบูรณ์ ๔๔. กระบอกพระเนตรกว้างแลยาวงาม
 พอสมกัน ๔๕. ดวงพระเนตรกอบรัดด้วยประสาททั้ง ๕ มีขาวเป็น
 อาทิผ่องใสทั้งสิ้น ๔๖. ปลายเส้นพระโลมาทั้งหลายมิได้งอมิได้คด
 ๔๗. พระชีวหามีฐานอันงาม ๔๘. พระชีวหาอ่อนบมิได้กระด้าง
 ๔๙. พระกรรมทั้งสองมีฐานอันยาวดุจกลีบปทุมชาติ ๕๐. ช่อง
 พระกรรมมีฐานอันกลมงาม ๕๑. ระเบียบพระเส้นทั้งปวงนั้น

สละสลวยปมได้หัดหูกในที่อันใดอันหนึ่ง ๕๒. แฉวพระเส้นทั้งหลาย
ช่อนอยู่ในพระมังสะทั้งสิ้นปมได้เป็นคลื่นฟูขึ้นเหมือนสามัญชนทั้งปวง
๕๓. พระเศียรมีสัณฐานงามเหมือนนักรแก้ว ๕๔. ปริมณฑลพระ
นลาภโดยกว้างยาวพอสมกัน ๕๕. พระนลาภมีสัณฐานอันงาม ๕๖.
พระโขนงมีสัณฐานอันงามดุจคันธนูอันโก่งไว้ ๕๗. พระโลมาที่
พระโขนงมีเส้นอันละเอียด ๕๘. พระเส้นโลมาที่พระโขนงอกแล้ว
ล้มราบไปโดยลำดับ ๕๙. พระโขนงนั้นใหญ่ ๖๐. พระโขนงนั้น
ยาวสุดทางพระเนตร ๖๑. ผิวพระมังสะละเอียดทั่วทั้งพระกาย ๖๒.
พระสรีรกายรุ่งเรืองไปด้วยสิริ ๖๓. พระสรีรกายมีได้มัวหมองผ่องใส
อยู่เป็นนิตย์ ๖๔. พระสรีรกายสดชื่นดุจดวงดอกปทุมชาติ ๖๕. พระ
สรีรสัมผัสอ่อนนุ่มสนิทปมได้กระด้างทั่วทั้งพระกาย ๖๖. กลิ่นพระ
กายหอมฟุ้งดุจกลิ่นสุคนธฤชณา ๖๗. พระโลมามีเส้นเสมอกัน
ทั้งสิ้น ๖๘. พระโลมามีเส้นละเอียดทั่วทั้งพระกาย ๖๙. ลมอัสสาสะ
(หายใจเข้า) เติ่นละเอียด ๗๐. ลมปัสสาสะ (หายใจออก)
ก็เติ่นละเอียด ๗๑. พระโอษฐ์มีสัณฐานอันงามดุจแยม ๗๒. กลิ่น
พระโอษฐ์หอมดุจกลิ่นอุบล ๗๓. พระเกสาดำเป็นแสง ๗๔. กลิ่น
พระเกสาหอมฟุ้งจรดลบ ๗๕. พระเกสาหอมดุจกลิ่นโกมลบุปผชาติ
๗๖. พระเกสา มีสัณฐานเส้นกลมสลวยทุกเส้น ๗๗. พระเกสาดำสนิท
ทั้งสิ้น ๗๘. พระเกสากอปรด้วยเส้นอันละเอียด ๗๙. เส้นพระเกสา
เวียนเป็นทักษิณาวฏ์ทุก ๆ เส้น ๘๐. วิจิตรไปด้วยพระเกศมาลา
ถ่องแฉวแห่งพระรัศมีอันโชตินาการขึ้น ณ เบื้องบนพระอุตมังกสิโรตม์



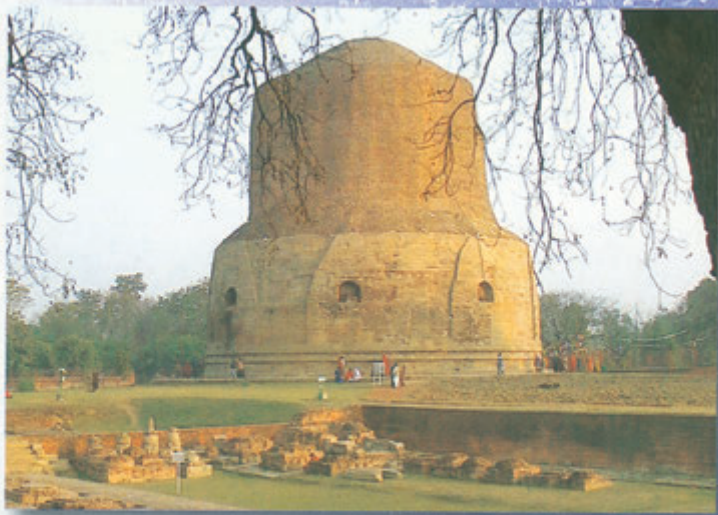
พระพุทธรูปหินแกะสลักปางไสยาสน์ ในปรินิพพานวิหาร ที่สวยงามมาก



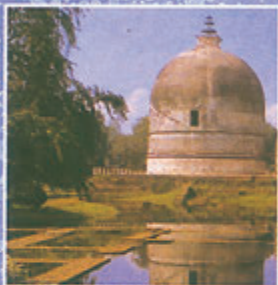
มกุฏพันธเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพ ของสมเด็จพระบรมศาสดา
เจดีย์นี้ได้สร้างครอบเกล้าสรีระอังคารของพระพุทธองค์ไว้



สตูปเจดีย์สถาน ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหลังจากปรินิพพาน



อัมมเมกขสตูป ที่พระพุทธรูปทรงแสดงปฐมเทศนา อัมมจักรกัปปวัตตสูตร
โปรดปัญจวัคคีย์ ในวันเพ็ญอาสาฬหบูชา

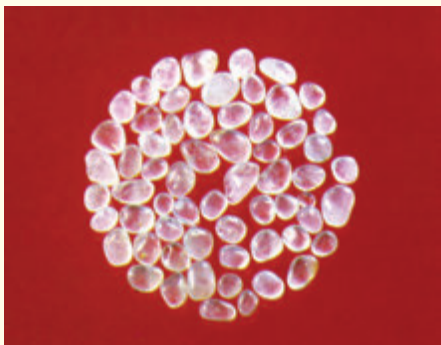


ศาลาโนทยาน
สถานที่พระพุทธรูปองค์เสด็จ
ดับขันธปรินิพพาน
ต่อมาได้มีการสร้างเป็นปรินิพพานสถูป ทรงระฆังคว่ำที่มีขนาดใหญ่



อานันทเจดีย์ อนุสรณ์พระอานนทที่ยอดอุโบสถจาก
ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของสถูปปรินิพพาน

พระบรมสารีริกธาตุ รูปพรรณสัณฐานต่างๆ



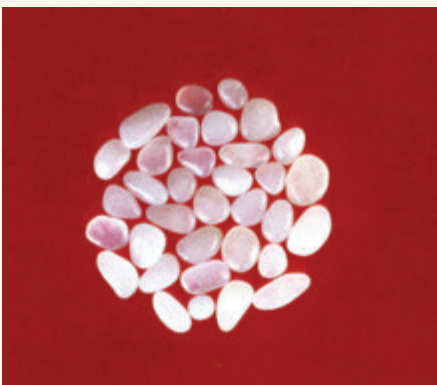
พระบรมสารีริกธาตุสัณฐาน
แก้วใสดุกเพชร



พระบรมสารีริกธาตุสัณฐาน
ดั่งเมล็ดข้าวสาร

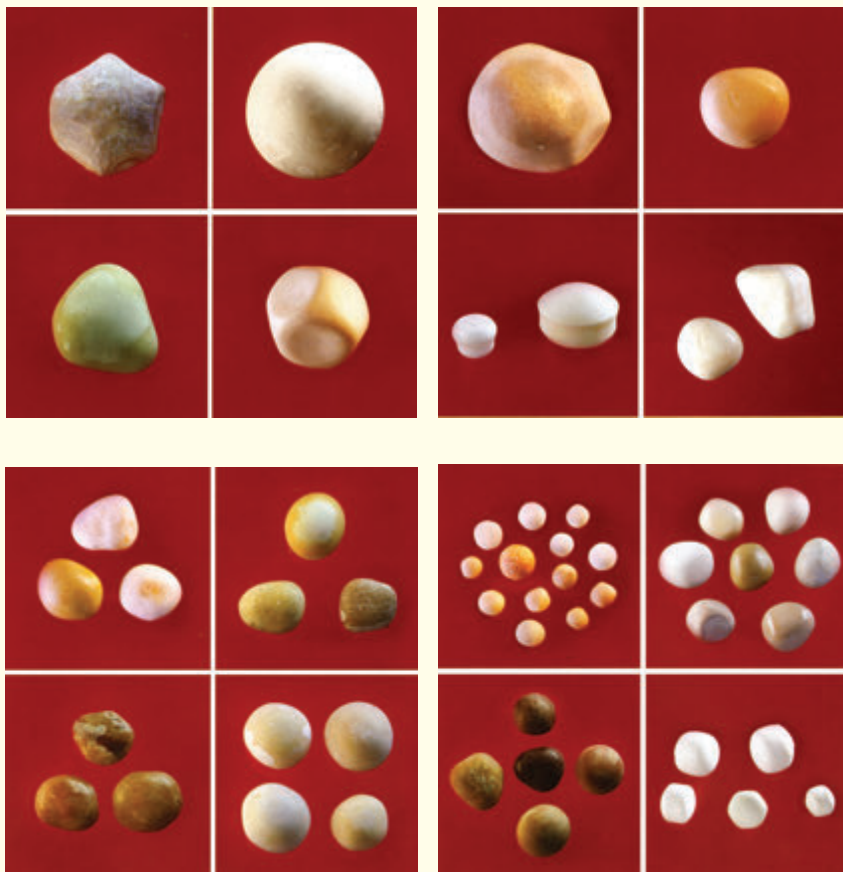


พระบรมสารีริกธาตุสัณฐาน
ดั่งเมล็ดพันธุ์ผักกาด



พระบรมสารีริกธาตุสัณฐาน
ดั่งแก้วมุกดา

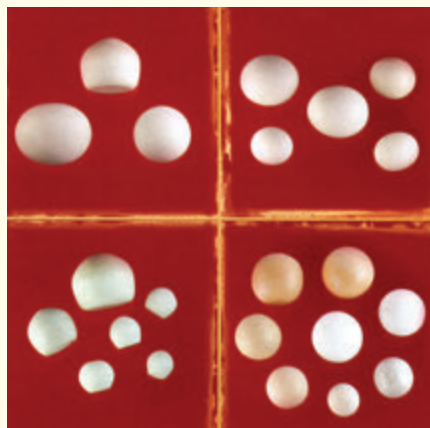
พระบรมธาตุพระปัจเจกพุทธเจ้า



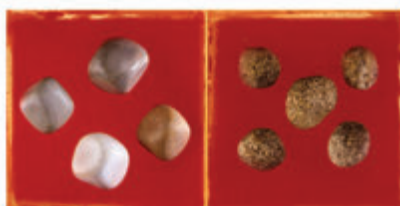
พระธาตุพระอรหันตสาวกสมัยพุทธกาล



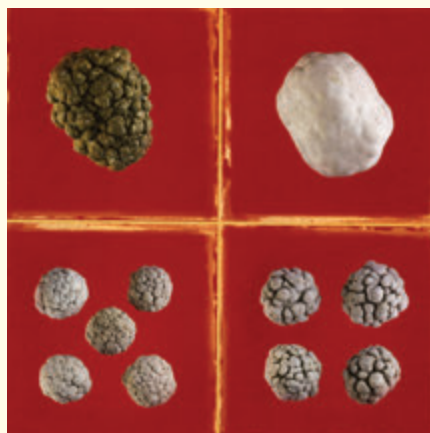
พระธาตุพระอัญญาโกณฑัญญะ
สัณฐานงอนช้อยดังงาช้าง พรรณขาว
ดังดอกมะลิตูมขาวเหลืองดำ



พระธาตุพระสารีบุตรเถระ สัณฐาน
กลมรีดุจบาตรคว่ำ พรรณขาวสังข์
สีพิบูลแห่ง สีห่วยตะค้า (น้ำตาลอ่อน)



พระธาตุพระโมคคัลลานะเถระ
สัณฐานกลมรีเป็นผลมะตูม พรรณสีเหลือง
ห่วยตะค้า ลายไข่นก



พระธาตุพระสวลีเถระ
สัณฐานดังผลยอป่า
เมล็ดพุทรา เมล็ดมะละกอ

พระธาตุพระอรหันตสาวกสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน



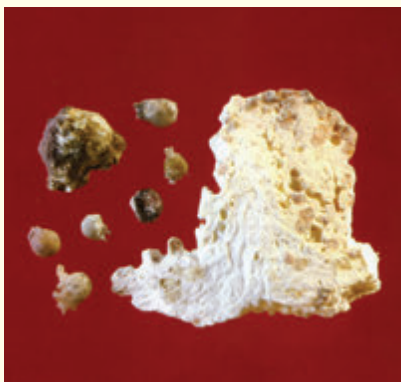
พระธาตุสันตติมหาอำมาตย์
สมัยพุทธกาล มีลักษณะดังดอก
มะลิตูม พรรณสีขาวดั่งสังข์



พระธาตุหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
มรณภาพ พ.ศ. ๒๔๙๒

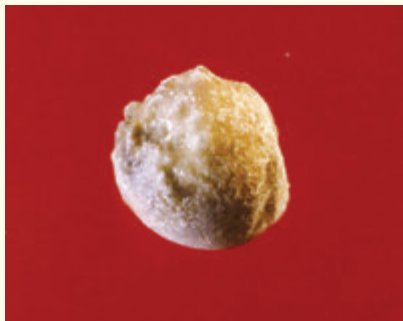


พระธาตุหลวงปู่ชา สุภัทโท
มรณภาพ พ.ศ. ๒๕๓๕

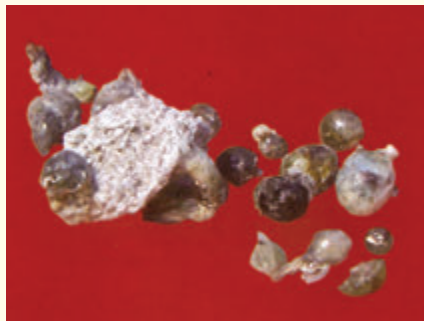


พระธาตุหลวงปู่มหาปราโมทย์ ปาโมชโช
มรณภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

อัฐิธาตุอุบาสก - อุบาสิกา



อัฐิธาตุอุบาสก เปรีอย ประดับสุข



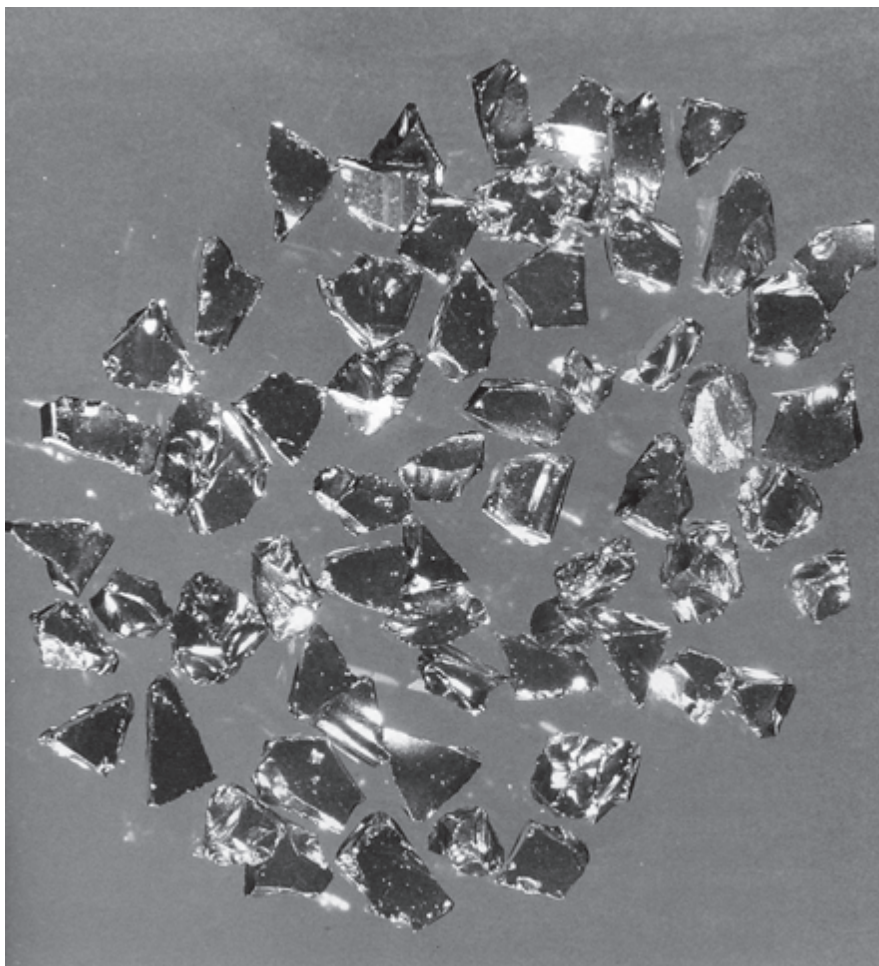
อัฐิธาตุอุบาสก แสง ลำราญพันธ์



อัฐิธาตุคุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ
มรณะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔



อัฐิธาตุคุณแม่บุญเรือน โตงบุญเติม
มรณะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗



เกศาธาตุของหลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท วัดป่าภูก้อน จ.อุดรธานี
มรณภาพเมื่อ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

‘ดูก่อนอานนท์ !

ผู้ใด จะเป็นภิกษุก็ตาม ภิกษุณีก็ตาม เป็นอุบาสกก็
ตามหรืออุบาสิกาก็ตาม

ถ้าเป็นผู้ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง
ปฏิบัติตามธรรมอยู่

ผู้นั้นแล ชื่อว่าได้สักการะ ได้เคารพนับถือและบูชาเรา
ตถาคต ด้วยการบูชาอย่างสูงสุด’

โย โข อานันท์ ภิกขุ วา ภิกขุณี วา
อุปาสโก วา อุปาสิกา วา

ธัมมานุธัมมปฏิปันโน วิหริติ

สามีจิปฏิปันโน ธนุธัมมจारी

โส ตถาคตัง สักกโรติ ครุกโรติ

มานนติ ปุเชติ ปรมาย ปุชายฯ

มหาปริณิพพานสูตร เล่ม ๑๐ หน้า ๑๓๓ พระพุทธทวจนะ

โอวาทปาฏิโมกข์

“การไม่ทำบาปทั้งปวง

การทำกุศลให้ถึงพร้อม การชำระจิตให้ผ่องใส

(ธรรม ๓ อย่าง) นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”

สัพพปาปัสส อกรรมง กุศลสุปสัมปทา

สจิตตปริโยทปนัง เอตังพุทธานสาสนัง

“การไม่พูดร้าย การไม่ทำร้าย

การสำรวมในพระปาติโมกข์

การเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร

การนอนการนั่งในที่อันสงบสงัด

การประกอบความเพียรในการชำระจิตให้ยิ่ง

(ธรรม ๖ อย่าง) นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”

อนูปวาโท อนูปมาโต ปาติโมกเขจ สังขโร

มัตตัญญูตา จ ภัตตสมิง บันตัญจ สยนาสนัง

อธิจิตเต จ อาโยโค เอตัง พุทธานสาสนังฯ

ธรรมบท เล่ม ๒๕/๓๔ พระพุทธวจนะ

มงคลที่ ๙/๓๘

วินโย จ

สุสิกฺขิตฺโต.....

เอตัมมัง คลฺมตตมํฯ

ความเป็นผู้มีวินัย

ฝึกอบรมตนไว้ดี

เป็นมงคลอันสูงสุด

จากมงคลสูตร เล่ม ๒๕ หน้า ๓๑๗ พระพุทธวจนะ

พระวินัยปิฎก ความรู้เรื่องพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎก แปลว่า สามปิฎก หรือ สามคัมภีร์ (สามปิฎก แปลว่า สามตะกร้า)

๑. วินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุหรือภิกษุณี
๒. สุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมเทศนาต่างๆไป
๓. อภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมะล้วนๆ หรือธรรมะที่สำคัญ

ความเป็นมาของพระไตรปิฎก

เดิมมิได้จัดจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร จนต่อมาถึงได้มีการสังคายนา จัดระเบียบหมวดหมู่จารึกเป็นตัวหนังสือและพิมพ์เป็นเล่ม พระสาวกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาแห่งพระไตรปิฎก คือ

๑. พระอานนท์ พุทธอนุชา (ลูกพี่ผู้ผู้น้อง) ผู้อุปฐากรับใช้ใกล้ชิดตพระพุทเจ้า สามารถทรงจำพระพุททวจนะไว้ได้มาก
 ๒. พระอุบาลี ผู้เชี่ยวชาญทางวินัย ผู้ทรงจำวินัยปิฎก
 ๓. พระโสณกุฎทิกลั่นณะ ผู้ท่องจำบางส่วนแห่งพระสุตตันตปิฎกเฉพาะพระพักตร์พระพุทเจ้า ได้รับสรรเสริญว่าทรงจำได้ดีมาก
 ๔. พระมหากัสสป ในฐานะผู้ริเริ่มให้มีการสังคายนา
- นอกจากนี้ ยังมีพระสาริบุตร และพระจุนทะ น้องชายพระสาริบุตร ซึ่งได้เคยเสนอให้บัญญัติสิกขาบทระเบียบคำสอน

พระพุทเจ้า ทรงแนะนำให้ร้อยกรองพระธรรมวินัย

สมัยเมื่อนิครนถนาฏบุตร อาจารย์เจ้าลัทธิสำคัญคนหนึ่งสิ้นชีพสาวกแตกกัน พระจุนทะเกรงเหตุการณ์จะเกิดแก่พระพุทศาสนา จึงเข้าไปหาพระอานนท์ชวนกันไปเฝ้าพระพุทเจ้า ทรงตรัสบอกพระจุนทะ

แนะนำให้รวบรวมธรรมภาสิตของพระองค์ เชื่อได้ว่าเป็นการเริ่มต้นแห่งการแนะนำให้เกิดพระไตรปิฎกดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ (ปาสาทิกสูตร เล่ม ๑๑ หน้า ๑๒๘ ถึง ๑๕๖ หาด้านรายละเอียดในหนังสือมนุษย์ เล่ม ๙ หน้า ๑๖๙)

คำวันหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมจบ เห็นว่าภิกษุยังใคร่จะฟังธรรมต่ออีก จึงมอบให้พระสารีบุตรแสดงธรรมแทน ซึ่งได้แนะนำให้รวบรวมร้อยกรองพระธรรมวินัย และพระพุทธร่องค์ทรงรับรองว่าธรรมะที่แสดงนี้ถูกต้อง (สังคีตสูตร เล่ม ๑๑ หน้า ๒๒๒ ถึง ๒๘๗ หาด้านรายละเอียดหนังสือมนุษย์เล่ม ๙ หน้า ๑๘๕)

สำหรับพระจุนทะ ซึ่งมีความปรารถนาดีห่วงใยในความตั้งมั่นยั่งยืนแห่งพระพุทธศาสนา ควรบูชาคุณ เรื่องนี้ปรากฏในสามคามสูตร เล่ม ๑๔ หน้า ๔๙ เทวทหรรค สูตรที่ ๔ (หาด้านรายละเอียดในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๐)

สมัยเมื่อใกล้ปรินิพพาน

พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ว่า **“ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จะเป็นศาสดาของท่านทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับแล้ว”**

ในสมัยพระพุทธเจ้ายังไม่มีคำว่า “พระไตรปิฎก” มีแต่คำว่า “พระธรรมวินัย” คำว่า พระไตรปิฎก หรือ ตปิฎกในภาษาบาลีมาเกิดขึ้นภายหลังที่ทำสังคายนาแล้ว อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ทำให้สิ่งที่บรรจุอยู่ในพระไตรปิฎกนั้นคลายความสำคัญลงเลย เพราะคำว่าพระไตรปิฎกเป็นเพียงภาษาชนะ กระเจดหรือตะกร้าสำหรับใส่ผลไม้ ส่วนตัวผลไม้หรือพระพุทธวจนะ ก็มีมาแล้วในสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน

การสวดพระปาติโมกข์ต่างจากการสังคายนาอย่างไร?

การสวดพระปาติโมกข์ คือ การว่าปากเปล่า ทำทุกสิบห้าวัน

หรือครึ่งเดือน ถ้าขาดไม่ลงฟังการสวด ต้องปรับอาบัติ

วินัยเล่ม ๔ (อุโบสถชั้นถิกะ) พระมหากัปปิยะอรหันตเถระ หลีกเร้นอยู่ที่ป่ามัททกุจฉิมฤคทายวัน แม้เป็นพระอรหันต์ พระพุทธรองค์ก็ยังทรงให้ไปทำอุโบสถสังฆกรรม (ปัจจุบันนี้ พระสงฆ์เมืองไทยขาดไม่ลงฟังสวดเริ่มมีมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะหาผู้สวดพระปาติโมกข์ไม่ได้และก็ไม่เดินทางไปฟังสวดยังวัดใกล้เคียงอีกด้วย พระสังฆกรรมจึงเริ่มเสื่อมลงตามพุทธพยากรณ์)

ส่วนการสังคายนา คือ การร้อยกรอง โดยการประชุมสงฆ์ จัดระเบียบหมวดหมู่พระพุทธรวณะ แล้วรับทราบทั่วกันในที่ประชุมนั้น แล้วมีการท่องจำสืบต่อๆมา

ในชั้นหลังๆ จาริกลงใบลาน มีการสอบทานข้อผิดพลาดในใบลานก็เรียกว่า สังคายนา เท่ากับมีการจัดระเบียบ ปิดกวาดให้สะอาด ทำขึ้นครั้งหนึ่งก็มีประโยชน์ครั้งหนึ่ง

สังคายนาจึงต่างจากการสวดพระปาติโมกข์ในสาระสำคัญที่ว่า การสวดพระปาติโมกข์เป็นการทบทวนความจำของที่ประชุมสงฆ์ทุกครึ่งเดือนเกี่ยวกับข้อปฏิบัติทางวินัย ส่วนสังคายนาไม่มีกำหนดว่าต้องทำเมื่อไร เมื่อรู้สึกว่าการจัดระเบียบชำระข้อถือผิดเข้าใจผิดได้แล้ว ก็ลงมือทำตามโอกาสอันสมควร

การนับครั้งในการทำสังคายนา

การสังคายนาครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ และที่ ๓ ซึ่งทำในอินเดีย อันเป็นของฝ่ายเถรวาท (ครั้งที่ ๑ หลังพุทธปรินิพพาน ๓ เดือน, ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๑๐๐, ครั้งที่ ๓ ประมาณพุทธศักราช ๒๓๔)

อีกครั้งหนึ่งในอินเดียภาคเหนือ ซึ่งพระเจ้ากนิษกะทรงอุปถัมภ์สังคายนา ประมาณปีพุทธศักราช ๖๔๓ แต่ฝ่ายเถรวาทมิได้

รับรู้การสังคายนาคั้งที่ ๔ นี้ และภาษารองรับคัมภีร์ต่างกัน ฝ่ายเถรวาท คือ ศาสนาพุทธแบบไทย พม่า ลังกา เขมร ลาว นับถือใช้ภาษาบาลี ส่วนฝ่ายมหายาน คือ ศาสนาพุทธแบบจีน ญี่ปุ่น ธิเบต มองโกเลีย ญวน เกาหลี นับถือใช้ภาษาสันสกฤต ซึ่งต่อมาภาษาสันสกฤตสาบสูญ จึงคงมีเฉพาะที่แปลเป็นภาษาจีนและภาษาธิเบตเป็นหลัก

นอกจากนี้ ลังกาซึ่งนับถือพุทธแบบเถรวาท ยังมีการสังคายนาอีกประมาณพุทธศักราช ๔๓๓ และเมื่อไม่นานมานี้คือ พุทธศักราช ๒๔๐๘ ได้ทำการสังคายนาอีกแต่ไม่มีการโฆษณาแพร่หลาย

ส่วนพม่าไม่รับรองการสังคายนาของลังกาครั้งแรก คงรับรองครั้งหลัง และได้สังคายนาอีกในปีพุทธศักราช ๒๔๑๔ และ ๒๔๔๗ มีประมุขของทั้งห้าประเทศรับรองได้แก่ พม่า ลังกา ไทย ลาว เขมร

สำหรับประเทศไทย ทำสังคายนาประมาณปีพุทธศักราช ๒๐๒๐ สมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ และปีพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงชำระและจารลงใบลาน ปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ รัชกาลที่ ๕ ทรงชำระและพิมพ์เป็นเล่ม ปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ รัชกาลที่ ๗ ทรงชำระและพิมพ์เป็นเล่ม

ส่วนพุทธศาสนิกายมหายานได้สังคายนาแยกตัวออกจากเถรวาทแล้วตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๐๐ (สังคายนาครั้งที่ ๒) ด้วยเห็นไม่ตรงกัน มีการถือพระวินัยหย่อนในวัตร ๑๐ ได้แก่ เก็บสะสมเกลือได้ รับทองและเงินได้ เป็นต้น (ดูรายละเอียดในสารบัญเรื่องที่ ๑๔ หน้า ๒๒๑)

การสืบสายของอาจารย์ในแต่ละปีฎก

สายวินัยปีฎก

๑. พระอุบาลี
๒. พระทาสกะ
๓. พระโสณกะ

๔. พระลิกควะ

๕. พระโมคคลีบุตรติสสะ

สายพระสูตรตันตปิฎก

๑. พระอานนท์ ท่องจำที่ฉนิกาย

๒. นิลิตทั้งหลายของพระสารีบุตร ท่องจำชฌนิกาย

๓. พระมหากัสสป ท่องจำสังยุตตนิกาย

๔. พระอนรุทธิ์ ท่องจำอังคุตตรนิกาย (ส่วนขุททกนิกาย
ไม่ได้กล่าวถึงว่าได้มอบให้เป็นหน้าที่ของผู้ใด)

สายพระอภิธรรมปิฎก

๑. พระสารีบุตร

๒. พระภัททชิ

๓. พระโสภิตะ

๔. พระปิยชาติ

๕. พระปิยปาละ

๖. พระปิยทัสสี

๗. พระโกสิยปุตตะ

๘. พระลิกควะ

๙. พระสันเทหะ

๑๐. พระโมคคลีบุตรติสสะ

๑๑. พระติสสทัตตะ

๑๒. พระธัมมียะ

๑๓. พระทาสกะ

๑๔. พระโสณกะ

๑๕. พระเรวตะ

พระวินัยปิฎก

พระวินัยปิฎก แบ่งออกเป็น ๕ หมวด ดังนี้

๑. มหาวิภังค์ หรือ ภิกขุวิภังค์ ว่าด้วยศีลภิกษุ
๒. ภิกขุณีวิภังค์ ว่าด้วยศีลของนางภิกษุณี
๓. มหาวัคค์ ว่าด้วยวรรคใหญ่ แบ่งออกเป็นชั้นธกะ คือ
หมวด ๑๐ หมวด
๔. จุลวัคค์ ว่าด้วยวรรคเล็ก แบ่งออกเป็นชั้นธกะ คือ
หมวด ๑๒ หมวด
๕. ปริวาร ว่าด้วยหัวข้อเบ็ดเตล็ด

ปัจจุบันนี้ไม่มีนางภิกษุณี เพราะเหตุที่สาบสูญมานานและนางภิกษุณี จะทำการบวชได้ต้องกระทำการบวชด้วยสงฆ์สองฝ่าย ทั้งฝ่ายภิกษุณีและภิกษุสงฆ์

คำอธิบายย่อของคำว่า “วินัยปิฎก”

วินัยปิฎก เป็น อาณาเทศนา คือ การแสดงธรรมในลักษณะตั้งเป็นข้อบังคับโดยส่วนใหญ่ (พระสูตรตันตปิฎก เป็นโวหารเทศนา, พระอภิธรรมปิฎก เป็นปรมัตถเทศนา)

วินัยปิฎก เป็น ยถาปรารศาสนาสะ คือ การสอนตามความผิดหรือโทษชนิดต่าง ๆ ที่พึงเว้น

(พระสูตรตันตปิฎก เป็นยถาอนุโลมศาสนาสะ คือสอนโดยอนุโลมแก่จรีต, พระอภิธรรมปิฎก เป็นยถาธัมมศาสนาสะ คือ สอนตามเนื้อหาแท้ๆของธรรม)

วินัยปิฎก เป็น **สังวราสังวรกถา** คือถ้อยคำที่ว่าด้วยความ
สำรวมและไม่สำรวม

(พระสูตรตันตปิฎก เป็นทีกุฐิวินเวฐนกกถา คือ สอนให้
ผ่อนคลาย, พระอภิธัมมปิฎก เป็นนามรูปปริจเฉทกถา คือสอนให้
กำหนดนาม-รูป คือร่างกาย-จิตใจ)

วินัยปิฎก เป็น **อริศีลสิกขา** เกี่ยวกับศีลชั้นสูง (พระสูตรตันต
ปิฎก เป็นอริจิตตสิกขา เกี่ยวกับสมาธิชั้นสูง, พระอภิธัมมปิฎก เป็น
อริปัญญาสิกขา เกี่ยวกับปัญญาชั้นสูง)

วินัยปิฎก เป็น **วิตกมปหาน** เครื่องปหานกิเลสหยาบ (พระ
สูตรตันตปิฎก เป็นปริยัญฐานปหาน เครื่องปหานกิเลสอย่างกลางอัน
รัดรั้งจิตใจ, พระอภิธัมมปิฎก เป็นอนุสัยปหาน เครื่องปหานกิเลส
นอนเนื่องในสันดาน เหมือนตะกอนนอนกันตุ่ม)

พระวินัย เป็นอริศีลสิกขา ศึกษาเกี่ยวกับศีลชั้นสูง เป็น
วิตกมปหาน คือเครื่องละกิเลสหยาบ ผีกัดขัดเกลามาเพื่อประโยชน์
ตนและประโยชน์ของผู้อื่นหรือสังคม

พระพุทธเจ้าทรงบอกก่อนบัญญัติสิกขาบทแต่ละข้อๆ ว่าวัตถุ
ประสงค์คือประโยชน์ที่มุ่งหมายด้วยเห็นอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ

ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ (ทรงยกอำนาจประโยชน์ ๑๐
ประการ แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท)

๑. เพื่อความดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์
๒. เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
๓. เพื่อกำราบคนหน้าด้านไม่รู้จักอาย
๔. เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม
๕. เพื่อปิดกั้นความเสียหาย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะ



มีในปัจจุบัน

๖. เพื่อปิดกั้นความเสียหาย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลัง
๗. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
๘. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่เลื่อมใสแล้ว
๙. เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสังฆธรรม
๑๐. เพื่อส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัยให้หนักแน่น

วินัยเป็นเครื่องนำเอากิเลสออก มีศีลบริสุทธอยู่หมวดหนึ่งชื่อว่า “จตุปาริสุทธิศีล” ที่นำเอากิเลสออก ชัดเกลตาตจนชั้นเลิศ

วินัย หมายถึง พระบัญญัติ, ข้อสำหรับประพฤติ พระพุทธบัญญัติและอภิสมาจาร ทั้ง ๒ นี้รวมเรียกว่า พระวินัย พระวินัยนี้ท่านเปรียบเหมือนด้ายร้อยดอกไม้ อันควบคุมดอกไม้ไว้ไม่ให้กระจัดกระจาย เพราะเหตุรักษาสงฆ์ให้ตั้งอยู่เป็นอันดี.

พระวินัยนั้น ไม่ได้ทรงวางไว้ล่วงหน้า ค่อยมีมาโดยลำดับตามเหตุอันเกิดขึ้น ซึ่งเรียกว่า นิทานบ้าง ปกรณ์บ้าง เมื่อใดความเสียหายเกิดขึ้น เพราะภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ทำอย่างใดอย่างหนึ่งลง เมื่อนั้นพระองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามความประพฤติเช่นนั้นเป็นอย่างไรไป เช่น พระธินยะถือเอาพระวาจของพระเจ้าพิมพิสาร ซึ่งเปล่งตามพระราชประเพณี เมื่อราชาภิเษกว่า “หญ้าไม้และน้ำ เราให้แก่พวกสมณพราหมณ์ละ” ดังนี้ เป็นเลศ ถือเอาไม้หลวงไปทำกุฎี ด้วยอ้างว่าได้รับพระราชทาน. เมื่อเกิดเหตุนี้ขึ้น จึงทรงตั้งพระบัญญัติห้ามอหินนาทาน. แม้อภิสมาจาร(ความประพฤติอันดีงามยิ่งขึ้นไปของภิกษุ) ก็ทรงวางไว้โดยนัยนั้น. ครั้นตั้งพระบัญญัติขึ้นแล้ว แต่ยังไม่

เหมาะด้วยประการใดประการหนึ่ง คือยังหลวมอยู่ ไม่พอจะห้าม
 ความเสียหายนั้นได้ขาด เช่นนี้ทรงบัญญัติชำระเข้าอีก เช่นทรงตั้ง
 พระบัญญัติห้ามไม่ให้ล้างผลาญชีวิตมนุษย์ ยังไม่พอจะให้เข้าใจว่า
 ทรงห้ามตลอดถึงพรรณนาคุณแห่งความตาย หรือยั่วให้เขาฆ่าตัวเสียเอง
 จึงทรงบัญญัติชำระเติมความข้อนั้นเข้าด้วย หรือตึงเกินไป เช่นนี้ทรง
 บัญญัติชำระผ่อนให้เบาลง เช่นทรงตั้งพระบัญญัติห้ามไม่ให้ทอดูตตริ
 มนุสสธรรมอันไม่มีจริง ข้อนี้กินความกว้างไปถึงการทอดูด้วยสำคัญ
 ว่าได้บรรลุแต่เป็นคุณที่ไม่มีจริง จึงทรงบัญญัติชำระ ยกผู้พูดด้วย
 สำคัญผิดดังนี้เสีย ไม่ให้ต้องอาบัติ. พระบัญญัติที่ทรงตั้งไว้แล้ว แม้
 ไม่เป็นไปสะดวกก็ไม่ทรงถอนเสียทีเดียว คงเพิ่มอนุบัญญัติ ดัดแปลง
 ไปเช่นนี้ บางทีจนเสียความมุ่งหมายเดิมก็มี เช่น ทรงตั้งพระบัญญัติ
 ห้ามไม่ให้นอนด้วยอนุสัมบัน เพื่อจะกันชาวบ้านไม่ให้เห็นอาการ
 วิปัสสของภิกษุในเวลานอนหลับ, เมื่อมีสามเณรขึ้น สามเณรก็จัดว่า
 เป็นอนุสัมบัน ไม่มีที่อยู่ จึงทรงผ่อนให้นอนด้วยกันได้ไม่เกิน ๓ คืบ
 คราวนี้ก็นอนกับชาวบ้านได้เหมือนกัน. ข้อที่ทรงตั้งไว้เดิม เรียกว่า
 มূলบัญญัติ ข้อที่ทรงตั้งเพิ่มทีหลัง เรียกอนุบัญญัติ. รวมมูลบัญญัติ
 และอนุบัญญัติเข้าด้วยกัน เรียกว่า ลิกขาบท. ลิกขาบทอันหนึ่ง มี
 หลายอนุบัญญัติก็มี เช่น ลิกขาบทปรารภคณโกชนะ คือรับนิมนต์
 ออกชื่อของกินแล้วรวมกันฉันเป็นหมู่ ทรงผ่อนให้ตามคราวในเวลาเจ็บ
 ในฤดูจิวร ในเวลาทำจิวร ในเวลาเดินทางบกทางเรือ ในคราวตัดคัด
 ในคราวนิมนต์ของพวกสมณะด้วยกัน. เมื่อเหตุเกิดขึ้นแล้ว ทรงชี้
 โทษแห่งการประพฤติดังนั้น และอาบัติแห่งความสำรวมแล้ว จึง
 ทรงตั้งพระบัญญัติห้ามไม่ให้ภิกษุทำอย่างนั้นอีกต่อไป วางโทษคือ ปรับ
 อาบัติหนักบ้างเบาบ้าง.



พระวินัยนั้น ภิกษุรักษาดีโดยถูกต้องแล้ว ย่อมได้อานิสงส์ คือความไม่ต้องเดือดร้อนใจ ซึ่งเรียกว่า วิภวีสาร. ภิกษุผู้ประพฤติ ย่อหย่อนทางพระวินัยย่อมได้วิภวีสาร เพราะทำอนาจารผิดกฎหมาย บ้านเมือง ถูกจับกุมและถูกลงโทษบ้าง ถูกดูหมิ่นบ้าง ไม่มีคนนับถือ จะเข้าหมู่ภิกษุผู้มีศีลก็หัวหนวดกลัวจะถูกโจทก์ท้วงแฉไม่มีใครว่าอะไร ก็ตะขิดตะขวงใจไปเอง ที่สุดนี้ก็ขึ้นมาถึงตนก็ติเตียนตนเองได้ ไม่ได้ ปิติปราโมทย์. ฝ่ายภิกษุผู้นิยมในพระวินัย แต่ขาดความเข้าใจแค่เงื่อนพอใจจะถือให้ได้ตรงตามตำรับ ให้เหมือนครั้งพุทธกาล แต่ตนเกิดในกาลอื่น ในประเทศอื่นย่อมได้พบความขัดข้อง ประพฤติไม่สะดวกใจ เป็นธรรมดา และความประพฤตินั้น มักมัวไปหนักอยู่ในข้อที่เป็นธรรมเนียมที่ภิกษุเคยถือกันมา แต่ไม่เห็นสำคัญจริงๆนี้เรียกว่าประพฤติพระวินัยไม่ได้ได้อานิสงส์ดังมุ่งหมาย กลับได้ความลำบากเสียอีก. และผู้ประพฤติพระวินัยโดยไม่มีสติเช่นนั้น มักมีมานะถือตัวว่า ตนประพฤติเคร่งครัดดีกว่าผู้อื่น และดูหมิ่นภิกษุอื่นว่าเลวทราม นี่เป็นกิริยาที่น่าเกลียดน่าชังอยู่แล้ว ครั้นจะต้องอยู่ร่วมและสมาคมกับภิกษุอื่นที่ตนเห็นว่าประพฤติบกพร่องในพระวินัย ย่อมรังเกียจและจำทำกลับได้ความเดือดร้อนซ้ำอีก. ฝ่ายภิกษุผู้ประพฤติถูกต้อง ย่อมได้ความแช่มชื่น เพราะรู้สึกว่าการประพฤติดีงาม ไม่ต้องถูกจับกุมและลงโทษหรือถูกติเตียน มีแต่จะได้ความสรรเสริญ จะเข้าหมู่ภิกษุผู้มีศีลก็องอาจไม่ต้องสะทกสะท้าน.

อันจะปฏิบัติพระวินัยให้สำเร็จประโยชน์ควรพิจารณาให้เข้าใจ ผลที่มุ่งหมายแห่งพระวินัยนั้น พระพุทธบัญญัติบางข้อและอภิสมภาร (ขนบธรรมเนียม เพื่อความประพฤติดีงามยิ่งขึ้นไป) บางหมวด พระศาสดาทรงตั้งไว้เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นคนเหี้ยมโหด จนถึงต้องโทษ

เป็นอาชญาแผ่นดินอย่างอุกฤษฏ์ก็มี เช่น ห้ามทำโจรกรรมและฆ่ามนุษย์, **เพื่อป้องกันความลงโลกเลียงชีพก็มี** เช่น ห้ามไม่ให้वादอุตตริ มนุสสธรรม, **เพื่อป้องกันความดุร้ายก็มี** เช่น ห้ามไม่ให้ด่ากัน ตีกัน เป็นต้น, **เพื่อป้องกันความประพตฺติเลวทรามก็มี** เช่น ห้ามพูดปด ห้ามพูดส่อเสียด ห้ามเสพสุรา เป็นต้น, **เพื่อป้องกันความประพตฺติเสียหายก็มี** เช่น ห้ามไม่ให้เล่นจี้กัน **ไม่ให้เล่นน้ำ** **ไม่ให้ช้อนบริวารของกัน** **ทรงบัญญัติตามความนิยมของคนในครั้งนั้นก็มี** เช่น ห้ามไม่ให้ชุดดิน ไม่ให้ฟันตันไม้ที่เขาถือว่ามีชีวิต ทรงบัญญัติโดยเป็นธรรมเนียมของภิกษุตามความสะดวกบ้าง ตามนิยมของบรรพชิตบ้าง เช่น ห้ามไม่ให้ฉันอาหารในเวลาวิกาล จะฉันของอื่น นอกจากน้ำ ต้องรับประทานก่อน. นี่เป็นตัวอย่างแห่งผลที่มุ่งหมายของสิกขาบทนั้นๆ อนึ่ง พึงใคร่ครวญถึงพระบัญญัติที่ทรงตั้งขึ้นแล้ว แต่ยังไม่เหมาะสมด้วยประการใดประการหนึ่ง จึงได้ทรงเพิ่มอนุบัญญัติดัดแปลงในหนหลังว่ายังให้สำเร็จผลที่มุ่งหมายเดิม หรือกลายเป็นอื่นไปแล้ว แต่ยังคงต้องถือไปตามธรรมเนียมของภิกษุ **อนึ่ง พึงใส่ใจถึงพระบัญญัติปรารภเฉพาะกาลประเทศอันเป็นไปในสมัยนั้น** ครั้นกาลล่วงมานานและนำมาใช้ในประเทศอื่นเป็นไปไม่สะดวก ไม่มีใครจะแก้ไขได้ ภิกษุทั้งหลาย ในประเทศนั้น ในกาลนั้นจึงหันหาทางหลีกเลี่ยงประพตฺติบ้าง เลิกเสียทีเดียวบ้าง. เมื่อใคร่ครวญเห็นเช่นนี้แล้ว พึงนำความประพตฺติไปให้สำเร็จผลที่มุ่งหมายของพระวินัย และให้สำเร็จอานิสงส์ คือได้ความชื่นบานว่า ได้ประพตฺติดีงาม ไม่ต้องได้ความเดือดร้อนเพราะเหตุประพตฺติสะเพร่า หรือประพตฺติไม่ถูกทาง และ**ไม่เกิดมานะ ความถือตัวและดูหมิ่นผู้อื่น** ควรจะมีเมตตาอารีแนะนำเพื่อนสหายที่ยังประพตฺติบกพร่องให้ประพตฺติบริบูรณ์



ผู้ทำศาสนาเสื่อม

ภิกษุทั้งหลาย มूलเหตุสี่ประการเหล่านี้ ที่ทำให้พระสังฆธรรมและเลื่อนจนเสื่อมสูญไป สี่อย่างอะไรกันเล่า? สี่อย่างคือ

ภิกษุทั้งหลาย **พวกภิกษุเล่าเรียนสูตรอันถือกันมาผิดด้วยบพพยัญชนะที่ใช้กันผิด** เมื่อบพและพยัญชนะใช้กันผิดแล้ว แม้ความหมายก็มีนัยอันคลาดเคลื่อน ภิกษุทั้งหลาย **นี้มูลกรณีทีหนึ่ง** ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมและเลื่อนจนเสื่อมสูญไป

ภิกษุทั้งหลาย อีกอย่างหนึ่ง **ภิกษุเป็นคนว่ายาก** ประกอบด้วยเหตุ ที่ทำให้เป็นคนว่ายาก ไม่อดทน ไม่ยอมรบ ค่ำตักเตือนด้วยความเคารพหนักแน่น ภิกษุทั้งหลาย **นี้มูลกรณีที่สอง** ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมและเลื่อนจนเสื่อมสูญไป

ภิกษุทั้งหลาย อีกอย่างหนึ่ง พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหูสูตร คล่องแคล่วในหลักพระพุทธรวณะ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมคติกา (แม่บท) ภิกษุเหล่านั้น **ไม่ได้เอาใจใส่บอกสอนใจความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่น ๆ** เมื่อท่านเหล่านั้น ล่วงลับดับไป สูตรทั้งหลายก็เลือนหายผู้เป็นมูลรากไม่มีที่อาศัยสืบไป ภิกษุทั้งหลาย **นี้มูลกรณีที่สาม** ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมและเลื่อนจนเสื่อมสูญไป

ภิกษุทั้งหลาย อีกอย่างหนึ่ง **พวกภิกษุชั้นเถระ ทำการสะสมบริหารประพฤติด้อยหย่อนในไตรสิกขา เป็นผู้นำในทางทรม ไม่เหลียวแลในกิจแห่งวิเวกธรรม** ไม่ปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งในสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้ง ผู้บวชในภายหลังได้เห็นพวกพระเถระเหล่านั้น ทำแบบแผนเช่นนั้นไว้ ก็ถือเอาไปเป็นแบบอย่าง จึงทำให้เป็นผู้ทำการสะสมบริหารบ้าง ประพฤติด้อยหย่อนในไตรสิกขา เป็นผู้นำในทางทรม ไม่เหลียวแลในกิจแห่งวิเวกธรรม ไม่ปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งในสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้งตามกันสืบไป ภิกษุทั้งหลาย **นี้มูลกรณีทีสี่** ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมและเลื่อนจนเสื่อมสูญไป

ภิกษุทั้งหลาย มूलเหตุสี่ประการนี้แล ที่ทำให้พระสังฆธรรมและเลื่อนจนเสื่อมสูญไป

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๒๑/๑๙๗/๑๖๐)

จตุปาริสุทธิศีล

จตุปาริสุทธิศีล หมายถึง ศีลบริสุทธิ ๔ อย่าง ได้แก่

๑. **ปาติโมกขสังวรศีล** คือ ได้แก่ ศีลภิกษุ ศีลอุโบสถ เบญจศีล เป็นต้น

๒. **อินทริยสังวรศีล** คือ การสำรวมอินทริย์ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นศีล

๓. **อาชีวนปาริสุทธิศีล** คือ ความบริสุทธิ์แห่งอาชีพเป็นศีล ได้แก่ เลี้ยงชีวิตโดยชอบ ไม่ประกอบด้วยอเนสนา เช่น ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต เป็นต้น

๔. **ปัจจัยสันนิสิตศีล** คือ การพิจารณาก่อนแล้วจึงบริโภคปัจจัยสี่ คือ เสื้อผ้า อาหาร ข้าว น้ำ ที่อยู่อาศัย และเภสัชยารักษาโรค

อินทริยสังวรศีล ได้แก่ การสำรวม สังวรระวังใจ หรือจิต หรือ วิญญาณ ได้แก่ วิญญาณทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สังวรระวังเมื่อเห็นรูป ได้ยินเสียง ได้กลิ่น ลิ้มรส ชณะสัมผัสถูกต้อง คิดนึกเรื่องราว กุศล-อกุศล

นี้เป็นศีล นี่เป็นวินัย สำรวมได้อย่างนี้ชื่อว่าสำรวมใจ รักษาจิตใจ ชื่อว่ารักษาศีลรักษาวินัย แม้พุทธรโหวาทห้ามเป็นพุทธรบัญญัติด้วยศีลจะลักก็ร่อยช้อ ก็ชื่อว่ารักษาศีลได้ทั้งหมด

สังวรศีล หมายถึง ศีลคือสังวรสำรวม ระมัดระวังปิดกั้นบาปอกุศล สังวรศีลมี ๕ อย่าง

๑. **ปาฏิโมกขสังวร** คือการรักษาสิกขาบทเคร่งครัด สำรวมในพระปาฏิโมกข์

๒. **สติสังวร** คือ การสำรวมด้วยสติ ได้แก่ การสำรวมอินทริย์ทางทวารหก มีตา หู เป็นต้น

๓. ญาณสังวร คือ การสำรวมด้วยญาณ เพื่อตัดกระแสกิเลส มีต้นเหตุ เป็นต้น เสียได้ด้วยปัญญา พิจารณามีให้กิเลสครอบงำจิตใจ รวมถึงการพิจารณาเสพปัจจัยสี่ ปัจจัยปัจจเวกขณะ

๔. ขันติสังวร คือ การสำรวมด้วยขันติ ได้แก่ การอดทนต่อ อุตุความหนาว-ร้อน ความหิว กระหาย อดทนต่อถ้อยคำที่ทำให้เจ็บใจ อดทนต่อทุกข์ทรมานต่างๆได้

๕. วิริยสังวร คือ การสำรวมด้วยความเพียร พยายามขับไล่ บรรเทา กำจัดอกุศลวิบาก ที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป เป็นต้น ตลอดจนละ มิจฉาชีพ เพียรแสวงหาปัจจัยที่เลี้ยงชีวิต ด้วยสัมมาชีพที่เรียกว่า อาชีวะ ปาริสุทธีศีล

กล่าวโดยสรุป วินัย มี ๒ ได้แก่ สังวรวินัย และ ปหานวินัย

ศีลวินัย

อาบัติ แปลว่า การต้อง การล่วงละเมิด

วินัย แปลว่า เสียหาย ใช้งานไม่ได้ บกพร่อง

ศีลวินัย คือ ศีลเสียหาย อันเกิดเนื่องมาจากการต้อง การล่วง ละเมิดสิกขาบท

วิบากผลกรรม คือ คติวินัย กล่าวคือ ทางวินัย หมายถึง ทุกคติ ทางชั่วได้แก่ อบายภูมิ (ตรงข้ามกับสุคติได้แก่ มนุสฺสยภูมิหรือเทวภูมิ)

ศีลวินัย เป็นหนึ่งในสี่ของวินัย ๔ ได้แก่

๑. ศีลวินัย

๒. อาจารย์วินัย หมายถึง ความประพฤติดีเสียหาย ต้องลหุกาบัติ คือ อาบัติเบาะตั้งแต่ถูกลักจ้าย ลงมาถึง หุพภาสิต (ทุกกฎ)

๓. อาชีวะวินัย หมายถึง มิจฉาชีพ หาเลี้ยงชีพในทางผิด ได้แก่ อาชีพที่ไม่ควรประกอบ ๕ ได้แก่ ขายคัตราอาวุธ ขายน้ำเมา ขายยาพิษ ขายเนื้อสัตว์ และค้าขายมนุษย์

๔. ทิฏฐิวิบัติ หรือ มิจฉาทิฏฐิ หมายถึง มีความเห็นผิด เช่น เห็นว่าพระพุทธเจ้าไม่มีจริง นรก-สวรรค์ไม่มี เป็นต้น

บรรดาวิบัติ ๔ ทั้งหมด มีทิฏฐิวิบัติ เสียหายร้ายแรงที่สุด เพราะมีความเห็นผิดเสียแล้ว ย่อมเป็นมิจฉาทิฏฐิ สัมมาทิฏฐิในอริยมรรคมีองค์ ๘ ย่อมเกิดไม่ได้ มรรคอีก ๗ องค์ย่อมไม่เกิด เท่ากับติดกระดุมเม็ดแรกผิด กระดุมเม็ดอื่นต่อมาย่อมผิดทั้งหมด กล่าวคือ ความวิบัติแห่งอาชีวะ อาจารย์ และศิลา ย่อมวิบัติตาม ดังพระพุทธทวณะที่ว่า

“ผู้ใดเป็นมิจฉาทิฏฐิ พุทธิกรรมของผู้นั้นย่อมเป็นไปเพื่อฆ่าคน ดุจขุยไผ่ฆ่าต้นไผ่” (จากธรรมบท เล่ม ๒๕ หน้า ๓๑)

โทษของศีลวิบัติ ๕ ประการ

๑. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติในโลกนี้ ย่อมเข้าถึงความเสื่อม โภคทรัพย์ใหญ่หลวง เพราะเหตุแห่งความประมาท

๒. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติในโลกนี้ ชื่อเสียงอันลามกย่อมเฟื่องฟูไป

๓. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติในโลกนี้ เข้าไปสู่สมาคมใด ๆ ย่อมเป็นผู้ครั่นคร้ามขวยเขิน

๔. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติในโลกนี้ ย่อมเป็นผู้หลงทำกาละ

๕. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติในโลกนี้ เบื้องหน้าแต่แตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบายหุคติวินิบาต และนรก ส่วนองค์คุณของศีลสมบัติ ๕ พึงทราบตามนัยะตรงข้ามจากนี้ (จากภลัชชขันธกะ วินัย เล่ม ๕ หน้า ๘๓)

เครื่องเศร้าหมองของสมณะ ๔ ประการ

๑. สมณะดื่มสุราเมรัย

๒. สมณะเสพเมถุนธรรม

๓. สมณะยินดีทองและเงิน

๔. สมณะเลี้ยงชีวิตโดยมิจจาคีฟ

เหล่านี้เป็นเหตุให้สมณะเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์ (จากลัตตสติกขันธกะวินัย เล่ม ๗ หน้า ๓๒๐)



ความสำคัญของศีล

ศีล มีความสำคัญ แต่คนจะเข้าหาศีลได้ จะต้องเริ่มต้นที่มีปัญญามาก่อน (มีสัมมาทิฐิ) เป็นปัญญาที่เห็นชอบว่าเชื่อมั่นต่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระสัมพุทธเจ้า เชื่อมั่นในเรื่องกฎของกรรม นรก-สวรรค์มีจริง ชาตินี้-ชาติหน้ามีจริง ความเชื่ออย่างนี้เรียกว่า “กัมมัสสกตาปัญญา” หรือ “ทสวัตถุกัมมัสสกตาปัญญา” มี ๑๐ ประการ ได้แก่ มีปัญญาเห็นว่า

๑. บุญทานการกุศล มีผล
๒. การบุญเขามีผล
๓. การบวสรวง-ปฏิสังขการมีผล
๔. ทำดีได้ดี-ทำชั่วได้ชั่ว
๕. โลกนี้ (ชาตินี้) มี
๖. โลกหน้า (ชาติหน้า) มี
๗. ทำดี-ทำชั่วต่อมารดาผลย่อมมี
๘. ทำดี-ทำชั่วต่อบิดาผลย่อมมี
๙. โอปปาติกะ คือ สัตว์ที่ปรากฏกายโตทันที เช่น เทวดามี สัตว์นรกมี
๑๐. มรรคผลนิพพานและผู้ปฏิบัติให้สำเร็จกับสอนให้ผู้อื่นรู้ตามได้มี

การจะมีความเชื่อทั้ง ๑๐ ประการข้างต้น ต้องมีลัทธิ หรือ **ความเชื่อ ๔ ประการอย่างมั่นคง** ได้แก่

๑. **กรรมลัทธิ** เชื่อกรรม

๒. **วิปากัสสัทธิ** เชื่อผลของกรรม

๓. **กัมมัชกตาสัทธิ** เชื่อว่าสัตว์โลก (ทุกคน) มีกรรมเป็นของตน

๔. **ตถาคตโพธิสัทธิ** เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระสัมพุทธเจ้า
เมื่อมีศรัทธามั่นคงข้างต้น จะเริ่มต้นเชื่อกฎแห่งกรรมและเริ่ม
เข้าหาทาน คือ การเตรียมเสบียงเดินทางเพื่อการเดินทางชาติต่อไป
เบื้องต้น จะเริ่มเข้าหาศีล เพราะรู้ว่าศีลมีอานิสงส์ ทำให้ร่างกายสมบูรณ์
ไม่พิกลพิการ มีปัญญาดี รูปร่างกายผิพรรณดี และจะนำไปสู่การ
เจริญภาวนาดับทุกข์ ดังนี้จึงจะครบถ้วนตามที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอน
ให้ปฏิบัติ ทาน ศีล ภาวนา

ส่วนนักบวชหรือพระภิกษุสงฆ์ทรงตรัสสอน ศีล สมาธิ ปัญญา
ซึ่งแตกย่อยออกไปเป็นมรรคมีองค์ ๘ หรือที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา
คือ ทางสายกลาง หรืออริยมรรค นั้นแหละ ซึ่งเกี่ยวโยงไปรู้ถึง
“อริยสัจ ๔” นั่นเอง

ผู้ที่จะเจริญภาวนาต้องชำระศีลให้หมดจดก่อน เพราะเหตุว่า
การจะนำขึ้นสู่พระอริยบุคคลขั้นต้นเป็นพระโสดาบันได้นั้นจะต้องมี
คุณสมบัติพิเศษประการหนึ่ง ได้แก่ ศีลบริสุทธิ์สามารถปิดบาปบุญ
ไม่ไปเกิดในอบายภูมิได้อีก

ศีลบริสุทธิ์ ๔ อย่าง ที่เรียกว่า จตุปาริสុทธิศีล ๔ อย่าง
ได้แก่ ปาติโมกขสังวรศีล (วินัยบัญญัติสิกขาบท เช่น ศีล ๒๒๗ ศีล
๑๐ ศีล ๘ ศีล ๕ เป็นต้น) อินทริยสังวรศีล (สำรวมระวังทางทวาร
๖ วิญญาณ ๖ อารมณ์ ๖) อาชีวะปาริสุทธิศีล (ไม่ประกอบเดรัจฉาน
อาชีพของนักบวช เช่น หมอดู หมอรักษาโรค เป็นต้น ไม่ประกอบ
อาชีพต้องห้ามของฆราวาส ๕ อย่าง เช่น ค้ามนุษย์ ค้าสัตว์ ค้าขาย



คัตรา คำขายยาพิษ คำขายน้ำเมาสุรายาเสพติด) ปัจจยสันนิสิตศีล (บริโศคปัจจยสีด้วยการพิจารณาถึงความจำเป็นไม่บริโศคด้วยการบำรุงบำเรอ)

โดยสรุป ศีลของภิกษุ พึงรักษาปาติโมกขสังวรศีลและอาชีวปาริสุทธิศีลให้หมดจดก่อน

ส่วนอินทริยสังวรศีล และปัจจยสันนิสิตศีล ก็ให้อุตสาหะพากเพียรเจริญกุศลให้เกิดมีขึ้น จะทำให้การเจริญภาวนาเจริญขึ้น สมบูรณ์ขึ้น

ส่วนคฤหัสถ์หรือฆราวาสผู้ครองเรือนบริโศคกาม ย่อมทำได้ยากกว่าภิกษุสงฆ์นักบวช แต่ถ้าหากพยายามขัดเกลาให้เป็นนิสัยยั้งปัจจยก็จะทำให้การเจริญภาวนาปัญญาและกุศลเกิดได้ง่าย

อินทริยสังวร จำเป็นและมีความสำคัญแก่ทุกคน ทั้งนักบวชและฆราวาส เพราะถ้ามีการสำรวม และสังวรระวังทางอินทริยทั้ง ๖ ได้แก่ จักขุนทริย โสณินทริย ฆานินทริย ชิวหินทริย กายินทริย มนินทริย บาปทั้งหลายหรืออกุศลทั้งหลายจะไม่เข้ามาทำอันตรายได้ เมื่อรู้ระวังอินทริย ๖ แม้กุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ประการ อันได้แก่ กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ และมโนกรรม ๓ ก็ไม่อาจก้าวล่วงลิกขาบท แม้พุทธานุสติศีลจะมีที่ร้อยข้อก็ไม่ก้าวล่วงพุทธานุสตินี้แหละ ที่เรียกว่า “ถือศีลที่ใจ”

สมัยพุทธกาล มีภิกษุไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคขอลาสิก เพราะไม่สามารถรักษาลิกขาบทที่มีมากมายได้

พระพุทธองค์ ทรงตรัสให้ภิกษุนั้นถือศีลข้อเดียว คือ ให้รักษาคิณทริยนั้น ก็รับว่าสามารถทำได้ และเปลี่ยนใจไม่ลาสิก กราบลาพระพุทธองค์ไปบำเพ็ญเพียรจนบรรลุธรรม

อันตรายที่ห้ามมรรคผลนิพพาน

การล่วงละเมิดข้อบัญญัติที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ เป็นอันตรายที่ห้ามมรรคผลนิพพาน เป็น ๑ ในอันตราย ๕ อย่าง ที่ห้ามบรรลุมรรคผลได้แก่

๑. อาณาวีติกกมันตราย คือ อันตรายคือการล่วงละเมิดศีลสิกขาบท

๒. อริยุปวาหันตราย คือ อันตรายคือการกล่าวร้าย-ทำร้ายพระอริยบุคคล

กรณีข้อ ๑ และข้อ ๒ นี้ ถ้าชำระโทษทางวินัยครบ (ปลงอาบัติ) หรือขอขมาโทษ พระอริยบุคคลนั้นก็พ้นจากอันตรายนี้นี้ได้

๓. วิปากันตราย คือ อันตรายคือวิปากเป็นของกรรมที่ปฏิสนธิที่ไม่มีเหตุ ๓ (เหตุ ๓ ได้แก่ อโลภเหตุ อโทสเหตุ โอมหเหตุ) เพราะปฏิสนธิมาด้วยปราศจากปัญญา จึงห้ามมรรคผลนิพพาน รวมทั้งฌานและอภิปัญญา แต่ไม่ห้ามสุคติมนุษยและสวรรค์

อนึ่ง ผู้ที่เกิดด้วยปฏิสนธิจิตเป็นทวิเหตุ หรือเหตุ ๒ มี อโลภเหตุ และ อโทสเหตุ แม้จะไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานในชาตินี้ แต่สามารถสร้างเหตุ ๓ ให้เป็นปฏิสนธิจิต ขณะจุติจิตดับชาตินี้ เป็นปฏิสนธิจิตชาติหน้าด้วยเหตุ ๓ ได้ ก็จะสามารถบรรลุมรรคผลนิพพานในชาตินั้นได้

๔. กิเลสันตราย คือ อันตรายคือกิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น โดยเฉพาะโมหะที่เป็นมิจฉาทิฏฐิกิเลสร้าย ย่อมนำไปสู่อบายภูมิแต่เพียงสถานเดียว

๕. กัมมันตราย คือ อันตรายคือกรรมที่เป็นครุกรรม คือ กรรมหนัก ได้แก่ ฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าถึงห้อพระโลหิต และทำลายสงฆ์ให้แตกกัน กรรมทั้ง ๕ นี้เรียกว่า “อนันตริยกรรม” ห้ามสวรรค์และนิพพาน

คฤหัสถ์ไม่เคยรักษาศีลแต่บรรลุมรรคผลได้ขณะฟังธรรม

ชาตกนิทาน สมัยพุทธกาล จากอรรถกถาธรรมบท

เรื่องสันตติอำมาตย์บรรลุธรรม

ในสมัยพุทธกาล อำมาตย์ของพระเจ้าปเสนทิโกศลชื่อสันตติอำมาตย์รบชนะข้าศึก จึงได้รับพระบรมราชานุญาตให้เสวยราชสมบัติ ๗ วัน เขามีความสุขเพลิดเพลินด้วยการดื่มสุราและสนุกสนานกับเหล่านางรำ เมื่อเขาไปถึงทำน้ำพร้อมกับการบริวารในวันที่ ๗ พบพระผู้มีพระภาคแล้วแสดงความเคารพบนคอช้าง

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า “เราจะรับฟังคาถาบทหนึ่งแล้วบรรลุอรหัตตผลในวันนี้ และจะปรินิพพาน ในเพศคฤหัสถ์”

ฝ่ายเดียรฉัตรได้ยินพระพุทธพยากรณ์นั้นก็ดำหนิว่า “ผู้ที่เมาสุราอยู่จะฟังธรรมแล้วบรรลุธรรมในวันนี้ได้อย่างไร พวกเราจักโจทก์พระสมณโคดมด้วยมุสาวาท”

ต่อมาในเวลาเย็น หญิงนางรำคนรักของอำมาตย์เสียชีวิตกะทันหันในขณะที่พอนรำ เขาเสียใจมาก จึงไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อดับความโศกนั้น

พระพุทธองค์ ตรัสคาถาแสดงธรรมว่า

“กิเลสเหล่าใดเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน เธอจงเฝ้ากิเลสเหล่านั้น เธออย่ามีเครื่องกังวลในภายหลัง ถ้าเธอไม่ยึดเอารูปนามปัจจุบัน

ในท่ามกลาง เธอจักเป็นผู้สงบอยู่ได้”

สันตติอามตย์ลำดับพระคาถานี้แล้วบรรลุลหรรณเป็นพระอรหันต์ จากนั้นได้เหาะขึ้นไปบนอากาศ ๗ ชั่วโมงแล้วปรินิพพานในเพศคฤหัสถ์

ความจริงแล้วในเรื่องนี้ที่อามตย์ได้บรรลุลหรรณขณะฟังธรรม ลำพังการฟังธรรมอย่างเดียวโดยไม่กำหนดรูปนามในปัจจุบันขณะ ย่อมไม่อาจทำให้บรรลุลหรรณได้ ท่านเหล่านั้นต้องกำหนดรูปนามในขณะนั้นแล้วบรรลุวิปัสสนาญาณชั้นต่างๆ เป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และอรหันต์ตามลำดับ ดังข้อความในอรรถกถาของมหาสติปัฏฐานสูตรว่า

“อนึ่ง ขึ้นชื่อว่าภาวนาย่อมไม่มีโดยมิได้กำหนดธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในกองรูป เวทนา จิต และสภาวะธรรม ดังนั้นควรทราบ ว่า แม้สันตติอามตย์ ได้ล่วงพ้นความเศร้าโศกและความคร่ำครวญด้วยหนทาง (คือสติปัฏฐาน)นี้”

ตามข้อความในคัมภีร์ สันตติอามตย์บรรลุลหรรณเป็นพระอรหันต์ ท่านต้องกำหนดสภาวะอย่างใดอย่างหนึ่งในกองรูป เวทนา จิต และสภาวะธรรม ตามแนวทางของการเจริญสติปัฏฐาน จึงสามารถบรรลุลหรรณล่วงพ้นความเศร้าโศกและความคร่ำครวญได้โดยสิ้นเชิงด้วยธรรมโอสธคือสติปัฏฐาน

เรื่องคนตกปลาได้บรรลุลหรรณ

วันหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงยังเห็นอุปนิสัยในการบรรลุลหรรณของคนตกปลาชื่ออริยะ จึงเสด็จไปบิณฑบาตใกล้ประตูเมืองทางทิศเหนือ แล้วเสด็จกลับมาพร้อมกับเหล่าภิกษุ ขณะนั้นคนตกปลาเห็น



พระพุทธองค์พร้อมด้วยเหล่าภิกษุ จึงวางเบ็ดแล้วยืนอยู่ด้านข้าง พระพุทธองค์ตรัสถามว่า เธอชื่ออะไร เขาตอบว่า หม่อมฉันชื่อว่า อริยะ (ผู้ประเสริฐ) พระพุทธองค์รับสั่งว่า ผู้ที่ยังเบียดเบียนผู้อื่นย่อมไม่ชื่อว่า ผู้ประเสริฐ เพราะผู้ประเสริฐต้องไม่เบียดเบียนใคร แล้วตรัสคาถานี้ว่า

“ถ้ายังเบียดเบียนสัตว์อยู่ บุคคลนั้นไม่นับว่าเป็นอารยชน แต่ได้ชื่อว่าอารยชน เพราะไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งปวง”

ในตอนท้ายของการแสดงพระธรรมเทศนา คนตกปลานั้นได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน

เรื่องขโมยคนหนึ่งบรรลุธรรม

ในสมัยหนึ่ง เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมอยู่ ณ วัดพระเชตุวัน กรุงสาวัตถี มีขโมยสองคนปะปนอยู่ในพุทธบริษัท คนหนึ่งตั้งใจฟังธรรม และได้บรรลुเป็นพระโสดาบัน อีกคนหนึ่งมัวแต่ล้วงกระเป๋าผู้อื่นและได้เงินเพียง ๕ มาสก เมื่อกลับถึงบ้านขโมยที่ได้เงินมากล่าวล้อเพื่อนว่า แกทำตัวเป็นคนดี เลยไม่มีเงินซื้อข้าวกิน ส่วนคนที่เป็นพระโสดาบันกลับคิดได้ว่า เพื่อนไม่มีปัญญาจึงคิดว่าตัวเองเป็นคนฉลาด หลังจากนั้นไปกราบทูลเรื่องนี้แด่พระผู้มีพระภาค พระพุทธองค์ตรัสคาถานี้ว่า

“คนโง่ รู้ตัวว่าโง่ ยังกลายเป็นบัณฑิตได้บ้าง แต่โง่แล้ว อวดฉลาด นั้นแหละเรียกว่าคนโง่แท้”

คนโง่ที่รู้ตัวเองว่าโง่ ย่อมจะรับฟังคำแนะนำของคนอื่น และกลายเป็นคนฉลาดได้ แต่คนโง่ที่อวดฉลาดจัดเป็นคนโง่แท้ เพราะคิดผิดว่าตนฉลาด จึงไม่รับฟังคำแนะนำของคนอื่น บุคคลดังกล่าวย่อมไม่ประสบความสำเร็จก้าวหน้า ไม่อาจกลายเป็นคนฉลาดได้

เจ้าศากยะชื่อว่า สรณานิ บรรลุธรรม

เจ้าศากยะชื่อว่า สรณานิ ได้รับพยากรณ์จากพระผู้มีพระภาคเมื่อเขาเสียชีวิตแล้วว่า เขาเป็นพระโสดาบันผู้หลุดพ้นจากอภายภูมิ ๔ ในขณะที่นั้นเจ้าศากยะทั้งหลายพากันกล่าวดำนิว่า

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย น่าอัศจรรย์หนอ ไม่เคยมีมาก่อน ใครเล่าในชนเหล่านี้ จักมิใช่พระโสดาบันในกาลนี้ เจ้าศากยะชื่อสรณานิ ผู้วายชนม์แล้ว ได้รับพยากรณ์จากพระผู้มีพระภาคว่า “เขาเป็นพระโสดาบัน ไม่ตกอบาย เทียงต่อมรรคขั้นสูง มีการตรัสรู้เป็นเบื้องต้น” เจ้าศากยะชื่อสรณานิ ผู้เฝ้ากำลังในการประพาสศึกษา เป็นผู้ดื่มสุราแล้ว”

“เจ้าศากยะชื่อสรณานิ เป็นผู้มิได้ประพาสศึกษาบริบูรณ์”

เรื่องที่เจ้าศากยะทั้งหลายกล่าวดำนิพระผู้มีพระภาคนี้ เจ้ามหานามเป็นผู้กราบทูลให้ทรงทราบ ในขณะที่นั้นพระพุทธรองค์ทรงอธิบายเรื่องนี้โดยจำแนกบุคคลไว้หลายประเภท

นอกจากนี้ พระพุทธรองค์ตรัสอุปมาว่า

“เมล็ดพืชที่เน่าแล้ว และได้รับการปลูกไว้ในนาซึ่งมีก้อนหินต่อไม่มาก ย่อมไม่เจริญเติบโตเป็นต้นไม้ ฉันใด การปฏิบัติธรรมโดยไม่ถูกวิธีก็ไม่อาจส่งผลให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้ ฉันนั้น

แต่เมล็ดพืชที่อุดมสมบูรณ์ได้รับการปลูกไว้ในนาที่ดีเลิศ ย่อมจะเจริญเติบโตได้โดยพลัน ฉันใด

การปฏิบัติธรรมอย่างถูกวิธีก็ส่งผลให้บรรลุธรรมได้โดยเร็วฉันนั้น” เจ้าศากยะสรณานิได้ปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง ไฉนจะไม่อาจบรรลุธรรมได้ พระพุทธรองค์จึงได้มีพระดำรัสว่า

“จะป่วยกล่าวไปใยถึงเจ้าศากยะสรณานิ ดูกรมหานาม เจ้าศากยะสรณานิ เป็นผู้ประพาสศึกษาบริบูรณ์ในเวลาใกล้เสียชีวิต”



จะเห็นได้ว่าเจ้าศากยะสรณานิแม้จะมีได้รักษาศีลมาก่อน แต่
การรักษาในขณะที่ใกล้เสียชีวิตแล้วบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ท่าน
 จึงมีศีลสิกขาหมดจดในขณะนั้น เช่นเดียวกับคนตกปลาที่ซื้ออริยะ
 และขโมยที่กล่าวมาแล้ว พวกเขามีไข้ปัจฉิมภวีกะ (ผู้เกิดชาติ
 สุดท้ายแน่นอน) เพราะยังเป็นพระโสดาบันอยู่ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ควร
 กล่าวว่าปัจฉิมภวีกะ(ผู้เกิดชาติสุดท้ายแน่นอน) ท่านนั้นเป็นผู้บรรลุ
 ธรรมได้โดยปราศจากศีล

บางคนกล่าวว่า “บุคคลเหล่านั้นเป็นอุคฆฏิตัญญูหรือวิปจิตัญญู
 จึงบรรลุธรรมได้โดยไม่ต้องรักษาศีลมาก่อน แต่ผู้ที่เป็เนยยะต้อง
 รักษาศีลมาก่อนเป็นเวลานาน” ความเห็นนั้นก็เป็เพียงอัตโนมติ ไม่
 พบในพระบาลี อรรถกถาและฎีกา มีข้อความเกี่ยวกับเนยยะในพระ
 บาลีว่า

กตโม จ ปุคฺคโล เนยฺโย ยสฺส ปุคฺคลสฺส อุทฺเทสโต ปริ
 ปุจฺจโต โยนิโสมนสิสิโรโต กลฺยาณมิตเต เสวโต ภขโต ปยิรุปาสโต
 เอวํ อนุปฺพุเพน ธมฺมาภิสมโย โหติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล เนยฺโย.

“บุคคลไหนชื่อว่า เนยยะ บุคคลใดเรียนกรรมฐาน ได้ถ้าม
 ใส่ใจด้วยปัญญา คบหาเข้าใกล้กัลยาณมิตร การตรัสรู้ธรรมย่อมมี
 แก่เขาตามลำดับอย่างนี้ บุคคลนี้ชื่อว่า เนยยะ”

ในภาษาบาลีนี้ได้ตรัสถึงขั้นตอนของการปฏิบัติธรรมว่า **ควร
 เรียนกรรมฐานได้ถ้ามข้อสงสัย ใส่ใจใช้ปัญญารับรู้สภาวะธรรมตาม
 ความเป็นจริง โดยไม่มีสมมุติบัญญัติและตัวตน** พร้อมทั้งควรคบหา
 วิปัสสนาจารย์ผู้สามารถแก้ข้อสงสัยและปรับอินทรีย์ให้แก่กล้ายิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าในพระบาลีนี้ได้กล่าวถึงการอบรมศีลให้หมดจด

ก่อนเจริญกรรมฐาน

อนึ่ง ในอรรถกถาของเนติปกรณ์กล่าวว่า

“วิปัสสนาที่มีสมณะอยู่หน้าเหมาะแก่อุคฆฏิตัญญู, สมณะที่มี
วิปัสสนานำหน้า เหมาะแก่เนยยะ, สมณะและวิปัสสนาที่ประกอบรวม
กันเหมาะแก่วิปจิตัญญู

อธิปัญญาสิกขาเหมาะแก่อุคฆฏิตัญญู, อธิจิตตสิกขาและ
อธิปัญญาสิกขาเหมาะแก่วิปจิตัญญู, อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ
อธิปัญญาสิกขาเหมาะแก่เนยยะ”

ผู้ที่สามารถบรรลุธรรมในพระศาสนานี้ เรียกว่า เวไนยบุคคล
มี ๓ จำพวก คือ

๑. **อุคฆฏิตัญญู** ผู้บรรลุธรรมเร็วด้วยการ**ฟังอุเทศ** คือหัวข้อ
๒. **วิปจิตัญญู** ผู้บรรลุธรรมช้าด้วยการ**ฟังนิเทศ** คือการอธิบาย
ความโดยสังเขป
๓. **เนยยะ** ผู้อาจบรรลุธรรมได้ด้วยทั้ง**ฟังปฏินิเทศ** คืออธิบาย
โดยพิสดารและปากเพียร ปฏิบัติธรรมด้วยโยนิโสมนสิการ
และคบหากัลยาณมิตร

จากข้อความนี้ท่านแสดงธรรมที่เหมาะสมแก่บุคคลทั้ง ๓ จำพวก
แต่มีได้มุ่งจะแสดงว่าบุคคลดังกล่าวต้องประพฤติสิกขานั้นๆ ให้บริบูรณ์
คำว่า “**อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขาเหมาะแก่
เนยยะ**” จึงมิได้หมายความว่า เนยยะต้องรักษาศีลให้หมดจดและบรรลุ
ฌานก่อน จึงจะเจริญวิปัสสนาได้ มิฉะนั้นแล้วผู้ที่เป็นวิปจิตัญญูและ
เนยยะทั้งหมดก็ต้องบรรลุฌานที่เป็นอธิจิตตสิกขาก่อน ตามความจริง
มิได้เป็นเช่นนั้น

นอกจากนี้ไม่ควรกล่าวว่าภิกษุผู้เป็นอุคฆฏัตถุญญและวิปจิตถุญญ
แม้ต้องอาบัติก็ไม่ใช่อาณาวีติกกมันตราย(อันตรายเพราะล่วงละเมิด
สิกขาบท)โดยอ้างว่าในที่นี้มิได้กล่าวว่าศีลสิกขาเหมาะแก่บุคคลเหล่านั้น
เนื่องจากอาบัติทั้งหมด ที่ต้องด้วยเจตนาเป็นอาณาวีติกกมันตราย ดัง
นั้น ท่านกล่าวว่า สิกขา ๓ เหมาะแก่เนยยกบุคคล เพราะศีลและสมถ
ภาวนาของเขาย่อมจะเกื้อกูลแก่วิปัสสนาและมรรคปัญญาเป็นพิเศษ

ผู้ที่เป็นอุคฆฏัตถุญญนั้นสามารถยังวิปัสสนาและมรรคปัญญา
ให้เกิดขึ้นทันทีเมื่อสดับธรรมโดยสังเขป เขาจึงไม่มีโอกาสเจริญสมถฌาน
ทั้งไม่จำเป็นต้องเข้าฌานเพื่อให้เป็นหนทางนำไปสู่วิปัสสนา

อนึ่ง อุคฆฏัตถุญญและวิปจิตถุญญก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาศีล
ของตนเพื่อให้เกิดความปรโมทย์ เพราะพวกเขาบรรลุธรรมในขณะ
ฟังพระธรรมเทศนาได้ด้วยการกำหนดความปิติปรโมทย์เป็นต้น ที่
เกิดจากความเลื่อมใสในผู้แสดงธรรมหรือธรรมที่กำลังสดับอยู่ ดังนั้น
ท่านจึงไม่กล่าวว่า ศีลและสมถภาวนาเกื้อกูลแก่อุคฆฏัตถุญญ และไม่
กล่าวว่า ศีลเกื้อกูลแก่วิปจิตถุญญ

เนยยกบุคคลเป็นผู้ที่ปฏิบัติธรรมเป็นเวลานาน บางขณะเมื่อ
พิจารณาศีลของตนแล้วทราบว่าจะไม่หมดจด ก็จะทำให้เกิดความเดือดร้อนใจ
แม้ว่าในขณะที่ปฏิบัติธรรมจะรักษาศีลก็เกิดความเดือดร้อนใจถึงเรื่อง
ในอดีตได้ และถ้าแก้ไขไม่ได้ก็จะเป็นอุปสรรคต่อการเจริญวิปัสสนา
ส่วนผู้ที่มีศีลหมดจดเป็นเวลานานหรือตั้งแต่เริ่มเข้ากรรมฐานเป็นต้นมา
ทราบว่าศีลของตนไม่ต่างพร้อยก็จะเกิดความปิติปรโมทย์ ความสงบ
(ปัสสัทธิ) ความสุขใจ และสมาธิพร้อมทั้งวิปัสสนาปัญญา ต่อมา ศีล
ที่หมดจดเป็นเวลานานหรือตั้งแต่เริ่มเข้ากรรมฐานจึงเกื้อกูลแก่เนยยก

บุคคลเป็นพิเศษ

การเจริญสมณะเป็นบาทของวิปัสสนา

ในคัมภีร์อรรถกถากล่าวถึงการเจริญสมณะเป็นบาทของวิปัสสนาว่า

“โดยแท้จริงแล้ว บุคคลใดมีสมาธิและวิปัสสนาไม่แก่กล้า เมื่อเธอนั่งเจริญวิปัสสนานาน ร่างกายย่อมลำบากเหมือนไฟเผาอยู่ภายใน เหนือไหล่ออกจากรักแร้เหมือนมีควันพุ่งออกจากกระหม่อม จิตย่อมลำบาก ทุรนทุราย เธอย่อมเข้าสมาบัติขั้นนี้อีก ช่มความลำบากกายและใจนั้นแล้ว กระทำให้ทุเลาลงจนสบายแล้วเจริญวิปัสสนาอีก เมื่อเธอนั่งนานอีกความลำบากเหมือนอย่างนั้นย่อมเกิดขึ้น เธอย่อมเข้าสมาบัติอีก กระทำเหมือนก่อน ความจริงการเข้าสมาบัติมีอุปการะมากแก่วิปัสสนา”

ข้อความข้างต้นนี้แสดงว่า เนยยบุคคลผู้บรรลุสมณฐานก่อนแล้วมาเจริญวิปัสสนา สามารถเข้าฌานสมาบัติในขณะที่เกิดความลำบากกายและใจ แล้วจึงเจริญวิปัสสนาต่อไป การปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้สมาธิและปัญญาในวิปัสสนาแก่กล้าขึ้นตามลำดับ เมื่อสมาธิและปัญญาแก่กล้าความลำบากกายและใจย่อมไม่เกิดขึ้น สามารถนั่งกำหนดได้อย่างต่อเนื่องตลอดทิวาราตรี สมณฐานจึงเกื้อกูลแก่เนยยบุคคลโดยพิเศษอย่างนี้

ในปัจจุบันโยคินบุคคลผู้มักเจริญวิปัสสนาก่อน อาจพบกับความลำบากกายและใจบ้าง แต่ถ้ากำหนดรู้สภาวะธรรมอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งสมาธิและปัญญาแก่กล้าแล้ว ก็จะสามารถข้ามพ้นความลำบากนั้นไปได้

ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ **ศีลและสมถภาวนาเป็นธรรมเกื้อกูลแก่**
เนยบุคคลเป็นพิเศษ ท่านจึงกล่าวไว้ในคัมภีร์เนตติอรรถกถาข้างต้นว่า
สิกขา ๓ เกื้อกูลแก่เนยบุคคล แต่ท่านมิได้กล่าวไว้โดยมุ่งจะแสดง
ว่าเขาต้องเจริญสิกขา ๓ เป็นเวลานานจึงจะบรรลุธรรมได้

เจ้าศากยะสรณานิจัดเป็นเนยบุคคลที่บรรลุธรรมเป็นพระ
โสดาบันด้วยการเจริญวิปัสสนาขณะใกล้เสียชีวิต ไม่นับเป็นอนุสม
ัตถุหรือวิปจิตัตถุ เพราะไม่ปรากฏในพระบาลีหรืออรรถกถาว่าได้
บรรลุธรรม ดังนั้น เนยบุคคลจึงไม่จำเป็นต้องรักษาศีลให้หมดจด
มาเป็นเวลานานจึงจะบรรลุธรรมได้

เรื่องเพชฌฆาตโจรเคราแดง

ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทมีเรื่องของคนฆ่าโจร ผู้มิได้รักษา
ศีลมาก่อนแล้วบรรลุวิปัสสนาญาณชั้นสูงในเวลาใกล้เสียชีวิต โดย
กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ในสมัยพุทธกาล มีเพชฌฆาตโจรเคราแดงชื่อตัมพาลฐิยะอยู่
ในกรุงราชคฤห์ ได้รับแต่งตั้งจากพระราชามีฆ่าโจรตลอด ๕๕ ปี เมื่อ
ครบกำหนดแล้วก็พ้นจากหน้าที่นี้ ในวันที่พ้นจากตำแหน่ง เขา
ต้องการรับประทานอาหารที่ไม่เคยได้รับมาก่อน จึงให้ทวนข้าวปายาส
คลุกน้ำมัน เขาจูบไล่ของหอม หัตถดอกมะลิ พูดยาใหม่แล้วนั่งรออยู่
เพื่อบริโภคข้าวปายาส

ขณะนั้นพระสารีบุตรได้เดินทางมาโปรดโดยยืนรับบิณฑบาต
หน้าประตูบ้านเขาเห็นแล้วเกิดความปีติยินดี นิมนต์พระเถระเข้ามานั่ง
ในบ้านและอังคาสข้าวปายาสนั้น พระเถระฉันแล้วได้แสดงธรรม แต่
เขามัวคิดถึงเรื่องที่ฆ่าคนตลอด ๕๕ ปีที่ผ่านมา ไม่อาจสนใจรับฟัง

พระธรรมเทศนาได้

พระเถระจึงถามว่า เธอทำบาปตามความต้องการของตนหรือ มีผู้ใช้ให้ทำ เขาเรียนตอบว่าพระราชามอบหมายให้ทำ พระเถระย้อนถามว่า (เหมือนกับว่าตนเป็นลูกจ้างเขาปลุกข้าว ข้าวเปลือกที่ได้ย่อมเป็นของนายจ้าง) เมื่อถูกใช้ให้ทำเช่นนี้ เธอจะมีบาปหรือ ช่วงขณะนั้น เขาจึงได้คิดว่าตนไม่มีบาป แต่คนสั่งให้ทำจึงมีบาป ทำให้สามารถสงบใจรับฟังพระธรรมเทศนา และได้บรรลุสังขารุเปกขาญาณซึ่งเป็นญาณสูงสุดของปุถุชน ดังข้อความในอรรถกถาธรรมบทว่า

“เมื่อพระเถระอนุโมทนาอยู่ เขามีจิตตั้งมั่นฟังธรรม ได้บรรลุวิปัสสนาญาณที่คล้อยตามมรรคญาณในขั้นต่ำจากโสตาปัตติมรรค” (ในบางแห่งวิปัสสนาญาณทั่วไปเรียกว่า อนุโลมิกขันติ แต่ในที่นี้หมายถึงสังขารุเปกขาญาณที่อยู่ใกล้กับมรรคญาณตามฐานะ)

เมื่อฟังธรรมแล้วเขาได้ติดตามส่งพระเถระระหว่างเดินทางกลับได้ถูกนางยักษ์ณีที่จองเวรกันแปลงเป็นแม่วัวขวิดเสียชีวิต จึงไปเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต ภิกษุทั้งหลายทราบเรื่องนี้แล้วสนทนากันในธรรมสภาว่า เขาทำบาปตลอด ๕๕ ปี วันที่พ้นจากหน้าที่ ได้ถวายอาหารแด่พระสารีบุตรแล้วเสียชีวิตไปเกิดในภพใด พระผู้มีพระภาคทรงทราบแล้วตรัสพระคาถาว่า

“คนฆ่าโจรในนครได้สดับวาจาที่กล่าวไว้ดีแล้วบรรลุญาณที่คล้อยตามมรรคญาณ ไปสู่สวรรค์ย่อมบันเทิง”

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ที่ผ่านมาเขาได้ทำบาปมาตั้งมาก แต่อนุโมทนาภาวนามีเพียงข้อความสั้นๆ ส่งผลให้บรรลุวิปัสสนาขั้นสูงได้อย่างไร



พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า พวกเธออย่าพิจารณาธรรมของเราน้อยหรือมากเป็นสำคัญ แม้วาจาเพียงคำเดียวที่กล่าวไว้ดีก็มีผลมากได้ แล้วตรัสพระคาถานี้ว่า

“คำพูดที่เหลวไหลไร้ประโยชน์ตั้งพันคำ ก็เทียบคำพูดที่มีประโยชน์คำเดียวไม่ได้ เพราะฟังแล้วทำให้ใจสงบ”

คนมาโจรตามเรื่องนี้ไม่อาจบรรลุมรรคผลได้ จึงไม่ใช่เนยยบุคคล และยังห่างไกลจากความเป็นอุคคฆิฏฺฐัญญและวิปจิตฺถัญญ แต่แม้เขาจะมีได้รักษาศีลมาก่อนตลอด ๕๕ ปี ก็ยังบรรลุสังขารูปกษายาณในเวลาใกล้เสียชีวิตได้ ความบกพร่องของศีลคฤหัสถ์ก่อนจะปฏิบัติธรรมจึงมิได้ขัดขวางผลการปฏิบัติแต่อย่างใด

เหตุแห่งการมิได้บรรลุธรรมในปัจจุบันชาติ

การมิได้บรรลุมรรคผลในปัจจุบันชาติมีเหตุ ๒ อย่าง คือ

๑. คบมิตรชั่ว (บาปมิตตตา)

๒. การมิได้ฟังธรรมและเจริญภาวนา (กิริยปริหานิ)

พระเจ้าอชาตศัตรูทรงคบมิตรชั่วคือพระเทวทัต ได้กระทำปิตุฆาต พระองค์จึงมิได้บรรลุมรรคผล เพราะกรรมที่ฆ่าบิดาเป็นกัมมันตราย และแม้วิปัสสนาญาณ มีอุทยัพพญาณเป็นต้นก็จะไม่เกิดแก่บุคคลเช่นนั้น (อุทยัพพญาณ คือ ญาณหยั่งรู้ความเกิดขึ้นและดับไป เป็นวิปัสสนาญาณขั้นที่ ๔ ในวิปัสสนาญาณ ๑๖ ขั้น)

นอกจากนี้ ผู้ที่มีอุปนิสัยปัจจัยพอจะบรรลุธรรมได้ แต่ถ้ามิได้ปฏิบัติธรรมก็ไม่อาจบรรลุได้เช่นกัน **มีเรื่อง**ของนายเปสสะบุตร **นายความ**ช่างใกล้กรุงจำปา (มีโสณทัณฑพราหมณ์ครอบครอง) แห่ง

แคว้นมคธ ซึ่งมีได้ฟังธรรมจนจบ แต่ลุกกลับไปเสียก่อน จึงมิได้
 บรรลุธรรมด้วยการฟังและกำหนดรู้สภาวะธรรมในขณะนั้น **แม้ในยุค
 ปัจจุบันคนที่ควระบรรลุมรรคผลได้ แต่หากมิได้ปฏิบัติธรรมเลย หรือ
 มีเวลาปฏิบัติน้อย ก็เสื่อมจากมรรคผลด้วยการไม่ปฏิบัติธรรมนั่นเอง**
 (อ่านเรื่องนายเปสสะในมนุषย์ เล่ม ๑๐ หน้า ๑ เรื่อง กัณทรกสูตร เป็นพระ
 สุตตันตปิฎก เล่ม ๑๓ มัชฌิมปัณณาสก์ สุตที่ ๑)

ในสมัยหนึ่ง พระสารีบุตรแสดงสมถภาวนาแก่พราหมณ์
 ชนัญชา尼ผู้กำลังจะสิ้นใจ โดยมีได้แสดงวิปัสสนา พราหมณ์เจริญ
 สมถภาวนา แล้วเสียชีวิตไปเกิดเป็นพรหม ถ้าพระสารีบุตรแสดง
 วิปัสสนาภาวนา เขาก็อาจบรรลุมรรคผลในชาตินี้ได้ (มนุषย์ เล่ม ๑๐
 หน้า ๑๐๓) การไม่บรรลุธรรมมีสาเหตุมาจากการมิได้ฟังธรรม ด้วย
 เหตุนี้พระพุทธองค์ จึงทรงดำหนิพระสารีบุตรแล้วรับสั่งให้ตามไป
 แสดงธรรมในพรหมโลก พระเถระตามไปแสดงอริยสัจ ๔ เขาจึงได้
 บรรลุธรรม **แม้บุคคลจำนวนมากในปัจจุบัน ก็มีอาจบรรลุธรรมได้
 เพราะไม่ได้รับฟังวิปัสสนาภาวนาอย่างถูกต้องเหมือนกับพราหมณ์นั้น**

โดยประการที่กล่าวมา ความเป็นปัจฉิมภิกขุ (ผู้เกิดชาติสุดท้าย
 แน่นนอน) อุกคฆิฏัตถุญ หรือวิปจิตถุญ จึงมิใช่สาเหตุสำคัญ **ความมี
 คีลบกพร่องห้ามการบรรลุมรรคผลสำหรับภิกษุ แต่ไม่ห้ามสำหรับ
 คฤหัสถ์**

อย่างไรก็ตาม แม้คฤหัสถ์ที่มีศีลไม่หมดจดก็ไม่อาจเกิด
 วิปัสสนาญาณและมรรคญาณได้เลย เพราะศีลวิสุทธิเป็นพื้นฐานของ
 วิสุทธิอื่นๆ ความเป็นศีลวิสุทธิของสันตติอามตย์เป็นต้น เกิดจาก
 ความดำริว่าจะไม่ทำผิดศีลอย่างนั้นอีกในขณะก่อนจะฟังธรรมหรือฟัง



ธรรมอยู่ อีกนัยหนึ่งเกิดจากภาวนาจิตที่กำหนดรู้เท่าทันสภาวธรรม ปัจจุบันตามหลักของวิปัสสนา ดังสาธกในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า

“การละอวิชชาด้วยญาณ (ที่เป็นนามรูปปริจเฉทญาณและ ปัจจัยปริคคหญาณ) และละนิวจรสัญญา (ความสำคัญว่าเที่ยง) ด้วย ญาณที่หยั่งเห็นความไม่เที่ยง (มีสัมมสนญาณเป็นต้น) **ชื่อว่า คีล**, การ ดเว้น **ชื่อว่า คีล**, เจตนา **ชื่อว่า คีล**, การสำรวม **ชื่อว่า คีล**, การ ไม่ล่วงละเมิด **ชื่อว่า คีล**, คีลเหล่านี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือด ร้อนแห่งจิต เพื่อความปราโมทย์ ความปิติ ความสงบ ความโสมนัส ความเบื่อหน่าย คลายกำหนดโดยแท้ ความดับ ความสงบ ความรู้ยิ่ง ความรู้แจ้ง และนิพพาน

สภาพที่สำรวมนี้ในวิปัสสนาจิตนั้นชื่อว่า **อริศีลสิกขา** สภาพะ ที่ไม่ขัดส่าย ในวิปัสสนาจิตนั้นชื่อว่า **อริจิตตสิกขา** สภาพที่หยั่งเห็น ในวิปัสสนาจิต นั้นชื่อว่า **อริปัญญาสิกขา”**

การละกิเลสเป็นศีล

นักปฏิบัติย่อม**ละอวิชชาที่สำคัญ**ผิดว่าเป็นบุคคล เป็นเรา ของ เรา ด้วยวิปัสสนาญาณที่รู้เห็นว่ามีเพียงรูปนามเท่านั้น ไม่มีสมมุติ บัญญัติใดๆ และพึง**ละอวิชชาที่สำคัญ**ผิดว่าเหล่าสัตว์เกิดขึ้นเองโดย ไม่มีกรรมเป็นปัจจัย หรือเกิดจากการเนรมิตโดยพระพรหม พระเป็น เจ้า ด้วยวิปัสสนาญาณที่รู้เห็นว่ามีเพียงเหตุและผลเกิดขึ้นสืบเนื่องกัน นอกจากนี้ ยังต้อง**ละกิเลสที่ยึดมั่น**ว่ามีตัวตนที่เที่ยงในรูปนามที่กำหนด ร้อยด้วยวิปัสสนาญาณที่รู้เห็นว่าไม่เที่ยง ดังนี้เป็นต้น

การละกิเลส หมายถึง การดับกิเลสที่เกิดขึ้นด้วยการรู้เห็น

อย่างถูกต้อง เหมือนความมืดอันตรธานไปเมื่อพบกับแสงสว่าง และ
หมายถึงการไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นอีกในโอกาสต่อไป เมื่อกิเลสไม่มี
โอกาสเกิดขึ้นดังนี้ กุศลจิตที่พร้อมด้วยวิปัสสนาญาณย่อมจะเกิดขึ้น
อย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่าการเกิดขึ้นของกุศลจิตในภายหลังมีบ่อเกิดจาก
การละกิเลสด้วยวิปัสสนา ทั้งกุศลจิตที่เกิดจากการละกิเลสก็ตั้งมั่น
อยู่ได้นานโดยไม่แปรไปเป็นอกุศล

ดังนั้น การละกิเลสจึงเป็นที่ตั้งของกุศลจิตต่อๆมา และทำให้
กุศลจิตดังกล่าวตั้งมั่น พระสารีบุตรจึงกล่าวว่า ปหาน สິล (การละ
ชื่อว่า ศีล) เพราะเป็นที่ตั้งของกุศลธรรมและทำให้กุศลธรรมตั้งมั่น
แม้คำว่า เวรมณี สິล (การงดเว้นชื่อว่า ศีล) ก็มีนัยเดียวกัน

คัมภีร์วิสุทธิมรรคแสดงความหมายของศีล ๒ ประการ คือ

๑. สมาธาน ตั้งไว้ดี หมายถึง ตั้งกายกรรมเป็นต้นไว้ดี
ไม่บกพร่อง

๒. อุปธารณ เข้าไปทรงไว้ หมายถึง เป็นที่อาศัยของกุศล
ธรรมที่สำคัญสูงขึ้นไป โดยเป็นบาทให้เกิดสมาธิและปัญญา

มีข้อความในคัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้นว่า

ถามว่า : ชื่อว่า ศีล เพราะมีสภาพอะไร

ตอบว่า : ชื่อว่า ศีล เพราะมีสภาพตั้งไว้ดีและเข้าไปทรงไว้

ถามว่า : สภาพตั้งไว้ดีและเข้าไปทรงไว้คืออะไร

ตอบว่า : สภาพตั้งไว้ดีและเข้าไปทรงไว้ คือ การตั้งกายกรรม
เป็นต้นไว้ดีด้วย ความเป็นผู้มีศีล หมายถึง การ
ไม่ให้กายกรรมเป็นต้นกระจัดกระจาย หรือ การ



เข้าไปทรงไว้ หมายความว่า เป็นที่ตั้งแห่งกุศล
ธรรมโดยความเป็นที่รองรับ โดยแท้จริงแล้ว นัก
ไวยากรณ์ทั้งหลายอนุญาตอรรถสองอย่างนี้เท่านั้น

อรรถข้างต้นนี้กล่าวตามรากศัพท์ของ สีส ธาตุ ปรากฏใน
สัททนิติปกรณ์ (ธาตุมาลา) ว่า สมาทาน (ตั้งไว้ดี) และอุปจารณ (เข้าไป
ทรงไว้)

อนึ่ง เนตติปกรณ์ กล่าวถึงศีล ๕ ประเภท คือ

๑. ปกตศีล ศีลโดยปกติ คือ ศีลที่ประพฤติเป็นประจำโดย
มิได้สมาทาน

๒. สมาทานศีล ศีลโดยการสมาทาน คือ ศีลที่รับเอาจาก
พระภิกษุหรือสมาทานหน้าพระพุทธรูป

๓. จิตตปสาทะ ศีลที่เกิดจากความเลื่อมใส

๔. สมถะ ศีลที่เกิดจากสมถะ

๕. วิปัสสนา ศีลที่เกิดจากวิปัสสนา

การงดเว้นชื่อว่า ศีล

ความจริงแล้ว**วิรติเจตสิก** (ความงดเว้น) ไม่เกิดขึ้นพร้อมกัน
ในวิปัสสนาจิต แต่วิปัสสนาจิต ก็เป็นปฏิปักษ์ต่อทุจริตและทราชีพ
ทั้งหมด จึงหลีกเลี่ยงจากสิ่งเหล่านั้นโดยตักขะปหาน เหมือนในขณะ
เกิดมรรคจิตซึ่งรับเอาพระนิพพานเป็นอารมณ์ แม้จะไม่มี การงดเว้น
โดยรับเอาทุจริตและทราชีพเป็นอารมณ์ก็จัดว่าหลีกเลี่ยง ในขณะนั้น
เพราะละบาปนั้นได้โดยสมุจเฉตปหาน

ในขณะที่นักปฏิบัติเกิดวิปัสสนาญาณมีนามรูปปริจเฉทญาณเป็นต้น กิเลสที่ยึดมั่นว่าเป็นบุคคล เป็นเรา ของเรา และยึดมั่นว่าเหล่าสัตว์เกิดขึ้นเองโดยไม่มีเหตุปัจจัย หรือยึดมั่นว่าเที่ยง เป็นสุข เป็นอัตตา ย่อมจะไม่เกิดขึ้นในรูปนามที่กำลังกำหนดรู้อยู่ ข้อนี้เป็นการละอารมณ์ณุลัย คือ อนุสัยที่นอนเนื่องอยู่ในอารมณ์ที่ขาดสติกำหนดรู้เมื่อเป็นดังนี้ ความดำริว่าเป็นบุคคล เป็นเรา ของเรา ที่เป็นปริยัญฐานกิเลส ก็ไม่เกิดขึ้น และเมื่อไม่มีความดำริดังกล่าว การล่วงปาณาติบาตกรรมเป็นต้นด้วยความยึดติดในตัวตนที่เป็นวิติกมกกิเลส ย่อมไม่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าทุกขณะที่กำหนดรู้รูปนามเป็นการงดเว้นจากกิเลสตั้งแต่อนุสัยกิเลสจนถึงวิติกมกกิเลส ท่านจึงกล่าวว่า **เวรมณีสีล (การงดเว้นชื่อว่า คีล)**

เจตนาชื่อว่า คีล

เจตนาที่เป็นความตั้งใจในการกำหนดรู้เท่าทันสภาวะธรรม ย่อมเกิดขึ้นในทุกๆขณะที่เจริญภาวนา **เจตนา**ที่เกิดแก่คนทั่วไปผู้ไม่ได้สำรวมอินทรีย์มักจะสนับสนุนให้ทำอกุศล เมื่อเกิดในนักปฏิบัติที่มีศรัทธา จันทะ และวิริยะแก่กล้า ย่อมจะสนับสนุนให้ตั้งใจเจริญภาวนา หากว่าศรัทธา จันทะ และวิริยะอ่อนกำลัง **เจตนา**ก็พลอยอ่อนกำลังไปด้วย

ดังนั้น **“เจตนา”** จึงทำให้กุศลธรรมตั้งมั่นและเป็นที่ตั้งของกุศลธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป



การสำรวมชื่อว่า ศีล

สังวร ๕ อย่าง ที่กล่าวไว้ในอินทริยสังวร ชื่อว่า **สังวรศีล** (ความมีสติ) ผู้ที่เจริญวิปัสสนา ย่อมปิดกั้นไม่ให้เกิดอกุศลด้วยสังวร ๕ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอในวิปัสสนาจิต **ความสำรวมนี้โดยองค์ธรรมได้แก่ สติ ปัญญา ขันติ และวิริยะ**

การไม่ล่วงละเมิดชื่อว่า ศีล

จิตที่ประกอบด้วย**สติที่กำหนดรู้ตามความเป็นจริง**ย่อมจะไม่ระคนด้วยโมหะเป็นต้น เพราะไม่เปิดโอกาสให้อกุศลเกิดขึ้น เช่น เจตนา ในการทำปาณาติบาตชื่อว่าล่วงละเมิดกรรมนั้น แต่จิตที่มีเจตนางดเว้นจากปาณาติบาตย่อมชื่อว่า ไม่ล่วงละเมิด ในกรณีเดียวกัน จิตที่ขาดสติรู้เท่าทันสภาวะธรรมชื่อว่าล่วงละเมิดกิเลส เพราะเปิดโอกาสให้เกิดกิเลสที่เป็นอนุสัย ปริยภูฐาน หรือวิตกกัมมะ แต่จิตที่ประกอบด้วยสติชื่อว่าไม่ล่วงละเมิดกิเลส เพราะไม่เปิดโอกาสให้กิเลสเกิดขึ้น ดังนั้น **การไม่ล่วงละเมิด** ซึ่งโดยองค์ธรรมได้แก่ วิปัสสนาจิต **จึงชื่อว่า ศีล**

ในบรรดาศีลทั้ง ๕ อย่างนี้ เจตนาและการสำรวมมีองค์ธรรมโดยตรง การละกิเลสเป็นการกำจัดกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วและไม่เปิดโอกาสให้กิเลสใหม่เกิดขึ้น **ส่วนการงดเว้นและการไม่ล่วงละเมิดโดยองค์ธรรมคือวิปัสสนาจิต** ดังสาธกในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า

“ข้อนี้กล่าวไว้โดยหมายถึงความดำเนินไปของจิต โดยเนื่องด้วยการงดเว้น และความไม่ล่วงละเมิด”

อย่างไรก็ตาม วิปัสสนาจิตดังกล่าวเป็นจิตอื่นที่ไม่ใช่เจตนา และสังวรซึ่งจัดเป็นศีลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ แม้การงดเว้นและการไม่ล่วงละเมิดจะเสมอกัน โดยองค์ธรรมแต่มีลักษณะต่างกัน คือ การงดเว้นเป็นการหลีกเลี่ยงจากกิเลสที่เป็นอนุสัย ปริยภูฐาน และวิตกกัมมะ ส่วนการไม่ล่วงละเมิดเป็นการไม่เปิดโอกาสให้กิเลสเกิดขึ้นในกระแสจิตของตน

ในข้อความจากคัมภีร์ปฏิสัมพันธ์ภวธรรมคั้นคำว่า โย ตตฺถ สํวรฺโห (สภาพที่สำรวมนี้ในวิปัสสนาจิตนั้นชื่อว่า อริศีลสิกขา) เป็นต้น หมายความว่า การละ๑ การงดเว้น๑ เจตนา๑ และการไม่ล่วงละเมิด ๑ ทั้ง ๔ อย่างนี้เป็นศีลที่เรียกว่า **สังวรศีล** สติที่ยึดเอารูปนามเป็นอารมณ์ไว้อย่างแนบแน่น ชื่อว่า **สติสังวร**, ปัญญาที่หยั่งเห็นรูปนามอย่างแท้จริง ชื่อว่า **ญาณสังวร**, อโหสเจตสิกที่ไม่ประทุษร้าย อารมณ์ที่มาปรากฏชื่อว่า **ขันติสังวร**, ความเพียรในการกำหนด ชื่อว่า **วิริยะสังวร** สังวรเหล่านี้ย่อมปรากฏอย่างบริบูรณ์ในวิปัสสนาจิตที่กำหนดรู้เท่าทันสภาวะธรรม และชื่อว่า **อริศีลสิกขา**

อนึ่ง การกล่าวถึงปัญญา สติ และวิริยะ ว่าเป็นศีล ในเรื่องนี้เป็นกรกล่าวโดยปริยาย ความจริงปัญญานับเข้าในปัญญาขั้น สติ และวิริยะนั้นเข้าในสมาธิขั้นโดยตรง นอกจากนี้ ปาติโมกขสังวรศีล เป็นต้น ย่อมบริบูรณ์ในวิปัสสนาเท่านั้น และปาติโมกขสังวรศีล พร้อมทั้งอาชีวปาริสุทธศีล ย่อมบริบูรณ์ด้วยศีล ๔ อย่าง คือ การละ๑ การงดเว้น๑ เจตนา๑ และการไม่ล่วงละเมิด๑ เพราะกิเลสทั้งหมดที่เป็นอนุสัย ปริยภูฐานและวิตกกัมมะ ไม่มีโอกาสเกิดขึ้นด้วยการละ เป็นต้น จึงไม่อาจล่วงละเมิดทางกายหรือวาจาได้

สังวรเหล่านี้ คือ สติ ปัญญา ขันติ และวิริยะ เป็นอินทรีย์สังวรศีลโดยตรง ปัญญาที่เกิดขึ้นในขณะที่พิจารณาประโยชน์ของปัจจัย ๔ ย่อมทำให้ปัจจัยสันนิสิตศีลบริบูรณ์ เนื่องจากการพิจารณาตามพระพุทธดำรัสนั้นมีประโยชน์ เพื่อปิดกั้นไม่ให้กิเลสเกิดขึ้น การพิจารณาดังกล่าว สามารถละกิเลสระดับปริยฐานและวิตกมะ ไม่อาจละอนุสัยกิเลสได้ **แต่วิปัสสนาญาณสามารถละอนุสัยกิเลสที่เนื่องด้วยปัจจัยเหล่านั้น** ด้วยเหตุนี้ ญาณสังวรจึงทำให้ปัจจัยสันนิสิตศีลหมดจดบริบูรณ์ได้

การตั้งอยู่ในศีล แล้วเจริญสมาธิและปัญญา

คฤหัสถ์ผู้รักษาศีลเป็นเวลานาน หรือ คฤหัสถ์ผู้มีได้รักษาศีลมาก่อน **เมื่อมาเจริญวิปัสสนากาณาก็จัดเป็นผู้มีศีลทั้ง ๔** (จากปาริสุทธศีล) **อย่างหมดจดบริบูรณ์ด้วยวิปัสสนาจิต**

อนึ่ง การเพิ่มพูนสมาธิและปัญญาของนักปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับศีลส่วนแรกโดยความเป็น**อุปนิสสยปัจจัย** (ปัจจัยที่ช่วยอุปการะโดยเป็นที่อาศัยอย่างแรงกล้าของปัจจุบันธรรม) และศีลที่เกิดร่วมกัน (สหชาติศีล) โดยความเป็น**นิสสยปัจจัย** (ปัจจัยที่ช่วยอุปการะโดยเป็นที่อาศัยกันเกิดของนามรูป)

ศีลที่รักษามานานอย่างหนึ่ง หรือศีลที่สมาทานก่อนปฏิบัติธรรมอีกอย่างหนึ่ง ทั้งสองอย่างนี้ เรียกว่า เป็น **อุปนิสสยปัจจัย** คือปัจจัยเป็นที่อาศัยซึ่งมีกำลังอย่างแรงกล้า เพราะเป็นที่อาศัยของสมาธิและปัญญาในวิปัสสนาญาณและมรรคญาณ ส่วนศีลที่เกิดขึ้นในวิปัสสนาจิตและมรรคจิตเป็นที่อาศัยของสมาธิและปัญญาเหล่านั้น

เรียกว่า เป็น**สหชาตนิสสยปัจจย** (ปัจจยที่ช่วยอุปการะโดยเป็นที่อาศัยซึ่งเกิดร่วมกัน)

นักปฏิบัติย่อมดำรงอยู่ในศีลที่เป็น **สหชาตนิสสยปัจจย** ในจิตตูปบาทที่ระลึกรู้สภาวะธรรมเป็นครั้งแรก แล้วเจริญสมาธิและปัญญา แต่ในจิตตูปบาทที่ ๒ เป็นต้นไป **ย่อมดำรงอยู่ในศีลที่เป็นอุปนิสสยปัจจยและนิสสยปัจจย** แล้วเจริญสมาธิและปัญญาในวิปัสสนาญาณและมรรคญาณ

การตั้งอยู่ในศีลมี ๒ อย่าง โดยจำแนกตามนิสสยปัจจยอย่างหนึ่ง และอุปนิสสยปัจจยอีกอย่างหนึ่ง ในการตั้งอยู่ทั้งสองนั้น เมื่อไม่กล่าวแยก (มรรคจิตเป็น ๔) ก็ถือว่าการตั้งอยู่โดยอุปนิสสยปัจจยเป็นโลกียะ การตั้งอยู่อื่นเป็นโลกุตตระ แต่เมื่อแยกพิจารณาอย่างนั้น แม้การตั้งอยู่โดยอุปนิสสยปัจจย ด้วยความเป็นมรรคศีลและผลศีลชั้นต่ำย่อมเกิดในโลกุตตรศีลทั้งหลาย เหมือนการตั้งอยู่โดยนิสสยปัจจย และอุปนิสสยปัจจย ด้วยอำนาจของศีล สมาธิและปัญญาที่เกิดร่วมกัน และด้วยอำนาจของศีลที่เกิดก่อน และสมาธิพร้อมทั้งปัญญาที่เกิดภายหลังในโลกียจิต

การตั้งอยู่ในศีล ๒ นัย

๑. ปุพพกาลกิริยา กิริยาที่เกิดขึ้นก่อนกิริยาหนึ่ง

“ภิกษุผู้ฉลาด มีความเพียร มีปัญญายังเห็น ตั้งอยู่ใน**ศีลไว้ก่อนแล้วบรมจิต** และปัญญายู่ พึงทางช้อนได้” (นี่คือการรักษาศีลมาก่อนนานแล้ว)

๒. สมานกาลกิริยา กิริยาที่เสมอกับกิริยาหลัง

“ภิกษุผู้ฉลาด มีความเพียร มีปัญญายังเห็น ตั้งอยู่ใน**ศีล**



แล้วอบรมจิต และปัญญาอยู่ พึงทางขณินี้ได้” (นี่คือการสมาทานศีล ก่อนปฏิบัติธรรมทันที)

ชาวพุทธควรรักษาศีลเสมอ

ศีลเป็นข้อประพฤติอันประเสริฐที่ห้ามอบายภูมิ ซึ่งคนส่วนใหญ่มักไปอบายภูมิเพราะผิดศีล (ซึ่งพระพุทธองค์ทรงเปรียบคนไปสู่สุคติเท่ากับเขาของโค ส่วนคนไปตกอบายภูมิเท่ากับขนของโค)

ผู้บรรลุลหรรณเป็นพระอริยบุคคลขั้นต้น (พระโสดาบัน) จะรักษาศีลมาก่อนแล้วเป็นเวลานาน ส่วนคนที่บรรลุลหรรณได้เหมือนสันตติอามาศย์ผู้ดื่มสุรา คนตกปลาชื่อนายอริยะ หรือเจ้าศากยะชื่อสรณานิผู้ประพฤติดีลไม่บริบูรณ์และดื่มสุรา เหล่านี้สามารถบรรลุลหรรณได้มีเพียงจำนวนน้อย (อาจเป็นเพราะเหตุปัจจัยที่ได้สั่งสมบารมีมาแล้ว นับแสนชาติก็อาจเป็นได้ เรื่องนี้ผู้ที่สามารถรู้เห็นและพยากรณ์ได้มีเพียงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น)

ด้วยเหตุนี้ ทุกคนจึงควรปิดอบายภูมิไว้ก่อนด้วยการรักษาศีล และรักษาให้เหมือนดังชีวิตของตน อย่าประมาทโดยคิดว่าจะรักษาในภายหลังเหมือนสันตติอามาศย์ เพราะอาจเสียชีวิตกะทันหันเสียก่อนแล้วไปเกิดในอบายภูมิ (จะหมดโอกาสที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เท่ากับว่าเสียชาติเกิดเสียแล้ว)

ผู้รักษาศีลปกติอยู่แล้ว ก่อนเจริญภาวนาควรสมาทานเบญจศีล หรืออชวิฐฐมกศีลอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความปีติปราโมทย์ ราเริงใจว่า ศีลของเราหมดจดดีแล้ว ความสงบกาย สงบใจ ความตั้งมั่นแห่งจิต และยถาภูตญาณ คือปัญญาหยั่งเห็นรูปนามตามความเป็นจริง ดังนี้ เป็นต้น (บทความนี้ คัดย่อจากหนังสือวิปัสสนาญ เล่ม ๑ แปลและเรียบเรียงโดย พระคันธสาราภิวรค์ เรื่องศีลวิสุทธิ หน้า ๒๙ ถึงหน้า ๕๘)

อนึ่ง ขอกล่าวถึง “**อาชีวัฏฐมกศีล**” เพื่อให้เนื้อหาครบถ้วน

อาชีวัฏฐมกศีล คือ ศีลมีอาชีวะเป็นข้อแปด เป็นศีลส่วนหลักประพจน์เบื้องต้นของพรหมจรรย์ กล่าวคือมรรคเป็นสิ่งที่ต้องประพจน์ให้บริสุทธิ์ในขั้นต้นของการดำเนินตามอริยมรรคมีองค์แปด

ว่าโดยสาระแล้ว อาชีวัฏฐมกศีลก็คือ องค์มรรค ๓ ข้อในหมวดศีลได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะนั่นเอง

สัมมาวาจา ได้แก่ วจีสุจริต ๔ เว้นพูดเท็จ, ส่อเสียด, คำหยาบ, เพ้อเจ้อไร้สาระ

สัมมากัมมันตะ ได้แก่ เว้นจากการฆ่า, เว้นจากการลักขโมย, เว้นจากการประพฤติดิถีประเวณี

สัมมาอาชีวะ ได้แก่ ประกอบอาชีพสุจริต **สัมมาอาชีวะเป็นข้อ ๘** กล่าวคือ เว้นขาดจากการประกอบอาชีพด้วยกายกรรมทุจริต ๓ ได้แก่ การฆ่า การลักขโมย การผิดประเวณี และวจีกรรมทุจริต ๔ ได้แก่ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ และพึงเว้นขาดจากอาชีพทุจริต ๕ อย่าง ได้แก่ ค้ำมนุษย์ ค้ำสัตว์มีชีวิต ค้ำคัตราวุธ ค้ำน้ำเมา และค้ายาพิษยาเสพติดให้โทษ เรียกว่าไม่ประกอบอนธนา คือ การแสวงหาที่ผิดหรือทุจริต

ศีลนี้แตกต่างไปจากศีลแปดและศีลอุโบสถ ไม่มีข้อห้ามเรื่องวิกาลโภชนา (กินอาหารยามวิกาลหลังเที่ยงวัน) สามารถรับประทานอาหารได้ตามปกติคฤหัสถ์ครองเรือน แต่ทั้งนี้ควรจะมีโภชนาเมตตัญญตา บริโภคอาหารแต่พอประมาณมิใช่เพื่อสนุกสนานมัวเมาหรือเพลิดเพลินมากเกินไป แต่เพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายใช้ทำกิจให้ชีวิตมาสุกบ่าบัดทุกขเวทนา คือความหิว

พรหมชาลสูตร สูตรว่าด้วยข่ายอันประเสริฐ (ศีลอย่างเล็กน้อย-อย่างกลาง-อย่างใหญ่)

พระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ เดินทางอยู่ระหว่างกรุงราชคฤห์กับเมืองนาฬันทา มีปริพพาชก (นักบวชนอกศาสนา) ชื่อสุปปิยะ พร้อมด้วยศิษย์ชื่อพรหมทัตตามณพ เดินทางมาข้างหลัง. สุปปิยะปริพพาชก ตีเตียนพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ แต่ศิษย์กล่าวสรรเสริญ. เมื่อถึงเวลากลางคืน ภิกษุทั้งหลายได้สนทนากันถึงเรื่องศิษย์อาจารย์กล่าวแย้งกันเรื่องสรรเสริญ ตีเตียนพระรัตนตรัย พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงตรัสเตือนมิให้โกรธเมื่อมีผู้ตีเตียนพระรัตนตรัย มิให้ยินดีหรือเลิกล้มเมื่อมีผู้สรรเสริญ แล้วตรัสว่า คนอาจกล่าวชมเชยพระองค์ด้วยศีล ๓ ชั้น คือ ศีลอย่างเล็กน้อย ศีลอย่างกลาง ศีลอย่างใหญ่ ๑

ศีลอย่างเล็กน้อย (จุฬศีล)

๑. เว้นจากฆ่าสัตว์, ลักทรัพย์, ประพฤติล่วงพรหมจรรย์.
๒. เว้นจากพูดปด, พูดส่อเสียด (ยุให้แตกกัน), พูดคำหยาบๆ, พูดเพ้อเจ้อ.
๓. เว้นจากทำลายพืชและต้นไม้.
๔. ฉันทมือเดียว เว้นจากการฉันอาหารในเวลากลางคืน, เว้นการฉันในเวลาวิกาล, เว้นจากฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคม และดูการเล่น, เว้นจากตัดทรง ประดับประดารา่างกายด้วยระเบียบดอกไม้ของหอม เครื่องทา เครื่องย้อมผัดผิวด่างๆ, เว้นจากที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่มีภายในในสี่นิ้วหรือสามนิ้ว, เว้นจากการรับทองและเงิน.

๕. เว้นจากการรับข้าวเปลือกดิบ, เนื้อดิบ, เว้นจากการรับหญิงหรือหญิงรุ่มสาว, เว้นจากการรับทาสี ทาสา, เว้นจากการรับแพะ, แกะ, ไก่, สุกร, ช้าง, โค, ม้า, ลา, เว้นจากการรับนา, สวน.

๖. เว้นจากการชักสือ, การค้าขาย, การโกงด้วยตาชั่ง ด้วยเงิน เหรียญ (ลัทธิ) และด้วยการนับ (ชั่ง, ตวง, วัด). เว้นจากการใช้วิธีโกงด้วยให้สินบน หลอกหลวงและปลอมแปลง, เว้นจากการตัด (มือ, เท้า) การฆ่า การมัด การข่มขืนทรัพย์ (ในทาง) การปล้น การจู่โจมทำร้าย

ศีลอย่างกลาง (มัชฌิมศีล)

๑. เว้นจากการทำลายพืช.
๒. เว้นจากการสะสมอาหารและผ้า เป็นต้น.
๓. เว้นจากการดูการเล่นหลากชนิด เช่น ฟ้อนรำ เป็นต้น.
๔. เว้นจากเล่นการพนันต่างชนิด.
๕. เว้นจากที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.
๖. เว้นจากประดับประดาตกแต่งร่างกาย.
๗. เว้นจากติรัจฉานกถา (พูดเรื่องไร้ประโยชน์หรือที่ขัดกับสมณเพศ)
๘. เว้นจากการพูดแข่งดีหรือข่มขู่กัน.
๙. เว้นจากชักสือ
๑๐. เว้นจากการพูดปด, การพูดประจบ, การพูดอ้อมค้อม (เพื่อหวังลาภ), การพูดกด, การพูดเอาลาภแลกลาภ (หวังของมากด้วยของน้อย)

* คำว่า ศีลอย่างเล็กน้อย อย่างกลาง และอย่างใหญ่นี้ ฝรั่งใช้คำว่า ความประพฤติอย่างสั้น อย่างกลาง อย่างยาว

ศีลอย่างใหญ่ (มหาศีล)

๑. เว้นจากการดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยติรัจฉานวิชา เช่น หายนิมิต, หายฝัน, หายหนูกัดผ้า เป็นต้น.

๒. เว้นจากการดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยติรัจฉานวิชา เช่น ดูลักษณะแก้วมณี, ลักษณะไม้เถื่อน, ลักษณะผ้า, ลักษณะคัสตรา เป็นต้น.

๓. เว้นจากการดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยติรัจฉานวิชา เช่น หายทักเกี่ยวกับพระราชา ด้วยพิจารณาดาวฤกษ์.

๔. เว้นจากการดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยติรัจฉานวิชา เช่น หายจันทรุปราคา สุริยุปราคา เป็นต้น.

๕. เว้นจากการดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยติรัจฉานวิชา เช่น หายฝนชุก ฝนแล้ง เป็นต้น.

๖. เว้นจากการดำรงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ด้วยติรัจฉานวิชา เช่น การบน, การแก้บน, การประกอบยา เป็นต้น. (ในที่นี้มีคำว่า ติรัจฉานวิชา อย่างพิสดาร ฝรั่งใช้คำว่า Low Arts เมื่อพิจารณาตามศัพท์

“ติรัจฉาน” ซึ่งแปลว่า “ไปขวาง” ก็หมายความว่า วิชาเหล่านี้ ขวางหรือไม่เข้ากับความเป็นสมณะ มิได้หมายความว่า เป็นวิชาของสัตว์ ติรัจฉาน เพราะฉะนั้น ถ้อยคำที่พระไม่ควรพูด จึงจัดเป็นติรัจฉานกถา คือ ถ้อยคำที่ขวาง หรือขัดกับสมณสาธูป. วิชาที่พระไม่ควรเกี่ยวจึง จัดเป็นติรัจฉานวิชา คือวิชาที่ขวาง หรือขัดกับความเป็นพระ. ส่วน สัตว์ติรัจฉานที่มีชื่ออย่างนั้น เพราะเพ่งกิริยาที่ไม่ได้ตั้งตัวตรง เดินไป อย่างคน แต่เอาตัวลง เอาศีรษะไปก่อน เมื่อไม่ได้ไปตรง ก็ชื่อว่าไป ขวาง

ธรรมทายาท

“ภิกษุทั้งหลาย ! พวกเธอทั้งหลาย จงพากันเป็น
ธรรมทายาท (คือ รับมรดกธรรม) ของเราเถิด

อย่าได้เป็น อามิสทายาท (คือรับมรดกสิ่งของ) เลย...

ความเป็นห่วงของเรา ในเธอทั้งหลายมีอยู่ว่า ทำ
อย่างไรเสียสาวกทั้งหลายของเรา พึงเป็นธรรมทายาทเถิด
อย่าได้เป็นอามิสทายาทเลย”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๑๒/๒๑/๒๑)

ศีลต้องถือที่ใจ

ศีลควบคุมกาย วาจา แต่ใจเป็นนาย กาย-วาจา เป็นบ่าว
ใจเป็นประธาน เป็นหัวหน้า ทุกอย่างสำเร็จด้วยใจ สิ่งทั้งหลายมีใจนำหน้า

คนรักชาติได้ ย่อมเป็นคนผู้ประเสริฐ เป็นผู้มีปัญญาย่อม
นำแต่ความสุขมาให้

จิตที่ตั้งไว้ชอบ ย่อมเป็นปัจจัยแก่การทำความดี (กาย
สุจริต-วจีสุจริต) ควรแก่การทำงาน ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่
ทั้งประโยชน์ตนและผู้อื่น ผู้รักษาใจจะพ้นจากบ่วงของมาร ย่อมนำ
ความสุขมาให้ ย่อมไปสู่สุคติโลกสวรรค์

เมื่อหลุดพ้นจากการยึดมั่นถือมั่นได้ ย่อมถึงประโยชน์สูงสุด
ได้แก่ ประโยชน์อย่างยิ่งคือนิพพาน

ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งและเป็นบ่อเกิดของความดีทั้งปวง
บัณฑิตพึงกล่าวว่า ศีลมีกลิ่นหอมไม่รู้หาย หอมไกลและหอมทวนลม
ไม่ว่ากาลไหนๆ

ศีลมีความใจเย็นเป็นผล คนที่ศีลมีจิตใจไม่มั่นคง มีอายุอยู่
ถึงร้อยปี ก็สู้คนมีศีลแม้มีอายุอยู่เพียงวันเดียวยังดีเสียกว่า

กลิ่นศีลหอมทวนลม

* หอมกลิ่นดอกไม้ที่	นับถือ
หอมแต่ตามลมลือ	จกย้อน
หอมแห่งกลิ่นกล่าวคือ	ศีลสัตย์ นีณา
หอมสุดหอมสะท้อน	ทั่วใกล้ไกลถึง
	(โคลงโลกนิติ)

“สี่เลนะ สุกติง ยันติ = คนไปสู่สุคติได้เพราะศีล
สี่เลนะ โภคสัมปทา = คนมีโภคะได้เพราะศีล
สี่เลนะ นิพพุติง ยันติฯ = คนจะบรรลุนิพพานได้ก็
เพราะศีล”

“ศีลเป็นเครื่องกั้นทุจริต ... เป็นท่าหยังลงมหาสมุทรคือพระ
นิพพาน...

เวลาจะสั่งวรัง สี่ลัง จิตตัสสะ อภิสานัง ติตถัญจะ สัพพ
พุทธานัง ตัสมา สี่ลัง วิโสธเยฯ” (จาก สีสวเระคาถา เล่ม ๒๖ หน้า ๓๕๒)

ศีล เป็น อาทิกัลยาณัง คือ งามในเบื้องต้น ขจัดกิเลสหายาบ
สมาธิ เป็น มัชฌกัลยาณัง คือ งามในท่ามกลาง ขจัดกิเลสกลาง
ปัญญา เป็น ปริโยสานกัลยาณัง คือ งามในที่สุด ขจัดอนุสัย
กิเลสนอนเนื่องสันดาน

พระพุทธองค์ ทรงแสดงไว้ว่า “ให้รักษาใจตัวเอง” (อินทริย
สังวรศีล)

ดังในสมัยพุทธกาล ภิกษุผู้บวชใหม่รูปหนึ่งในจำนวนห้าร้อยรูป
ได้ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค เพื่อขอลาสิกขา โดยกล่าวว่า ศีลของภิกษุ
มากเหลือเกินปฏิบัติไม่ไหวจึงขอลาสิกขา (ขอลาสิก)

พระพุทธองค์จึงให้ภิกษุรูปนั้นรักษาศีลเพียงข้อเดียว คือ “ให้
รักษาใจ” พระภิกษุรูปนั้นจึงรับถือศีลข้อเดียว จนสำเร็จพระอรียบุคคล

หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตอบคำถามที่ว่า “ทราบว่าหลวงปู่รักษาศีลเพียงข้อเดียว มิได้รักษาทั้ง ๒๒๗ ข้อ เหมือนพระทั้งหลายที่รักษากันใช่ไหม?”

หลวงปู่ตอบว่า “ใช่ อาตมารักษาศีลเพียงอันเดียว คือ ใจ อาตมา
รักษาใจ รักษาธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ไม่ให้คิด พุด ทำไปใน



ทางผิด อันเป็นการล่วงเกินข้อห้ามที่ทรงบัญญัติไว้ ไม่ว่าจะเป็น ๒๒๗ ข้อ หรือมากกว่านั้นก็ตาม บรรดาที่เป็นข้อทรงบัญญัติห้าม อาตมาก็ใจเย็นว่า ตนมิได้ทำผิดต่อพุทธบัญญัติ ส่วนท่านผู้ใดจะว่าอาตมารักษา คีล ๒๒๗ ข้อหรือไม่ นั่น สุดแต่ว่าผู้้นั้นจะคิดจะพูดเอาตามความคิดของตน

เฉพาะอาตมารักษาใจอันเดียวเป็นประธานของกาย วาจา อย่างเข้มงวดกวดขันมาตลอดนับแต่เริ่มอุปสมบท ฯลฯ”

“เมื่อบุคคลไม่รักษาจิต แม้กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ก็เป็นอันไม่รักษาฯ” (ปฐมกุกกุสสูตร เล่ม ๓๔ หน้า ๕๑๘ พระพุทธทวจนะ)

ชาตกนิทาน พราหมณ์ติณपालถือศีลตายไปสวรรค์

ครั้งพุทธกาล นายติณपालคนทำไร่หญ้าของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เข้าก็ออกไปทำงานที่ไร่หญ้าทุกวัน เย็นวันหนึ่ง หลังจากกลับจากทำงาน กลับเข้าบ้านเศรษฐีจะไปรับประทานอาหารเย็น แต่ไม่พบใครสงสัยว่าเขาไปทำอะไรที่ไหนกันหมด ก็ได้รับคำตอบจากคนทำครัวว่า วันนี้เป็นวันอุโบสถ ทุกคนรับศีลอุโบสถกันหมด จึงไม่มีใครรับประทานอาหารเมื่อเย็น

นายติณपालจึงเข้าไปถามท่านเศรษฐี ขอถือศีลด้วยแม้จะไม่ได้สมาทานศีลตั้งแต่ตอนเช้าก็ตาม เศรษฐีจึงว่าตามแต่นายติณपालก็แล้วกัน

ติณपालตั้งใจถือศีลไม่รับประทานอาหารมือนั้น อยู่ต่อมาประมาณหนึ่งชั่วโมง นายติณपालมีอาการเป็นลมเพราะอดข้าวเย็น เนื่องด้วยไม่เคยอดอาหาร เศรษฐีจึงขอร้องให้นายติณपालเลิกล้ม

ความตั้งใจและให้รับประทานอาหาร แต่นายติณปาลไม่เลิกล้มความตั้งใจ เพราะทุกคนต่างถือศีลกันได้ตั้งหลายชั่วโมง ตนเพียงถือศีลได้เพียง ชั่วโมงเดียวเท่านั้นเอง

ชั่วโมงต่อมา นายติณปาลได้ถึงกาลกิริยา (ตาย) ได้ไปบังเกิด เป็นเทวดาบนสวรรค์

นางวิสาขาถือศีลอุโบสถมีอานิสงส์มาก

พระพุทธองค์ ได้ตรัสเรื่องนี้แก่นางวิสาขาว่า

“ดูก่อนวิสาขา! อานิสงส์ที่บุคคลรักษาศีลอุโบสถศีล ชั่วโมงหนึ่ง กับคืนหนึ่งนี้ เมื่อเอาอานิสงส์แห่งการรักษาศีลอุโบสถนี้มาแบ่งออกเป็น ๑๖ ส่วน เอาออกเสีย ๑๕ ส่วน เหลืออยู่อีกส่วนหนึ่ง เอามาแบ่ง ออกเป็น ๑๖ เลี้ยว แล้วเอาออกเสีย ๑๕ เลี้ยว เหลืออยู่ ๑ เลี้ยว ยังมากกว่าสมบัติใน ๑๖ มหานคร” (๑๖ มหานคร หมายถึง สมบัติ พระมหาจักรพรรดิ)

แล้วพระพุทธองค์ได้ทรงพรรณนาถึงสมบัติใน ๑๖ มหานคร ในชมพูทวีปนั้นว่า สมบัติของมนุษย์ทั้ง ๑๖ มหานครนั้น ยังน้อยกว่าผลของอานิสงส์ของการรักษาศีลอุโบสถเพียงเลี้ยวหนึ่งเท่านั้น เพราะ อานิสงส์แห่งการรักษาศีลอุโบสถเพียงเลี้ยวหนึ่งนั้น เป็นเหตุให้ผู้นั้น ได้รับทิพยสมบัติในสวรรค์ การไปเกิดบนสวรรค์เทวโลกได้รับทิพยสมบัติ แม้เพียงชั่วโมงหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นนั้นๆ ก็ยังประเสริฐกว่า สมบัติในเมืองมนุษย์ทั้ง ๑๖ มหานคร เพราะว่าทิพยสมบัติเป็นของ ละเอียดอ่อนประณีต ไปเกิดอยู่เพียงชั่วโมงหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์เทวโลก ก็เท่ากับการเสวยมนุษย์สมบัติในช่วงเวลาตั้งร้อยปี ในเมืองมนุษย์ เพราะว่าร้อยปีในเมืองมนุษย์นี้ เท่ากับวันหนึ่งคืนหนึ่ง



ของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

(อธิบาย ขอขยายความว่า อานิสงส์ศีลมีมากเห็นปานนี้ ในทำนองเดียวกัน โทษแห่งการทุศีลย่อมมีมากเห็นปานนั้น ก็เช่นเดียวกัน)

ที่ใดมีศีล ที่นั่นมีปัญญา

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๙ ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค โสณทัณฑสูตร

พราหมณ์ชื่อโสณทัณฑะ ได้รับพระราชทานจากพระเจ้าพิมพิสาร ให้ครองกรุงจำปา ทราบข่าว พระผู้มีพระภาคประทับ ณ ริมสระน้ำคัคครา จึงเข้าไปเฝ้า

โสณทัณฑะพราหมณ์มีความรู้ไตรเพทสูงโดยชาติและบริบูรณ์ด้วยทรัพย์ เป็นที่เคารพนับถือของพระเจ้าพิมพิสาร และอาจารย์ไปกขรชาติพราหมณ์ เป็นผู้มั่งรุ่มงาม มีศีล มีวาจาไพเราะ และเป็นอาจารย์ของศิษย์มากมาย ศิษย์ทั้งหลายเห็นว่ามีทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิสูงกว่า จึงห้ามว่าไม่ควรไปเฝ้า แต่โสณทัณฑะเป็นผู้อ่อนน้อมและศรัทธาจึงไปเฝ้า

พระผู้มีพระภาคทรงตรัสถามว่า “ผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติก็อย่าง จึงได้ชื่อว่าพราหมณ์”

โสณทัณฑะพราหมณ์ตอบว่า

๑. มีชาติตระกูลดีทั้งฝ่ายบิดาและมารดา
๒. ท่องจำมนต์ได้
๓. มั่งรุ่มงาม
๔. มีศีล
๕. ฉลาดมีปัญญา

รักษาพรหมจรรย์ไว้ด้วยน้ำตา

“ภิกษุทั้งหลาย ! บรรพชิตรูปใด... แม้จะทุกข์กายทุกข์ใจ ถึงน้ำตานองหน้า ร้องไห้อยู่ ก็ยังสู้ประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์อยู่ได้ก็มี ข้อที่น่าสรรเสริญ เธอให้เหมาะสมแก่ธรรมที่เธอได้มีในบัดนี้ มีอยู่ห้าอย่าง

ห้าอย่างเป็นไฉนเล่า ? ห้าอย่างคือ

๑. ธรรมที่ชื่อว่า “ศรัทธา” ในกุศลธรรมทั้งหลาย ก็ได้มีแล้วแก่เธอ
๒. ธรรมที่ชื่อว่า “hiri” ในกุศลธรรมทั้งหลาย ก็ได้มีแล้วแก่เธอ
๓. ธรรมที่ชื่อว่า “โอตตปปะ” ในกุศลธรรมทั้งหลาย ก็ได้มีแล้วแก่เธอ
๔. ธรรมที่ชื่อว่า “วิริยะ” ในกุศลธรรมทั้งหลาย ก็ได้มีแล้วแก่เธอ
๕. ธรรมที่ชื่อว่า “ปัญญา” ในกุศลธรรมทั้งหลาย ก็ได้มีแล้วแก่เธอ

ภิกษุทั้งหลาย! บรรพชิตรูปใด... แม้จะทุกข์กาย ทุกข์ใจ ถึงน้ำตานองหน้า ร้องไห้อยู่ ก็ยังสู้ประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์อยู่ได้ก็มี ข้อที่น่าสรรเสริญ เธอให้เหมาะสมแก่ธรรมที่เธอได้มีในบัดนี้ ห้าอย่างเหล่านี้แล ฯ”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๒๒/๕/๔)

ตรัสถามว่า ใน ๕ อย่างนี้ ถ้าตัดออกเสียข้อหนึ่ง เหลือ ๔ ควรจะตัดข้อใด

พราหมณ์ตอบว่า ตัดข้อมีรูปงาม

ตรัสถามว่า ใน ๔ ข้อ ตัดออกเสียอีกข้อหนึ่ง เหลือ ๓ ควรจะตัดข้อใด

พราหมณ์ตอบว่า ตัดข้อท่องจำมนต์ได้

ตรัสถามว่า ใน ๓ ข้อ ตัดออกเสียอีกข้อหนึ่ง เหลือ ๒ ควรจะตัดข้อใด

พราหมณ์ตอบว่า ตัดข้อมีชาติตระกูลดี

เพราะเห็นว่า หลานของตนชื่ออังกะมานพ มีรูปงาม ท่องจำมนต์ได้ดี มีชาติตระกูลดีทั้งฝ่ายบิดา มารดาสืบมาเจ็ดชั่วบรรพบุรุษ แต่ก็ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ ดื่มน้ำเมา

รูปงาม มนต์ ชาติตระกูล จะทำอะไรได้ แต่ถ้ามีศีลและปัญญารวม ๒ คุณสมบัติ จึงควรเรียกตัวเองว่าพราหมณ์

ตรัสถามต่อไปอีกว่า “ถ้าตัดออกมาอีก ๑ เหลือ ๑ ข้อ พอจะกำหนดว่าเป็นพราหมณ์ได้หรือไม่?”

โสณทัณฑะ กราบทูลว่าลดไม่ได้ เพราะ

“ศีลชำระปัญญา ปัญญาชำระศีล ในที่ใดมีศีล ที่นั่นมีปัญญา ในที่ใดมีปัญญา ที่นั่นมีศีล ศีลกับปัญญากล่าวได้ว่าเป็นยอดในโลก เปรียบเหมือนใช้มือล้างมือ ใช้เท้าล้างเท้า **ศีลกับปัญญาก็ชำระกันและกันฉันนั้น**”

พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรับรองภาษีของโสณทัณฑะพราหมณ์ แล้วทรงตรัสอธิบาย ศีล ๓ ชั้น วิชชา ๘ มีวิปัสสนาญาณ เป็นต้น มีอัสวักขยญาณเป็นที่สุดท้าย (อ่านมนุษย์ เล่ม ๙ หน้า ๓๒)

พุทธโอวาทวาระสุดท้าย

พระพุทธเจ้าประทานโอวาทแก่สุภัททะปริพาชก ผู้ไปเฝ้าในวาระสุดท้ายถามถึงเรื่องศาสนาว่า ศาสนามีมาก ศาสนาใดเป็นศาสนาที่ดีที่สุด

พระพุทธองค์ ไม่กล่าวถึงศาสนาใดๆ แต่ทรงตรัสว่า

“...ศาสนาใดมีมรรคมืองค์แปด มีอริยสัจ ศาสนานั้นเป็นศาสนาที่พึงมีมรรคผลนิพพาน... มีสมณะ สมณะที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม ที่สี่ คือ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี อรหนต์ มีอยู่ในศาสนานี้...”

มรรคมืองค์ ๘ ได้แก่

ศีล คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ

สมาธิ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

ปัญญา คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ

“ศีลเป็นท่าหยั่งลงมหาสมุทรคือนิพพาน...” นี่เป็นธรรมภาสิตกล่าวยืนยัน ว่าศีลมีความสำคัญมาก ถ้าไม่มีศีล ไปนิพพานไม่ได้!

จึงสงเคราะห์เข้ากันได้กับคำกล่าวที่ว่า

“ศีลและปัญญา (สติ) อุปมาใช้มือล้างมือ ใช้เท้าล้างเท้า ศีลและปัญญา ย่อมชำระซึ่งกันและกัน” (จากโศคนันทนทสูตร พระไตรปิฎก เล่ม ๙ ลีลขันธวรรค สูตรที่ ๔)

ภาคพระวินัยปิฎก



ภาควินัยปิฎก
ภิกขุวิภังค์ ภาค ๑ (พระวินัยปิฎก เล่ม ๑)
๑.เวรัญชกัณฑ์
เหตุให้พรหมจรรย์ตั้งมั่นหรือไม่ตั้งมั่น

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคประทับ ณ โคนไม้สะเดาใกล้เมือง
เวรัญชาพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่. เวรัญชพราหมณ์ได้ทราบ
กิตติศัพท์สรรเสริญ จึงเข้าไปเฝ้าแต่มิได้ถวายบังคม หลังจากทักทาย
ปราศรัยแล้ว ก็ได้กล่าวว่าได้ข่าวเขาพูดว่าพระสมณโคดมทำเช่นนั้น
ย่อมไม่สมควร พระพุทธเจ้าตรัสรับว่าพระองค์มิได้ให้พราหมณ์ผู้สูง
อายุจริง เวรัญชพราหมณ์ จึงกล่าววาทะรุกรานด้วยถ้อยคำที่ถือกัน
ในสมัยนั้นว่า เป็นคำดูหมิ่นเหยียดหยาม รวม ๘ ข้อ เช่น คำว่าพระ
สมณโคดมเป็นคนไม่มีรสชาด, เป็นคนไม่มีสมบัติ, เป็นคนนำให้ฉิบหาย,
เป็นคนเผาะลาญ เป็นต้น.

แต่พระผู้มีพระภาคทรงอธิบายคำเหยียดหยามนั้นไปในทางดี
เช่นว่า ใครจะว่าไม่มีรสชาดก็ถูก เพราะท่านไม่ติดในรส คือ รูป เสียง
เป็นต้น ใครจะว่าไม่มีสมบัติก็ถูก เพราะท่านไม่ติดสมบัติ คือ รูป
เสียง เป็นต้น ใครจะว่านำให้ฉิบหายก็ถูก เพราะท่านแสดงธรรมทำให้บาป
อกุศลทุกอย่างให้ฉิบหาย ใครจะว่าเป็นคนเผาะลาญก็ถูก เพราะท่าน
เผาะลาญบาปอกุศล อันเป็นที่ตั้งแห่งความเดือดร้อนทั้งหมด.

เมื่อตรัสตอบ แก่คำดูหมิ่นเหยียดหยามของพราหมณ์ตกทุก
ข้อโดยไม่ต้องใช้วิธีด่าตอบ หากใช้วิธีอธิบายให้เป็นธรรมะสอนใจได้
ดังนั้นแล้ว จึงตรัสอธิบายเหตุผลในการที่พระองค์ไม่ให้พราหมณ์ผู้

สูงอายุ โดยเปรียบเทียบว่าลูกไก่ตัวไหนจะฟองไข่ออกมาได้ก่อน ลูกไก่ตัวนั้นควรนับว่าแก่กว่าลูกไก่ตัวอื่น พระองค์จะฟองไข่ คือ อวิชชาก่อนผู้อื่น จึงถือได้ว่าเป็นผู้แก่กว่าผู้อื่น. เรวัญชพราหมณ์ได้ ฟังก็เลื่อมใส ประกาศตนเป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยตลอดชีวิต แล้ว กราบพูลอาราธนาให้ทรงจำพรรษาอยู่ในเมืองเวรัญชา พร้อมด้วยภิกษุ สงฆ์ พระองค์ทรงรับโดยดุษณีภาพ

ทรงสรรเสริญเหล่าภิกษุว่าเป็นผู้ชนะ แม้จะยากลำบาก ก็ไม่ หิิงธรรม

ในสมัยนั้น เมืองเวรัญชาเกิดทุพภิกขภัย หาอาหารได้ยาก ถึง ขนาดต้องใช้สลากบันส่วนอาหาร ผู้คนล้มตายกันกระตุมขวากเกลื่อน. ภิกษุ ทั้งหลายลำบากด้วยอาหารบิณฑบาต ได้อาศัยข้าวตากสำหรับเลี้ยงม้า จากพ่อค้าม้าที่พักแรมฤดูฝน ณ เมืองนั้นวันละ ๑ พายมีต่อรูป มาทำให้ละเอียดยื่น พระผู้มีพระภาค**ทรงสรรเสริญเหล่าภิกษุว่าเป็น ผู้ชนะ** (แม้จะยากลำบาก ก็ไม่หิิงธรรมแสวงหาในทางที่ผิด เป็นตัวอย่าง แก่หมู่ภิกษุในภายหลัง)

พระโมคคัลลานะ เสนอวิธีแก้ไขความอดอยากหลายประการ รวมทั้งการไปเที่ยวบิณฑบาตในที่อื่นแต่พระพุทเจ้าไม่ทรงอนุญาต.

เหตุที่ทำให้พรหมจรรย์(พระศาสนา)ตั้งมั่น หรือไม่ตั้งมั่น

ส่วนพระสารีบุตร คำนึงถึงความตั้งมั่นแห่งพรหมจรรย์ จึง กราบพูลถามถึงเหตุที่ทำให้พรหมจรรย์ตั้งมั่น และไม่ตั้งมั่น พระผู้มี พระภาคทรงตรัสแสดงว่า

“ดูก่อนสารีบุตร พระผู้มีพระภาคพระนามกุกัณณะ พระนาม โกนาคมณะ และพระนามกัสสปะ มิได้ทรงท้อพระหฤทัยเพื่อจะทรง

แสดงธรรมโดยพิสดารแก่สาวกทั้งหลาย อนึ่ง สุตตะ เคยยะ เวैयाกรณะ คาถาอุทาน อิติวุตตกะ ชาดก อัပ္พภูตธรรม เวทัลละ ของพระผู้มีพระภาคทั้งสามพระองค์นั้นมีมาก ลิกขาบทกัทรังบัญญัติ ปาติโมกข์ กัทรังแสดงแก่สาวก เพราะอันตรธานแห่งพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเหล่านั้น เพราะอันตรธานแห่งสาวกผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้าเหล่านั้น สาวกชั้นหลังที่ต่างชื่อกัน ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ออกบวชจากตระกูลต่างกัน จึงดำรงพระศาสนานั้นไว้ได้ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

ดูก่อนสารีบุตร ดอกไม้ต่างพรรณที่เขากองไว้บนพื้นกระดาน ร้อยดีแล้ว ด้วยด้าย ลมย่อมกระจายไม่ได้ ขจัดไม่ได้ กำจัดไม่ได้ ซึ่งดอกไม้เหล่านั้น ข้อนั้นเพราะเหตุไร? เพราะเขาร้อยดีแล้วด้วยด้าย ฉนั้นใด เพราะอันตรธานแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเหล่านั้น เพราะอันตรธานแห่งสาวกผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้าเหล่านั้น สาวกชั้นหลังที่ต่างชื่อกัน ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ออกบวชจากตระกูลต่างกัน จึงดำรงพระศาสนานั้นไว้ได้ ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ฉนั้นนั่นเหมือนกัน”

และตรัสว่า การไม่ทำดังนั้นเป็นเหตุให้พรหมจรรย์ดำรงอยู่ไม่นาน.

ทูลขอให้บัญญัติลิกขาบทแสดงปาติโมกข์เพื่อความตั้งมั่นแห่งพรหมจรรย์

พระสารีบุตรจึงกราบทูลขอให้ทรงบัญญัติลิกขาบท เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระศาสนา พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“จงรอก่อน สารีบุตร จงยับยั้งก่อนสารีบุตร ตถาคตผู้เดียว จักรู้กาลในกรณีนั้น พระศาสดายังไม่บัญญัติลิกขาบท ยังไม่แสดง ปาติโมกข์แก่สาวก ตลอดเวลาที่ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะบางเหล่า



ยังไม่ปรากฏในสงฆ์ในศาสนา

ต่อเมื่อใดสงฆ์ถึงความเป็นหมู่ใหญ่โตเพราะตั้งมานาน...

ต่อเมื่อใดสงฆ์ถึงความเป็นหมู่ใหญ่โตเพราะแผ่ไปเต็มที่...

ต่อเมื่อใดสงฆ์ถึงความเป็นหมู่ใหญ่โตเพราะเจริญด้วยลาภ.

และอาสวัฏฐานิยธรรมบางเหล่า ย่อมปรากฏในสงฆ์ในศาสนา

เมื่อนั้นพระศาสดาจึงจะบัญญัติสิกขาบท แสดงปาติโมกข์แก่สาวกเพื่อกำจัดอาสวัฏฐานิยธรรมเหล่านั้นแหละ.

ดูก่อนสารีบุตรก็ภิกษุสงฆ์ไม่มีเสียด ก็ล้วนไม่มีโทษ ปราศจากมัวหมองบริสุทธิ์ผุดผ่องตั้งอยู่ในสารคุณ เพราะบรรดาภิกษุ ๕๐๐ รูปนี้ ภิกษุที่ทรงคุณธรรมอย่างต่ำ ก็เป็นโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยง เป็นผู้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า”

เมื่อออกพรรษาแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงชวนพระอานนท์ไปบอกเวรัญชพราหมณ์ ในฐานะผู้นิมนต์ให้จำพรรษา เวรัญชพราหมณ์นิมนต์พระองค์พร้อมทั้งภิกษุสงฆ์ฉันในวันรุ่งขึ้น ทรงรับนิมนต์และไปฉันตามกำหนดแล้วแสดงธรรมโปรดเวรัญชพราหมณ์ แล้วเสด็จจาริกไปสู่เมืองโสเรยะ เมืองสังกัสส เมืองกัณณกุชชะโดยลำดับ เสด็จข้ามลำน้ำคงคาที่ชื่อปายาคะ ไปสู่กรุงพาราณสี จากพาราณสีสู่เวสาลี ประทับ ณ เรือนยอดไผ่ปามหาวัน

“พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา ทรงอาศัยธรรมนั่นเอง ลักการะเคารพ นอบน้อมธรรม มีธรรมเป็นธงชัย มีธรรมเป็นตราชู เป็นธรรมาธิปไตย จัดการรักษาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม แก่ภิกษุ...ภิกษุณี...อุบาสก...อุบาสิกา ทั้งหลาย โดยนัยว่า กายกรรม...วจีกรรม...มโนกรรม...อาชีวะ...คามนิคม... อย่าง

นี้ควรเสพ อย่างนี้ไม่ควรเสพ” (อัง.ปัญจก.๒๒/๑๓๓/๑๖๘)

“เราสักการะ เคารพ อาศัยธรรมที่เราได้ตรัสรู้นั้นเองเป็นอยู่ และเมื่อใดสงฆ์ประกอบด้วยความเติบโตใหญ่ เมื่อนั้นเราย่อมมีความเคารพแม่ในสงฆ์” (อัง.จตุกก. ๒๑/๒๑/๒๗)

ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีภิกษุจำนวนมากขึ้น เจริญด้วยความรู้ ประสบการณ์คณะสงฆ์แพร่หลายขยายกว้างขวางออกไป พระพุทธเจ้า จึงได้ทรงบัญญัติสังฆกรรมประเภทต่างๆขึ้น และทรงมอบอำนาจให้ ที่ประชุมสงฆ์เป็นใหญ่ในสังฆกรรมเหล่านั้น เริ่มแต่ทรงหยุดเลิกให้ อุปสมบทโดยพระองค์เอง และโดยพระสาวกรายบุคคล เปลี่ยนเป็นการให้อุปสมบทโดยสงฆ์ เป็นต้น...

และเมื่อจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ก็ได้ตรัสว่า **“ดูก่อนอานนท์ ธรรมวินัยที่เราได้แสดงแล้วบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย นั่นคือศาสนาของพวกเธอ เมื่อเราล่วงลับไป”** (ที.ม. ๑/๑๔๑/๑๗๘)

ภายหลังพุทธปรินิพพานแล้ว คราวหนึ่ง วัสสการพราหมณ์ ได้ถามพระอานนท์ว่า

“ท่านพระอานนท์ผู้เจริญ มีภิกษุสักรูปหนึ่งไหม ที่ท่านพระโคตมะได้ทรงแต่งตั้งไว้ว่า : เมื่อเราล่วงลับไป ภิกษุนี้จักเป็นที่พึ่งที่พำนักของเธอทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้ที่พวกท่านคอยแล่นเข้าหาอยู่ในบัดนี้?”

พระอานนท์ตอบว่า ไม่มี และแม้แต่ภิกษุที่สงฆ์เลือกตั้ง ที่ภิกษุเถระจำนวนมากแต่งตั้งเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนพุทธปรินิพพาน ก็ไม่มี แต่กระนั้น **“ดูก่อนพราหมณ์ พวกเรามิใช่จะไร้ที่พึ่งพำนัก พวกเรามีที่พึ่งพำนัก คือมีธรรมเป็นที่พึ่งพำนัก”**

ท่านอธิบายการมีธรรมเป็นที่พึ่งพำนักว่า **“ดูก่อนพราหมณ์ ลิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงรู้ผู้ทรงเห็น พระองค์**



นั้นทรงบัญญัติไว้ ปาติโมกข์ที่ทรงแสดงไว้ มีอยู่ ซึ่งเมื่อถึงวันอุโบสถ พวกข้าพเจ้ามีจำนวนเท่าใดอาศัยเขตคามหนึ่งอยู่ ทั้งหมดทุกรูปนั้นก็ จะมาประชุม ณ ที่เดียวกัน ครั้นแล้วจะเชิญภิกษุรูปที่ทรงจำปาติโมกข์ ได้คล้องให้สวดแสดง ถ้าขณะเมื่อสวดแสดงอยู่ ปรากฏภิกษุผู้มีอาบัติ คือมีโทษที่ล่วงละเมิด อาตมภาพทั้งหลายจะปรับโทษให้เธอปฏิบัติ ตามธรรมตามค่านุศาสตร์ การที่เป็นดังนี้จะชื่อว่าพวกภิกษุผู้เจริญทั้งหลายทำการปรับโทษก็หาไม่ได้ ธรรม (ต่างหาก) ปรับโทษ”

และภิกษุที่เป็นหลัก ก็มีอยู่ตามคำอธิบายของท่านว่า

“ดูก่อนพรหมณ์ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส ๑๐ ประการ ที่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงรู้ ผู้ทรงเห็นพระองค์ นั้นได้ตรัสไว้มีอยู่ ซึ่งในบรรดาอาตมภาพทั้งหลาย หากผู้ใดมีธรรม เหล่านั้น พวกอาตมภาพก็จะสักการะ เคารพ นับถือ บูชา อิงอาศัย ท่านผู้นั้นเป็นอยู่”

ภิกษุผู้ได้รับมอบหมายให้วินิจฉัยอธิกรณ์ (ตัดสินคดี) ต้อง ถือหลักปฏิบัติว่า พึงเป็นผู้เคารพสงฆ์ มิใช่เคารพบุคคล พึงเคารพ สัทธรรม (ความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรม) มิใช่เคารพอำิส (วินย. ๘/๑๐๘๓/๔๐๔)

พระอรหันตสาวกผู้ใหญ่ก็ต้องประพุดตินำเป็นตัวอย่างในการ เอาใจใส่กิจของสงฆ์ เช่นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงเตือนให้พระมหากัปปินะ ไปร่วมประชุมอุโบสถสังฆกรรม ตรวจสอบทบทวนการประพุดติปฏิบัติ ตามพระวินัย แม้ท่านเป็นพระอรหันต์ผู้บริสุทธิ์อยู่แล้ว (วินย. ๔/๑๕๓/ ๒๐๘) และพระมหากัสสปอยู่ห่างที่ประชุมสงฆ์ทำอุโบสถประมาณ ๔ กิโลเมตร เมื่อถึงวันอุโบสถ แม้จะเดินทางลำบากต้องลุยข้ามแม่น้ำ สายหนึ่งระหว่างทางท่านก็เดินเท้าไปเข้าร่วมประชุม (วินย. ๔/๑๖๒/๒๑๔)...

ศีลระดับวินัยที่ได้บัญญัติวางไว้แล้วอย่างครบถ้วนสำหรับเป็นแบบแผนแห่งความเป็นอยู่ หรือเป็นระบบชีวิตด้านนอกทั้งหมดของชุมชนหมู่หนึ่งๆ ในทางพระพุทธศาสนา มีแบบอย่างที่เด่นชัดคือ วินัยของสงฆ์ ผู้ที่ได้ศึกษาและสังเกตจะเห็นว่า **วินัยบัญญัติของสงฆ์มิใช่ศีลในความหมายแคบๆ อย่างที่มักเข้าใจกันง่ายๆ แต่ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป** ที่เรียกว่าชีวิตด้านนอกของภิกษุสงฆ์ ทุกแห่งเริ่มตั้งแต่กำหนดคุณสมบัติ สิทธิหน้าที่และวิธีการรับสมาชิกใหม่เข้าสู่ชุมชนคือสงฆ์ การดูแลฝึกอบรมสมาชิกใหม่ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทำกิจการของสงฆ์ พร้อมด้วยคุณสมบัติและหน้าที่ที่กำหนดให้ระเบียบเกี่ยวกับการแสวงหา จัดทำ เก็บรักษา แบ่งสรรปัจจัย ๔ เช่น ประเภทต่างๆ ของอาหาร ระเบียบการรับและจัดแบ่งส่วนอาหาร การทำจีวรและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับจีวร ประเภทของยา การปฏิบัติต่อภิกษุอาพาธ ข้อปฏิบัติของคนไข้และผู้รักษาพยาบาลไข้ การจัดสรรที่อยู่อาศัย ข้อปฏิบัติของผู้อาศัย ระเบียบการก่อสร้างที่อยู่อาศัย การดำเนินงานและรับผิดชอบในการก่อสร้าง การจัดผังที่อยู่อาศัยของชุมชนสงฆ์คือวัด ว่าพึงมีอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอย่างใดบ้าง ระเบียบวิธีดำเนินการประชุม การโจทหรือฟ้องคดี ข้อปฏิบัติของโจทก์ จำเลยและผู้วินิจฉัยคดี วิธีดำเนินคดีและตัดสินคดี การลงโทษแบบต่างๆ ฯลฯ...

ด้วยเหตุนี้ ในทางพระพุทธศาสนา **วินัยจึงเป็นพื้นฐานที่รองรับไว้ซึ่งระบบชีวิตทั้งหมดที่เป็นแบบของพระพุทธศาสนา** และเป็นที่ยอานวยโอกาสให้การปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนา ดำเนินไปได้ด้วยดี **วินัยของภิกษุสงฆ์ก็เป็นเครื่องช่วยให้สงฆ์ เป็นแหล่งที่บุคคลผู้เป็นสมาชิกคือภิกษุสามารถเจริญอกงาม** ได้รับ

ประโยชน์ที่พึงได้จากพระพุทธศาสนา เมื่อวินัยยังคงอยู่ สงฆ์ก็ยังคงอยู่
ประโยชน์ที่บุคคลพึงได้จากระบบชีวิตแบบพุทธก็จะยังคงอยู่...

ความหมายของวินัยจะขัดแย้งสมบูรณ์ ต่อเมื่อสัมพันธ์เชื่อม
ต่อกับความหมายของธรรม ธรรมเป็นส่วนเนื้อหาและหลักการของ
ความประพฤติและความเป็นอยู่แบบพุทธ วินัยเป็นภาคปฏิบัติที่นำ
เอาเนื้อหาและหลักการนั้นไปจัดสรรให้ความประพฤติและความเป็น
อยู่แบบพุทธนั้นเกิดมีเป็นรูปร่างจริงจิ่งขึ้น และสามารถแผ่ขยาย
กว้างขวางออกไปในสังคมมนุษย์ พุทธอีกอย่างหนึ่งว่า วินัยคือเครื่องมือ
ของธรรมสำหรับจัดสรรสังคมหรือชุมชนให้เป็นไปตามหลักการ
และความมุ่งหมายของธรรม หรือเป็นเครื่องมือสำหรับจัดระบบชีวิต
แบบพุทธให้เกิดมีเป็นจริงขึ้น ธรรมมุ่งเนื้อหาเน้นที่บุคคล วินัยมุ่งเน้น
ที่ระบบ...

ด้วยเหตุนี้ หากจะฟื้นฟูการปฏิบัติวินัย การเน้นแต่เพียง
ความเคร่งครัด ด้านรูปแบบอย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ ภารกิจ
สำคัญที่ยังไม่ได้ทำสืบต่อจากเดิม หรือได้หดหายไปแล้วยิ่งกว่าเดิม
ซึ่งควรฟื้นฟูก็คือ การรักษาเจตนารมณ์ทางสังคมของศีลในวินัยสงฆ์
ให้คงอยู่ ไม่เลือนรางหดหายไป เหลืออยู่แต่ในรูปของพิธีกรรมต่างๆ
และอีกอย่างหนึ่ง การขยายเจตนารมณ์ทางสังคมของศีลนั้นให้กว้าง
ออกไปสู่การปฏิบัติในสังคมคฤหัสถ์รอบนอกด้วย โดยจัดสรรวินัยที่
เป็นระบบชีวิตและระเบียบสังคมแบบพุทธของชาวบ้าน ให้เกิดมีขึ้น
อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของกาลสมัย

คัดมาจากหนังสือ... “พุทธธรรม” หน้า ๔๓๔-๔๕๑

ที่เขียนโดย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

เนื้อห้านัทรธาน

ภิกษุทั้งหลาย ! เรื่องเคยมีมาแล้ว กลองศึกของกษัตริย์พวกทสราหะ เรียกว่า อานกะ มีอยู่ เมื่อกลองศึกนี้มีแผลแตก หรือบรื พวกกษัตริย์ทสราหะ ได้หาเนื้อไม้อื่นมากทำเป็นลิ้ม เสริมลงในรอยแตกของกลองนั้น (ทุกคราไป) ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเชื่อมปะเข้าหลายครั้งหลายคราวเช่นนั้น นานเข้าก็ถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งเนื้อไม้ของตัวกลองหมดสิ้นไป เหลืออยู่แต่เนื้อไม้ที่ทำเสริมเข้าใหม่เท่านั้น

ภิกษุทั้งหลาย ฉันทิโกฉันทัน ในกาลยิตยาวฝ่ายอนาคต จักมีภิกษุทั้งหลาย สุตตันตะ (คำสอนส่วนที่ลึกซึ้ง) เหล่าใดที่เป็นคำสอนของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ้ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา เมื่อมีผู้นำ สุตตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี จักไม่เงี่ยหูฟัง จักไม่ ตั้งจิต เพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วนสุตตันตะเหล่าใด ที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสูตรที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่ เหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักฟังด้วยดี จักเงี่ยหูฟัง จักตั้งจิต เพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักสำคัญไปว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน

ภิกษุทั้งหลาย ความอันตรายของสุตตันตะเหล่านั้น ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ้ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา จักมีได้ด้วยอาการอย่างนี้แลฯ

(อาณิสสูตรพระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๑๖/๓๑๑/๖๗๒)

พระวินัย ซึ่งเป็นพุทธบัญญัติ แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ

๑. อาทิพรหมจริยการศึกษา หมายถึง หลักการศึกษอบรรณในฝ่ายบพญญติ หรือข้อปฏิบัติอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ที่พระพุทเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นพุทธานุ เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหายและวางโทษแก่วิกฤตผู้ล่วงละเมิดโดยปรับอาบัติหนักบ้าง เบาบ้าง พระสงฆ์สวดทุกกึ่งเดือน เรียกว่า **พระปาติโมกข์**

๒. อภิสมจาริกการศึกษา หมายถึง หลักการศึกษอบรรณในฝ่ายขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับมรรยาทและความเป็นอยู่ที่ดีงามสำหรับชักนำความประพฤติ ความเป็นอยู่ของสงฆ์ให้ดีงาม มีคุณค่าน่าเลื่อมใสศรัทธายิ่งขึ้นไป

พระวินัยนั้น พระพุทของค์ไม่ได้ทรงบัญญัติล่วงหน้า ต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น จึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามประพฤติเช่นนั้นอีก ดังจะเห็นได้ว่า ในตอนต้นพุทกาล คือตั้งแต่พรรษาที่ ๑ ถึงพรรษาที่ ๑๑ พระพุทเจ้ายังไม่ได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แน่นอน เพราะภิกษุสงฆ์ล้วนมีวัตรปฏิบัติดีงาม ตามแบบอย่างทีพระพุทเจ้าทรงประพฤติปฏิบัติมา

ต่อมา หลังจากออกพรรษาที่ ๑๒ นี้แล้ว พระพุทเจ้าได้ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ห้ามภิกษุเสพเมถุน โดยปรารภเหตุการณ์มัวหมองในคณะสงฆ์ อันเนื่องมาจากการทีพระสุทินเสพเมถุนกับอดีตภรรยาทีปามหาวัน กรุงเวสาฬ การทีพระพุทเจ้าทรงบัญญัติครั้งนี้นับเป็นครั้งแรก และทรงบัญญัติเรื่อยมาทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ไม่ดีงามขึ้นในคณะสงฆ์

ในการบัญญัติสิกขาบทแต่ละครั้ง มีขั้นตอน คือ เมื่อเกิด

เรื่องมัวหมองขึ้นภายในคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าตรัสสั่งให้ประชุมสงฆ์
 ตรัสถามภิกษุผู้ก่อเหตุให้ทุลรับแล้ว ทรงชี้โทษแห่งการประพฤตินั้น
 และตรัสอานิสงส์แห่งความสำรวมระวัง แล้วจึงทรงตั้งพระบัญญัติห้าม
 มิให้ภิกษุทำอย่างนั้นอีกต่อไป **ทรงกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือล่วง
 ละเมิด เรียกว่า ปรับอาบัติ**

คำว่า อาบัติ แปลว่า การต้อง (ความผิด) การล่วงละเมิด
 คำนี้เป็นชื่อเรียกภิกษุที่ล่วงละเมิดสิกขาบทนั้นๆ และเป็นชื่อเรียกโทษ
 หรือความผิดที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบท เช่น ภิกษุก่อล่วง
 อุดตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตน ต้องอาบัติปาราชิก เป็นต้น

อาบัตินี้มี ๗ กองคือ

๑. ปาราชิก (แปลว่า ผู้พ่ายแพ้)

๒. สังฆาติเสส (แปลว่า อาบัติอันจำปรารภนาสงฆ์ ในกรรม
 เบื้องต้นและกรรมที่เหลือ)

๓. ฤทธัจจย (แปลว่า ความล่วงละเมิดที่หยาบ)

๔. ปาจิตตีย์ (แปลว่า การละเมิดที่ยังกุศลให้ตก)

๕. ปาฏิเทศนียะ (แปลว่า จะพึงแสดงคืน)

๖. ทุกกฏ (แปลว่า ทำไม่ดี)

๗. ทพภาสิต (แปลว่า พุดไม่ดี)

อาบัติปาราชิกมีโทษหนัก ทำให้ผู้ล่วงละเมิดขาดจากความเป็นภิกษุ
 อาบัติสังฆาติเสสมีโทษหนักน้อยลงมา ผู้ล่วงละเมิดต้องอยู่
 กรรม คือ ประพฤติวัตรตามที่ทรงบัญญัติ จึงจะพ้นจากอาบัตินี้

ส่วนอาบัติ ๕ กองที่เหลือมีโทษเบา ผู้ล่วงละเมิดต้อง
 ประกาศสารภาพผิดต่อหน้าภิกษุด้วยกัน ดังที่เรียกว่าปลงอาบัติ จึง

จะพ้นอาบัติเหล่านี้

บทบัญญัติในพระวินัยแต่ละข้อหรือมาตรา เรียกว่า ลิกขาบท แปลว่า ข้อที่ต้องศึกษา...

พระวินัยปิฎก ในพระไตรปิฎกมีการแบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ ๘ เล่มดังนี้

๑. คัมภีร์ภิกขุวัฏฐกัมม์ หรือ มหาวัฏฐกัมม์ ว่าด้วยบทบัญญัติสำหรับภิกษุ ๒๒๗ ลิกขาบทที่มาใน**พระปาติโมกข์** เป็นประธานแม่บทสังฆยกขึ้นทบทวนทุกกึ่งเดือน แบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

ภิกขุวัฏฐกัมม์ ภาค ๑ พระวินัยปิฎก เล่ม ๑ ว่าด้วยปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒

ภิกขุวัฏฐกัมม์ ภาค ๒ พระวินัยปิฎก เล่ม ๒ ว่าด้วยนิสสัคคียปาจิตติย (ปาจิตติยที่ต้องสละของก่อนจึงปลงอาบัติได้) ๓๐ ปาจิตติย ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ เสขียะ ๗๕ อธิกรณสมณะ ๗ (วิธีระงับเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วสงฆ์ต้องจัดตั้งทำ)

๒. คัมภีร์ภิกขุณีวัฏฐกัมม์ พระวินัยปิฎก เล่ม ๓ ว่าด้วยบทบัญญัติสำหรับภิกษุณี ๓๑๑ ลิกขาบท ที่มาในภิกขุณีปาติโมกข์ ส่วนที่ไม่ซ้ำกับของภิกษุ (มิได้นำมาประมวลไว้ในหนังสือนี้)

ลิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์นั้นปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดไว้ครบทุกอาบัติ คือระบุนาอาบัติโดยตรง ๔ กอง ได้แก่ อาบัติปาราชิก, สังฆาทิเสส, ปาจิตติย (ทั้งนิสสัคคียปาจิตติย ที่ต้องสละของเสียก่อนจึงปลงอาบัติ และสุทธิกปาจิตติย) และปาฏิเทสนียะ มีอาบัติที่ไม่ได้ระบุไว้โดยตรงอีก ๓ กอง ซึ่งเป็นความผิดของลิกขาบทในพระปาติโมกข์บางข้อ ที่ทรงปรับโทษแบบลดระดับ ในกรณีที่มีการ

กระทำผิด ในลักษณะที่แตกต่างออกไปจากสิกขาบทที่บัญญัติไว้เพียงเล็กน้อย ได้แก่ อาบัติถุลลัจจัย, อาบัติทุกกฏ, อาบัติพุทฺฐาภิสิต

สิกขาบทที่สามในพระปาติโมกข์เหล่านี้ ยกเว้นอนิยตและเสขิยะ จัดเป็นอาทิพรหมจริยกาสิกขา ส่วนอนิยต เสขิยะ และสิกขาบทจำนวนมาก ที่มานอกพระปาติโมกข์ล้วนเป็นอภิสมจาริกา

สิกขา มีทั้งที่ทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามและข้ออนุญาต ในกรณีที่เป็นข้อห้าม ถ้าภิกษุล่วงละเมิดไม่ปฏิบัติตาม ทรงปรับอาบัติทุกกฏ ปรับตามควร เช่น ปาจิตตีย์ หรือปรับสูงขึ้นไปถึงถุลลัจจัย

๓. คัมภีร์มหาวรรค แปลว่า วรรคใหญ่ คือว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสงฆ์ที่เป็นเรื่องสำคัญๆ และต้องทำเสมอ แบ่งเป็น ๒ ภาค รวม ๑๐ ชั้น

มหาวรรค ภาค ๑ พระวินัยปิฎก เล่ม ๔ มี ๔ ชั้น คือ มหาชั้น : หมายความว่าด้วยเรื่องสำคัญ เหตุการณ์ตั้งแต่ตรัสรู้, อุโบสถชั้น : หมายความว่าด้วยอุโบสถ, วัสสุภนายิกาชั้น : ว่าด้วยการเข้าพรรษา, ปวารณาชั้น : ว่าด้วยการให้ภิกษุอื่นตักเตือนได้

มหาวรรค ภาค ๒ พระวินัยปิฎก เล่ม ๕ มี ๖ ชั้น คือ จัมมชั้น : ว่าด้วยหนัง เรื่องรองเท้า ยานพาหนะ, เกล็ดชั้น : ว่าด้วยเรื่องเกล็ด ปานะ การเก็บอาหาร, กฐินชั้น : ว่าด้วยเรื่องกฐิน, จีวรชั้น : ว่าด้วยเรื่อง จีวรการใช้ผ้า, จัมเปยยชั้น : ว่าด้วยเหตุการณ์ในกรุงจัมปา ว่าด้วยการลงโทษของสงฆ์ต่างๆ, โกสัมพีชั้น : ว่าด้วยเรื่องเหตุการณ์ในกรุงโกสัมพี ส่วนใหญ่ กล่าวถึงเรื่องสงฆ์แตกสามัคคีกัน แล้วทรงแสดงวิธีปรองดองของสงฆ์ในทางวินัย

๔. คัมภีร์จุลวรรค แปลว่า วรรคเล็ก หมายถึงวรรคที่ว่า

ด้วยเรื่องเบ็ดเตล็ด นอกจากบทบัญญัติที่มาในพระปาติโมกข์ แบ่งเป็น ๒ ภาค รวม ๑๒ ชั้น

จลวรรค ภาค ๑ พระวินัยปิฎก เล่ม ๖ เนื้อหาเกือบทั้งหมด ไม่ได้ว่าด้วยบทบัญญัติที่เป็นข้อห้าม แต่ว่าด้วยระเบียบปฏิบัติต่างๆ ทางกระบวนการสงฆ์ ที่จะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสงฆ์ มี ๔ ชั้น คือ กัมมชั้น : ว่าด้วยระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการลงโทษ เพื่อแก้ไข ทัณฑิพหุติกรรมของภิกษุ อันเกิดในสงฆ์ ที่เกิดเพราะเหตุมรรคหรือ ปฏิปทา, ปาวิาสกชั้น : ว่าด้วยระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับปวิาสกรรม, สมุจยชั้น : ประมวลวิธีเพื่อออกจากอาบัติสังฆาติเสส, สมถชั้น : ขยายความวิธีระงับอธิกรณ์

เรื่องไม่ดั่งามซึ่งเกิดขึ้นในสงฆ์ ถ้าเป็นการละเมิดบทบัญญัติ ภิกษุผู้ละเมิดย่อมต้องอาบัติตามสมควรแก่กรณีแน่นอน โดยไม่ต้อง มีใครมากล่าวโทษ แต่ในบางกรณีหลังจากที่ปรับโทษแล้ว ยังต้องมี กระบวนการที่คณะสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การอยู่ปวิาสกรรม-การ ประพฤติมานัต เพื่อออกจากอาบัติสังฆาติเสส, หรือกรณีที่อาจจะ มีเหตุก่อผลกระทบต่อมหาชนเป็นอันมาก จึงต้องมีวิธีการลงโทษเพื่อ แก้ไขทัณฑิพหุติกรรมของภิกษุที่เกิดเพราะเหตุมรรคหรือปฏิปทา, กรณี มีอธิกรณ์เกิดขึ้น จึงมีวิธีระงับอธิกรณ์ เหล่านี้ล้วนเป็นมาตรการที่จะ จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาของสงฆ์อย่าง เด็ดขาด และเพื่อประคับประคองศรัทธาของชาวบ้านผู้ถวายความอุปถัมภ์

จลวรรค ภาค ๒ พระวินัยปิฎก เล่ม ๗ นี้ เป็นเรื่องข้อห้าม และขออนุญาตเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อร่างกายและอื่นๆ แบ่งเป็น ๘ ชั้น คือ ขุททกวัตถุชั้น : ว่าด้วยเรื่องเบ็ดเตล็ด เช่น ข้อปฏิบัติในการอาบน้ำ

การคุมหระสพ บาตร เครื่องใช้โลหะ, เสนาสนชั้น : ว่าด้วยเรื่องที่อยู่ เครื่องใช้ ตลอดจนการก่อสร้าง, สังฆเภทชั้น : ว่าด้วยการทำสงฆ์ ให้แตกกัน. วัตถุชั้น : ว่าด้วยวัตถุข้อปฏิบัติ ๑๔ เรื่อง เช่นการ ปฏิบัติต่ออาคันตุกะ อุปัชฌาย์ ศิษย์ เป็นต้น, ปาติโมกข์รูปนชั้น : การงดสวดปาติโมกข์ พร้อมเงื่อนไข, ภิกษุณีชั้น : กล่าวถึงความเป็นมา ข้อปฏิบัติ ข้อห้าม ข้ออนุญาตต่างๆเกี่ยวกับนางภิกษุณี, ปัญจสติก ชั้น : ว่าด้วยเหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพานถึงทำสังคายนาครั้งที่ ๑ ของพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป, ลัตตสติกชั้น : ว่าด้วยมูลเหตุ และการดำเนินการในการทำสังคายนาครั้งที่ ๒ ของพระอรหันต์ ๗๐๐ รูป.

๕. คัมภีร์ปริวาร พระวินัยปิฎก เล่ม ๘ นี้เป็นคัมภีร์ประกอบ หรือคู่มือ บรรจุคำถามตอบสำหรับซ่อมความรู้พระวินัยตั้งแต่ เล่ม ๑-๗ เป็นการประมวลเนื้อหาที่สำคัญต่าง ๆ มากล่าวไว้ มาจัดเป็นหัวข้อ



๒. ปาราชิกกัณฑ์

อาบัติปาราชิก ๔ ลิกขาบท

อาบัติปาราชิก (ผู้ฟ่ายแพ้) มี ๔ ลิกขาบท

(ละเมิดเข้าแล้วต้องขาดจากความเป็นภิกษุ แม้สึกไปแล้ว จะบวชใหม่อีกไม่ได้)

ลิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใดถึงพร้อมซึ่งลิกขาบทและสาชีพของภิกษุทั้งหลายแล้ว ไม่บอกคืนสิกขา ไม่ทำความเป็นผู้ทุรพลให้แจ้ง เสพเมถุนกรรม โดยที่สุดแม้ในสัตว์เดรัจฉานตัวเมีย เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”

(อธิบาย สาชีพ หมายถึงแบบแผนแบ่งความประพฤติที่ดี คำว่า ไม่ทำทุรพลให้แจ้ง หมายถึง ไม่บอกคืนสิกขา คือ ไม่ขอลาสีก)

ต้นบัญญัติ

พระสุทินนะ ภิกษุเมืองวัชชีคาม บิดามารดานิมนต์ไปฉันที่บ้านและขอร้องให้สึก พระสุทินนะไม่ยอมสึก มารดาจึงกล่าวขอพิชพันธุไวัสืบสกุล พระสุทินนะเข้าใจว่าพอทำได้ จึงเสพเมถุนกับอดีตภรรยาของตน นางก็ตั้งครรภ์เพราะเหตุนี้

พระสุทินนะ รู้สึกไม่สบายใจร้อนใจ ถึงขนาดชูปวม เพื่อนภิกษุสอบถามได้ความจึงพากันติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงรับสั่งให้ประชุมสงฆ์และให้ไต่สวนเหตุนี้ พระสุทินนะทูลรับตามความจริง จึงทรงติเตียน เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนจึงไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์บริสุทธิ์ได้ตลอดชีวิตเล่า ! ... แล้วยกอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ แล้วทรงบัญญัติลิกขาบท (เหตุเกิดขึ้นในพรรษาที่ ๑๒ ของพระพุทธเจ้า)

สิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุใดถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย จากบ้านก็ดี จากปากก็ดี... ภิกษุถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ ภิกษุนี้เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”

(อธิบาย ทรัพย์ต้องมีกำหนดราคาตั้งแต่ห้ามาสกหรือหนึ่งบาฬขึ้นไป)

ต้นบัญญัติ

พระภิกษุชื่อธนิยะ ไปขอไม้ของหลวงจากคนเฝ้าโรงเก็บไม้ พระเจ้าพิมพิสาร ด้วยเข้าใจว่าพระราชาพระราชทานแล้วตั้งแต่วินอภิเชกเสวยราชย์ว่า “...หญ้า ไม้ และน้ำ อันข้าพเจ้าถวายแต่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ขอจงใช้สอยเถิด...”

ความทรงทราบถึงพระพุทธรองค์ จึงทรงเรียกประชุมสงฆ์ ทรงไต่สวน... แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือ แสวงหาศัตรูอันจะปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น หรือพรณนาคุณแห่งความตาย หรือชักชวนเพื่ออันตายด้วยคำว่า...แน่ะ นายผู้เป็นชายจะประโยชน์อะไรแก่ท่านด้วยชีวิตอันแสนลำบากยากแค้นนี้ ท่านตายเสียดีกว่าเป็นอยู่ดังนี้ เธอมีจิตอย่างนี้ มีใจอย่างนี้ มีความหมายหลายอย่างอย่างนี้ พรณนาคุณในความตายก็ดี ชักชวนเพื่ออันตายก็ดี โดยหลายนัย แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”

ต้นสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ ปามหาวัน ทรงแสดงอสุกถา

การพิจารณากายโดยความเป็นของไม่งาม แล้วทรงหลีกเร้นลำพัง พระองค์ตลอดถึงเดือน

ภิกษุทั้งหลาย ปฏิบัติอสุภภาวนาเกิดความเบื่อหน่ายรังเกียจ กายของตน จึงฆ่าตัวตาย ฆ่ากันเองบ้าง จ้างให้คนอื่นฆ่าบ้าง เข้าไป หานายมิลลณทิกะ จ้างด้วยบาตรและจีวรให้ฆ่า

พระพุทธองค์ทรงทราบ เรียกประชุมสงฆ์ ทรงสอนอานาปาน สติสมาธิทำให้ตั้งมั่นโดยกำหนดลมหายใจเข้า-ออกโดยปริยาย ต่างๆ แล้วทรงติเตียนเรื่องภิกษุฆ่าตัวตาย ทรงติเตียนแล้วทรง บัญญัติสิกขาบท

ต่อมาภิกษุฉัพพัคคีย์ พุดพรรณนาคุณแห่งความตายแก่อุบาสก อุบาสกเชื่อกินของแสลง เป็นเหตุให้โรคกำเริบและตาย ภรรยา อุบาสกจึงติเตียนโทษภิกษุฉัพพัคคีย์

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ เรียกประชุมสงฆ์ ทรงติเตียนและ บัญญัติอนุบัญญัติ ห้ามพรรณนาถึงคุณแห่งความตายหรือชักชวน เพื่อให้ตาย ผู้ใดละเมิดต้องอาบัติปาราชิกด้วย

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใดไม่รู้เฉพาะ กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรม อัน เป็นความรู้ความเห็นอย่างประเสริฐ อย่างสามารถ น้อมเข้ามาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้

ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาธรรมก็ตาม ไม่ถือ เอาธรรมก็ตาม เป็นอันต้องอาบัติแล้ว มุ่งความหมดจด จะถึงกล่าว อย่างนี้ว่า เนะท่าน ข้าพเจ้าไม่รู้อย่างนั้นได้กล่าวว่ารู้ ไม่เห็นอย่างนั้น ได้กล่าวว่าเห็น ได้พูดพล่อยๆเป็นเท็จเปล่าๆ เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุ

แม่ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”

(อธิบาย อุตตริมนุสสธรรม ได้แก่ ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ ฌาณทัสสนะ มรรคภาวนา การทำให้แล้วซึ่งผล การละกิเลส ความเปิดจิต ความยินดียิ่งในเรือนร่าง)

ต้นบัญญัติ

พระพุทธเจ้าประทับ ณ ป่ามหาวน ใกล้กรุงเวสาลี จำพรรษา อยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำวคฺคุมฺหา เกิดทุพภิกขภัยในแคว้นวัชชี ภิกษุลำบากเรื่อง อาหารบิณฑบาต จึงใช้วิธีสรรเสริญกันและกันให้คฤหัสถ์ฟังว่า รูปนั้น รูปนี้มีคุณพิเศษอย่างนั้นอย่างนี้ เช่น ได้ฌาน ได้อรियบุคคล

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ กล่าวติเตียนและเรียกประชุมสงฆ์ ตรัสสอนเรื่องมหาโจรห้าประเภท ท่องเที่ยวไปจาริกไปหวังให้คฤหัสถ์ ลักการบวชด้วยปัจจัยสี่ ๑ เล่าเรียนธรรมวินัยนี้แล้วอวดอ้างว่าเป็นของ ตน ๑ ก่อกิจเพื่อนพรหมจรรย์ผู้บริสุทธิ์อันหามูลมิได้ ๑ เกลี้ยกล่อม คฤหัสถ์ด้วยครุภัณฑ์บริหารสงฆ์ ๑ อวดอุตตริมนุสสธรรมอันไม่มี อยู่ในตน ๑

ทรงติเตียนพร้อมทั้งทรงบัญญัติสิกขาบท

จบอาบัติปาราชิก ๔ สิกขาบท

ผู้ต้องติดต่อด้วยสตรี

ท่านอานนท์ ทูลถามว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทั้งหลาย จะปฏิบัติใน
มาตุคาม (สตรี) อย่างไร?”

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า

“อานนท์! การไม่พบปะกัน”

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า! เมื่อยังมีการพบปะกัน จะพึง
ปฏิบัติอย่างไรเล่า?”

“อานนท์! การไม่พูดด้วย”

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! เมื่อต้องพูดด้วย จะพึงปฏิบัติ
อย่างไรเล่า?”

“อานนท์! ถ้าต้องพูดด้วย พึงมีสติแล”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๑๐/๑๖๔/๑๓๒)

ดับธวิขชา

๓. เทรสภักดิ์

อาบัติสังฆาทิเสส ๑๓ ลิกขาบท

อาบัติสังฆาทิเสส คือ อาบัติที่ให้สงฆ์เป็นผู้รับโทษให้อยู่
กรรม (ปริวาสกรรม) และให้สงฆ์เองเป็นผู้ระงับอาบัติ มี ๑๓ ลิกขาบท

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๑

“ปล่อยสุกกะเป็นไปด้วยความจงใจ เว้นไว้แต่ฝน เป็นสังฆาทิเสส”
(อธิบาย “ปล่อยสุกกะ” แปลว่า การทำอุสจีให้เคลื่อนจากฐาน
ชื่อว่า ปล่อยสุกกะ)

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เขตวนาราม ใกล้กรุงสาวัตถี พระ
ภิกษุเสวยสกละถูกพระอุทายี แนะนำให้เปลื้องความใคร่น้ำอุสจีให้
เคลื่อน

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาคทรงเรียกประชุม ทรงได้ส่วน
ทรงติเตียน แล้วทรงบัญญัติลิกขาบท

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๒

“หนึ่ง ภิกษุใดกำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว ถึงความ
เคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม คือ จับมือก็ตาม จับช่องผมก็ตาม
ลูบคลำอวัยวะอันใดอันหนึ่งก็ตาม เป็นสังฆาทิเสส”

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เขตวนาราม กล่าวถึงวิหารของ
พระอุทายีว่างดงาม มีบริเวณอันกว้างสะอาด มีคนพากันไปชมวิหาร
กันมาก พราหมณ์ผู้หนึ่งพาภรรยาไปขอชมวิหาร พระอุทายีพาชมให้

พราหมณ์เดินหน้าภรรยาเดินตามหลัง พระอุทายีเดินตามหลังภรรยา พราหมณ์ ถือโอกาสจับต้องกายของนาง นางบอกแก่สามี สามีกล่าว ตีเตียนเป็นอันมาก

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงเรียกประชุม ทรงไต่สวน ทรงตีเตียน แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุใดกำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว พุดเคาะ มาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิงสาวด้วย วาจาพาดพิงเมถุน เป็นสังฆาทิเสส”

(อธิบาย พุดเคาะ หมายถึง ประพติล่วงเกินทางวาจา วาจา ชั่วหยาบ หมายถึง พุดพาดพิงถึงการเสพเมถุนร่วมประเวณี)

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เขตวนาราม มีผู้คนพากันไปชม วิหารพระอุทายี พระอุทายีถือโอกาสพุดจาพาดพิงถึงทวารหนักทวาร เบาของหญิงเหล่านั้น หญิงบางคนที่เป็นคนคะนองไม่มีความอาย ก็ ชิกชีดิกคัก พุดล้อกับพระอุทายี ส่วนหญิงที่มีความละอาย ก็ว่ากล่าว ตีเตียน

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงเรียกประชุมสงฆ์ ไต่สวน กล่าวตีเตียน แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใดกำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว กล่าวคุณแห่ง การบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุนว่า น้องหญิง สตรีใดบำเรอผู้ประพติพรหมจรรย์มีศีลมีกัลยาณธรรมเช่นเรา

ด้วยกรรมนั้น นั่นเป็นยอดแห่งความบำเรอทั้งหลาย เป็นสังฆาติเสส”

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เขตวนาราม แล้วเล่าถึงหญิงหม้ายคนหนึ่ง ผู้มีรูปร่างงดงาม พระอุทายีเข้าไปสู่สกุลนั้น เทคน์สอน จนเขาเกิดความเลื่อมใส พระอุทายีพูดล่อชักชวนหญิงนั้นให้บำเรอตนด้วยกาม ถือว่าเป็นสิ่งที่หาได้ยาก นางหลงเชื่อแสดงอาการยินยอม พระอุทายีถ่มน้ำลายแสดงอาการรังเกียจนางติเตียนพระอุทายี

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงเรียกประชุม ไต๋สวนติเตียนแล้ว ทรงบัญญัติสิกขาบท

สังฆาติเสส สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใดถึงความเป็นผู้ชักล่อ บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรีก็ดี บอกความประสงค์ของสตรีแก่บุรุษก็ดี ในความเป็นเมียก็ตาม ในความเป็นชู้ก็ตาม โดยที่สุดบอกแม้แต่หญิงแพศยา (โสเภณี) อันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะ เป็นสังฆาติเสส”

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เขตวัน สมัยนั้นพระอุทายีเมื่อเห็นเด็กชายที่ยังไม่มีภรรยา เด็กหญิงยังไม่มีสามี ก็เที่ยวพูดสรรเสริญเด็กหญิงในสำนักบิดามารดาของเด็กชาย เขาก็วานให้พระอุทายีไปสู่ขอเด็กหญิงนั้น พระอุทายีไปเที่ยวพูดสรรเสริญเด็กชายในสำนักบิดามารดาของเด็กหญิง เขาก็วานให้ไปพูดให้ฝ่ายชายมาขอบุตรของตน โดยนัยนี้พระอุทายีก็ทำให้เกิดการสู่ขอและแต่งงานกันหลายราย

สมัยนั้น ธิดาของหญิงหม้ายผู้เป็นภรรยาโจรคนหนึ่ง มีรูปงามสาวกของอาชีวกซึ่งอยู่ต่างตำบลจึงมาขอธิดานั้น แต่มารดาของนาง



อ้างว่าไม่รู้จักจึงไม่ยอมยกให้ สาวกของอาชีวกจึงไปหาพระอุทายีขอให้ช่วยสว่ขอและรับรองให้ พระอุทายีไปพูดกับหญิงนั้นก็ยกให้ อาชีวกรับเด็กหญิงไปเลี้ยงเป็นสะใภ้ได้เดือนเดียว ต่อมาก็เลี้ยงดูแบบทาสี

เด็กหญิงจึงส่งข่าวแจ้งให้มารดาทราบว่ตนได้รับความลำบากอยู่อย่างทาสี ขอให้มารดาไปรับกลับ มารดาไปต่อว่อาชีวกแต่กลับถูกรุกรานกลับไป

เด็กหญิงแจ้งข่าวกับมารดาเป็นครั้งที่สองและครั้งที่สาม มารดาก็สาปแช่งพระอุทายี ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงเรียกประชุมไต่สวน และติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุผู้จะสร้างกุฎีอันหาเจ้าของมิได้เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง พึงสร้างให้ได้ประมาณ ประมาณในการสร้างกุฎีนั้น ดังนี้ โดยยาว ๑๒ คืบ โดยกว้างในร่วมนใน ๗ คืบ ด้วยคืบพระสุคต

พื้งนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้ อันมีชานรอบ หากภิกษุสร้างกุฎีด้วยอาการขอเอาเองในที่อันมีผู้จองไว้อันหาชานรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ หรือสร้างให้ล่ว่งประมาณ เป็นสังฆาทิเสส”

(อธิบาย ๑ คือ พระสุคต เท่ากับ ๑๖ นิ้วกับ ๑ อนุกระเบียดนิ้ว จากบุพพสิกขาบรรณ หน้า ๕๔๑ แต่ในอรรถกถาว่ ๑ คืบพระสุคต เท่ากับ ๓ คืบของคนสันฐานปานกลาง)

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เวฬุวนาราม ใกล้กรุงราชคฤห์ ครั้งนั้นภิกษุชาวอาฬวีให้ก่อกุฎีที่หาเจ้าของมิได้เป็นของเฉพาะตน เป็น

กฐินไม่มีประมาณไม่มีขอบเขต โดยขอเอาเองไม่มีผู้ปวารณาสร้างถวาย
ขอคนของใช้ แรงงานและเครื่องมือเป็นอันมาก ผู้คนเดือดร้อน ถึง
กับเห็นภิกษุทั้งหลายเข้า พากันหวาดกลัวหันหน้าหนี

ท่านพระมหากัสสปะจาริกไปสู่แคว้นอาฬวี พักที่อัคคาฬวีเจดีย์
ไปบิณฑบาต แลเห็นผู้คนหวาดกลัว หลบหนี เมื่อถามภิกษุจึงทราบ
ความ จึงกราบทูลให้พระพุทธรูปเจ้าทรงทราบ เรียกประชุมสงฆ์ ได้ส่วน
ติเตียน แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุจะให้สร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของเฉพาะตนเอง
พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้
จองไว้ อันมีชานรอบ

หากภิกษุให้สร้างวิหารใหญ่ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาชานรอบมิได้
หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ เป็นสังฆาติเสส”

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ โฆสิตาราม กรุงโกสัมพี ครั้งนั้น
คหบดีผู้เป็นอุปัฏฐาก (บารุง) พระฉันนะ ขอให้พระฉันนะแสดง
ที่ไว้ ตนจะสร้างวิหารถวาย พระฉันนะให้ทราบพื้นที่ ให้ตัดต้นไม้
ที่ชาวเมือง นับถือว่าศักดิ์สิทธิ์เป็นการก่อความสะเทือนใจ ชาวบ้าน
พากันติเตียน

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงให้ประชุมสงฆ์ ทรงติเตียน
และทรงบัญญัติ

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใดขัดใจมิไถสละไม่แช่มชื่น ตามก่การจัดซึ่งภิกษุด้วย



ธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ ด้วยหมายความว่าแม้ไหนเราจะยัง
เธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้

ครั้งสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือ
เอาตามก็ตาม แต่อธิกรณ์นั้น เป็นเรื่องหามูลมิได้ แลภิกษุย่อมยัง
โทษอยู่ เป็นสังฆาทิเสส”

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เวฬุวนาราม ใกล้กรุงราชคฤห์
สมัยนั้นพระทัพพมัลลบุตร (บุตรแห่งกษัตริย์มัลละ) ได้บรรลु
อรหัตตผลตั้งแต่อายุเจ็ดขวบ ไม่มีกิจอื่นที่จะต้องทำอีก ต่อมาท่าน
ปรารถนาจะทำประโยชน์แก่คณะสงฆ์ โดยเป็นผู้จัดเสนาสนะ (เสนา
สนะคาหาปกะ) และเป็นผู้แจกภัตต์ (ภัตตฺตพเทศกะ มีหน้าที่จัดพระ
สงฆ์ไปฉันในที่นิมนต์หรือแจกอาหารให้สงฆ์) พระผู้มีพระภาค
ประทานสาธุการให้ท่านทำหน้าที่ทั้งสอง ด้วยการตรัสเรียกประชุมสงฆ์
ประกาศขอความเห็นชอบ เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้าน จึงเป็นอันสงฆ์ได้
สมมุติหรือแต่งตั้งแล้ว

พระทัพพมัลลบุตรทำหน้าที่มาด้วยดี ครั้งหนึ่งถูกภิกษุพวก
เมตติยะและภุมมชกะ เข้าใจผิดหาว่า ท่านไปแนะนำคหบดีผู้หนึ่งมิ
ให้ถวายอาหารดีๆแก่พวกตน (ซึ่งความจริงคหบดีไม่เลื่อมใสและ
รังเกียจพระสงฆ์พวกนี้ที่ไม่สำรวม) จึงชี้ให้นางเมตติยาภิกษุณีโจท
ฟ้องพระทัพพมัลลบุตรข้อหาต้องปาราชิกเพราะข่มขืนนาง

พระพุทธเจ้าทรงได้ส่วนได้ความว่าเป็นการแก้สงสัยความ จึงให้
ภิกษุทั้งหลายสืบนางเมตติยาภิกษุณี แต่พวกภิกษุผู้ใช้ออกมารับสารภาพ

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนแล้วทรงบัญญัติสิกขาบท

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใด ชัดใจ มีโทสะ ไม่แค้นชื่น ถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอธิกรณอันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามก่การจัดซึ่งภิกษุด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ด้วยหมายว่า แม้ไหนเราจักยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้

ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อธิกรณนั้น เป็นเรื่องอื่นแท้ เอกเทศบางแห่ง เธอถือเอาพอเป็นเลศ แลภิกษุยังอิงโทสะอยู่ เป็นสังฆาติเสส”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวกเมตติยะและภุมมชกะ แกล้งหาเลศโจทพระทัฬหฬลบุตร ด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล คือเห็นแพะตัวผู้กับตัวเมียกำลังสืบพันธุ์กัน ก็ตั้งชื่อแพะตัวผู้ว่า ทัฬหฬลบุตร ตั้งชื่อแพะตัวเมียว่า เมตติยาภิกษุณี แล้วเที่ยวพูดว่าตนได้เห็นพระทัฬหฬลบุตรเสพเมถุนกับนางเมตติยาภิกษุณีด้วยตาตนเอง

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค จึงทรงเรียกประชุมสงฆ์ ทรงไต่สวน ทรงติเตียนแล้วบัญญัติลิกขาบท

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใด ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรือถือเอาอธิกรณอันเป็นเหตุแตกกัน ยกย่องยืนอยู่ ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรืออย่าได้ถือเอาอธิกรณอันเป็นเหตุแตกกันยกย่องยืนอยู่ ขอท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ประองตองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกันย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ ยังยกย่องอยู่



อย่างนั้นเทียว ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลาย พึงสวดสมณสาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย

หากเธอถูกสวดสมณสาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นลัทธิโสทร

(อธิบาย คำว่า สวดสมณสาสน์ แปลว่า สงฆ์สวดตักเตือนมิให้ต้อร้นในการอันมิชอบ)

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาค ประทับ ณ เวฬุวนาราม พระเทวทัตได้เข้าไปหาพระโกกาลิกะ พระกมฺโมรกตีสสกะ พระชันทเทวีบุตร และพระสมุทททัตต์ ชักชวนให้ทำสงฆ์ให้แตกกัน พร้อมทั้งบอกแผนการที่จะเสนอไปในทางให้เครื่องครัดยั้งขึ้น ๕ ข้อ ซึ่งเข้าใจว่าพระผู้มีพระภาคคงไม่ทรงอนุญาต และตนจะได้้นำข้อเสนอนั้นไปปาวประกาศแก่มหาชน

ข้อเสนอ ๕ ข้อ คือ

๑. ภิกษุพึงอยู่ป่าตลอดชีวิต เข้าละแวกบ้านต้องมีโทษ
๒. ภิกษุพึงถือบิณฑบาตเป็นวัตรตลอดชีวิต ผู้ได้รับนิมนต์ไปฉันต้องมีโทษ
๓. ภิกษุพึงใช้ผ้าบังสุกุลจนตลอดชีวิต ผู้ได้รับคหบดีจีวร (ผ้าที่เขาถวาย) ต้องมีโทษ
๔. ภิกษุพึงอยู่โคนไม้จนตลอดชีวิต ผู้ใดเข้าสู่ที่มุง (ที่มีหลังคา) ต้องมีโทษ
๕. ภิกษุไม่พึงฉันปลาและเนื้อ ผู้ใดฉันต้องมีโทษ

“อย่าเลย เทวทัต ภิกษุใดปรารณาก็จงอยู่ป่า ภิกษุใดปรารณาก็จงอยู่บ้าน ภิกษุใดปรารณาก็จงเที่ยวบิณฑบาต ภิกษุใดปรารณาก็จงยินดีการนิมนต์ ภิกษุใดปรารณาก็จงถือผ้าบังสุกุล ภิกษุใดปรารณา

ก็จึงยินดีผ้าคหบดี

ดูก่อนแหกคอตี เราอนุญาตรุกรูขมูลเสนาสนะตลอดแปดเดือน
เท่านั้น เราอนุญาตปลาและเนื้อที่บริสุทธิ์ด้วยอาการสามอย่าง คือ
ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน และไม่ได้รังเกียจ”

พระแหกคอตีใจ จึงเที่ยวประกาศให้เห็นว่า พระผู้มีพระภาค
ไม่ทรงอนุญาตข้อเสนหัตถ์ของตน ทำให้คนที่มิปัญญาทรมบางคนเห็น
ว่า พระสมณโคดมเป็นผู้มักมาก แต่คนที่เข้าใจเรื่องดี กลับติเตียน
พระแหกคอตี

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงเรียกประชุมสงฆ์ ทรง
ไต่สวน ทรงติเตียน และบัญญัติสิกขาบท

สังฆาติเสส สิกขาบทที่ ๑๑

“อนึ่ง มีภิกษุผู้ประพฤติดิตตาม ผู้พูดเข้ากันของภิกษุหนึ่งแล ๑
รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง เธอทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า ขอท่าน
ทั้งหลายอย่าได้กล่าวคำอะไรๆ ต่อภิกษุหนึ่ง ภิกษุหนึ่งกล่าวอุกกรรมด้วย
ภิกษุหนึ่งกล่าวอุกวินัยด้วย ภิกษุหนึ่งถือเอาความพอใจและความ
ชอบใจของพวกข้าพเจ้ากล่าวด้วย เธอทราบความพอใจและความ
ชอบใจของพวกข้าพเจ้าจึงกล่าว คำที่เธอกล่าวนั้น ย่อมควรแม้แก่
พวกข้าพเจ้า

ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายฟังว่ากล่าว อย่างนี้ว่า ท่าน
ทั้งหลาย อย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุหนึ่งหาใช่ผู้กล่าวอุกกรรมไม่ด้วย
ภิกษุหนึ่งหาใช่ผู้กล่าวอุกวินัยไม่ด้วย ความทำลายสงฆ์อย่าได้ชอบแม้
แก่พวกท่าน ขอพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้
พร้อมเพรียงกัน ประองคองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่



ผาสุก แลภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่อง
อยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณูภาสน์
กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอทั้งหลายถูกสวด
สมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้นั้น
เป็นการดี

หากเธอทั้งหลายไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส”

ต้นบัญญัติ

เนื่องมาจากสิกขาบทที่ ๑๐ กล่าวคือ พระโกติกะ เป็นต้น ได้
กล่าวสนับสนุนพระเทวทัตว่าไม่ควรติเตียนพระเทวทัตซึ่งพูดเป็น
ธรรมเป็นวินัย ต้องด้วยความพอใจของตนและภิกษุทั้งหลายพากัน
ติเตียนภิกษุพวกที่สนับสนุน ภิกษุผู้พากเพียรทำสงบให้แตกกันนั้น
ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค จึงทรงเรียกประชุมสงฆ์
ไต่สวนและติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๑๒

“อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีสัญญาติแห่งคนว่ายาก อันภิกษุทั้งหลาย
ว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ในสิกขาบททั้งหลาย อันเนื่องในอุเทศ ทำ
ตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ด้วยกล่าวได้ว่า พวกท่านอย่าได้
กล่าวอะไรต่อเรา เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่วก็ตาม แม้เราก็จักไม่กล่าว
อะไรๆ ต่อพวกท่านเหมือนกัน เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่วก็ตาม
ขอพวกท่านจงเว้นจากการว่ากล่าวเราเสีย

ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้ทำ
ตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตนให้เขารู้ว่ากล่าวได้
แล แม้ท่านก็จงว่ากล่าวภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลาย

ก็จึกว่ากล่าวท่านโดยชอบธรรม เพราะว่าวิธีของพระผู้มีพระภาคนั้น เจริญแล้วด้วยอาการอย่างนี้ คือด้วยว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยเตือนกันและกันให้ออกจากอาบัติ

แลภิกษุหนึ่ง อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุหนึ่ง อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณูสาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอถูกสวดสมณูสาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี

หากเธอไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส”

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ โขลิตาราม ใกล้กรุงโกสัมพี สมัยนั้นพระจันนะประพัตติอนาจาร (ประพัตติไม่สมควร) ภิกษุทั้งหลาย ว่ากล่าวกลับว่าติเตียน ภิกษุทั้งหลายจึงพากันติเตียน

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงเรียกประชุมสงฆ์ ได้ส่วน ทรงติเตียนแล้วทรงบัญญัติสิกขาบท

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๑๓

“อนึ่ง ภิกษุเข้าไปอาศัยบ้านก็ดี นิคมก็ดี แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพัตติเลวทราม ความประพัตติเลวทรามของเธอ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลาย อันเธอประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ภิกษุหนึ่ง อันภิกษุทั้งหลาย พึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพัตติเลวทราม ความประพัตติเลวทรามของท่านเขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกเลี่ยงจากอาวาสนี้



ท่านอย่าอยู่ในที่นี้และภิกษุนี้อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ พึงว่ากล่าวภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่าพวกภิกษุถึงความพอใจด้วย ถึงความขัดเคืองด้วย ถึงความหลงด้วย ถึงความกลัวด้วย ย่อมขับภิกษุบางรูป ย่อมไม่ขับภิกษุบางรูป เพราะอาบัติเช่นเดียวกัน ภิกษุนี้อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย หาได้ถึงความพอใจไม่ หาได้ถึงความขัดเคืองไม่ หาได้ถึงความหลงไม่ หาได้ถึงความกลัวไม่ ท่านเองแล เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกเลี่ยงจากอवासนี ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ และภิกษุนี้อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุนี้อันภิกษุทั้งหลาย พึงสวดสมณุสาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย

หากเธอถูกสวดสมณุสาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้ดังนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส'

(อธิบาย สกฺข หมายถึง สกฺข ๔ ได้แก่ สกฺขกษัตริย์ พราหมณ์ แพศ ศูทร ประทุษร้ายสกฺข หมายถึง ประจบสกฺขด้วยดอกไม้ ผลไม้ แป้ง ดิน ไม้สีฟัน ไม้ไฟ การแพทย์ การสื่อสารก็ดี มีความประพฤติเลวทราม หมายถึง ปลุกดอกไม้เองบ้าง ใช้อื่นปลุกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใช้อื่นร้อยกรองบ้าง)

เรื่องต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เขตवनาราม ใกล้กรุงสาวัตถี

ครั้งนั้นภิกษุชื่อว่าพวกอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ อยู่ในชนบทกัฏฐาคีรี เป็นพระอัสสชิไม่ละอาย มีการประจบคฤหัสถ์ ปลุกต้นไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลุกบ้าง ฯลฯ

ฉันอาหารในภาชนะเดียวกันบ้าง นั่งนอนบนอาสนะเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาด กลุ่มผ้าห่มร่วมกันบ้าง ฯลฯ

ฉันอาหารยามเวลาวิกาลบ้าง ตีมน้ำเมาบ้าง ทัดทรงดอกไม้ ของหอมเครื่องลูบไล้ ฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมบ้าง เต้นรำบ้าง ฟ้อนรำ-ขับร้องกับหญิงบ้าง ฯลฯ

เล่นหมากรุก หมากรับ เล่นชิงนาง หมากริไว โยนห่วง ไม้ หีง เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้บ้าง เล่นหกคะเมน ไม้กัณฑ์ เล่นดวงทรายด้วยใบไม้บ้าง เล่นวิ่งพลัด ขี่ช้าง ขี่ม้า เล่นธนู เล่นเขียนทายวิ่งพลัด วิ่งเปี้ยว ผีวปาก ปรบมือ ปล้ำกันบ้าง ชกมวยบ้าง

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ทรงรับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

จบอาบัติสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท



๔.อนิยตกัณฑ์

อาบัติอนิยต ๒ ลิกขาบท

อนิยต หมายถึง อาบัติอันไม่แน่ว่าควรจะปรับในข้อไหน มี ๒ ลิกขาบท

อนิยต ลิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะ กางบังพอนจะทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้ เห็น ภิกษุกับมาตุคามนั้นนั่นแล้ว พุดขึ้นด้วยธรรม ๓ ประการ อย่างใด อย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกก็ดี ด้วยสังฆาติเสสก็ดี ด้วยปาจิตติยก็ดี

ภิกษุปฏิบัติญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม ๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยปาราชิกบ้าง ด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วยปาจิตติยบ้าง

อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น ธรรมนี้ชื่อ อนิยต”

(อธิบาย มาตุคาม ได้แก่ หญิงมนุษย์ แม้เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ในที่ลับ ได้แก่ ที่ลับตา๑ ที่ลับหู๑ ที่ลับตา ได้แก่ ที่ซึ่งภิกษุหรือมาตุคามขยิบตา ยกคิ้ว ชูคิ้วระไม่มีใครสามารถแลเห็นได้ ที่ลับหู ได้แก่ ที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยินถ้อยคำที่พุดตามปกติได้ พอนจะทำการได้ คือ หมายถึง อาจเพื่อจะเสพเมถุนธรรมได้)

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เขตวนารามใกล้กรุงสาวัตถี สมัยนั้นพระอุทายีเป็นผู้เข้าสู่สกุลมากด้วยกันในกรุงสาวัตถี วันหนึ่งเข้าไปนั่งในห้องลับตาสองต่อสองกับหญิงสาว สนทนาบ้าง กล่าวธรรมบ้าง นางวิสาขาได้รับเชิญไปสู่สกุลนั้นเห็นเข้า จึงทักท้วงว่าเป็นการไม่สมควร

ก็ไม่เอื้อเพื่อเชื่อฟัง

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงเรียกประชุมสงฆ์ ทรงไต่สวน
ติเตียนและทรงบัญญัติสิกขาบท

อนียต สิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง สถานหาเป็นอาสนะกำบังไม่เลยทีเดียว หาเป็นที่พอจะ
ทำการได้ไม่ แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบได้อยู่
แล ภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับด้วยมาตุคามผู้เดียว ใน
อาสนะมีรูปอย่างนั้น

อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้ เห็นภิกษุกับมาตุคามนั้นนั้นแล้ว พูด
ขึ้นด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใด อย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาติเสสก็ดี
ด้วยปาจิตติยก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง ฟังถูกปรับด้วยธรรม ๒
ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วยปาจิตติยบ้าง
อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้นกล่าวด้วยธรรมใด
ภิกษุนั้นฟังถูกปรับด้วยธรรมนั้น แม้ธรรมนี้ก็ชื่อ อนียต”

ต้นบัญญัติ

เรื่องสืบเนื่องมาจากสิกขาบทก่อน พระอุทายีเห็นว่าพระผู้มี
พระภาคทรงบัญญัติห้ามหนึ่งในที่ลับมีอาสนะกำบังกับหญิงสองต่อสอง
จึงนั่งในที่ลับไม่กำบังเสียเลยทีเดียวนักสองต่อสองกับหญิงนั้น สนทนา
บ้าง นางวิสาขาไปพบเข้าอีก จึงทักท้วงว่าไม่สมควร พระอุทายีก็ไม่
เอื้อเพื่อเชื่อฟัง

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงเรียกประชุมสงฆ์ ไต่สวน
ติเตียนแล้วทรงบัญญัติสิกขาบท

จบอาบัติอนียต ๒ สิกขาบท



ภิกขุวิวัฏฐก ภาค ๒ (พระวินัยปิฎก เล่ม ๒)
ว่าด้วย อาบัติเบา
๕.นิสสัคคียกัณฑ์

อาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ คือ อาบัติอันยังกุศลธรรมให้ตกไป
ที่ต้องสลະคืนก่อนแล้วจึงปลงอาบัติได้ตก มี ๓๐ ลิกขาบท

แบ่งเป็น ๓ วรรคๆ ละ ๑๐ ลิกขาบท

๑. จีวรวรรค ว่าด้วย เรื่องจีวร มี ๑๐ ลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๑

“จีวรสำเร็จแล้ว กฐินอันภิกษุเดาะเสียแล้ว ฟังทรงอดิเรกจีวรได้
๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

(อธิบาย กฐินเดาะ หมายถึง ได้รื้อไม้สะดึงสำหรับชิงผ้าหรือ
ยกเลิกการทำจีวรแล้ว **อธิษฐาน** หมายความว่า ตั้งใจกำหนดเอาไว้
เป็นของใช้ประจำตัว **วิกัป** หมายถึง ทำให้เป็นของสองเจ้าของ คือขอ
ให้ภิกษุ สามเณรรูปอื่นร่วมเป็นเจ้าของ แม้เก็บไว้เกินกำหนดก็ไม่อาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ (ภิกษุคณะหกรูป) ครองไตรจีวรต่างลำרבกัน
ภิกษุทั้งหลายติเตยน ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค ทรงบัญญัติ
ห้ามเก็บอดิเรกจีวร (จีวรที่เกินจำเป็นที่กำหนดไว้สามผืน) ไว้ไม่เกินสิบวัน

ลิกขาบทที่ ๒

“จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว ถ้าภิกษุอยู่ปราศ
จากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสสัค
คียปาจิตตีย์”

(อธิบาย **ลัณราตรี** หมายถึง อรุณขึ้นแล้วเป็นสีแดง ถ้าอรุณสีขาวก่อนอรุณสีแดงถือว่ายังไม่ลัณราตรี สถานที่มีรั้วให้รักษาผ้าไตรไว้ในรั้ว ถ้าไม่มีกำแพงล้อมถึง อย่าให้ละหัตถบาตรคือบ่วงแห่งมือประมาทสองศอกหนึ่งคืบ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุทั้งหลายเอาผ้าสังฆาฏิ (ผ้าห่มซ้อนข้างนอก) ผากภิกษุรูปอื่นไว้นานขึ้นราเประเปื้อน ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค จึงทรงติเตียนและบัญญัติสิกขาบท

ภายหลังภิกษุไข้ ไม่สามารถนำจีวรไปได้ทั้ง ๓ ผืน จึงทรงอนุญาตให้สงฆ์สวดสมมติเป็นกรณีพิเศษและไม่ปรับอาบัติ

สิกขาบทที่ ๓

“จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินดะเสียแล้ว อกาลจีวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุห้วงอยู่ก็พึงรับ ครั้นรับแล้ว พึงรับให้ทำ ถ้าผ้านั้นมีไม่พอ เมื่อความหวังว่าจะได้มีอยู่ ภิกษุนั้นพึงเก็บจีวรนั้นไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจีวรที่ยังบกพร่องจะได้พอกัน ถ้าเก็บไว้ยิ่งกว่ากำหนดนั้น แม้ความหวังว่าจะได้มีอยู่ เป็นนิสัลลคคิยาจิตตีย์”

(อธิบาย อกาลจีวร คือ ผ้าที่ได้รับกำหนดฤดูจีวร ฤดูจีวรคือหนึ่งเดือนตั้งแต่วันออกพรรษาจนถึงวันเพ็ญเดือนสิบสอง)

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มีไข้ญาติ ให้ชกก็ดี ให้ย้อมก็ดี ให้ทุบก็ดี ซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสัลลคคิยาจิตตีย์”

(อธิบาย ผู้มีไข้ญาติ คือ ผู้ไม่เกี่ยวเนื่องทางสายโลหิตตลอดเจ็ดชั่วคน ได้แก่ ทวด ปู่ พ่อ ตนเอง ลูก หลาน เหลน)

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใดรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติ เว้นไว้แต่ของ แลกเปลี่ยน เป็นนิสสัคคียปาจิตติย”

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใดขอจีวรต่อคฤหัสถ์ชายก็ดี คฤหัสถ์หญิงก็ดี ผู้ มีโชฎฐาติ นอกจากสมัย เป็นนิสสัคคียปาจิตติย”

(อธิบาย นอกจากสมัย หมายถึง ไม่ใช่ในสมัยซึ่งถูกชิงเอาจีวร หรือมีจีวรฉิบหายขาดเสียหาย ไฟไหม้ กรณีดังกล่าวนี้ไม่เป็นอาบัติ และถ้าขอกับญาติก็ไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทศากยบุตร มีบุตรเศรษฐีผู้เลื่อมใสและปวารณา ไว้ให้ขออะไรก็ได้ พระอุปนันทะขอผ้าผืนที่บุตรเศรษฐีกำลังห่มอยู่ จากตัวเขา (ผ้าสวยมีราคาสูง) แม่เขาจะขอให้ไปเอาที่บ้านมาให้ก็ไม่ยอม พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนแล้ว บัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“ถ้าคฤหัสถ์ชายก็ดี คฤหัสถ์หญิงก็ดี ซึ่งผู้มีโชฎฐาติปวารณา ต่อภิกษุหนึ่งด้วยจีวรเป็นอันมาก เพื่อนำไปได้ตามใจ ภิกษุหนึ่งพึงยินดี จีวร มีอุตราสงค์ อันตราวาสกเป็นอย่างมากจากจีวรเหล่านั้น ถ้ายินดี ยิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคียปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ เทียบขอจีวรให้กลุ่มภิกษุที่มีจีวรถูกโจรชิงไป หรือจีวรหาย ทั้งๆที่ภิกษุเหล่านั้นมีผู้ถวายจีวรแล้ว เป็นการขอหรือ เรียไรแบบไม่รู้จักประมาณ ได้ผ้ามากจนถูกหาว่าขายผ้าหรืออย่างไร

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบทให้รับได้
เพียงผ้านุ่งกับผ้าห่มเท่านั้นถ้ารับเกินกว่านั้นต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง มีคฤหัสถ์ชายก็ดี คฤหัสถ์หญิงก็ดี ผู้มิใช่ญาติ ตระ
เตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะภิกษุไว้ว่า เราจักจ่ายจีวรด้วย
ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวร ถ้าภิกษุนั้นเขา
ไม่ได้บวรณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้ว ถึงการกำหนดในจีวรในสำนัก
ของเขาว่า ดีละ ท่านจงจ่ายจีวรเช่นนั้นหรือเช่นนั้นด้วยทรัพย์สำหรับ
จ่ายจีวรนี้ แล้วยังรูปให้ครองเกิด เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ เพราะอาศัย
ความเป็นผู้ใครในจีวรดี”

ต้นบัญญัติ

ชายผู้หนึ่งพูดกับภรรยาว่า จะถวายผ้าแก่พระอุปนันทะ เธอ
ทราบจึงไปพูดให้เขาถวายจีวร อย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าถวายจีวรอย่างที่เขา
ไม่ใช่ เธอก็ไม่รู้จะเอาไปทำอะไร

เขาจึงติเตียนว่ามากเกินไป ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค จึงทรง
บัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง มีคฤหัสถ์ชายก็ดี คฤหัสถ์หญิงก็ดี ผู้มิใช่ญาติสองคน
ตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ ด้วยทรัพย์สำหรับจ่าย
จีวรเฉพาะผืนๆเหล่านี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวรหลายผืนด้วยกัน
ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้บวรณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้วถึงการกำหนดในจีวร
ในสำนักของเขาว่า ดีละ ขอท่านทั้งหลายจงจ่ายจีวรเช่นนั้นหรือเช่นนั้น
ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆเหล่านี้ แล้วทั้งสองคนรวมกัน



ยังรูปให้ครองจีวรผืนเดียวเกิด เป็นนิสัคคียปาจิตติย เพราะอาศัย
ความเป็นผู้ใดในจีวรดี”

ต้นบัญญัติ

ชายสองคนพูดกันว่า ต่างคนต่างจะซื้อผ้าคนละผืนถวายพระ
อุปนันทะ เธอรู้จึงไปแนะนำให้เขารวมทุนกันซื้อผ้าชนิดนั้นชนิดนี้ เขา
พากันติเตียนว่ามักมาก

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ห้าม
ขอคฤหัสถ์ที่มีโชฎฐาตมิได้ปวารณาไว้ก่อน โดยมุ่งให้ได้ผ้าดี ๆ

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง พระราชาก็ดี ราชอำมาตย์ก็ดี พราหมณ์ก็ดี คหบดีก็ดี
ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปด้วยทูตเฉพาะภิกษุว่า เจ้าจงจ่ายจีวรด้วย
ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ แล้วยังภิกษุซื้อนี้ให้ครองจีวร

ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่าย
จีวรนี้นำมาเฉพาะท่าน ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวร ภิกษุนั้น
พึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไม่
พวกเรารับแต่จีวรอันเป็นของควรโดยกาล ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้น
อย่างนี้ว่า ก็ใครๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ? ภิกษุผู้ต้องการ
จีวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอารามหรืออุบาสกให้เป็นไวยาวัจกร ด้วยคำว่า
คนนั้นแลเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาวัจกร
นั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็น
ไวยาวัจกรนั้น ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว ท่านจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่าน
ครองจีวรตามกาล

ภิกษุผู้ต้องการจีวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้ว พึงทวงพึงเตือน

สองสามครั้งว่า รูปต้องการจีวร ภิกษุทวงอยู่ เตือนอยู่ สองสามครั้ง
ยังไวยาวัจกรนั้น ให้จัดจีวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่น
เป็นการดี ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ พึงยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง
เป็นอย่างมาก

เธอยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก
ยังไวยาวัจกรนั้นให้จัดจีวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่น
เป็นการดี

ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้น ยังจีวรนั้น
ให้สำเร็จ เป็นนิสัคคียปาจิตติย

ถ้าให้สำเร็จไม่ได้พึงไปเองก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ในสำนักที่สงฆ์
สำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านสงฆ์สำหรับจ่ายจีวรไป
เฉพาะภิกษุใด ภิกษุนั้นหาสำเร็จประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่
ท่านจงทวงเอาทรัพย์สินของท่านคืน ทรัพย์สินของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย
นี่เป็นสามัมภิจกรรมในเรื่องนั้น”

ต้นบัญญัติ

มหาอำมาตย์ผู้อุปฐากพระอุปนันทศากยบุตร ใช้ทูตให้นำ
เงินค่าซื้อจีวรไปถวาย ท่านตอบว่าท่านรับเงินไม่ได้ รับได้แต่จีวรที่ควร
โดยกาล เขาจึงถามหาไวยาวัจกร (ผู้ทำกิจธุระแทนสงฆ์) ท่านจึงแสดง
อุปาสกคนหนึ่งว่าเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย เขาจึงมอบเงินนั้น
แก่ไวยาวัจกรแล้วแจ้งให้ท่านทราบ

ท่านก็ไม่ได้พูดอะไรกับไวยาวัจกร แม้จะได้รับคำเตือนจาก
มหาอำมาตย์ซึ่งส่งทูตมา ขอให้ท่านใช้ผ้านั้นเป็นครั้งที่สอง ที่สาม

ท่านจึงไปเร่งเจ้าไวยาวัจกรผู้กำลังมีธุระจะต้องเข้าประชุมสภา



นิคมซึ่งมีกติกากว่าใครไปซ้ำจะต้องถูกปรับ ๕๐ กหาปณะ แม้เขาจะแจ้งให้ทราบกติกาก็ไม่ฟัง คงเร่งเร้าเอาจนเขาต้องไปซื้อผ้ามาให้ และถูกปรับเพราะเข้าประชุมช้า คนทั้งหลายติเตียนว่าทำให้เข้าประชุมช้าต้องเสียค่าปรับ

พระผู้มีภาคทรงทราบและทรงติเตียน จึงบัญญัติสิกขาบท ความว่า ถ้าเขาสั่งทูลมาถวายจีวร และเธอแสดงไวยาวัจกรแล้ว เธอจะไปทวงจีวรเอากับไวยาวัจกรได้ไม่เกิน ๓ ครั้ง ไปยื่นหนึ่งๆให้เขา เห็นไม่เกิน ๖ ครั้ง ถ้าเกินกว่านี้เป็นอาบัติ นิสสัคคียปาจิตตีย์

๒. โกสิยวรรค ว่าด้วยไหม มี ๑๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใดให้ทำสันถัตเจียด้วยไหม เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

(คำอธิบาย สันถัต คือ ผ้ารองนุ่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ท่อ วิธีหล่อสันถัตโดยใช้ยางเหนียว เช่น น้ำข้าวเทลงบนพื้นที่เรียบแล้วเอาขนไปรยลาดลงบนยางเหนียว)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉันพัคคีย์ ไปขอให้เขาต้มตัวไหม และขอใจไหมเพื่อจะหล่อสันถัตเจียด้วยไหม เขาว่า เบียดเบียนเขาและเบียดเบียนตัวไหม พระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุใดให้ทำสันถัตแห่งขนเจียมดำล้วน เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

(อธิบาย ขนเจียม ภาษาเขมร แปลว่า ขนแกะ มีอยู่ทางตอนเหนือของประเทศจีน เป็นสัตว์จำพวกกวาง)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ หล่อส้นถัดด้วยขนเจียมดำน้วน คนทั้งหลาย
ติเตียนว่า ใช้ของอย่างคฤหัสถ์ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำส้นถัดใหม่ ฟังถือเอาขนเจียมดำน้วน ๒
ส่วน ขนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔

ถ้าภิกษุไม่ถือเอาขนเจียมดำน้วน ๒ ส่วน ขนเจียมขาวเป็น
ส่วนที่ ๓ ขนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ให้ทำส้นถัดใหม่ เป็นนิสัคคิ
ยปาจิตติย์”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ หล่อส้นถัดด้วยขนเจียมดำน้วน เพียงแต่เอา
ขนเจียมขาวหน้อยหนึ่งใส่ลงไปที่ชายส้นถัด มีผู้ติเตียนจึงทรงบัญญัติ
สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุให้ทำส้นถัดใหม่แล้ว ฟังทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน ถ้ายัง
หย่อนกว่า ๖ ฝน เธอสละเสียแล้วก็ดี ยังไม่สละแล้วก็ดี ซึ่งส้นถัดนั้น
ให้ทำส้นถัดอื่นใหม่ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็นนิสัคคิยปาจิตติย์”

(อธิบาย ภิกษุได้สมมติ ได้แก่ ภิกษุใช้ ทรงอนุญาตให้มีการ
สมมติเป็นพิเศษ ยกเว้นสิกขาบท เนื่องจากเขานิมนต์ไปที่อื่นนำ
ส้นถัดไปด้วยไม่ไหว)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุทั้งหลายหล่อส้นถัดทุกปี ต้องขอและรบกวนชาวบ้าน มี
ผู้ติเตียนว่าชาวบ้านเขาใช้ได้นานถึง ๕-๖ ปี จึงทรงบัญญัติสิกขาบท



ภายหลังภิกษุใช้ เขานิมนต์ไปที่อื่นไม่กล้าไป เพราะนำสันถัดไปด้วยไม่ไหว จึงทรงอนุญาตให้มีการสมมติเป็นพิเศษสำหรับภิกษุใช้

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสันถัดสำหรับนั่ง พึงถือเอาคืบสุดโดยรอบแห่งสันถัดเก่า เพื่อให้เสียสั

ถ้าภิกษุไม่ถือเอาคืบสุดโดยรอบแห่งสันถัดเก่า ให้ทำสันถัดสำหรับนั่งใหม่ เป็นนิสัคคียปาจิตติย”

{อธิบาย พึงถือเอาคืบพระสุคต (คืบพระสุคต เท่ากับ ๑๖ นิ้ว ๒ อนุกระเบียดนิ้วของช่างไม้ ประมาณ ๔๐.๕ เซนติเมตร) โดยรอบแห่งสันถัดเก่า หมายความว่า ให้เอาสันถัดเก่า ๑ คืบ โดยรอบ เจือลงไปเมื่อจะหล่อสันถัดใหม่สำหรับนั่ง เพื่อทำลายให้เสียสั}

ต้นบัญญัติ

ภิกษุทั้งหลาย ทั้งสันถัดพากันสมานานารัญญิกุฎงค์ ชัดเกลากิเลสด้วยการถือการอยู่ป่า

พระผู้มีพระภาคทอดพระเนตรเห็นสันถัดซึ่งทอดทิ้งไว้ในที่นั้นๆ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ขนเจียมเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ภิกษุต้องการพึงรับได้ ครั้นรับแล้ว เมื่อคนถือไม่มี พึงถือไปด้วยมือของตนเอง ตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก

ถ้าเธอถือเอาไปยิ่งกว่านั้น แม้คนถือไม่มี เป็นนิสัคคียปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุรูปหนึ่ง เดินทางไปสู่กรุงสาวัตถีในโกศลชนบท มีผู้ถวาย

ชนเจียมในระหว่างทาง เธอเอาจีวรห่อนำไป มนุษย์ทั้งหลายพากันพูด
ล้อว่าซื้อมาด้วยราคาเท่าไร จะได้กำไรเท่าไร

ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มีไข้ญาติ ให้ชักก็ดี ให้ย้อมก็ดี
ให้สาบก็ดี ซึ่งชนเจียม เป็นนิสสัคคียปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉันพัคคีย์ (พวกหกรูป) ใช้ภิกษุณีให้ชัก-ย้อม สาบชน
เจียม ทำให้เสียการเรียน เสียข้อปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญาชั้นสูง

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใด รับกี้ดี ให้รับกี้ดี ซึ่งทอง, เงิน หรือยินดีทอง,
เงินอันเขาเก็บไว้ให้ เป็นนิสสัคคียปาจิตติย”

(อธิบาย ทอง, เงินที่เป็นนิสสัคคียปาจิตติยต้องสละในท่ามกลางสงฆ์ ส่วนทอง, เงินที่ตกอยู่ภายในวัดก็ดี ภายในที่อยู่ก็ดี ภิกษุ
หยาบยกเองก็ดี ใช้ให้หยาบยกก็ดี แล้วเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่าเป็นของผู้ใด
ผู้นั้นจักนำไป ดังนี้ ไม่เป็นอาบัติ เรียกว่า อนาบัติ)

ต้นบัญญัติ

เจ้าของบ้านที่พระอุปนันทศากยบุตร เข้าไปฉันเป็นนิตย เติริยม
เนื้อไว้ถวายเช้า แต่ได้กรองให้ชอกกินเวลากลางคืนจึงให้เด็กกินไป

รุ่งเช้าท่านอุปนันทะเข้าไปในบ้าน เจ้าของบ้านจึงถามว่า “ท่าน
จะให้ผมนำเงินไปแลกอะไรมาดีครับ” พระอุปนันทะจึงว่า “ท่านจะ
บริจาคเงินแก่อามะหรือ?” เขาตอบว่า ใช่ ท่านจึงกล่าวว่า “ท่านจง



‘ทองและเงิน ควรแก่ผู้ใด
กามคุณห้า ก็ควรแก่ผู้นั้น
กามคุณห้า ควรแก่ผู้ใด
ทองและเงิน ก็ควรแก่ผู้นั้น’

“ยัสส โข ชาตรูปรชตัง กัปปเปติ
ปัญจตัสส กามาคุณา กัปปินติ
ยัสส ปัญจกามาคุณา กัปปินติ
ตัสสปิ ชาตรูปรชตัง กัปปเปติฯ”

สัตตสติกขันธกะ วินัย ๗/๓๒๒

‘ภิกษุทั้งหลาย!

ภิกษุทั้งหลาย จักไม่บัญญัติสิ่งที่ ไม่เคยบัญญัติ
จักไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว
จักสมทานศึกษาในสิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้ว
อย่างเคร่งครัดอยู่เพียงใด
ความเจริญก็เป็นสิ่งที่ภิกษุทั้งหลายหวังได้
‘ไม่มีความเสื่อมเลยอยู่เพียงนั้น’



จากอภิธานยธรรม ข้อ ๒ ใน ๘ ข้อ

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๒๓/๒๑/๒๑)

ถวายเงินนั้นแก่อาทมาเถิด” ที่นั่นเขาเอาเงิน (กหาปณะ) ถวายแก่ท่านพระอุปัชฌาย์ แล้วทำหิประณามโพชนาวา พระสมณะเชื้อศากยบุตรเหล่านั้นรับรูปียะ (เงินหรือทองคำ) เหมือนพวกเราชาวบ้าน

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงบัญญัติสิกขาบท

ภายหลังทรงอนุญาตให้ยินดีในปัจจัยสี่ได้ กล่าวคือ ทายกมอบเงินไว้แก่ไวยาวัจกร เพื่อให้จัดหาปัจจัยสี่ ก็บอกให้เขาจัดหาให้

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ยินดีของอันเป็นกัมปียะ (สิ่งที่ควรแก่ภิกษุอันได้แก่ปัจจัยสี่) จากกัมปียะภณฺฑนั้นได้ แต่เรามิได้กล่าวว่า พึงยินดี พึงแสวงหาทองและเงินโดยปริยายใดๆ เลย”

(อนึ่ง พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑๘ หน้า ๓๕๖ มณิจูฬกสูตร เป็นพระพุทธรวจนะ ทรงตรัสสนับสนุนสอดคล้องกับพระวินัยสิกขาบทนี้ว่า ทองและเงินเป็นกิเลสถามคุณห้าอันไม่สมควรแก่สมณะ)

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใดถึงความซื้อขายด้วยรูปียะมีประการต่าง ๆ เป็นนิสัคคิยาปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉันท์พัคคิย ทำการซื้อขายด้วยรูปียะ คนทั้งหลายพากันติเตียนว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายศากยบุตรจึงทำการซื้อขายด้วยรูปียะเหมือนคฤหัสถ์ผู้บริโภคคามเล่า

พระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใดถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ เป็นนิสัคคิยาปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ปริพาชกผู้หนึ่งเห็นพระอุปนันทศากยบุตรห่มผ้าสังฆาสีงาม จึงชวนแลกกับท่อนผ้าของตน ภายหลังทราบว่าผ้าของตนดีกว่า จึงขอแลกคืน พระอุปนันทะไม่ยอม จึงติเตียนพระอุปนันทะ

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท แต่กรณีการแลกเปลี่ยนโดยใช้สิ่งของแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างสหัมมิก ๕ คือ ภิกษุ ภิกษุณี ลิกขมานา สามเณร สามเณรี ทำได้

๓. **ปัตตวรรค** ว่าด้วยบาตร มี ๑๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“พึงทรงอดิเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่งกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

(อธิบาย อดิเรกบาตร คือ บาตรที่ยังไม่ได้อธิษฐาน ยังมีได้วิกัลป์ คือ ทำให้เป็นของสองเจ้าของ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุณัฬพัคคีย์ สะสมบาตรไว้เป็นอันมาก ชาวบ้านติเตียนว่าเป็นพ่อค้าบาตร พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ทรงบัญญัติสิกขาบท

ต่อมาเมื่ออดิเรกบาตรเกิดขึ้นแก่พระอานนท์ ท่านต้องการถวายพระสารีบุตร ซึ่งอีก ๑๐ วันจึงจะกลับมา จึงทรงอนุญาตให้เก็บอดิเรกบาตรได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง

สิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุใด มีบาตรมีแผลหย่อนห้ำ ให้จ่ายบาตรใหม่ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์

ภิกษุหนึ่งพึงสละบาตรใบนั้นในภิกษุบริษัท บาตรใบสุดท้ายแห่งภิกษุบริษัทนั้น พึงมอบให้แก่ภิกษุหนึ่งลั้งว่า “ภิกษุ นี่บาตรของท่าน



พึงทรงไว้กว่าจะแตก” นี่เป็นสามิจิกรรมในเรื่องนั้น”

(อธิบาย มีแปล ได้แก่ รอยร้าวยาวถึงสององคุลี, ให้ง่าย
บาตรใหม่ ได้แก่ ขอเขา เป็นทุกกฏในประโยคที่ขอ เป็นนิสสัคคีย์
 เมื่อได้บาตรมา จำต้องเสียดสละในท่ามกลางสงฆ์ แต่การขอต่อญาติ
 หรือคนปวารณา หรือขอเพื่อนภิกษุอื่น หรือการมีบาตรหายหรือแตก
 เป็นอนาบัติ คือ ไม่อาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ช่างหม้อปวารณาให้ภิกษุทั้งหลายขอบาตรได้ แต่ภิกษุทั้งหลาย
 ขอเกินประมาณจนเขาเดือดร้อน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง มีเภสัชอันควรลิ้มของภิกษุผู้อาพาธ คือ เนยใส เนย
 ชัน น้ำผึ้ง น้ำมัน น้ำอ้อย ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉัน
 ได้เจ็ดวันเป็นอย่างยิ่ง

ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

ต้นบัญญัติ

มีผู้ถวายเภสัชห้า คือ เนยใส เนยชัน น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย
 แก่พระปิลินทวัจฉะ ท่านก็แบ่งให้ภิกษุบริษัทของท่าน ภิกษุเหล่านั้น
 เก็บไว้ในที่ต่างๆ เภสัชก็ไหลเยิ้มเลอะเทอะ วิหารก็มากด้วยหนู คน
 ทั้งหลายพากันติเตียน

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ทรงติเตียนและบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๔

“ภิกษุรู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน พึงแสวงหาจีวรคือ
 ผ้าอาบน้ำฝนได้ รู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีกกี่เดือน พึงทำนองได้

ถ้าเธอรู้ว่า ฤดูร้อนเหลือล้ากว่า ๑ เดือน แสงหาจีวร คือ ผ้าอาบน้ำฝน รู้ว่า ฤดูร้อนเหลือล้ากว่าทั้งเดือนทำนอง เป็นนิสัคคียปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ทราบว่าพระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝน จึงแสวงหาและทำนองก่อนเวลาจะถึงฤดูฝน ต่อมาผ้าเก่าชำรุดเลยเปลือยกายอาบน้ำ

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใดให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ซึ่งเอามาก็ดี ให้ซึ่งเอามาก็ดี เป็นนิสัคคียปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทศากยบุตร ชวนภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไปชนบท เธอว่าจีวรชำรุดมาก เธอไม่ไป พระอุปนันทะจึงให้จีวรใหม่ ภายหลังภิกษุนั้นเปลี่ยนใจจะตามเสด็จพระผู้มีพระภาค พระอุปนันทะโกรธจึงชิงจีวรคืนมา

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใดขอด้วยตนเองแล้ว ยังข้างหูกให้ทอจีวร เป็นนิสัคคียปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ เทียวขอด้วยเขามาให้ข้างหูกทอเป็นจีวร ด้ายเหลือก็ไปขอเขาเพิ่มให้ข้างหูกทอเป็นจีวรอีก ด้ายเหลืออีกก็ไปขอด้วย เขาสมทบเอาไปให้ข้างทอหูกทอเป็นจีวรอีก รวม ๓ ครั้ง คนพากัน



ติเตียน

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง เจ้าพ่อเรือนก็ดี เจ้าแม่เรือนก็ดี ผู้มีโชติมาตร ส้างช่างทุกให้ทอจีวรเฉพาะภิกษุ ถ้าภิกษุนั้น เขาไม่ได้บวรณ์ไว้ก่อน เข้าไปหาช่างทุกแล้ว ถึงความกำหนดในจีวรในสำนักของเขานั้นว่า จีวรผืนนี้ ทอเฉพาะรูป ขอท่านจงทำให้ยาว ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ซึ่งดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สาดีให้เป็นของที่กรดี แม่ในรูปจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุนั้นให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล โดยที่สุดแม้สักว่าบิณฑบาต เป็นนิสัลลคคิยาจิตตีย์”

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทศากยบุตร ทราบว่าชายผู้หนึ่งสั่งภรรยาให้จ้างช่างทอจีวรถวาย จึงไปหาช่างทุกสั่งให้เขาทอให้ยาว ให้กว้าง ให้แน่น เป็นต้น ด้ายที่ให้ไว้เดิมไม่พอ ช่างต้องมาขอตัดจากหญิงนั้นไปเติมอีกเท่าตัว ชายผู้สามีทราบจึงติเตียน

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“วันปรุณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกา ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน อัจเจกจีวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุรู้ว่าเป็นอัจเจกจีวร พึงรับไว้ได้ ครั้นรับไว้แล้ว พึงเก็บไว้ได้จนตลอดสมัยที่เป็นจีวรกาล ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งกว่านั้น เป็นนิสัลลคคิยาจิตตีย์”

(อธิบาย ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน คือ ก่อนวันปวารณา ๑๐ วัน,

อัจเจกจิวร คือ ผ้าจีวรที่คหบดีนำมาถวาย ก่อนสมัยจีวรกาลด้วยความจำเป็นอย่างยิ่ง, **สมัยที่เป็นจีวรกาล** คือ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน ได้ทำอุตุพน ๑ เดือน เมื่อกรานกฐินแล้ว ได้ขยายออกไปเป็น ๕ เดือน)

ต้นบัญญัติ

มหาอำมาตย์คนหนึ่ง จะไปค้างคืนต่างถิ่น ประสงค์จะถวายผ้าจํานำพรรษาจึงส่งทูตมา ภิษุทั้งหลายรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้รับผ้าจํานำพรรษาแก่ภิษุผู้จําพรรษาแล้ว จึงไม่รับ มหาอำมาตย์จึงดำหนิว่า “ทำไมพระองค์เจ้าทั้งหลาย เมื่อเราส่งทูตไปจึงไม่มาเล่า เราจะเดินทางไปรบ จะเป็นหรือตายก็ยากจะรู้ได้”

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงอนุญาตให้รับอัจเจกจิวรแล้วเก็บไว้ได้ แต่ภิษุบางรูปเก็บไว้เกินเขตจีวรกาล จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ให้รับผ้าอัจเจกจิวก่อนออกพรรษา ๑๐ วันได้ แต่ให้เก็บไว้เพียงตลอดกาลจิวร คือ จําพรรษาแล้วเก็บไว้ได้ ๑ เดือน ถ้ากรานกฐินแล้วเก็บไว้ได้ ๕ เดือน เก็บไว้เกินกำหนดนั้นต้องนิสสัคคียปาจิตติย์

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิษุจําพรรษาแล้ว จะอยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยจําเพาะหน้า ตลอดถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ ประราณาอยู่ ฟังเก็บจิวร ๓ ผืนๆ ใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้ และปัจจัยอะไรๆ เพื่อจะอยู่ปราศจากจิวรนั้นจะพึงมีแก่ภิษุนั้น ภิษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจิวรนั้นได้ ๖ คืบเป็นอย่างยิ่ง

ถ้าเธออยู่ปราศยิ่งกว่านั้น เว้นไว้แต่ภิษุได้สมมติ เป็นนิสสัคคียปาจิตติย์”



(อธิบาย เสนาสนะป่า หมายถึง มีระโกล ๕๐๐ ชั่วธนูเป็น
อย่างน้อย (ประมาณ ๒๕ เส้น หรือ ๑ กิโลเมตร) เป็นที่รังเกียจ
หมายถึง ในอารามมีสถานที่อยู่ ที่กิน ที่ยืน ที่นั่ง ที่นอนของพวก
โจรปรากฏอยู่)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุออกพรรษาปวารณาแล้ว ยังอยู่ในเสนาสนะป่า พวกโจร
เข้าใจว่าพวกภิกษุมีสลามก็เข้าปล้น พระผู้มีพระภาคจึงทรงให้ภิกษุอยู่
ป่าเก็บจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในบ้านได้ แต่ภิกษุเก็บไว้ในบ้านเกิน ๖ คืบ
จีวรหายบ้าง หนูกัดบ้าง จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ น้อมลามกที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวาย
สงฆ์มาเพื่อตน เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ไปพูดกับคณะบุคคลซึ่งเตรียมอาหารและ
จีวรไว้ถวายแก่สงฆ์ เพื่อให้เขาถวายแก่ตน เขาถูกรบเร้าหนักก็เลยถวายไป
ความทราบถึงพระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

จบอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท



เจริญสมาธิด้วยพลังจักรวาล “เส้นแสงกลางวัน”
คุณนั่งอยู่กลางสายฝน หรือภายใต้ร่มผ้าใบใหญ่หรือในร่มไม้
หรือประหนึ่งจ้องสายตาดูอยู่ที่คมดาบของข้าศึกจะฟันลงมาฉะนั้น

จงอยู่ประพฤติพรหมจรรย์

- มีสีกขา เป็นอานิสงส์...
- มีปัญญา เป็นยอด...
- มีวิมุตติ เป็นแก่น...

และ

- มีสติ เป็นอธิปไตย...

(จากจตุกกนิบาต เล่ม ๒๑ หน้า ๒๗๖ พระพุทธวจนะ)

๖. ปาจิตตีย์กัณฑ์

ปาจิตตีย์ คือ อาบัติอันยังกุศลธรรมให้ตกไป มี ๙๒ ลิกขาบท แบ่งเป็น ๙ วรรคๆ ละ ๑๐ ลิกขาบท เว้นแต่วรรคที่ ๘ มี ๑๒ ลิกขาบท

๑. มุสาวาทวรรค วรรคว่าด้วย การพูดปด มี ๑๐ ลิกขาบท
ลิกขาบทที่ ๑

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะลัมปชานมุสาวาท”

(อธิบาย ลัมปชานมุสาวาท คือ วาจาที่เจตนาให้เขาเข้าใจทางวาจา จงใจให้คลาดเคลื่อนจากความจริง)

ต้นบัญญัติ

พระหัตถศกยากยบุตรสนทนากับพวกเดียรธีย์ ปฏิเสธแล้วกลับรับ รับแล้วกลับปฏิเสธ กล่าวพูดปดทั้งๆ รู้

พระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๒

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท”

{อธิบาย โอมสวาท ได้แก่ คำพูดเสียดแทงให้กลับใจด้วยอาการ ๑๐ อย่าง (อภโกสวัตถุ ๑๐) คือ ๑. ชาติ ๒. ชื่อ ๓. โคตร ๔. การงาน ๕. ศิลปะ (วิชา) ๖. โรค ๗. รูปพรรณ ๘. กิเลส ๙. อาบัติ ๑๐. คำด่า}

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ทะเลาะกับภิกษุผู้มีศีล แล้วด่าแข่งด้วยคำด่า ๑๐ ประการ

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติลิกขาบท

สิกขาบทที่ ๓

“เป็นปาจิตติย ในเพราะส่อเสียดภิกษุ”

(อธิบาย ส่อเสียด หมายถึง ฟังคำของฝ่ายนี้ไปบอกฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้ ฟังคำฝ่ายโน้นมาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายนี้ วัตถุประสงค์เพื่อให้เขาแตกกันและให้ทั้งสองฝ่ายมาชอบตน)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ พุดส่อเสียดภิกษุทั้งสองฝ่ายซึ่งทะเลาะกัน ฟังความข้างโน้นข้างนี้ ไปบอกข้างนี้ข้างโน้น เพื่อให้แตกร้างทะเลาะกันยิ่งขึ้น

พระผู้มีพระภาคทรงทราบและบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใดยังอนุปลัมบันให้กล่าวธรรมโดยบท เป็นปาจิตติย”

{อธิบาย อนุปลัมบัน หมายถึง ผู้นอกจากภิกษุและภิกษุณี เป็นอนุปลัมบัน กล่าวธรรม ได้แก่ บาลีที่เป็นพุทธภาษิต สลาวภาษิต อิลิภาษิต (อิลิ แปลว่า ฤๅษี ดาบส หรือนักบวช) เทวดาภาษิต ซึ่งประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม}

อนาบัติ (ไม่เป็นอาบัติ) ๕ ประการ ได้แก่

- ๑) ภิกษุให้สวดพร้อมกัน
- ๒) ให้ท่องพร้อมกัน
- ๓) อนุปลัมบันผู้กล่าวอยู่ สวดอยู่ ซึ่งคัมภีร์ที่คล้องแคล่วโดยมาก (หมายถึงว่า ถ้าคาถา ๑ คาถา จำไม่ได้เสีย ๑ บาท ส่วนบาทที่เหลือจำได้ จากกังขา.ฎีกา ๓๗๑)
- ๔) ภิกษุวิกลจริต



๕) ภิกษุอาทิกัมมิกะ (ภิกษุต้นบัญญัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ สอนให้อุบาสกทั้งหลายกล่าวธรรมพร้อมกัน โดยบท ทำให้อุบาสกเหล่านั้นขาดความเคารพในภิกษุทั้งหลาย

พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท ปรับอาบัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สอนธรรมแก่อนุปลัมบัน คือ ผู้มิได้เป็นภิกษุหรือภิกษุณี พร้อมกันโดยบท

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใดสำเร็จการนอนร่วมกับอนุปลัมบัน ยิ่งกว่า ๒-๓ คืบ เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย การนอน หมายถึง นอนทั้งภิกษุและอนุปลัมบันเท่านั้น ถ้าฝ่ายหนึ่งนั่งอีกฝ่ายหนึ่งนอน หรือนั่งทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่เป็นการนอน ในสิกขาบท หรือถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งออกไปก่อนรุ่งอรุณ แล้วเข้ามาอยู่ใหม่ไม่นับว่าเป็นหนึ่งคืบ

สามเณรอาหุลเป็นอนุปลัมบัน นอนร่วมภิกษุไม่ได้ ไม่มีที่นอน คืบหนึ่งต้องไปอาศัยเว็จกุฎีพระพุทธเจ้าพุทธบิดาอาศัยนอน ต่อมาจึงทรงผ่อนผันให้นอนร่วมกันได้ไม่เกิน ๓ คืบ)

ต้นบัญญัติ

อุบาสกไปฟังธรรมนอนค้างที่วัดในหอประชุม ภิกษุบวชใหม่ ก็นอนร่วมกับเขาด้วย เป็นผู้ไม่มีสติสัมปชัญญะ นอนเปลือยกาย ละเมอกรน เป็นที่ติเตียนของอุบาสกเหล่านั้น

พระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ต่อมาทรงผ่อนผันให้นอนร่วมกันได้ไม่เกิน ๓ คืบ

ผู้ที่น่ารัก น่าเคารพ

"ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุ เมื่อประกอบด้วยธรรมแปดอย่างแล้ว ย่อมเป็นผู้ที่น่ารัก น่าพอใจ น่าเคารพ น่าสรรเสริญ ของเพื่อนผู้ประพาศติพรหมจรรย์ด้วยกัน ธรรมแปดอย่างอะไร บ้างเล่า? แปดอย่าง คือ :-

๑. ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ไม่ต้องการลาภ
๒. เป็นผู้ไม่ต้องการสักการะ
๓. เป็นผู้ไม่ต้องการทำตัวให้เด่น
๔. เป็นผู้รู้จักกาล
๕. เป็นผู้รู้จักประมาณ
๖. เป็นคนใจสะอาด
๗. เป็นคนไม่พูดมาก
๘. ไม่เป็นคนมักด่าว่าร้ายเพื่อนผู้ประพาศติพรหมจรรย์ด้วยกัน

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุ เมื่อประกอบด้วยธรรมแปดอย่างเหล่านี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ที่น่ารัก น่าพอใจ น่าเคารพ น่าสรรเสริญ ของเพื่อนผู้ประพาศติพรหมจรรย์ด้วยกันแล"

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๒๓/๙๔/๑๕๘)



สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคาม เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย สำเร็จการนอนร่วม หมายถึง นอนในที่มุ้งที่บังเดียวกัน และต่างก็นอนทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าฝ่ายหนึ่งนั่ง หรือนั่งทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

พระอนุรุธะ เดินทางผ่านโกศลชนบท จะไปสู่กรุงสาวัตถี ขออาศัยในอาคารพักแรมของหญิงคนหนึ่ง ต่อมามีคนเดินทางมาขออาศัยพักในโรงที่พักนั้นอีก หญิงเจ้าของบ้านพอใจในรูปโฉมของพระอนุรุธะ จึงจัดให้พักในห้องเดียวกับนาง แล้วยั่วชวนท้อต่าง ๆ ท้าวนกลับเฉยและแสดงธรรมให้ฟัง จนหญิงนั้นปฏิญาณตนถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ตลอดชีวิต

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใด แสดงธรรมแก่มาตุคามยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย แสดงธรรม หมายถึง ภิกษุเป็นผู้เริ่มกล่าว แต่ถ้ามาตุคามถามปัญหา ภิกษุกล่าวแก้ ถือว่าเป็นกาลวิสัยชนา ไม่เข้าข่ายกรณีนี้ หรือภิกษุกำลังแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่คนอื่นอยู่ มาตุคามฟังอยู่ด้วย ไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

พระอุทayiแสดงธรรมกระซิบที่หูของสตรี ทำให้ผู้อื่นสงสัย

พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใด บอกอุตตริมนุสสรธรรมแก่อนุปลัมบัน เป็นปาจิตติย เพราะมีจริง”

(อธิบาย บอกแก่อนุปลัมบัน คือ ภิกษุ ภิกษุณี ไม่อาบัติ)

ต้นบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคทรงปรารภ เรื่องเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นใน ปาราชิกสิกขาบท ๔ คือ อวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน แต่คราวนี้ทรงบัญญัติสิกขาบทปรับอาบัติปาจิตติยแก่ภิกษุผู้บอกคุณวิเศษที่มีจริงแก่ผู้มีได้บวช (ผู้มีได้เป็นภิกษุหรือภิกษุณี)

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใดบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุปลัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย อาบัติชั่วหยาบ ได้แก่ ปาราชิก ๔ และสังฆาติเสส ๑๓ ภิกษุได้รับสมมติ หมายถึง ภิกษุที่สงฆ์สมมติมอบหมายให้เป็นผู้บอกอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉันท์พัคคีย์ ทะเลาะกับพระอุปนันทศากยบุตรเลยแก่งกล่าวประจานพระอุปนันทะกับพวกอุบาสกที่กำลังเลี้ยงพระว่า พระอุปนันทะต้องอาบัติสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ (ปล่อยสุกะด้วยความจงใจ)

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใด ชุดกัถี ให้ชุดกัถี ซึ่งปฐพี เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย ข่อยกเว้นไม่อาบัติ ได้แก่ ภิกษุผู้กล่าวว่าท่านจงทำ



ดินนี้ให้เป็นกับปิยะ คือ ใ้ให้ผู้อื่นทำหลุมเสา หาดินเหนียวมาก เหนียว น้อย ผสมแกลบ ผสมฝุ่น ให้เป็นของควรรใช้เรียกกับปิยะ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุชาวเมืองอาฬวี ทำการก่อสร้าง จึงขุดดินเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นขุดบ้าง ชาวบ้านพากันติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

๒. ภูตคามวรรค ว่าด้วย พืชพันธุ์ไม้ มี ๑๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“เป็นปาจิตติย ในเพราะพรากภูตคาม”

(อธิบาย ภูตคาม คือ พืชห้าชนิด ได้แก่ ๑. พืชเกิดจากเหง้า ๒. เกิดจากต้น (หน่อ) ๓. เกิดจากข้อ ๔. เกิดจากยอด ๕. เกิดจากเมล็ด, คำว่า พราก หมายความว่า ต้องมีเจตนา ถ้าไม่มีเจตนา ไม่แกลังพรากไม่เป็นอาบัติ ถ้าภิกษุกล่าวว่า ท่านจงรู้พืชนี้ นำพืชนี้มา เราต้องการพืชนี้ จงนำพืชนี้ให้เป็นกับปิยะ ไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุชาวอาฬวี ทำการก่อสร้างจึงตัดต้นไม้บ้าง ใ้ให้ผู้อื่นตัดบ้าง ชาวบ้านติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท (อธิบาย คำว่า ภูตคาม คือ พรากของอยู่กับที่ ส่วนพืชคาม คือ พืชพันธุ์ที่พรากจากที่แล้วยังเป็นได้อีก เช่นนี้เป็นอาบัติทุกกฏ เช่น ดึงสาหร่ายขาดจากกัน เป็นต้น)

สิกขาบทที่ ๒

“เป็นปาจิตติย ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก”

(อธิบาย เป็นผู้กล่าวคำอื่น คือ ภิกษุเมื่อถูกไต่สวนในเพราะ

วัตถุหรืออบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่าใครต้องอะไร ต้องในเพราะเรื่องอะไร ต้องอย่างไร ท่านทั้งหลายว่าใครว่าเรื่องอะไร ดังนี้ นี่ชื่อว่าเป็นผู้กล่าวคำอื่น

ที่ชื่อว่าเป็นผู้ให้ลำบาก คือ ภิกษุเมื่อถูกไต่สวนในเพราะวัตถุ (วัตถุ แปลว่า เรื่องที่ยกขึ้นมาสอบสวน) หรืออบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเสียทำให้สงฆ์ลำบาก นี่ชื่อว่า เป็นผู้ให้ลำบาก

ข้อยกเว้นไม่เป็นอบัติ พระภิกษุไม่เข้าใจคำถาม ภิกษุอาพาธให้การไม่ได้ หรือคิดว่าความบาดหมางจักมีแก่สงฆ์ คิดว่าจักเป็นสังฆเภท คือ ความแตกต่างแห่งสงฆ์ หรือสังฆราชี เป็นความร้าวราน แห่งสงฆ์ คือ สงฆ์จะแตกแยกกัน)

ต้นบัญญัติ

พระคันณะประพตติอนาจาร (ประพตติมิชอบมิกวร) ถูกโจทอบัติในท่ามกลางสงฆ์ กลับพูดเฉไฉไปต่างๆบ้าง นิ่งเสียบ้าง

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามภิกษุพูดไปอย่างอื่น ผู้ทำให้สงฆ์ลำบาก (ด้วยการนิ่งในเมื่อถูกไต่สวนในท่ามกลางสงฆ์)

สิกขาบทที่ ๓

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะเป็นผู้โพนทนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า”

(อธิบาย โพนทนา ได้แก่ กล่าวใส่ภิกษุให้เขาอัปยศ ให้เก้อเขิน ถ้าบ่นว่าภิกษุ ผู้มีปกติทำเพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ หรือภยาคติ หรือวิกลจริต ไม่เป็นอบัติ)



ต้นบัญญัติ

พระฉัพพัคคีย์ (พวก ๖ รูป ได้แก่ พระปณฺฑุกะ โลหิตะ เมตตียะ ภูมมชกะ อัสนธิ และปุนฺัพพสุกะ) บ่นว่าพระทพมัลลบุตร ผู้แจกเสนาสนะแจกกัดต์

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้ติเตียน บ่นว่าภิกษุผู้ทำการสงฆ์โดยชอบ

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใดวางไว้แล้วก็ดี ให้วางไว้แล้วก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ตั่งก็ดี พูกก็ดี เก้าอี้ก็ดี อันเป็นของสงฆ์ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไปไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้เก็บก็ดี ซึ่งเสนาสนะที่วางไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย กรณีไม่เป็นอาบัติ ได้แก่ ภิกษุเอาออกผึ่งแดดไว้ไปด้วยตั้งใจจะกลับมาเก็บ เกิดเหตุฉุกเงินหรือภิกษุมิอันตราย)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุทั้งหลาย นำเสนาสนะมาไว้กลางแจ้งในฤดูหนาว ผึ่งแดดแล้วหลีกไปไม่เก็บ เสนาสนะนั้นถูกฝนและน้ำค้าง พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

ต่อมาทรงอนุญาตพิเศษให้เก็บในมณฑป หรือโคนไม้ที่ฝนจะไม่ตก ร้าวรด สัตว์ไม่ถ่ายมูลรดได้ตลอด ๘ เดือนแห่งฤดูหนาว ๔ เดือน และฤดูร้อน ๔ เดือน

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใด ปูแล้วก็ดี ให้ปูแล้วก็ดี ซึ่งที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์ เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้เก็บก็ดี ซึ่งที่นอนอันปูไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

พระภิกษุ ๑๗ รูป ปูที่นอนไว้ในวิหารแล้วหลีกไป ไม่เก็บ หรือใช้ให้ผู้อื่นเก็บ หรือบอกให้ใครรับรู้ ปลวกกินเสนาสนะนั้น พระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ สำเร็จการนอนแทรกแซงภิกษุผู้เข้าไป ก่อนในวิหารของสงฆ์ ด้วยหมายว่า ผู้ใดมีความคับใจ ผู้นั้นจักหลีกไปเอง ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นให้เป็นปัจจัย หาใช่ออย่างอื่นไม่เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย ภิกษุอาพาธ, ภิกษุถูกความหนาวหรือร้อนเบียดเบียนแล้วเข้าไปอยู่ หรือภิกษุมีอันตรายแล้วเข้าไปอยู่ ไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ หาวิธีแย่งที่อยู่ภิกษุอื่น โดยเข้าไปนอนเบียดภิกษุเถระ (พระผู้แก่พรรษากว่า) ด้วยคิดว่าท่านอึดอัดเข้าก็จะหลีกไปเอง พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใด โกรธขัดใจ จดคร่ำก่ำดี ให้จดคร่ำก่ำดี ซึ่งภิกษุจากวิหารของสงฆ์ เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย จดคร่ำ ขนของบริวารภิกษุ อลัชชี ภิกษุวิกลจริต ภิกษุผู้ก่อการบาดหมางทะเลาะวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออิริย (เรื่องราว) ในสงฆ์ก็ดี หรือศิษย์ผู้ประพฤติไม่เรียบร้อยก็ดี ไม่เป็นอาบัติ หรือจดคร่ำอนุปลัมบันผู้มีใช้ภิกษุ เช่น ลูกศิษย์วัด ไม่เป็นอาบัติ)



ต้นบัญญัติ

ภิกษุจฬพัคคีย์ แยกที่ภิกษุสัตตรสวัคคีย์ (พวก ๑๗ รูป) เมื่อเห็นขัดขึ้นก็โกรธ จึงจับจุดคร่ำ พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใด นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ซึ่งตั่งก็ดี อันมีเท้าเสียบบนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์ เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย ร้าน ได้แก่ ร้านที่ไม่กระทบศีรษะของมัชฌิมบุรุษ ข้างล่างไม่ได้ใช้เป็นที่อยู่ เตียงที่ชื่อว่ามีเท้าเสียบ ได้แก่ สอดเท้าเสียบเข้าไว้ในตัวเตียง ถ้าเท้าเสียบเท้าตั่งได้ตรึงสลักกับตั่ง สามารถยืนบนเตียงตั่งนั้นได้ ไม่ต้องอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุสองรูปอยู่ในกุฏิเดียวกัน เตียงหนึ่งอยู่ข้างบน เตียงหนึ่งอยู่ข้างล่าง ภิกษุอยู่ข้างบนนั่งแรง เท้าเตียงหลุดตกลงถูกศีรษะ ภิกษุผู้อยู่ข้างล่าง

พระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำซึ่งวิหารใหญ่ จะวางเช็ดหน้าเพียงไรแต่กรอบแห่งประตู จะบริกรรมช่องหน้าต่าง พึงยืนในที่ปราศจากของสดเขียว อำนวยให้พอกได้ ๒-๓ ชั้น

ถ้าเธออำนวยยิ่งกว่านั้น แม้ยืนในที่ปราศจากของสดเขียว ก็เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย คำว่า จะวางเช็ดหน้า คือ จะวางประตู คำว่า เพียงไร

แต่กรอบแห่งประตุ คือ ชั่วหัตถบาลโดยรอบแห่งบานประตุ

ภิกษุผู้ให้ทำ หมายความว่า ใช้ให้ผู้อื่นทำ แต่ถ้าภิกษุสร้างกฎเพื่อภิกษุอื่น หรือสร้างด้วยทรัพย์ของตนไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

มหาอำมาตย์ผู้อุปฐากพระฉันนะ ให้สร้างวิหารถวายพระเมื่อเสร็จแล้ว พระฉันนะอำนวยการพอกหลังคา พอกปูนบ่อยๆ วิหารพังลงมา นาข้าวของพราหมณ์ผู้หนึ่งเสียหาย พราหมณ์ยกโทษทีเดียว

พระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ถ้าจะทำวิหารพึงให้อยู่ในที่ไม่มีพืชพันธุ์ไม้ และพอกหลังคาให้สามารถยืนทาสีได้ไม่มีพืชพันธุ์ไม้ (ของเขียว)

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใด รู้ยู่ว่ามีตัวสัตว์ รดกดี ให้รดกดี ซึ่งหย้าก็ดี ดินก็ดี, เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย รู้ยู่ หมายถึงมีเจตนา ถ้าไม่รู้ ไม่ได้แก้ง ไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุชาวเมืองอาฬวี ทำการก่อสร้าง รู้ยู่ว่ามีตัวสัตว์ เหน้รรดหย้า รดดิน ใช้ให้รดบ้าง เป็นที่ติเตียนของภิกษุทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

๓. โอวาทวรรค ว่าด้วย การให้โอวาท มี ๑๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับสมมติ กล่าวสอนพวกภิกษุณี เป็นปาจิตติย”



ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ เห็นภิกษุซึ่งสอนนางภิกษุณีแล้วได้รับของถวาย
อยากมีลาภบ้าง จึงแจ้งให้ภิกษุณีไปสดับโอวาทก็สอนเพียงเล็กน้อย
แล้วชวนสนทนาเรื่องไร้สาระโดยมาก

พระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

ต่อมาทรงบัญญัติคุณสมบัติภิกษุผู้สอนภิกษุณี ๘ ข้อ เช่น
กำหนดให้มีพรรษา ๒๐ ขึ้นไป เป็นต้น

สิกขาบทที่ ๒

“ถ้าภิกษุ แม้ได้รับสมมติแล้ว เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว
กล่าวสอนภิกษุณี เป็นปาจิตตีย์”

ต้นบัญญัติ

พระจุฬปันถกสอนนางภิกษุณีจนคำ ฤกติเตียน พระผู้มีพระ
ภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๓

“อึ่ง ภิกษุใด เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้วสั่งสอนพวก
ภิกษุณี เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์

สมัยในเรื่องนั้น ดังนี้ คือ ภิกษุณีอาพาธ นี่เป็นสมัยในเรื่อง
นั้น”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ เข้าไปสอนนางภิกษุณีถึงที่อยู่ นางภิกษุณี
ทั้งหลายติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๔

“อึ่ง ภิกษุใด กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุสั่งสอนภิกษุณี

เพราะเหตุอามิส เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ กล่าวว่า พระเถระทั้งหลาย สอนนางภิกษุณี เพราะเห็นแก่อามิส พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใด ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ เว้นไว้แต่แลก เปลี่ยน เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุรูปหนึ่ง ให้จีวรแก่นางภิกษุณีผู้มิใช่ญาติ มีผู้ติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใด แยกก็ดี ให้แยกก็ดีซึ่งจีวร เพื่อภิกษุณีผู้มิใช่ ญาติ เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

พระอุทายีเย็บจีวรให้นางภิกษุณี มีผู้ติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใด ชักชวนกันแล้ว เดินทางไกลด้วยกันกับภิกษุณี โดยที่ สุดแม่น้ำระยะบ้านหนึ่ง เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตติย

นี้สมัยในเรื่องนั้น ทางเป็นที่จะต้องไปด้วยพวกเกวียน รู้กัน อยู่ว่าเป็นที่น่ารังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า นี้สมัยในเรื่องนั้น”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ชวนนางภิกษุณีเดินทางไกลร่วมกัน มีผู้ติเตียน



พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใด ชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณี ขึ้นน้ำไปก็ดี ล่องน้ำไปก็ดี เว้นแต่ข้ามฟาก เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ชวนนางภิกษุณีไปในเรือลำเดียวกัน มีผู้ติเตียน
พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ฉันทินทบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย เว้นไว้แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

นางอุลลันหาภิกษุณี เทียวไปสู่ตระกูล แนะนำให้เขาถวาย
อาหารแก่พระเวททัตกับพวกมีผู้ติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรง
บัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใดผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว
เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

พระอุทายี นั่งในที่ลับสองต่อสองกับนางภิกษุณีผู้เป็นอดีต
ภรรยาของตนเสมอ มีผู้ติเตียนพระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

๕. โภชนวรรค ว่าด้วยการฉันอาหาร มี ๑๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงฉันอาหารในโรงทานได้ครั้งหนึ่ง ถ้า
ฉันยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ไปฉันอาหารในโรงพักเดินทางที่เจ้าของจัด
โรงทาน เพื่อโอกาสพักและฉันเป็นประจำ ถูกติเตียน พระผู้มีพระ
ภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๒

“เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตติย ในเพราะฉันเป็นหมู่ นี้สมัยใน
เรื่องนั้น คือคราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร คราวที่ทำจีวร คราว
ที่เดินทางไกล คราวที่โดยสารเรือไป คราวประชุมใหญ่ คราวภัตของ
สมณะ นี้สมัยในเรื่องนั้น”

ต้นบัญญัติ

พระเทวทัตเลื่อมลาภสักการะ จึงเที่ยวขออาหารเขาตามสกุล
ฉันรวมกลุ่มกับบริษัทของตนถูกติเตียน

พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท ว่าภิกษุฉันเป็นหมู่
ต้องอาบัติ ภายหลังทรงผ่อนผันดังในสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๓

“เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตติย เพราะโภชนาที่หลัง นี้สมัยใน
เรื่องนั้น คือ คราวเป็นไข้ คราวที่ถวายจีวร คราวที่ทำจีวร นี้สมัยใน
เรื่องนั้น”

ต้นบัญญัติ

กรรมกรยากจนคนหนึ่ง นิมนต์ภิกษุมีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุข
ไปฉันที่บ้าน ภิกษุเที่ยวไปบิดบาตฉันเสียก่อน (อาจเกรงว่าอาหาร
เลวไม่พอฉัน) เมื่อไปที่บ้านกรรมกรนั้นจึงฉันเล็กน้อย ความจริง
อาหารเหลือเพื่อ ชาวบ้านติเตียนเพราะเอาอาหารไปช่วยมาก



พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท ภายหลังทรงผ่อนผันให้ในยามเจ็บไข้ ฤดูถวายจีวร และคราวทำจีวร (มอบให้ภิกษุอื่นไปฉันในที่นิมนต์แทน)

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง เขาปรารณาเฉพาะภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูล ด้วยชนมก็ดี ด้วยสัตตตุมงก็ดี เพื่อนำไปได้ตามปรารณา ภิกษุผู้ต้องการพึงรับได้ เต็ม ๒-๓ บาตร

ถ้ารับยิ่งกว่านั้นเป็นปาจิตติย

ครั้นรับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว นำออกจากที่นั้นแล้ว พึงแบ่งปันกับภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นสามิจิกรรมในเรื่องนั้น”

ต้นบัญญัติ

มารดาทางกาณาทำขนมไว้จะให้นุตรินำไปสู่สกุลแห่งสามี ภิกษุรับบิณฑบาตแล้วกลับไปบอกกันต่อไปให้ไปรับ นางจึงต้องถวายจนหมดแม้ครั้งที่ ๒-๓ จนบุตรของนางไม่ได้ไปสู่สกุลสามี ทำให้เกิดความเสียหาย พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใดฉันเสร็จแล้ว ห้ามภัตแล้ว เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวของฉันก็ดีอันมิใช่เดน เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย “ห้ามภัตแล้ว” คือ ฉันเสร็จแล้ว การลุกขึ้นก็ให้หมายความว่า ห้ามภัตเหมือนกัน ถ้าลุกขึ้นแล้วฉันอีกย่อมเป็นอาบัติของที่มีไช้เดน หมายถึง ภัตที่ยังไม่ได้ทำให้เป็นกับปิยะ รับประทานยกขึ้นส่งให้รับไว้ทำอยู่ในหัตถบาลบ่วงแห่งมือ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุรับนิมนต์ไปฉันที่บ้านพราหมณ์คนหนึ่ง บางรูปไปฉันหรือบิณฑบาตอีก พราหมณ์ติเตียนและแสดงความน้อยใจ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

ภายหลังทรงอนุญาตให้ฉันอาหารเป็นเดนได้ (เป็นเดน ๒ ประการ ได้แก่ ๑. เป็นเดนภิกษุใช้ ๒. ภิกษุทำให้เป็นเดนด้วยกบปียะ)

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ เฟ่งจะหาโทษให้ นำไปปรารภนาภิกษุผู้ฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว ด้วยของเคี้ยวก็ดี ด้วยของฉันก็ดีอันมิใช่เดน บอกว่านิมนต์เกิดภิกษุ เคี้ยวก็ตาม ฉันก็ตาม พอเธอฉันแล้ว เป็นปาจิตติย”

{อธิบาย ถ้าให้ภัตเพื่อประโยชน์ ไม่มีเจตนาเฟ่งหาโทษ เช่น ฝากไปให้ภิกษุอื่น ให้ไว้ฉันยามกาลิก (เฉพาะก่อนเที่ยงวัน) สัตตาทกาลิก (ของฉันได้ไม่เกินเจ็ดวัน คือ น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เนยชั้น เนยใส) ยาวชีวิต (ของฉันได้ตลอดชีวิต) หรือให้แล้วบอกว่าจงทำให้เป็นเดนด้วยกบปียะแล้วจึงฉันเกิด อย่างนี้ ไม่เป็นอาบัติ}

ต้นบัญญัติ

ภิกษุรูปหนึ่ง รู้ว่าภิกษุอีกรูปหนึ่งฉันในที่นิมนต์เสร็จแล้ว แกล้งแค้นให้ฉันอาหารอีกเพื่อจับผิดเธอ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใดเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ในเวลาวิกาล เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย เวลาวิกาล ได้แก่ ตั้งแต่เที่ยงวันล่วงแล้ว จนถึงอรุณขึ้น)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๑๗ คน ฉันอาหารยามวิกาล พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใด เคี้ยวก็ดี ฉั่นก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉั่นก็ดี ที่ทำการสังสม เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย คำว่า ที่ทำการสังสม หมายความว่า รับประเคนวันนี้ ในวันเดียวกัน คือเป็นของที่สังสมไว้ขบฉันในวันอื่น ขณะกลืนต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆคำกลืน)

ต้นบัญญัติ

พระเวฬุจฺจุลีสะ เก็บข้าวตากไว้ฉันวันอื่น พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใดมิใช่ผู้อาพาธ ขอโภชนะอันประณีตเห็นปานนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมล้น เพื่อประโยชน์แก้ตนแล้วฉัน เป็นปาจิตตีย์”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉนัพคคีย์ ขออาหารประณีตมาเพื่อตนเอง เป็นที่ติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใด กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ล่วงช่องปาก เว้นไว้แต่น้ำและไม่ชำระฟัน เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย เขายังไม่ได้ให้ หมายความว่า ยังไม่ได้รับประทาน ด้วยกายหรือด้วยของเนื่องด้วยกาย)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุรูปหนึ่ง ไม่ชอบรับประทานอาหารที่มนุษย์ถวาย จึงไปถือเอาเครื่องเช่นตามสุสานบ้าง ตามต้นไม้บ้าง ตามหัวบันไดบ้าง เป็นที่ติเตียนของคนทั้งหลาย

พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

๕. อเจลกวรรค ว่าด้วย ซีเปลือย มี ๑๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใด ให้ของเคี้ยวก็ดี ของกินก็ดี แก่อเจลกก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วยมือของตน เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย อเจลก แปลว่า ซีเปลือย เป็นนักบวชจำพวกหนึ่ง, ปริพาชก คือ นักบวชขายนอกศาสนา ปริพาชิก คือ นักบวชหญิงนอกศาสนา)

ต้นบัญญัติ

ชนมเกิดขึ้นแก่สงฆ์มาก พระผู้มีพระภาคจึงทรงโปรดให้พระอานนท์แจกทานแก่คนอดอยาก พระอานนท์จึงแจกให้คนละชิ้น นักบวชหญิงคนหนึ่งเผอิญได้สองชิ้นด้วยสำคัญว่าหนึ่งชิ้น (เพราะซ้อนติดกันสองชิ้น) นักบวชนั้นจึงล้อกันว่า พระอานนท์เป็นขู้ของหญิงนั้น

มีภิกษุรูปหนึ่งฉันเสร็จก็เอาข้าวสุกคลุกเนยใสให้แก่อชีวกผู้หนึ่ง มีอชีวกผู้อื่นถามว่าได้มาจากไหน อชีวกผู้นั้นได้ตอบว่า “ข้าพเจ้าได้มาจากคหบดีโล้นสมณโคดม” อุบาสกได้ยินจึงทูลพระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท



สิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวต่อภิกษุอย่างนี้ว่า ท่านจงมาเข้าไปสู่ บ้านหรือสำนักเพื่อวิณทนาต่อกัน เธอยังเขาให้ถวายเป็นแล้วก็ดี ไม่ ให้ถวายเป็นแล้วก็ดี แก่เธอแล้วส่งไปด้วยคำว่า ท่านจงไปเถิด การพูดที่ดี การนิ่งที่ดี ของเรากับท่าน ไม่เป็นผาสุกเลย การพูดที่ดี การนิ่งที่ดี ของเราคนเดียว ย่อมเป็นผาสุก ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้ เป็นปัจจัย หาใช่ออย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทคากยบุตร ชวนภิกษุรูปหนึ่งไปเที่ยววิณทนาต่อกันแล้วไล่เธอกลับ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคนสองคน เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย แทรกแซง หมายถึง กีดขวาง, **ตระกูลที่มีคนสองคน** หมายถึง สามเณรหรือภรรยา หรือบุรุษสตรีผู้ครองเรือน เว้นแต่ทั้งสองคนปราศจากราคะแล้ว)

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทคากยบุตร เข้าไปในสกุลที่มีสามเณรหรือนางอยู่ด้วยกัน ได้ภิกษาแล้ว สามเณรไล่ให้กลับ แต่ภรรยานิมนต์ให้นั่งอยู่ก่อน จึงนั่งอยู่ เขาไล่ถึงสามครั้งก็ไม่กลับ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับ มาตุคาม เป็นปาจิตติย”

คนนอกบัญชี

“ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่าใด เป็นคนหลอกลวง กระด้าง พูด
พละม ยกตัว จ่องhong ใจฟุ้งเฟ้อ

ภิกษุทั้งหลาย... ภิกษุเหล่านั้น ไม่ใช่คนของเราตถาคต

ภิกษุทั้งหลาย... ภิกษุเหล่านั้น ได้ออกไปนอกกรรมวินัยเสีย
แล้ว และภิกษุเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงความเจริญงดงาม ไพบูลย์ในธรรม
วินัยนี้ได้เลย”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๒๑/๓๓/๒๖)



(อธิบาย ในที่ลับ ได้แก่ ๑. ที่ลับตา ๒. ที่ลับหู)

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทศากยบุตรไปสู่เรือนสหาย นั่งในที่ลับมีที่กำบัง
กับภรรยาของสหายนั้น เขาติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติ
สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๕

“อหนึ่ง ภิกษุใดผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว
เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทศากยบุตรไปสู่เรือนสหาย นั่งในที่ลับกับภรรยา
ของสหายนั้นสองต่อสองเขาติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติ
สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อหนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภักตอยู่แล้วไม่บอกลาภิกษุซึ่ง
มีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันก็ดี ที่หลัง
ฉันก็ดี เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตติย”

นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวที่ถวายจีวร คราวที่ทำจีวร นี้
สมัยในเรื่องนั้น”

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทศากยบุตร รับนิมนต์ไปฉันในที่แห่งหนึ่งแล้ว ไป
สู่สกุลอื่นเสียก่อน ทำให้ภิกษุอื่นและเจ้าของบ้านที่นิมนต์ไว้ต้องคอย
พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงยินดีปวารณาด้วยปัจจัยเพียงสี่เดือน
เว้นไว้แต่ปวารณาอีก เว้นไว้แต่ปวารณาเป็นนิตย ถ้าเธอยินดียิ่งกว่านั้น
เป็นปาจิตตีย์”

ต้นบัญญัติ

มหานามศากยะ ปวารณาต่อภิกษุสงฆ์ ให้ขอเกสาชได้ตลอดสี่
เดือน แล้วปวารณาต่อจนตลอดชีวิต

ภิกษุฉัพพัคคีย์ขอเนยใส ในขณะที่คนใช้ของมหานามศากยะ
ไปทำงาน แม้จะถูกขอร้องให้คอยก็ไม่ยอม กลับพูดว่าปวารณาแล้วไม่ให้
พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใด ไปเพื่อจะดูเสนา (กองทัพ) อันยกออกแล้ว
เว้นไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย อันยกออกแล้ว หมายถึง กองทัพเคลื่อนขบวน, เว้น
ไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป หมายถึง ยกเหตุจำเป็นเสีย)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ไปดูกองทัพที่ยกไป พระเจ้าปเสนทิโกศล
ทอดพระเนตรเห็น ก็ทรงหักท้วง คนพากันดิติเยน พระผู้มีพระภาค
จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ปัจจัยบางอย่างเพื่อจะไปสู่เสนา มีแก่ภิกษุนั้น ภิกษุ
นั้นพึงอยู่ได้ในเสนาเพียง ๒-๓ ค่ำ
ถ้าอยู่ยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์”



ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ มีเหตุจำเป็นไปในกองทัฬ และพักอยู่เกิน ๓ ค่ำ มีผู้ติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“ถ้าภิกษุอยู่ในเสนา ๒-๓ ค่ำ ไปสู่สนามรบก็ดี ไปสู่ที่พักพลก็ดี ไปสู่ที่จัดขบวนทัพก็ดี ไปดูกองทัฬที่จัดเป็นขบวนแล้วก็ดี เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ มีเหตุจำเป็นต้องไปพักในกองทัฬ ๒-๓ ราตรี เธอได้ไปดูการรบ การตรวจพล การจัดทัพ และดูทัฬที่จัดเป็นกระบวนเสร็จแล้ว

ภิกษุรูปหนึ่งในหกรูป ถูกลูกเกาทัณฑ์ (เพราะไปดูเขารบกัน) เป็นที่เยาะเย้ย ติเตียนของคนทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

๖. สราปานวรรค ว่าด้วย การดื่มสุรา มี ๑๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“เป็นปาจิตติย ในเพราะดื่มสุราและเมรัย”

(อธิบาย สุรา ได้แก่ สุราที่ทำด้วยแป้ง ขนม ข้าวสุก สุราที่หมักสาเหล้า สุราที่ผสมด้วยเครื่องปรุง, เมรัย ได้แก่ น้ำดองดอกไม้ ผลไม้ น้ำผึ้ง น้ำอ้อยยบ น้ำดองที่ผสมด้วยเครื่องปรุง คำว่าดื่ม คือ ดื่มโดยที่สุดแม้ด้วยปลายหญาคา)

ต้นบัญญัติ

พระศาสดาประบาณาค (งูใหญ่) ของพวกขมิณได้ ชาวบ้าน

ดีใจนำเอาเหล้าใส่สีแดงตั้งแท่นกพิราบมาถวาย (ตามคำแนะนำของ พระฉัพพัคคีย์) พระสาครตะมานนอนอยู่ที่ประตูเมือง พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๒

“เป็นปาจิตติย ในเพราะจี้ด้วยนิ้วมือ”

{อธิบาย จี้ด้วยนิ้วมือนิ้วด้วยประสงค์จะให้หวัระะ ถ้าจี้ด้วยมีกิจจำเป็น ไม่เป็นอาบัติ และต้องเป็นอุปสัมบัน (ภิกษุ) ด้วยกันเท่านั้น}

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ เอานิ้วมือจี้ภิกษุสังฆตรสวัคคีย์ (พวก ๑๗ คน) รูปหนึ่ง เธอหวัระะจนเหนื่อย หายใจไม่ทันจึงขาดใจตาย พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า “ภิกษุจี้ภิกษุต้องอาบัติปาจิตติย”

สิกขาบทที่ ๓

“เป็นปาจิตติย ในเพราะธรรม คือ หวัระะในน้ำ”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๑๗ รูป ลงเล่นในแม่น้ำอจิรวดี พระเจ้าปเสนทิ ออกอุบายฝากน้ำอ้อยงบไปถวายพระพุทธรเจ้า เพื่อให้ทรงทราบว่า ภิกษุเหล่านี้เล่นน้ำ

พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๔

“เป็นปาจิตติย ในเพราะความไม่เอื้อเฟื้อ”

{อธิบาย ความไม่เอื้อเฟื้อ ๒ ประการ ได้แก่ ๑. ไม่เอื้อเฟื้อในบุคคล ไม่ฟังคำว่ากล่าวตักเตือน ๒. ไม่เอื้อเฟื้อในธรรม ไม่ประสงค์ศึกษาพระบัญญัติ)



ต้นบัญญัติ

พระฉันนะประพตติอนาจาร (ไม่สมควร) ภิกษุทั้งหลายว่า
กล่าวตักเตือน กลับไม่เอื้อเพื่อเชื่อฟัง ขึ้นทำต่อไป

พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใดหลอนซึ่งภิกษุ เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย หลอนภิกษุด้วยประสงค์ให้ตกใจ แม้ไม่ตกใจก็ต้อง
อาบัติแล้ว)

ต้นบัญญัติ

พระหิพพัคคีย์ หลอกภิกษุพวก ๑๗ รูปให้กลัวผิงนร็องให้
พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใดมิใช่ผู้อาพาธ มุ่งการผิง ติดกัถี ให้ติดกัถี ซึ่ง
ไฟ เว้นไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป หมายถึง ปัจจัยจำเป็นอย่างอื่น
เช่น มีสัตว์ร้าย หรืออมนุษย์จะมาทำร้าย ตามประทีปหรือก่อไฟเพื่อ
กิจอย่างอื่น หรือมีผู้อื่นติดไว้ก่อนแล้ว เช่นนี้ไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุทั้งหลายก่อไฟผิงในฤดูหนาว งูร้อนออกจากโพรงไล่กัด
ภิกษุแตกหนีกระเจิง พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือนอาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย เป็น
ปาจิตตีย์”

นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือนกึ่งนี้เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ คราวทำการงาน คราวไปทางไกล คราวฝนมากับพายุ นี่สมัยในเรื่องนั้น”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุทั้งหลายอาบน้ำในแม่น้ำตโปทา พระเจ้าพิมพิสารก็เสด็จไปจะสสนานพระเกศาทรงรออยู่ ภิกษุอาบน้ำจนค้ำ พระองค์จึงได้สสนานพระเกศา กลับไม่ทันประตุมืองปิดต้องพักค้างแรมนอกเมือง

พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามเฉพาะเขตกลางของอินเดีย ส่วนนอกเขตทรงอนุญาตให้อาบน้ำได้เป็นนิตย (สำหรับประเทศไทยไม่เกี่ยวกับสิกขาบทนี้)

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใดได้จีวรมาใหม่ พึงถือเอาวัตถุสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ของเขียวครามก็ได้ ตมก็ได้ ของดำคล้ำก็ได้

ถ้าภิกษุไม่ถือเอาวัตถุสำหรับวัตถุทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้จีวรใหม่ เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย ทำให้เสียสีอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ เช่นทำเป็นวงกลมโดยที่สุดแม่ปลายหญ้าคา หรือทำเครื่องหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเรียกว่า ทำกัปปินทุ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุและปริพาชก เดินทางจากเมืองสาเกตสู่สาวตถิ โจรปล้นระหว่างทางเจ้าหน้าที่จับโจรได้พร้อมของกลาง จึงให้ภิกษุไปเลือก



จิวรของตนที่ถูกชิงไป ภิกษุเหล่านั้นจำไม่ได้ เป็นที่ติเตียน จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใด วิกัปจิวรเองแก่ภิกษุก็ดี ภิกษุณีก็ดี สิกขมานา ก็ดี สามเณรก็ดี สามเณรีก็ดี แล้วใช้สอยจิวรนั้น ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย วิกัป คือ การทำให้เป็นของสองเจ้าของ มีทั้งวิกัป ต่อหน้า เช่น กล่าวคำว่า ข้าพเจ้าวิกัปจิวรผืนนี้แก่ท่านหรือผู้สละหมึก มีชื่อนี้ วิกัปลับหลัง เช่น มอบจิวรให้เพื่อนภิกษุช่วยวิกัปให้แก่ภิกษุ ชื่อนี้ ๆ

ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน หมายถึง ผู้รับไปวิกัปนั้นยังมิได้คืนให้ หรือไม่วิสาสะแก่ผู้รับวิกัปเสียก่อน)

ต้นบัญญัติ

พระอุปัชฌาย์ทศกัณฐะ วิกัปจิวรกับภิกษุอื่นแล้วยังไม่ได้ถอน (เขายังไม่ได้คืนให้) ใช้จิวรนั้น พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใด ช่อนก็ดี ให้ช่อนก็ดี ซึ่งบาตรก็ดี จีวรก็ดี ผ้าปู้นั่งก็ดี กล่องเข็มก็ดี ประคดเอวก็ดีของภิกษุ โดยที่สุดแม้หมายจะหั่วระ เป็นปาจิตตีย์”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ช่อนบาตรบ้าง จีวรบ้างของภิกษุพวก ๑๗ ซึ่งไม่ค่อยเก็บงำบริหารเครื่องใช้ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

๗. สัปภาณวรรค ว่าด้วย ลัทธิมีชีวิต มี ๑๐ ลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใด แก่ลึงพรากลัทธิจากชีวิต เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

พระอุทายีเกลียดกา จึงยิงกาตัดครีษะเลียบหลาว พระผู้มี
พระภาคจึงทรงบัญญัติลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ รู้อยู่ ใช้น้ำมีตัวสัตว์ เป็นที่ติเตียน พระผู้มี
พระภาคจึงทรงบัญญัติลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ฟั่นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเพื่อ
ทำอีก เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ รู้อยู่ ฟั่นอธิกรณ์ที่ชำระถูกต้องเป็นธรรมแล้ว
เพื่อให้ชำระใหม่ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย อาบัติชั่วหยาบ คือ ปาราชิก ๔ และสังฆาติเสส ๑๓)

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทศากยบุตร ต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วบอกกับ
ภิกษุอื่นขอให้ช่วยปกปิดด้วย ภิกษุนั้นก็ช่วยปกปิด พระผู้มีพระภาค



จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ยังบุคคลมีปีหยาบ ๒๐ ให้อุปสมบท บุคคลนั้นไม่เป็นอุปสัมบันด้วย ภิกษุทั้งหลายนั้นถูกติเตียนด้วย นี่เป็นปาจิตติยในเรื่องนั้น”

(อธิบาย อายุ ๒๐ ปีให้นับตั้งแต่วันที่ถือปฏิสนธิในครรภ์มารดา และหากภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี ไม่เป็นอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุทั้งหลายให้เด็กๆบรรพชาอุปสมบทก่อน เด็กเหล่านั้นร้องไห้หาของกินกลางคืน เพราะทนหิวไม่ไหว พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ชักชวนแล้วเดินทางไกลด้วยกันกับพวก เภวียน พวกต่างผู้เป็นโจร โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุรูปหนึ่ง รื้ออยู่ ชวนพ่อค้าผู้หนีภาษีเดินทางร่วมกัน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใด ชักชวนแล้ว เดินทางไกลด้วยกันกับมาตุคาม โดยที่สุดแม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุรูปหนึ่ง เดินทางย่านโกศลชนบทจะไปกรุงสาวัตถี ถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง สตรีคนหนึ่งทะเลาะกับสามี ขอเดินทางร่วมไปกับ

ภิกษุนั้นด้วย สามิติตตามมาพบ จึงได้ทำร้ายภิกษุนั้น พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพอได้จริงไม่ ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่าท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า การกล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ดีดอก พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย

แน่เธอ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็เลวธรรมเหล่านั้น อาจทำอันตรายแก่ผู้เสพอได้จริง และภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น ขึ้นถืออยู่อย่างนั้นแลภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดประกาศห้ามจนหนที่ ๓ เพื่อสละการนั้นเสียได้ การสละได้ดังนี้ นั้นเป็นการดี

ถ้าไม่สละ เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุอรวิฐฐะ มีความเห็นผิดกล่าวว่า รู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า เป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพอได้จริงไม่ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ กินร่วมกันดี อยู่ร่วมกันดี สำเร็จการนอนด้วยกันก็ดี กับภิกษุผู้กล่าวอย่างนั้น ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ยัง



ไม่ได้สละทิวสนั้น เป็นปาจิตตีย์”

(อธิบาย คำว่า ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร คือ เป็นผู้ถูก
สงฆ์ยกวัตรแล้ว สงฆ์ยังไม่ได้เรียกเข้าหมู่)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ ยังคบหาพระอริกฺขะ ผู้กล่าวตู่พระธรรมวินัย
ตามลิขาทที่ ๘ ผู้ยังไม่ยอมละทิ้งความเห็นผิดนี้ พระผู้มีพระภาค
จึงทรงบัญญัติลิขาท

ลิขาทที่ ๑๐

“ถ้าแม่สมณฺทเทส (สามเณร) กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่ว
ถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า เป็น
ธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพ
ได้จริงไม่ สมณฺทเทสนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส
สมณฺทเทส เธออย่าได้พูดอย่างนั้น เธออย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาค
การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีดอก พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่าง
นั้นเลย

อาวุโส สมณฺทเทส พระผู้มีพระภาคตรัสธรรม ทำอันตรายไว้
โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็เลศรรมเหล่านั้น อาจทำอันตรายแก่ผู้เสพ
ได้จริง และสมณฺทเทสนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น ขึ้น
ถืออยู่อย่างนั้นเทียว สมณฺทเทสนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า
แน่อาวุโส สมณฺทเทส เธออย่าอ้างพระผู้มีพระภาคนั้นว่าเป็นพระ
ศาสดาของเธอ ตั้งแต่วันนี้ไป และพวกสมณฺทเทสอื่นยอมได้การนอน
ร่วมเพียง ๒-๓ คืบ กับภิกษุทั้งหลายอันใด แม้ภิกษุที่ได้การนอน
ร่วมนั้นไม่มีแก่เธอ เจ้าคนเสีย เจ้าจงไป เจ้าจงฉิบหายเสีย

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้้อยู่ เกลี่ยกล่อมสมณทูตเทศผู้ถูกให้จับหายเสียอย่างนั้น แล้วให้อุปฐากก็ดี กินร่วมก็ดี สำเร็จการนอนร่วมก็ดี เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

สามเณรชื่อกัณทกะ มีความเห็นผิด กล่าวตู่พระธรรมวินัยสงฆ์จึงขับเสียจากหมู่ ภิกษุจึงพัดศิษย์กลับคบหาพุดจา ร่วมกินร่วมนอนกับสามเณรนั้น พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

๘. **สหัมมิกวรรค** ว่าด้วย การกล่าวถูกต้องตามธรรม มี ๑๒ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใด อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าวอย่างนี้ว่า เนอะเธอ ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นปาจิตติย

(ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย) อันภิกษุศึกษาอยู่ ควรรู้ถึง ควรสอบถาม ควรตริตรอง นี่เป็นสามมีจิกรรมในเรื่องนั้น”

ต้นบัญญัติ

พระฉันนะประพตติอนาจาร ภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนพระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อมีใครสวดปาติโมกข์อยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า ประโยชน์อะไรด้วยสิกขาบทเล็กน้อยเหล่านี้ที่สวดขึ้นแล้ว ช่างเป็นไปเพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งเหยิงนี้กระไร เป็นปาจิตติย เพราะก่นสิกขาบท”



ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ แกล้งกล่าวติเตียนพระวินัยว่า ลิกขาบทเล็กๆ น้อยๆ ชวนให้น่ารำคาญ รบกวนเปล่าๆ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อพระวินัยรสวตปาติโมกข์อยู่ทุกกึ่งเดือน กล่าวอย่างนี้ว่า ฉันเพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่า เออ ธรรมแบบนี้ก็มาแล้วในสูตรนี้เองแล้วในสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน

ถ้าภิกษุทั้งหลายอื่นรู้จักภิกษุนั้นว่า ภิกษุนี้เคยนั่งเมื่อ ปาติโมกข์กำลังสวดอยู่ ๒-๓ คราวมาแล้ว กล่าวอะไรอีก อันความ พ้นด้วยอาการที่ไม่รู้ หามิแก่ภิกษุนั้นไม่ พึงปรับเธอตามธรรมด้วย อาบัติที่ต้องในเรื่องนั้น และพึงยกความหลงขึ้นแก่เธอเพิ่มอีกว่า เนะ เธอ ไม่ใช่ลามกของเธอ เธอได้ไม่ดีแล้ว ด้วยเหตุว่าเมื่อปาติโมกข์ กำลังสวดอยู่ เธอหาทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ดีไม่ นี่เป็นปาจิตติย ในความเป็นผู้แสวงทำหลงนั้น”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ ประพฤติอนาจาร เมื่อฟังสวดปาติโมกข์ว่า ภิกษุ ไม่รู้จักต้องอาบัติ จึงกล่าวว่า เพิ่งรู้ว่าข้อความนี้มีในปาติโมกข์ ทั้งๆ ที่ ได้ฟังมาแล้วหลายครั้งเป็นการแก้ตัว พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติ ลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใด โกรธน้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุ เป็นปาจิตติย”
(อธิบาย คำว่า **ประหาร** คือ ให้ประหารด้วยกาย ของเนื่อง

ด้วยกายก็ดี ด้วยของที่โยนไปก็ดี โดยที่สุดแม้ด้วยกลืนอุบล ต้องอาบัติ)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ โกรธทำร้ายร่างกายภิกษุพวก ๑๗ เอร้องให้
พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใด โกรธน้อยใจ เจื้อยหือคือฝ่ามือขึ้นแกภิกษุ เป็น
ปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ โกรธ เจื้อยหือจะทำร้ายภิกษุพวก ๑๗ พระผู้มี
พระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใด กำจัดซึ่งภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสหามูลมิได้
เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ แก่งใจภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูล
พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใด แก่งก่อความรำคาญแกภิกษุด้วยหมายว่า
ด้วยเช่นนี้ ความไม่ผาสุกจะมีแก่เธอแม่ครูหนึ่ง ทำความหมายอย่าง
นี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่ออย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ แก่งพูดให้ภิกษุพวก ๑๗ กังวลสงสัย เมื่อ
บวชอายุจะไม่ครบ ๒๐ จริง ถ้าเช่นนั้นก็คงไม่เป็นพระภิกษุพวก ๑๗



ร้องให้ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดหมากัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน ยืนแอบฟังด้วยหมายว่าจักได้ฟังคำที่เธอพูดกัน ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่ออย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ ทะเลาะกับภิกษุทั้งหลาย แล้วแอบฟังความว่า ภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตบะอย่างไร พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใด ให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้วถึงธรรม คือ ความบ่นว่าในภายหลัง เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ ให้ฉันทะในการประชุมทำกรรมของสงฆ์ แล้ว กลับว่าติเตียนในภายหลัง พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเข้าไปอยู่ในสงฆ์ ไปให้ฉันทะแล้วลุกจากอาสนะหลีกไปเสีย เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

สงฆ์กำลังประชุมกันทำกรรมอยู่ ภิกษุพวก ๖ ให้ฉันทะ พอใจให้ทำกรรมได้ แก่ภิกษุพวกตนรูปหนึ่งให้เข้าไปประชุมแทน ภายหลังภิกษุรูปนั้นไม่พอใจ จึงลุกออกจากที่ประชุมทั้งที่มิได้ให้ฉันทะ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๑

“อนึ่ง ภิกษุใด กับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ให้จีวรแก่ภิกษุ แล้ว ภายหลังถึงธรรมคือบ่นว่า ภิกษุทั้งหลายน้อมลามของสงฆ์ไปตามชอบใจ เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

จีวรเกิดขึ้นแก่สงฆ์ สงฆ์ประชุมกันให้แก่พระทัพพมัลลบุตร ภิกษุพวก ๖ กลับว่าสงฆ์ให้จีวรเพราะชอบกัน ภิกษุทั้งหลายจึงติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๒

“อนึ่ง ภิกษุใด รู้ยูน้อมลามที่เขา น้อมไปจะถวายเป็นของบุคคล เป็นปาจิตติย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ รู้ว่าเขาเตรียมจีวรไว้ถวายแก่สงฆ์ ไปพูดให้เขา ถวายแก่ภิกษุที่เป็นพวกของตนเขาไม่ยอม เธอพูดแค้นได้จนเขารำคาญต้องถวายไป พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

๙. รตนวรรค ว่าด้วย ของมีค่า มี ๑๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับบอกก่อน ก้าวล่วงธรณีเข้าไปในห้องของพระราชา ผู้กษัตริย์ได้รับมรณภาพิกษณแล้ว ที่พระราชายังไม่ได้เสด็จออก ที่รตนะยังไม่ออก เป็นปาจิตติย”

(อธิบาย คำว่า ที่รตนะยังไม่ออก หมายถึง มเหสียังไม่เสด็จออกหรือทั้งสองพระองค์ยังไม่เสด็จออก)



ต้นบัญญัติ

พระเจ้าปเสนทิ ขอให้พระพุทธรเจ้าส่งภิกษุไปสอนธรรมแก่
พระองค์ พระผู้มีพระภาคจึงส่งพระอนนทฺ์ไปสอนประจำ

เข้าวันหนึ่ง พระอนนทฺ์เข้าไปยังตำหนักของพระเจ้าปเสนทิ
พระนางมัลลิกาทรงทอดพระเนตรเห็นแล้วรีบลุกขึ้นพระภุชจาจึงเลื่อนหลุด
พระอนนทฺ์จึงกลับแต่ไกล พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุใด เก็บเอาจีตฺ์ ให้เก็บเอาจีตฺ์ ซึ่งรัตนะกิตฺ์ ซึ่ง
ของที่สมมติว่ารัตนะกิตฺ์ เว้นไว้แต่ในวัดที่อยู่กิตฺ์ ในที่อยู่พักกิตฺ์ เป็น
ปาจิตติยฺ์

และภิกษุเก็บเอาจีตฺ์ ให้เก็บเอาจีตฺ์ ซึ่งรัตนะกิตฺ์ซึ่งของที่
สมมติว่ารัตนะกิตฺ์ ในวัดที่อยู่กิตฺ์ ในที่อยู่พักกิตฺ์ แล้วพึงเก็บไว้ด้วย
หมายว่า ของผู้ใดผู้นั้นจะได้นำไป นี่เป็นสามิจิกรรมในเรื่องนั้น”

(อธิบาย ของที่สมมติว่ารัตนะ ได้แก่ เครื่องอุปโภค เครื่อง
บริโภคของมวลมนุษย์)

ต้นบัญญัติ

ภิกษุรูปหนึ่ง เก็บถุงเงินของพราหมณ์ผู้หนึ่ง ด้วยปรารถนาดี
เมื่อพราหมณ์ถามก็คืนให้ไป พราหมณ์แกลังกล่าวว่าเงินในถุงของตน
มีมากกว่านั้น (เพื่อไม่ต้องให้รางวัล) พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติ
สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุใด ไม่อําลาภิกษุที่มีอยู่ แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลา
วิกาล เว้นไว้แต่กิจรีบด่วน มีอย่างนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตติยฺ์”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ เข้าไปสู่วานเวลาวิกาล (หลังเที่ยงวันไปแล้ว) ชวนชาวบ้านพูดเรื่องไร้สาระ ชาวบ้านติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำกลองเข้ม แล้วด้วยกระดุกก็ดี แล้วด้วยง่าก็ดี แล้วด้วยเขากก็ดี เป็นปาจิตติย ที่ให้ต้อยเสีย”

(อธิบาย ให้ทำ คือ ทั้งทำเองและใช้ให้คนอื่นทำ, ที่ให้ต้อยเสีย คือ ต้องทำให้แตกก่อน จึงแสดงอาบัติตก)

ต้นบัญญัติ

ช่างกลึงช่างปวารณาให้ภิกษุขอกลองเข้มได้ ภิกษุทั้งหลายก็ขอกันเรื่อย จนช่างเดือดร้อน เขาติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำ เตียงก็ดี ตังก็ดี ใหม่ ฟิงทำให้มีเท้าเพียงแปดนิ้วด้วยนิ้วสุด เว้นไว้แต่แม่แคร่เบื่องต่ำ เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตติย ที่ให้ตัดเสีย”

ต้นบัญญัติ

พระอุปนันทศากยบุตร นอนบนเตียงสูง พระผู้มีพระภาคเสด็จตรวจวิหารพบเข้า จึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำเตียงก็ดี ตังก็ดี เป็นของหุ้มนุ่ม เป็นปาจิตติย ที่ให้รื้อเสีย”



ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ ให้ทำเตียง ตั่ง หุ้มนุ่ม คนทั้งหลายติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท และให้รื้อเสียจึงแสดงอาบัติตก

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าสำหรับนั่ง พึงให้ทำให้ได้ประมาณนี้ ประมาณในค่านั้นโดยยาว ๒ คืบ โดยกว้างคืบครึ่ง ชายคืบหนึ่งด้วย คืบสุด เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ตัดเสีย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ ใช้ผ้าปูนั่งไม่มีประมาณ ผ้าย้อยไปข้างหน้า-ข้างหลังของเตียงตั่ง พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปิดฝี พึงให้ทำให้ได้ประมาณนี้ ประมาณในค่านั้น โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ ด้วยคืบพระสุคต เธอให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ที่ให้ตัดเสีย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ ใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณ ลากผ้าไปข้างหน้า-ข้างหลังบ้าง เทียวไป พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าอาบน้ำฝน พึงให้ทำให้ได้ประมาณนี้ ประมาณในค่านั้นโดยยาว ๖ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบครึ่ง ด้วยคืบสุคต เธอทำให้ล่วงประมาณนั้น เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสีย”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุพวก ๖ ใช้ผ้าอาบน้ำฝนไม่มีประมาณ ลากผ้าไปข้างหน้า-ข้างหลังบ้าง เทียวไป พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำจีวรมีประมาณเท่าสุดตจีวรหรือยิ่งกว่า เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสีย นี่ประมาณแห่งสุดตจีวรของพระสุคต ในคำนั้น โดยยาว ๕ คืบ โดยกว้าง ๖ คืบ ด้วยคืบสุดต นี่ประมาณแห่งสุดตจีวรของพระสุคต”

ต้นบัญญัติ

พระนันทะพระพุทธรอนุชา ใช้จีวรมีขนาดเท่าจีวรพระสุคต ภิกษุทั้งหลายเห็นท่านเดินมาแต่ไกลก็ลุกขึ้นต้อนรับ ด้วยนึกว่าพระผู้มีพระภาคเสด็จมา เมื่อเข้าใกล้ก็เห็นว่ามิใช่ จึงติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท

จบอาบัติปาจิตตีย์ ๙๒ สิกขาบท



๗. ปาฏิเทศนียกัณฑ์

ปาฏิเทศนียะ คือ อาบัติที่พึงแสดงคืน มี ๔ ลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใด รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตนเอง จากมือของภิกษุณีผู้มีโชฎาติ ผู้เข้าไปและสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี อันภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า เนะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ฉันแสดงคืนธรรมนั้น”

ต้นบัญญัติ

นางภิกษุณีรูปหนึ่ง ไปเที่ยวบิณฑบาตได้แล้ว ขากลับเห็น ภิกษุรูปหนึ่ง จึงบอกถวายอาหารที่ได้มา ภิกษุนั้นก็รับจนหมด นางจึงอดอาหารเพราะหมดเวลาบิณฑบาตอีก รุ่งขึ้นนางไปบิณฑบาตได้ พบภิกษุรูปนั้นอีก ก็บอกถวายภิกษุรูปนั้นจนหมดอีก นางจึงอดอาหาร เป็นอยู่อย่างนี้ถึงสามวัน นางหมดแรงล้มลง ชาวบ้านทราบก็ติเตียน ภิกษุรูปนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบจึงทรงบัญญัติลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันอยู่ในสกุล ถ้าภิกษุณีมาใน สังกะเลียมในที่นี่ว่า จงถวายแกงในองค์นี้ จงถวายข้าวในองค์นี้

ภิกษุทั้งหลายนั้นพึงรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกเลี่ยงเสีย ตลอดเวลาที่ภิกษุฉันอยู่ ถ้าภิกษุแม่รูปหนึ่งไม่กล่าวออกไป เพื่อจะรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกเลี่ยงเสีย ตลอดเวลาที่ภิกษุฉันอยู่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงคืนว่า เนะเธอ พวกฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน พวกฉันแสดงคืนธรรมนั้น”

ต้นบัญญัติ

ภิกษุทั้งหลาย ได้รับนิมนต์ให้ไปฉันในสกุล นางภิกษุณีพวก ๖ ซึ่งชอบพอกับภิกษุพวก ๖ ได้ยินอยู่ด้วย บอกกับเขาให้ถวายแก่นั้นแก่องค์นี้ ถวายข้าวแก่องค์นี้ ภิกษุพวก ๖ ฉันได้ตามต้องการ แต่ภิกษุอื่นฉันอย่างไม่สะดวกใจ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท ถ้าภิกษุแม้รูปหนึ่งมิได้ไล่นางภิกษุณี นี่ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย

สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับนิมนต์ก่อน มิใช่ผู้อาพาธ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในตระกูลทั้งหลายที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะเห็นปานนั้น ด้วยมือของตนเอง แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคินว่า เนะ เธอ ฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคิน ฉันแสดงคินธรรมนั้น”

ต้นบัญญัติ

สมัยนั้น มีสกุลหนึ่งเลื่อมใสทั้งฝ่ายสามีและภรรยา เป็นสกุลเจริญด้วยศรัทธาแต่เลื่อมทรัพย์ บุคคลเหล่านี้ย่อมสละของเคี้ยวของกินที่เกิดขึ้นทั้งหมดแก่ภิกษุทั้งหลาย บางครั้งตัวเองถึงอด

ชาวบ้านพากันติเตียน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท อนุญาตให้สงฆ์สวดประกาศสมมติให้สกุลนั้นเป็นสกุลพระเสกขะ ห้ามเข้าไปรับของเคี้ยวของฉันด้วยมือของตน เว้นไว้แต่ถ้าเขานิมนต์ไว้ก่อน

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใด อยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่า เป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่ มิใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี



ภิกษุหนึ่งพึงแสดงคืบว่าแน่เธอ ฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย
ควรจะแสดงคืบ ฉันแสดงคืบธรรมนั้น”

ต้นบัญญัติ

เจ้าศากยที่เป็นหญิง นำอาหารไปถวายภิกษุในเสนาสนะป่า
ถูกพวกทาสชิงของและข่มขืน เจ้าศากยที่เป็นชายออกจับพวกนั้นได้
ติเตียนภิกษุทั้งหลายว่าไม่บอกเรื่องโจรอาศัยอยู่ในวัด พระผู้มีพระ
ภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุอยู่ในเสนาสนะป่าเปลี่ยว นกแล้ว
รับของเคี้ยวของฉัน ซึ่งเขามีได้จัดไว้ก่อนด้วยมือของตนภายใน
อารามมาฉันต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย

จบอาบัติปาฏิเทสนีเย ๔ สิกขาบท



ผู้โง่เล

“ภิกษุทั้งหลาย! มूलเหตุ แปรดอย่างเหล่านี้ ย่อมเป็นไป
เพื่อความสะดวกเสียสำหรับภิกษุ ผู้ยังไม่จบกิจ แห่งการปฏิบัติ
เพื่อลุดถึงนิพพาน มूलเหตุแปรดอย่างอะไรกัน

๑. ความเป็นผู้พอใจในการทำงานก่อสร้าง
๒. ความเป็นผู้พอใจในการคุย
๓. ความเป็นผู้พอใจในการนอน
๔. ความเป็นผู้พอใจในการจับกลุ่มคลุกคลีกัน
๕. ความเป็นผู้ไม่คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย
๖. ความเป็นผู้ไม่รู้จักประมาณในการบริโภค
๗. ความเป็นผู้พอใจในการทำเพื่อเกิดสัมผัสสนุกสบาย
ทางกาย
๘. ความเป็นผู้พอใจในการขยายกิจให้โยกโย้ไอ้เอ้เน้นซ้ำ”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๒๓/๓๔๓/๑๘๓)



๘. เสขียกัณฑ์

อาบัติทุกกฏ ๗๕ สิกขาบท

เสขียะ คือ อาบัติที่ว่าด้วยข้อที่ภิกษุพึงศึกษาเกี่ยวกับวัตร
ธรรมเนียมหรือจรรยา มารยาทต่างๆ เรียกว่า อาบัติทุกกฏ มี ๗๕
สิกขาบท แบ่งออกเป็น ๔ หมวด

หมวด ๑ สารูป ว่าด้วย ความเหมาะสมแก่สมณเพศ ๒๖
สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักนุ่งเป็นปริมณฑล”

(อธิบาย นุ่งเป็นปริมณฑล คือ ปิดมณฑลสะดือ มณฑลเข้า
ไม่ห่มเลื้อยหน้า-เลื้อยหลัง)

สิกขาบทที่ ๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักห่มเป็นปริมณฑล”

(อธิบาย ห่มเป็นปริมณฑล คือ ห่มทำมุมทั้งสองให้เสมอกัน)

สิกขาบทที่ ๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายดี **ไปใน**ละเวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๔

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายดี **นั่งใน**ละเวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๕

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมดี **ไปใน**ละเวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๖

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมดี **นั่งใน**ละเวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๗

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีตาทอดลง **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๘

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีตาทอดลง **นั่งใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๙

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เวิกผ้า **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๑๐

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เวิกผ้า **นั่งใน**ละแวกบ้าน”

(อธิบาย เวิกผ้า คือ เอาผ้าห่มขึ้นข้างเดียวก็ดีหรือทั้งสองข้างก็ดี เรียกเวิกผ้า)

สิกขาบทที่ ๑๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ห้าวเราะลั่น **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๑๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ห้าวเราะลั่น **นั่งใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๑๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงเบา **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๑๔

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงเบา **นั่งใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๑๕

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินโยกกาย **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๑๖

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินโยกกาย **นั่งใน**ละแวกบ้าน”



สิกขาบทที่ ๑๗

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกวแขน **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๑๘

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกวแขน **นั่งใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๑๙

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงศีรษะ **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๒๐

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงศีรษะ **นั่งใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๒๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอามือค้ำกาย **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๒๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอามือค้ำกาย **นั่งใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๒๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่คลุมศีรษะ **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๒๔

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่คลุมศีรษะ **นั่งใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๒๕

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินกระเหย่ง **ไปใน**ละแวกบ้าน”

สิกขาบทที่ ๒๖

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งรัดเข่า **ใน**ละแวกบ้าน”

หมวด ๒ โภชนปฏิบัติสังยุต ว่าด้วย การฉันอาหาร ๓๐ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตโดยเอื้อเฟื้อ”

สิกขาบทที่ ๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักจ้องในบาตรรับบิณฑบาต”

สิกขาบทที่ ๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตพอเหมาะกับความแข็งแรง”

สิกขาบทที่ ๔

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตจดเสมอบาตร”

สิกขาบทที่ ๕

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตโดยเอื้อเฟื้อ”

สิกขาบทที่ ๖

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักจ้องดูอยู่ในบาตรฉันบิณฑบาต”

สิกขาบทที่ ๗

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตไม่แหง”

สิกขาบทที่ ๘

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตพอเหมาะกับความแข็งแรง”

สิกขาบทที่ ๙

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ขยี้มลงแต่ยอดฉันบิณฑบาต”

สิกขาบทที่ ๑๐

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่กลบแกงหรือกับข้าว ด้วยข้าว”

สิกขาบทที่ ๑๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ขอแกงหรือข้าวสุก
เพื่อประโยชน์แก่ตนฉัน”

สิกขาบทที่ ๑๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เพ่งโพนทะนาแลดูบาตรของ

ผู้อื่น”



“ภิกษุทั้งหลาย!

เมื่อเราทุศีล ไม่สำรวม

แล้วกลืนกินก้อนข้าวของชาวบ้านอยู่

ให้เรากลืนกินก้อนเหล็กแดงยังดีเสียกว่า

เสยโย อโยคุโฟ ฤตโต ตัดโต

อัคคิสิขุปโม ยัญญะญูเชยยะ ทูลสิโล

วิญญูปีเณทัง อลัญญโตฯ”

(ธรรมบท เล่ม ๒๕ หน้า ๔๗ พระพุทธทวณะ)

“หญ้าคาถ้าจับไม่ดี ย่อมบาดเจ็บได้ ฉันใด

การบวชถ้าปฏิบัติไม่ดี ย่อมจุกลงนรกได้ ฉันนั้น”

(ตายนสูตร เล่ม ๑๕ หน้า ๗๐ พระพุทธทวณะ)

สิกขาบทที่ ๑๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำคำข้าวให้ใหญ่นัก”

สิกขาบทที่ ๑๔

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักทำคำข้าวให้กลมกล่อม”

สิกขาบทที่ ๑๕

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เมื่อคำข้ายังไม่นำมาถึง เราจักไม่อ้าช่องปาก”

สิกขาบทที่ ๑๖

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจ้นอยู่ จักไม่สอดมือทั้งนั้นเข้าในปาก”

สิกขาบทที่ ๑๗

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า ปากยังมีคำข้าว เราจักไม่พูด”

สิกขาบทที่ ๑๘

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันอาหารโยนคำข้าว”

สิกขาบทที่ ๑๙

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันกัดคำข้าว”

สิกขาบทที่ ๒๐

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำระพุ้งแถมให้ตุ่ย”

สิกขาบทที่ ๒๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันสลัดมือ”

สิกขาบทที่ ๒๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเมล็ดข้าวตก”



สิกขาบทที่ ๒๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันแลบลิ้น”

สิกขาบทที่ ๒๔

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดังจับๆ”

สิกขาบทที่ ๒๕

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดังซูดๆ”

สิกขาบทที่ ๒๖

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลียมือ”

สิกขาบทที่ ๒๗

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันขอบาตร”

สิกขาบทที่ ๒๘

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลียริมฝีปาก”

สิกขาบทที่ ๒๙

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่รับโอน้ำด้วยมือเปื้อนอาภิส”

สิกขาบทที่ ๓๐

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เห็น้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าว
ในละแวกบ้าน”

หมวด ๓ รัทธานาฏสังยุต ว่าด้วย การแสดงธรรม ๑๖

สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคล
ไม่ใช่ผู้เจ็บไข้มีร่มในมือ”

สิกขาบทที่ ๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้มีไม้พลองในมือ”

สิกขาบทที่ ๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้มีศตราในมือ”

สิกขาบทที่ ๔

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้มีอาวุธในมือ”

สิกขาบทที่ ๕

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้สวมเชียงเท้า”

สิกขาบทที่ ๖

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้สวมรองเท้า”

สิกขาบทที่ ๗

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้ไปในยาน”

สิกขาบทที่ ๘

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคล
ไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ผู้ที่อยู่บนที่นั่งนอน”

สิกขาบทที่ ๙

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้นั่งรัดเข่า”

สิกขาบทที่ ๑๐

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคล
ไม่ใช่ผู้เจ็บไข้พันศีรษะ”



สิกขาบทที่ ๑๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษา เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้
เจ็บใช้**คลุมศีรษะ**”

สิกขาบทที่ ๑๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งอยู่ที่พื้นดิน จักไม่แสดงธรรม
แก่คนไม่เจ็บใช้**ผู้นั่งบนอาสนะ**”

สิกขาบทที่ ๑๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งบนอาสนะต่ำ จักไม่แสดง
ธรรมแก่คนไม่เจ็บใช้**ผู้นั่งบนอาสนะสูง**”

สิกขาบทที่ ๑๔

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรายืนอยู่ จักไม่แสดงธรรมแก่คน
ไม่เจ็บใช้**ผู้นั่งอยู่**”

สิกขาบทที่ ๑๕

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปข้างหลัง จักไม่แสดงธรรม
แก่คนไม่เจ็บใช้ **ผู้เดินไปข้างหน้า**”

สิกขาบทที่ ๑๖

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปนอกทาง จักไม่แสดง
ธรรมแก่คนไม่เจ็บใช้**ผู้ไปอยู่ในทาง**”

หมวด ๔ ปกิณณะ หมวดเบ็ดเตล็ด ๓ สิกขาบท

สิกขาบทที่ ๑

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ **จักไม่ยืนถ่าย
อุจจาระหรือปัสสาวะ**”

สิกขาบทที่ ๒

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงในของเขียว (พืชพันธุ์ไม้)”

สิกขาบทที่ ๓

“ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่ายอุจจาระ หรือถ่ายปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำ”

จบอาบัติทุกกฏ ๗๕ สิกขาบท



๙. ขิกรณสมณะ การระงับขิกรณ ๗ ประการ

คือ การแสดงวิธีระงับขิกรณด้วยธรรมะ ๗ ประการ

๑. สัมมุขาวินัย การระงับขิกรณในที่พร้อมหน้า
(บุคคล วัตถุ ธรรมะ)
๒. สติวินัย การระงับขิกรณด้วยยกให้ว่า
พระอรหันต์เป็นผู้มีสติ
๓. อมูพฺหวินัย การระงับขิกรณด้วยยกประโยชน์
ให้ในขณะเป็นบ้ำ
๔. ปฏิญญาตการณะ การระงับขิกรณด้วยปรับตาม
รับสภาพตามทำจริง
๕. เยภุยยลิกา การระงับขิกรณด้วยถือเสียงข้าง
มากเป็นประมาณ
๖. ตัสสปาปิยลิกา การระงับขิกรณด้วยการลงโทษ
๗. ตินวัตถการกะ การระงับขิกรณดุจหน้ากลบไว้หยุด
ไม่ให้ลุกลาม

จบการระงับขิกรณ ๗ ประการ

จุฬโคสิงคาลสูตร เล่ม ๑๒ สูตรที่ ๓๑

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย !...

...พวกเธอพอจะอดทนได้ละหรือ พอจะมีชีวิตให้เป็นไปได้หรือ พวกเธอไม่ลำบากด้วยบิณฑบาตหรือ ?

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พวกข้าพระองค์พอจะอดทนได้ พอจะมีชีวิตให้เป็นไปได้ พวกข้าพระองค์ไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต

...ก็พวกเธอ ยังพร้อมเพรียงกัน ขึ้นบานต่อกัน ไม่วิวาทกัน ยังเป็นเหมือนน้ำนมกับน้ำ มองดูกันและกันด้วยสายตาแห่งความรักอยู่หรือ?

เป็นเช่นนั้น พระพุทธเจ้าข้า

...ก็พวกเธอเป็นอย่างนั้นได้ เพราะเหตุอย่างไร?

พระพุทธเจ้าข้า ขอประทานพระโภกาส ข้าพระองค์มีความดำริอย่างนี้ว่า เป็นลาภของเราหนอ เราได้ดีแล้วหนอ ที่ได้อยู่ร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์เห็นปานนี้

ข้าพระองค์เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา ในท่านผู้มีอายุเหล่านี้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

เข้าไปตั้งวชิกรรมประกอบด้วยเมตตา ในท่านผู้มีอายุเหล่านี้ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

เข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ในท่านผู้มีอายุเหล่านี้ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ข้าพระองค์มีความดำริอย่างนี้ว่า โฉนหนอเราพึงเก็บจิตของตนเสีย แล้ว ประพฤติตามอำนาจจิตของท่านผู้มีอายุเหล่านี้

แล้วข้าพระองค์ก็เก็บจิตของตนเสีย ประพฤติอยู่ตามอำนาจจิตของท่านผู้มีอายุเหล่านี้

กายของพวกข้าพระองค์ต่างกันจริงแล แต่ว่าจิตเหมือนเป็นอันเดียวกัน”



๑๐. สังคมเกศชั้นธกะ หมวดว่าด้วยสงฆ์แตกกัน

เล่าเรื่องราชกุมารในศากยสกุล คือ ภัททิยราชา, อนุรุธะ, อานนท์, ภัคคุ กิมพิละ และราชกุมารในโกถียสกุล คือ เทวทัต รวมเป็น ๗ ทั้งอุบาลีผู้ป็นช่างกลบก (ช่างตัดผม) ออกบวช ต่างเห็นพร้อมกันว่า ควรให้อุบาลีบวชก่อน ตนจะได้กราบไหว้ถวายภิกขุจีมานะ เมื่อบวชแล้ว พระภัททิยะได้วิชชา ๓, พระอนุรุธได้ทิพยจักขุ, พระอานนท์ได้เป็นโสดาบัน ส่วนพระเทวทัตได้ฤทธิ์ของปฤชณ

พระเทวทัตคิดการใหญ่

พระเทวทัตหวังลาภและสักการะ จึงแปลงกายเป็นเด็กน้อย ไปนั่งอยู่บนตักของราชกุมาร ชื่อชชาติคัตถุ เพื่อทำให้ราชกุมารเลื่อมใส มีลาภสักการะเกิดขึ้นแล้ว ก็คิดการจะปกครองคณะสงฆ์เสียเองแทนพระพุทธเจ้า

ความทราบถึงพระมหาโมคคัลลานะ จึงเข้าไปเฝ้ากราบทูลพระผู้มีพระภาคตรัสแสดง **ศาสดา ๕ ประเภท** ที่ต้องอาศัยหรือหวังความคุ้มครองจากสาวก คือ

๑. ศาสดาผู้มีศีลไม่บริสุทธิ์
๒. มีการเลี้ยงชีพไม่บริสุทธิ์
๓. มีการแสดงธรรมไม่บริสุทธิ์
๔. มีการตอบคำถามไม่บริสุทธิ์
๕. มีญาณทัสสนะไม่บริสุทธิ์

แต่แสดงตนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ในทาง ๕ นั้น ส่วนพระองค์มีต้องหวังความคุ้มครองของสาวก เพราะมิได้เป็นดังนั้น

ภิกษุจำนวนมากได้ทูลให้ทราบว่ อนาคตัตถุราชกุมารเสด็จโดยราชรถ ๕๐๐ คัน และจัดภัตตาหาร ๕๐๐ สำหรับ ไปบำรุงพระเทวทัต

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า

“ผลกล้วยฆ่าต้นกล้วย ขยไผ่ฆ่าต้นไผ่ ดอกอ้อฆ่าต้นอ้อ ลูกม้าอัสตรฆ่าแม่ม้าฉันใด ลาภสักการะย่อมฆ่าคนชั่วฉันนั้น” (ธรรมบท ๒๕/๓๑)

พระเทวทัตขอปกครองสงฆ์

เมื่อได้โอกาส พระเทวทัตจึงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ขณะประทับนั่งแสดงธรรมแก่บริษัทซึ่งมีพระราชาประทับอยู่ด้วย อ้างว่าพระพุทธรองค์มีอายุมากแล้ว ขอให้ทรงชวนชวายน้อย และให้สละภิกษุสงฆ์ให้ตน ตนจะบริหารเอง พระผู้มีพระภาคทรงปฏิเสธถึง ๓ ครั้ง ในครั้งที่ ๓ ตรัสว่า แม้พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ พระองค์ยังมีได้มอบภิกษุสงฆ์ให้ ไฉนจะทรงมอบแก่พระเทวทัตผู้ต่ำช้าบริโภคปัจจัยดุจกลืนกินเขฬะ พระเทวทัตได้คิดผูกอาฆาต

ทรงให้สงฆ์ลงประกาศนียกรรมเทวทัต, เทวทัตยุให้ขบถ

รับสั่งกับสงฆ์ว่า เพราะเหตุนี้แล สงฆ์จงลงประกาศนียกรรมในกรุงราชคฤห์แก่พระเทวทัตว่า “ปกติของพระเทวทัตก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างใดด้วยกายวาจา ไม่พียงเห็นว่าพระพุทธร พระธรรมหรือพระสงฆ์เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง” ด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา และให้สงฆ์สวดประกาศ



แต่งตั้งพระสารีบุตรเป็นผู้ชี้แจงแก่ชาวกรุงราชคฤห์พระสารีบุตรทูลถามว่า เมื่อก่อนข้าพระพุทธเจ้ากล่าวชมพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ว่า โคธินุตร มีฤทธิ์มากมีอำนาจมาก ข้าพระพุทธเจ้าจะประกาศพระเทวทัตใน กรุงราชคฤห์อย่างไร ทรงตอบว่า เธอกล่าวชมเทวทัตในกรุงราชคฤห์ แล้ว เเท่าที่เป็นจริงว่า โคธินุตรมีฤทธิ์มาก..., ดูก่อนสารีบุตร เธอจง ประกาศเทวทัตในกรุงราชคฤห์ เเท่าที่เป็นจริงเหมือนอย่างนั้นแล

พระเทวทัตจึงยุบชาติศัตรูกุมารให้ฆ่าพระราชบิดา เพื่อชิงราชสมบัติ ส่วนตนจะฆ่าพระพุทธเจ้าแล้วเป็นพระพุทธเจ้า แต่ราชกุมาร ถูกจับได้ อำมาตย์ถวายเป็นกันหลายประการ เช่น ให้ฆ่าพระ เทวทัต, ราชกุมาร, รวมทั้งภิกษุทั้งหลาย บางพวกว่าไม่ควรฆ่า แต่ ควรกราบทูลพระเจ้าพิมพิสารให้วินิจฉัย.

การประทุษร้ายพระพุทธเจ้าครั้งแรก

พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบว่าราชกุมารอยากได้ราชสมบัติ ก็ ทรงมอบให้ พระเทวทัตก็มีอำนาจยิ่งขึ้น จึงขอกำลังจากพระเจ้าอชาต ศัตรุส่งคนไปคอยฆ่าพระพุทธเจ้า แล้วสั่งว่าถ้าฆ่าแล้วให้ไปทางนั้นๆ แล้วส่งคน ๒ คนไปคอยดักฆ่าคนที่ฆ่าพระพุทธเจ้า ส่งคน ๔ คน ไปคอยดักฆ่าพวก ๒ คนนั้น ส่งคน ๘ คนไปคอยดักฆ่าพวก ๔ คนนั้น และส่งคน ๑๖ คนไปคอยดักฆ่าพวก ๘ คนนั้น (เพื่อฆ่า ปิดปาก) แต่คนเหล่านั้นได้ฟังธรรมกลับมีจิตเลื่อมใส ปฏิญาณตน เป็นอุบาสกหมดสิ้น พระผู้มีพระภาคทรงส่งคนเหล่านั้นกลับไป โดย ให้สับทางกับที่พระเทวทัตสั่ง จึงไม่มีการฆ่ากันเกิดขึ้น เมื่อพวกที่คอยอยู่ เห็นนานเกินไป นึกสงสัยมาถามพระพุทธเจ้า ทรงแสดงธรรมให้ฟัง จึงแสดงตนเป็นอุบาสกทุกคน

การประทุษร้ายครั้งที่ ๒ และครั้งที่ ๓

เมื่อใช้คนไปฆ่าไม่สำเร็จ พระเทวทัตจึงเตรียมลงมือเอง คือ ขึ้นไปอยู่บนเขาคิชฌกูฏ คอยกลิ้งก้อนหินใหญ่ ให้ลงมาทับพระพุทธรเจ้า แต่ไม่สมประสงค์เพียงสะกิดหินที่แตกมากระทบพระบาทหื้อพระโลหิตเท่านั้น ภิกษุทั้งหลายเป็นห่วง จึงมาอยู่เฝ้าพระพุทธรเจ้า ท่องปณด้วยเสียงอันดัง แต่ทรงให้ภิกษุทั้งหลายกลับไป แล้วตรัสว่า ...พระตถาคตทั้งหลายย่อมไม่ปรินิพพานด้วยความพยายามของผู้อื่น และตรัสเรื่องคาสตา ๕ ประเภท

พระเทวทัตไปหาคนเลี้ยงช้างของพระราชา อ้างตนเป็นญาติของพระราชา และอ้างว่าสามารถเลื่อนตำแหน่ง เพิ่มอาหาร เพิ่มค่าจ้างได้ แล้วสั่งให้ปล่อยช้างนาฬาคีรีซึ่งดุร้ายเคยฆ่ามนุษย์ เพื่อไปทำร้ายพระพุทธรเจ้า คนเลี้ยงช้างยอมทำตาม เมื่อเห็นพระพุทธรเจ้าเสด็จมาก็ปล่อยช้างไป ภิกษุทั้งหลายกราบทูลให้เสด็จหนี แต่ทรงปฏิเสธและตรัสว่า ตถาคตไม่ปรินิพพานด้วยความพยายามของผู้อื่น ในการนี้มีผู้เห็นเหตุการณ์คอยดูอยู่บนที่สูง เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าแผ่เมตตาจิต ช้างก็เองวงจับฝุ่นที่พระบาทขึ้นโรยบนกระพอง และกลับสู่โรงช้างตามเดิม.

ต่อมาพระเทวทัตเลื่อมลภพพร้อมทั้งบริษัทได้เที่ยวขอในสกุลทั้งหลายมาจัน ทรงติเตียนแล้วตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติโกษณะสำหรับ ๓ คนในสกุลแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อข่มบุคคลผู้เกียติ ๒. เพื่ออยู่ผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๓. เพื่ออนุเคราะห์สกุล ด้วยหวังว่าภิกษุทั้งหลายที่มีความปรารถนาลมกอย่าอาศัย ผักฝ่ายทำลาย



สงฆ์ ในการฉันเป็นหมู่ พึงปรับอาบัติตามธรรม” (ปรับปาจิตติย์ ตาม
คณโกชนสิกขาบท)

พระเทวทัตเสนอข้อปฏิบัติ ๕ ข้อ

พระเทวทัตฆ่าพระพุทธรเจ้าไม่สมประสงค์ จึงชวนพรรคพวก
มีพระโกกาลิกะ เป็นต้น คิดเสนอข้อปฏิบัติ ๕ ประการ เพื่อให้เห็น
ว่าตนเคร่งครัด คือ

๑. ให้ภิกษุทั้งหลายอยู่ป่าตลอดชีวิต เข้าสู่บ้านมีโทษ
๒. ให้ถือบิณฑบาตตลอดชีวิต รับนิมนต์มีโทษ
๓. ให้ถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต รับคบหบดีจีวรมีโทษ
๔. ให้อยู่โคนไม้ตลอดชีวิต เข้าสู่ที่มุงที่บังมีโทษ
๕. ห้ามฉันเนื้อสัตว์ตลอดชีวิต ฉันเข้ามีโทษ

เมื่อได้โอกาสจึงกราบทูลเสนอข้อปฏิบัติทั้ง ๕ ข้อนั้น แต่ได้
ทรงปฏิเสธ คือ ใน ๔ ข้อข้างต้น ทรงให้ภิกษุปฏิบัติตามความสมัครใจ
เฉพาะข้อ ๔ ทรงอนุญาต ให้อยู่โคนไม้ได้เพียง ๘ เดือน ในข้อ ๕
ทรงอนุญาตเนื้อสัตว์ที่บริสุทธ์ ๓ ประการ คือ ๑. ไม่ได้เห็น ๒. ไม่
ได้ฟัง ๓. ไม่ได้รังเกียจว่าเขาฆ่าเพื่อตน.

พระเทวทัตก็ดีใจที่จะได้ประกาศว่า ตนเคร่งกว่าพระพุทธรเจ้า
จึงเที่ยวประกาศทั่วกรุงราชคฤห์ถึงเรื่องข้อเสนอนั้น.

ทำให้สงฆ์แตกกัน

ครั้นถึงวันอุโบสถ พระเทวทัตก็ชวนภิกษุมาเป็นพวกได้มาก
แล้วพาภิกษุเหล่านั้นแยกไปทำอุโบสถ ณ ตำบล คยาสิละ

พระเทวทัตอาเจียนเป็นโลหิต

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงส่งพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ไปชี้แจงให้ภิกษุที่เป็นพวกของพระเทวทัตหายเข้าใจผิด พระเทวทัต เข้าใจว่าพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะมาเข้าพวกด้วย ก็มอบให้ พระสารีบุตรสั่งสอนพระเหล่านั้น ส่วนตนเองนอนพักผ่อน พระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะแสดงธรรมให้พระเหล่านั้นฟังได้ดวงตาเห็นธรรม แล้วก็กลับ มีภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูปตามมา พระโกกาลิกะรีบปลุก พระเทวทัตบอกให้รู้ พระเทวทัตถึงกับอาเจียนเป็นโลหิต

พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า จากนั้นพระสารีบุตรได้กราบทูลขอให้ภิกษุทั้งหลายผู้ประพฤติตาม ภิกษุผู้ทำลายพึงอุปสมบทใหม่ ทรงตรัสว่า **“อย่าเลยสารีบุตร เธออย่า พิจารณาการอุปสมบทใหม่ของพวกภิกษุผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายเลย ดูก่อนสารีบุตร ถ้าเช่นนั้นเธอจงให้พวกภิกษุผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ ทำลายแสดงอาบัติอุลลัจจัย”**

แล้วตรัสสรรเสริญพระสารีบุตรว่ามีลักษณะสมเป็นทูต เพราะ ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ ๑. รับฟังผู้อื่น ๒. ทำให้ผู้อื่นฟังตน ๓. กำหนดเพื่อจะรู้ทั่วถึง ๔. ทรงจำดี ๕. รู้คำพูดของคนอื่น ๖. ทำให้ คนอื่นรู้คำพูดของตน ๗. จลตในประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ๘. ไม่ ชวนทะเลาะ

ครั้นแล้วได้ทรงแสดงธรรมอีกหลายเรื่อง

ความร้ายและความแตกกันของสงฆ์

ทรงแสดงเรื่อง **“สังฆราชี”** ความร้ายรานของสงฆ์ว่า ถ้า ภิกษุสองฝ่ายยังไม่ครบฝ่ายละ ๔ รูป ก็ยังเป็นเพียงความร้ายราน



แห่งสงฆ์เป็นสังฆราชา เท่านั้น ยังไม่เป็น “สังฆเภท” ความแตกแห่งสงฆ์ ต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายมีตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปมีรูปที่ ๔ สวดประกาศ จึงเป็นทั้งความวิวาทและความแตกกันแห่งสงฆ์ ดังที่ตรัสว่า “ดูก่อนอุบาลี ฝ่ายหนึ่งมีภิกษุ ๔ รูป ฝ่ายหนึ่งมี ๔ รูป รูปที่ ๔ ประกาศให้จับสลากว่า นีธรรม นีวินัย นีลัตถุศาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้ ดูก่อน อุบาลี แม้ด้วยเหตุอย่างนี้แล เป็นทั้งสังฆราชา และสังฆเภท ดูก่อนอุบาลี ภิกษุ ๔ รูป หรือเกินกว่า ๔ รูป เป็นทั้งสังฆราชา และสังฆเภท

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุนี้ทำลายสงฆ์ไม่ได้ แต่พยายามเพื่อจะทำลายได้, ลิกขมานา ก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้, สามเณรก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้, สามเณรีก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้, อุบาสกก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้, อุบาสิกา ก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้ แต่พยายามเพื่อจะทำลายได้, ดูก่อนอุบาลี ภิกษุปกติตตะ มีสังวาสเสมอกัน อยู่ในสีมาเดียวกัน ย่อมทำลายสงฆ์ได้”

เหตุเป็นเครื่องทำให้สงฆ์แตกกันและสามัคคิกันมี ๑๘ ข้อ คือ

๑. แสดงธรรมว่าเป็นธรรม
๒. แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม
๓. แสดงวินัยว่าเป็นวินัย
๔. แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย
๕. แสดงข้อที่พระพุทธเจ้ามิได้ตรัสไว้ว่าตรัสไว้
๖. แสดงข้อที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่ามีได้ตรัสไว้
๗. แสดงข้อที่พระพุทธเจ้ามิได้ประพจน์ไว้ว่าได้ประพจน์
๘. แสดงข้อที่พระพุทธเจ้าประพจน์ไว้ว่าได้ประพจน์
๙. แสดงข้อที่พระพุทธเจ้ามิได้บัญญัติว่าบัญญัติ

๑๐. แสดงข้อที่พระพุทธเจ้าบัญญัติว่ามีได้บัญญัติ

๑๑. แสดงสิ่งที่มีใช่อำบัติว่าเป็นอาบัติ

๑๒. แสดงอาบัติว่ามีใช่อำบัติ

๑๓. แสดงอาบัติเบาว่าหนัก

๑๔. แสดงอาบัติหนักว่าเบา

๑๕. แสดงอาบัติไม่มีส่วนเหลือว่ามีส่วนเหลือ

๑๖. แสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่าไม่มีส่วนเหลือ

๑๗. แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าไม่ชั่วหยาบ

๑๘. แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าชั่วหยาบ

แล้วทำอุโบสถ ทำปวารณา และสังฆกรรมแยกกัน

ส่วนเหตุเป็นเครื่องทำให้สงฆ์สามัคคีกันก็มี ๑๘ อย่างที่ตรงกันข้ามกับที่กล่าวแล้ว คือแสดงถูกต้องตามความจริง ทำอุโบสถร่วมกัน ทำปวารณาพร้อมกัน และไม่ทำสังฆกรรมแยกกัน.

การทาสงฆ์ให้แตกกันที่ทำให้ไปอบายและไม่ไปอบาย

ทรงแสดงการทาสงฆ์ให้แตกกันที่มีโทษเป็นเหตุให้ไปอบาย และไม่เป็นเหตุให้ไปอบาย โดยชี้ไปที่ ความบริสุทธิ์ใจ และเจตนา คือฝ่ายที่จะไปอบายนั่น รู้ว่าผิดกรรมวินัยแต่แก่งลังว่าถูกต้องวินัย ส่วนฝ่ายที่ไม่ไปอบายนั่น คือทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วยเข้าใจว่าเรื่องที่โต้เถียงกันนั้น เหตุผลของตนถูกต้องตามกรรมวินัย.





ธารลำน้ำที่หล่อชู จ.ตาก

ธรรมและกฎแห่งกรรม
คือความยุติธรรมของสรรพสัตว์
ใครทำกรรมใดได้เห็นชัด
ยามกรรมชัดตอบสนองต้องตามกรรม

๑๑. วัตตขันธกะ หมวดवादด้วยหรือข้อปฏิบัติวัตร ๑๔ ประการ

๑) อาคันตุกวัตร (ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้จรมา)

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอาคันตุกะคิดว่าจักเข้าไปสู่อาราม
เดี่ยวนี้ พึงถอดรองเท้าเคาะ แล้วถือไปต่ำๆ ลดร่ม เปิดคิรีชะ ลด
จีวรบนคิรีชะลงไว้ที่ป่า ไม่ต้องรีบร้อน พึงเข้าไปสู่อารามตามปกติ

เมื่อเข้าไปสู่อารามพึงสังเกตว่า ภิกษุเจ้าถิ่นประชุมกันที่ไหน
ภิกษุเจ้าถิ่นประชุมกันที่ใด คือ ที่โรงฉัน มณฑป หรือโคนไม้ พึงไป
ที่นั่น วางบาตรไว้ที่แห่งหนึ่ง วางจีวรไว้ที่แห่งหนึ่ง พึงถืออาสนะที่สมควรนั่ง
พึงถามถึงน้ำฉัน พึงถามถึงน้ำใช้ว่า ไหนน้ำฉัน ไหนน้ำใช้

ถ้าต้องการน้ำฉัน พึงตักน้ำฉันมาดื่ม ถ้าต้องการน้ำใช้ พึงตัก
น้ำใช้มาล้างเท้า เมื่อล้างเท้าพึงรดน้ำด้วยมือข้างหนึ่ง พึงล้างเท้าด้วย
มือข้างหนึ่ง รดน้ำด้วยมือใด ไม่พึงล้างเท้าด้วยมือนั้น พึงถามถึงผ้า
เช็ดรองเท้าแล้วจึงเช็ดรองเท้า เมื่อจะเช็ดรองเท้าพึงใช้ผ้าแห้งเช็ดก่อน
ใช้ผ้าเปียกเช็ดทีหลัง พึงซักผ้าเช็ดรองเท้าบิดแล้วผึ่งไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง

ถ้าภิกษุเจ้าถิ่นแก่พรรษากว่า พึงอภิวาท ถ้าอ่อนพรรษากว่า
พึงให้เธออภิวาท พึงถามถึงเสนาสนะว่า เสนาสนะไหนสมควรถึงแก่ผม
พึงถามถึงเสนาสนะที่มีภิกษุอยู่หรือที่ไม่มีภิกษุอยู่ พึงถามถึงโคจร
คามพึงถามถึงอโคจรคาม พึงถามถึงสกุลทั้งหลายที่ได้รับสมมติว่าเป็น
เสกขะ^๑ พึงถามถึงที่ถ่ายอุจจาระ พึงถามถึงที่ถ่ายปัสสาวะ พึงถามถึง

^๑ สกฺขเสกขสมมติ คือ ตระกูลที่มีศรัทธาในทานวัตถุมากจนหลุดพ้นทรัพย์ไป เพื่อไม่ให้ตระกูล
นั้นเดือดร้อนจากการถวายสิ่งของแก่ภิกษุสงฆ์หรือเพื่อไม่ให้ภิกษุสามเณรบกวนตระกูลเช่นนั้น
สงฆ์จึงประกาศสมมติ (แต่งตั้ง) ตระกูลเช่นนั้น ให้เป็น “เสกขสมมติ (ดู วิ.อ.๒/๕๖๒/๔๔๔)



น้ำฉัน พึงถามถึงน้ำใช้ พึงถามถึงไม้เท้า พึงถามถึงกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้
ควรใช้เวลาเท่าไร ควรออกเวลาเท่าไร

ถ้าวิหารไม่มีภิกษุอยู่ พึงเคาะประตูรออยู่สักครู่หนึ่งแล้วถอดลิ้ม
ผลักบานประตู ยืนอยู่ข้างนอกแลดูให้ทั่ว ถ้าวิหารรก หรือเตียงซ้อน
อยู่บนเตียง หรือตั้งซ้อนอยู่บนตั้ง เสนาสนะมีละอองจับอยู่เบื่องบน
ถ้าอุตสาหะอยู่พึงชำระเสีย

เมื่อจะชำระวิหาร พึงทำตามเสนาสนวัตร มีชนเครื่องลาดพื้น
ออกไป วางไว้ที่ควรแห่งหนึ่งก่อน เป็นต้น

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นวัตรของภิกษุอาคันตุกะทั้งหลาย
ซึ่งภิกษุอาคันตุกะทั้งหลายพึงประพฤดีให้เรียบร้อย”

๒) อาวาสกัฏฐ (ข้อปฏิบัติของภิกษุเจ้าถิ่น)

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเจ้าถิ่นเห็นภิกษุอาคันตุกะผู้แก่
กว่าแล้วพึงป้อนาสนะ พึงตั้งน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า พึง
ลูกรับบาตร จีวร พึงถามด้วยน้ำฉัน พึงถามด้วยน้ำใช้

ถ้าอุตสาหะ พึงเช็ดรองเท้า เมื่อจะเช็ดรองเท้า พึงใช้ผ้าแห้ง
เช็ดก่อน ใช้ผ้าเปียกเช็ดทีหลัง พึงซักผ้าเช็ดรองเท้าบิดแล้วผึ่งไว้ ณ
ที่ควรแห่งหนึ่ง

พึงอภิวาทภิกษุอาคันตุกะผู้แก่กว่า พึงจัดเสนาสนะถวายว่า เสนา
สนะนั้นสมควรแก่ท่าน พึงบอกเสนาสนะที่มีภิกษุอยู่หรือไม่มีภิกษุอยู่
พึงบอกโคจรคาม พึงบอกโคจรคาม พึงบอกสกุลที่เป็นเสกขสมมติ
พึงบอกที่ถ่ายอุจจาระ ถึงบอกที่ถ่ายปัสสาวะ พึงบอกน้ำฉัน พึงบอก
น้ำใช้ พึงบอกไม้เท้า พึงบอกกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า เวลานี้ควรเข้า เวลา
นี้ควรออก

ถ้าภิกษุอาคันตุกะอ่อนพรรษากว่า ฟังนั้บบอกว่า ท่านจงวางบาตรที่นั่น จงวางจีวรที่นั่น จงนั้บอาสนะนี้ ฟังบอกน้ำฉัน ฟังบอกน้ำใช้ ฟังบอกผ้าเช็ดรองเท้า ฟังแนะนำภิกษุอาคันตุกะให้อภิวัต ฟังบอกเสนาสนะว่า เสนาสนะนั้นสมควรแก่ท่าน ฟังบอกเสนาสนะที่มีภิกษุอยู่ หรือไม่มีภิกษุอยู่ ฟังบอกโคจรคาม ฟังบอกอโคจรคาม ฟังบอกสกุลที่เป็นสกุลสมมติ ฟังบอกที่ถ่ายอุจจาระ ฟังบอกที่ถ่ายปัสสาวะ ฟังบอกน้ำฉัน ฟังบอกน้ำใช้ ฟังบอกไม้เท้า ฟังบอกกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า เวลานี้ควรเข้า เวลานี้ควรออก

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นวัตรของภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลาย ซึ่งภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลายพึงประพฤดีให้เรียบร้อย”

๓) คมิกวัตร (ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้จะเดินทางจากไป)

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เตรียมจะไป ฟังเก็บเครื่องไม้ เครื่องดิน ปิดประตูหน้าต่าง มอบหมายเสนาสนะ

ถ้าภิกษุไม่มี ฟังมอบหมายสามเณร ถ้าสามเณรไม่มี ฟังมอบหมายคนวัด ถ้าคนวัดไม่มี ฟังมอบหมายอุบาสก

ถ้าไม่มีภิกษุ สามเณร คนวัดหรืออุบาสก ฟังยกเตียงขึ้น วางไว้บนคิลา ๔ แผ่น แล้วฟังกยกเตียงซ้อนเตียง ยกตั้งซ้อนตั้ง แล้วกองเครื่องเสนาสนะไว้ข้างบน เก็บเครื่องไม้ เครื่องดิน ปิดประตูหน้าต่าง แล้วจึงหลีกไป

ถ้าวิหารฝนรั่ว ถ้าอุตุสาหะอยู่ฟังมุง หรือฟังทำความชวนชวายเป็นจะมุงวิหารได้อย่างไร ถ้าได้ตามความชวนชวายอย่างนี้ นับเป็นความดี ถ้าไม่ได้ ที่ใดฝนไม่รั่ว ฟังกยกเตียงขึ้นวางบนคิลา ๔ แผ่น ในที่นั้นแล้วฟังกยกเตียงซ้อนเตียง ยกตั้งซ้อนตั้ง แล้วกองเครื่องเสนาสนะไว้ข้างบน เก็บเครื่องไม้ เครื่องดิน ปิดประตูหน้าต่างแล้วจึงหลีกไป





ถ้าวิหารฝนรั่วทุกแห่ง ถ้าอุตสาหะอยู่ฟุ้งชนเครื่องเสนาสนะ
เข้าบ้านหรือพึงทำความชวนชาวยว่า จะชนเครื่องเสนาสนะเข้าบ้านอย่างไร
ถ้าได้ตามความชวนชาวยนี้ นั่นเป็นความดี ถ้าไม่ได้ พึงยกเตียงขึ้น
วางบนก้อนศิลา ๔ แผ่นในที่แจ้ง แล้วพึงยกเตียงซ้อนเตียง ยกตั้ง
ซ้อนตั้ง กองเครื่องเสนาสนะไว้ข้างบนเก็บเครื่องไม้ เครื่องดิน แล้ว
คลุมด้วยหญ้าหรือใบไม้ แล้วจึงหลีกไป ด้วยคิดว่า อย่างไรเสียส่วน
ของเตียงตั้งคงเหลืออยู่บ้าง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นวัตรของภิกษุผู้เตรียมจะไป ซึ่ง
ภิกษุผู้เตรียมจะไปพึงประพฤติให้เรียบร้อย”

๔) ภัตตานุโมทนาวัตร (วัตรในการอนุโมทนาในที่ฉัน)

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่อนุโมทนาในที่ฉัน คนทั้งหลายจึง
เพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร

จึงได้ไม่อนุโมทนาในที่ฉัน ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ตี
เตียน โพนทะนาอยู่จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคทรงแสดงอัมมิกถา ในเพราะเหตุ
เป็นคัมภูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อนุโมทนาในที่ฉัน

เราอนุญาตให้ภิกษุผู้เฆระอนุโมทนาในที่ฉัน

เราอนุญาตให้ภิกษุเฆระ อนุเฆระ ๔-๕ รูป รอ (เป็นเพื่อน)
อยู่ในที่ฉัน

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อมีกิจที่จะพึงทำ เราอนุญาตให้บอก
ลาภิกษุผู้นั่งอยู่ในลำดับ (ใกล้ๆ) แล้วไปได้”

๕) ภัตตคคัฏฐ (วัตรปฏิบัติในที่ฉัน)

“ถ้าภิกษุเทศก์บอกภัตกาล ภิกษุเมื่อปกปิดมณฑล ๓ พึ่งนั่ง
ให้เป็นปริมณฑล คาคประคตเอา ห่มผ้าซ้อน ๒ ชั้น กลัดลูกตุ้ม
กรอกน้ำเพื่อล้างบาตร แล้วถือเข้าบ้านโดยเรียบร้อย ไม่ต้องรีบร้อน
ไม่พึงเดินแซงไปข้างหน้าพระเถระทั้งหลาย

พึงสำรวจด้วยดีตามเสขียวัตร (หมวดสารูป มีการปกปิด
กายด้วยดี ไปในละแวกบ้าน เป็นต้น)

เมื่อเขาถวายน้ำ พึงใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับน้ำ พึง
กรอกล้างบาตร ถือต่ำๆให้ดี อย่าให้ครูดสี ถ้ากระโถนมี ถึงค่อยๆเท
น้ำลงในกระโถน ด้วยคิดว่ากระโถนอย่าเลอะเทอะด้วยน้ำ ภิกษุใกล้
เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น ถ้ากระโถนไม่มี
พึงค่อยๆเทน้ำลงที่พื้นดิน ด้วยคิดว่า ภิกษุใกล้เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น
ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น



เมื่อเขาถวายข้าวสุก ฟังใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับข้าวสุก ฟังเว้นเนื้อที่ไว้สำหรับแกง ถ้ามีเนยใส น้ำมัน หรือแกงอ่อม พระเถระควรบอกว่าจะจัดถวายภิกษุทั้งหลายเท่าๆกันทุกรูป ฟังรับ บิณฑบาตโดยเคารพ และฟังปฏิบัติตามเสขียวัตรในการฉัน (หมวด โภชนปฏิสังยุต)

พระเถระไม่ฟังรับน้ำก่อนจนกว่าภิกษุทั้งหมดฉันเสร็จ เมื่อเขาถวายน้ำฟังใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับน้ำ ฟังค่อยๆล้างบาตรถือต่ำๆให้ดี อย่าให้ครูดสี ถ้ากระโถนมี ฟังค่อยๆ เทน้ำลงในกระโถน ด้วยคิดว่า กระโถนอย่าเลอะเทอะด้วยน้ำ ภิกษุใกล้เคียงอย่าถูกน้ำ กระเซ็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น ถ้ากระโถนไม่มี ฟังค่อยๆ เทน้ำลงบนพื้นดิน ด้วยคิดว่า ภิกษุใกล้เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น ไม่ฟังเทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน

เมื่อกลับ ภิกษุใหม่ฟังกลับก่อน พระเถระฟังกลับทีหลัง ปฏิบัติตามเสขียวัตรทั้งปวง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้แล วัตรในที่ฉันของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งภิกษุทั้งหลายพึงประพฤดีให้เรียบร้อยในที่ฉัน”



๖) ปิณฑจาริกวัตร (วัตรของภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต)

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร คิดว่า จักเข้าบ้าน ในบัดนี้ เมื่อปกปิดมณฑลสาม ฟังนุ่งให้เป็นปริมณฑล คาดประคดเอว ห่มผ้าซ้อน ๒ ชั้น กลัดลูกดุม กรอกล้างบาตรแล้ว ถือเข้าบ้านโดยเรียบร้อยไม่ต้องรีบร้อน

พึงปฏิบัติตามเสขียมมีการปกปิดกายด้วยดี เป็นต้น

เมื่อเข้าเขตบ้านพึงกำหนดว่า จักเข้าทางนี้ จักออกทางนี้ อย่ารีบร้อนเข้าไป อย่ารีบร้อนออกเร็วนัก อย่ายืนไกลนัก อย่ายืนไกลนัก **อย่ายืนนานนัก** อย่ากลับเร็วนัก พึงยืนกำหนดว่า เขาประสงค์จะถวายภิกษา หรือไม่ประสงค์จะถวาย ถ้าเขาพักการงาน ลูกจากที่นั่ง จับทัพพี หรือจับภาชนะ หรือตั้งไว้ พึงยืนด้วยคิดว่า เขาประสงค์จะถวาย

เมื่อเขาถวายภิกษา พึงแหวกผ้าซ้อนด้วยมือซ้าย พึงน้อมบาตรเข้าไปด้วยมือขวา แล้วพึงใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับภิกษา **และไม่พึงมองดูหน้าผู้ถวายภิกษา** พึงกำหนดว่าเขาประสงค์จะถวายแกงหรือไม่ประสงค์จะถวาย ถ้าเขาจับทัพพี จับภาชนะ หรือตั้งไว้ พึงยืนอยู่ด้วยคิดว่า เขาประสงค์จะถวาย เมื่อเขาถวายภิกษาแล้ว พึงคลุมบาตรด้วยผ้าซ้อน แล้วกลับโดยเรียบร้อย ไม่ต้องรีบร้อน ปฏิบัติตามเสขียทุกประการ

ภิกษุใดกลับบิณฑบาตจากบ้านก่อน ภิกษุนั้นพึงปฐาสนะไว้ พึงจัดตั้งน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า พึงล้างภาชนะรองของฉันตั้งไว้ พึงตั้งน้ำฉันน้ำใช้ไว้ ภิกษุใดกลับบิณฑบาตจากบ้านทีหลัง ถ้าอาหารที่ฉันแล้วยังเหลืออยู่ ถ้าจำนงก็พึงฉัน ถ้าไม่จำนงก็พึงเททิ้ง



ในที่ปราศจากของเขียวสด หรือพึงเทลงในน้ำที่ไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุ
นั้นพึงรื้อขนอาสนะ เก็บน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า พึง
ล้างภาชนะรองของฉัน เก็บไว้ พึงเก็บน้ำฉันน้ำใช้ พึงกวาดโรงฉัน

ภิกษุใดเห็นหม้อน้ำฉัน หม้อน้ำใช้ หรือหม้อน้ำชำระว่างเปล่า
ภิกษุนั้นพึงจัดหาไปตั้งไว้ ถ้าเป็นการสุดวิสัย พึงกวักมือเรียกเพื่อนมา
ให้ช่วยกันจัดตั้งไว้ **แต่ไม่พึงเปล่งวาจาเพราะข้อนั้นเป็นเหตุ**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นวัตรของภิกษุผู้เกี่ยวบิณฑบาต
เป็นวัตร ซึ่งภิกษุผู้เกี่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร พึงประพฤติให้เรียบร้อย”

๗) อารัญญิกวัตร (วัตรของภิกษุผู้อยู่ป่า)

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร พึงลุกขึ้นแต่เช้า
ตรู่ พึงสวมถุงบาตร คล้องบา พาดจีวรบนไหล่ สวมรองเท้า เก็บ
เครื่องมือ เครื่องดิน ปิดประตูหน้าต่าง แล้วออกจากเสนาสนะ

กำหนดรู้ว่าจักเข้าบ้านเดี๋ยวนี้ พึงถอดรองเท้าเคาะต่ำๆ แล้วใส่
ถุงคล้องบา เมื่อปกปิดมณฑลสาม พึงนุ่งให้เป็นปริมณฑล คาด
ประคดเอว ห่มผ้าซ้อน ๒ ชั้น กลัดลูกดุม กรอกล้างบาตรแล้วถือ
เข้าบ้านโดยเรียบร้อย ไม่ต้องรีบร้อน

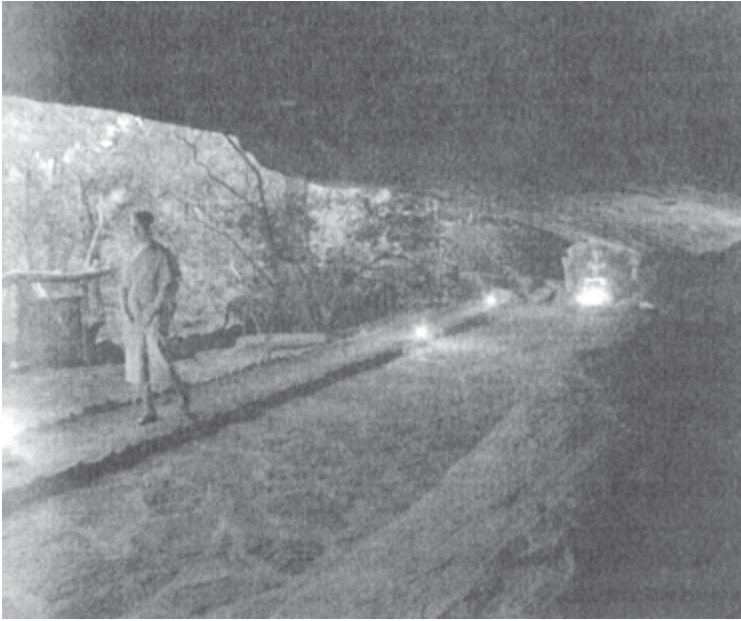
พึงปกปิดกายด้วยดีไปในละแวกบ้าน พึงสำรวจด้วยดีไปใน
ละแวกบ้าน ปฏิบัติตามเสขียวัตร และปิณฑจาวริกวัตรดังกล่าวแล้วข้างต้น
ออกจากบ้านแล้ว สวมถุงบาตร คล้องบา พับจีวร วางบนคิระชะ สวม
รองเท้าเดินไป

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร พึงตั้งน้ำฉัน พึง
ตั้งน้ำใช้ พึงติดไฟไว้ พึงเตรียมไม้สไฟไว้ พึงเตรียมไม้เท้าไว้ พึง
เรียนทางนักษัตรทั้งสิ้นหรือบางส่วนไว้ พึงเป็นผู้ฉลาดในทิศ



ชุดงกวัดร อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ

หมั่นพิจารณาภายในตน
เพื่อให้หลุดพ้นในวัฏฏะ
เว้นอบายทำชีวิตมีสาระ
พ้นจากพันธะใดใด



ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นวัตรของภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร
ซึ่งภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร พึงประพฤติกให้เรียบร้อย”

๘) เสนาสนวัตร (วัตรปฏิบัติเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย)

“ภิกษุอยู่ในวิหารใด ถ้าวิหารนั้นรก ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงชำระ
เมื่อจะชำระวิหาร พึงชนบาตร จีวร ออกไปวางไว้ที่ควรแห่ง
หนึ่งก่อน พึงชนผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน ออกวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง พึงชน
ฟูก หมอน ออกไปวางไว้ในที่ควรแห่งหนึ่ง เตียงพึงยกต่ำๆ ชนออก
ไปให้ดี อย่าให้ครูดสี กระทบกระแทกบานและกรอบประตู แล้วตั้ง
ไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง กระโถนพึงชนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง พนักอิง
พึงชนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เครื่องลาดพื้นพึงกำหนดที่ปูไว้เดิม
แล้วชนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง

ถ้าในวิหารมีหยากไย่ ฟังกวาดแต่เพดานลงมาก่อน ฟังเซ็ด
กรอบหน้าต่าง ประตูและมุมห้อง

ถ้าฝาห่าน้ำมันขึ้นราฟังเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเซ็ด ถ้าพื้นทาสีดำ
ขึ้นรา ฟังเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเซ็ด ถ้าพื้นไม้ได้ทำ ฟังเอาน้ำพรมแล้ว
กวาดด้วยคิดว่า อย่าให้ฝุ่นกลบวิหาร ฟังกวาดหยากไย่ไปหิ้งเลีย ณ
ที่ควรแห่งหนึ่ง

ไม่ฟังเคาะเสนาสนะในที่ใกล้ภิกษุ ไม่ฟังเคาะเสนาสนะในที่
ใกล้วิหาร ไม่ฟังเคาะเสนาสนะในที่ใกล้น้ำจั้น ไม่ฟังเคาะเสนาสนะใน
ที่ใกล้น้ำใช้ ไม่ฟังเคาะเสนาสนะบนที่สูงเหนือลม ฟังเคาะเสนาสนะใน
ที่ต่ำลม

เครื่องลาดพื้นฟังผิงแดดในที่ควรแห่งหนึ่ง ชำระ เคาะ ปิด
แล้วชนกลับไปปูไว้ตามเดิม เขียงรองเท้า เตียง ฟังผิงแดดไว้ที่ควร
แห่งหนึ่ง ขัดสี เคาะ ยกต่ำๆ ทำให้ดีอย่าให้ครูดสี กระทบบานและ
กรอบประตู ชนกลับตั่งไว้ตามเดิม พูกและหมอนฟังตากไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง
เคาะ ปิดให้สะอาดแล้วชนกลับตั่งไว้ตามเดิม ผ้าปูนั่งและผ้าปูนอน
ฟังตากไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง สลัดให้สะอาดแล้วชนกลับไปปูไว้ตามเดิม กระโถน
พนกกิ่ง ฟังตากไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เซ็ดแล้วชนไปตั่งไว้ตามเดิม

ฟังเก็บบาตร จีวร เมื่อเก็บบาตร ฟังเอามือข้างหนึ่งจับบาตร
เอามือข้างหนึ่งลูบคลำใต้เตียงหรือใต้ตั่งแล้วเก็บบาตร แต่อย่าเก็บ
บาตรบนพื้นปราคาจากเครื่องรอง เมื่อจะเก็บจีวร ฟังเอามือข้างหนึ่ง
ถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวร หรือสายระเตียงฟังทำชายจีวรไว้
ข้างนอก ชนดจีวรไว้ข้างใน เก็บจีวร

ถ้ามีลมเจือด้วยฝนคลิพัดมาทางทิศตะวันออก ฟังปิด





หน้าต่างด้านตะวันออก ถ้ามีลมเจือด้วยฝนคลีพัดมาทางทิศตะวันตก
 พึงปิดหน้าต่างด้านตะวันตก ถ้ามีลมเจือด้วยฝนคลีพัดมาทางทิศ
 เหนือพึงปิดหน้าต่างด้านเหนือ ถ้ามีลมเจือด้วยฝนคลีพัดมาทางทิศใต้
 พึงปิดหน้าต่างด้านใต้

ถ้าฤดูหนาว กลางวันพึงเปิดหน้าต่าง กลางคืนพึงปิด ถ้าฤดู
 ร้อน กลางวันพึงปิดหน้าต่าง กลางคืนพึงเปิด

ถ้าบริเวณ ชุ่มน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจกุฎีรก พึงปิดกวาดเสีย
 ถ้าน้ำฉัน น้ำใช้ไม่มี พึงจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี พึงตักน้ำมา
 ไว้ในหม้อชำระ

ถ้าอยู่ในวิหารหลังเดียวกับภิกษุผู้แก่กว่า ยังไม่อาบจุฉา (ถาม
 ขอโอกาสก่อน) ภิกษุผู้แก่กว่าไม่พึงให้อุเทศ ไม่พึงให้บริจุฉา ไม่พึง
 ทำการสาธยาย ไม่พึงแสดงธรรม ไม่พึงตามประทีป ไม่พึงดับประทีป
 ไม่พึงเปิดหน้าต่าง ไม่พึงปิดหน้าต่าง

ถ้าเดินจงกรมในที่จงกรมเดียวกับภิกษุผู้แก่กว่า ฟังเดิน คล้อยตามภิกษุผู้แก่กว่า และไม่ฟังกระทบกระทั่งภิกษุผู้แก่กว่า ด้วย ชายผ้าสังฆาฏิ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นเสนาสนวัตรของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งภิกษุทั้งหลายพึงประพฤติกให้เรียบร้อยในเสนาสนะ”

๙) ชันตามรวัตถ (วัตรปฏิบัติในเรือนไฟ)

“ภิกษุใดไปสู่เรือนไฟก่อน ถ้ามีเถ้ามาก ฟิงเทเถ้าทิ้งเสีย ถ้า เรือนไฟรก ฟิงกวาดเสีย ถ้าชานภายนอกรก ฟิงกวาดเสีย ถ้า บริเวณซุ้มประตูศาลาเรือนไฟรก ฟิงกวาดเสีย ฟิงบดจุณไว้ ฟิงแช่ ดินเหนียว ฟิงตักน้ำไว้ในรางน้ำ

เมื่อจะเข้าไปสู่เรือนไฟ ฟิงเอาดินเหนียวทาหน้า ปิดทั้งข้าง หน้าข้างหลัง แล้วจึงเข้าไปสู่เรือนไฟ ไม่ฟิงนั่งเบียดเสียดพระเถระ ไม่ ฟิงกีดกันอาสนะภิกษุใหม่ ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟิงทำบริกรรมแก่พระเถระ ในเรือนไฟ

เมื่อออกจากเรือนไฟ ฟิงถือตั้งสำหรับเรือนไฟแล้วปิดทั้งข้างหน้า ข้างหลัง ออกจากเรือนไฟ ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟิงทำบริกรรมแก่พระเถระ แม้ในน้ำ ไม่ฟิงอาบน้ำข้างหน้าพระเถระ แม้เหนือน้ำก็ไม่ฟิงอาบ อาบ แล้วเมื่อจะขึ้นฟิงให้ทางแก่พระเถระผู้จะลง

ภิกษุใดออกจากเรือนไฟภายหลัง ถ้าเรือนไฟเปราะเปื้อน ฟิง ล้างให้สะอาด ฟิงล้างรางแช่ดิน เก็บตั้งสำหรับเรือนไฟ ดับไฟ ปิด ประตู แล้วจึงหลีกไป ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นวัตรในเรือนไฟ ของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งภิกษุทั้งหลายพึงประพฤติกให้เรียบร้อยในเรือนไฟ”





๑๐) วัจกุฎีวัตร (วัตรปฏิบัติเกี่ยวกับส้วม)

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุถ่ายอุจจาระแล้ว เมื่อน้ำมีอยู่ จะไม่ชำระไม่ได้ รูปใดไม่ชำระ ต้องอาบัติทุกกฏา ภิกษุไม่พึงถ่ายอุจจาระในวัจกุฎีตามลำดับผู้แก่กว่า รูปใดถ่ายต้องอาบัติทุกกฏา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถ่ายอุจจาระตามลำดับของผู้มาถึงก่อน

ภิกษุใดไปวัจกุฎี ภิกษุนั้นยืนอยู่ข้างนอก พึงกระแอมขึ้น แม้ภิกษุผู้นั่งอยู่ข้างในก็พึงกระแอมรับ พึงพาดจีวรไว้บนราวจีวร หรือบนสายระเดียง แล้วเข้าวัจกุฎี ทำให้เรียบร้อยไม่ต้องรีบร้อน ไม่พึงเข้าไปเร็วนัก ไม่พึงเวิกผ้า เข้าไปยืนบนเตียงถ่ายอุจจาระแล้วจึงค่อยเวิกผ้า

ไม่พึงถอนหายใจใหญ่พลางถ่ายอุจจาระ ไม่พึงเคี้ยวไม้ชำระ พ้นพลางถ่ายอุจจาระ ไม่พึงถ่ายอุจจาระนอกรางอุจจาระ ไม่พึงถ่ายปัสสาวะนอกรางปัสสาวะ ไม่พึงบ้วนขะพะลงในรางปัสสาวะ ไม่พึง

ชำระด้วยไม้หยาบ ไม่พึงทิ้งไม้ชำระลงในช่องถ่ายอุจจาระ ยืนบนเขียง ถ่ายแล้วพึงปิดผ้า ไม่พึงออกมาเร็วนัก ไม่พึงเว็กผ้าออกมา ยืนบนเขียงชำระแล้วพึงเว็กผ้า ไม่พึงชำระให้มีเสียงดังจะปจจะป ไม่พึงเหลือน้ำไว้ในกระบอกชำระ ยืนบนเขียงชำระแล้วพึงปิดผ้า ถ้าวัจกุฎีอันภิกษุถ่ายไว้เลอะเทอะ ต้องล้างเสีย ถ้าตระกร้าใส่ไม้ชำระเต็ม พึงเทไม้ชำระ ถ้าวัจกุฎีรก พึงกวาดวัจกุฎี ถ้าชานภายนอก บริเวณชุ่มประตุรก พึงกวาดเสีย ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มีพึงตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นวัจกุฎีวัตรของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งภิกษุทั้งหลายพึงประพฤติให้เรียบร้อยในวัจกุฎี”

๑๑) อุปัชฌายวัตร (วัตรปฏิบัติต่อพระอุปัชฌาย์)

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ลัทธิวิหาริกพึงประพฤติชอบในอุปัชฌาย์วิธีประพฤติชอบในอุปัชฌาย์นั้น ดังต่อไปนี้

ลัทธิวิหาริกพึงลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ ถอดรองเท้า ห่มผ้าเนวียงบ่า แล้วถวายไม้ชำระพิน ถวายน้ำล้างหน้า ปูอาสนะไว้

ถ้ายาคุมี พึงล้างภาชนะ แล้วน้อมยาคุเข้าไป เมื่ออุปัชฌาย์ดื่มยาคุแล้ว พึงถวายน้ำ รับภาชนะมา ถือต๋าๆ ล้างให้เรียบร้อย อย่าให้กระทบ แล้วเก็บไว้ เมื่ออุปัชฌาย์ลุกแล้ว พึงเก็บอาสนะ ถ้าที่นั้นรก พึงกวาดที่นั้นเสีย

ถ้าอุปัชฌาย์ประสงค์จะเข้าบ้านพึงถวายผ้าห่ม พึงรับผ้าห่มผลัดมา พึงถวายประคดเอว พึงซ้อนผ้าห่มสองชั้นถวาย พึงกรอกล้างบาตร แล้วถวายพร้อมทั้งน้ำ

ถ้าอุปัชฌาย์ปรารภนาให้เป็นปัจฉาสมณะ พึงปกปิดกายให้ปิดมณฑลสาม ห่มให้เป็นปริมณฑล คาตประคดเอว ซ้อนผ้าห่มสองชั้น



ห่มคลุมกลัดลูกดุม กรอกล้างบาตรแล้วถือไปเป็นปัจฉาสมณะของ
อุปัชฌาย์ ไม่พึงเดินให้ห่างนักให้ชิดนัก พึงรับวัตถุที่เนื่องในบาตร

เมื่ออุปัชฌาย์กำลังพูดไม่พึงพูดสอดขึ้นในระหว่างๆ เมื่อ
อุปัชฌาย์กล่าวถ้อยคำใกล้ต่ออาบัติพึงห้ามเสีย

เมื่อกลับ พึงกลับมาก่อนแล้วปูลาสนะไว้ พึงวางนํ้าล้างเท้า
ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าไว้ใกล้ๆ พึงรับบาตร จีวร พึงถวายนํ้า
หุงผลัด พึงรับผ่านํ้ามา ถ้าจีวรชุ่มเหงื่อ พึงผึ่งแดดสักครู่หนึ่ง แต่
อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด พึงพับจีวร เมื่อจะพับจีวร พึงพับจีวรให้เหลื่อม
มุมกัน ๔ นิ้ว ด้วยตั้งใจมิให้มีรอยพับตรงกลาง พึงสอดประคดเอว
ไว้ในขนดจีวร

ถ้าบิณฑบาตมี และอุปัชฌาย์ประสงค์จะฉัน พึงถวายนํ้า แล้ว
น้อมบิณฑบาตเข้าไป พึงถามอุปัชฌาย์ถึงนํ้าฉัน เมื่ออุปัชฌาย์ฉันแล้ว
พึงถวายนํ้า รับบาตรมาถือต่ำๆ ล้างให้เรียบร้อยอย่าให้กระทบ ล้าง
เช็ดให้หมดนํ้า แล้วพึงผึ่งไว้ที่แดดสักครู่หนึ่ง แต่อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด
พึงเก็บบาตร จีวร

เมื่อเก็บบาตร เอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่ง
ลูบคลำได้เตียงหรือได้ตั้ง แล้วเก็บบาตร แต่อย่าเก็บบาตรไว้บนพื้นที่
ปราศจากเครื่องรอง เมื่อเก็บจีวรพึงเอามือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้าง
หนึ่งลูบรวจีวร หรือสายระเตียง แล้วทำชายจีวรไว้ข้างนอกขนดไว้ข้างใน
แล้วเก็บจีวร เมื่ออุปัชฌายะลุกขึ้นแล้ว พึงเก็บอาสนะ เก็บนํ้าล้างเท้า
ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ถ้าที่นั้นรก พึงกวาดที่นั้นเสีย

ถ้าอุปัชฌาย์ใครจะสงวนนํ้า พึงจัดนํ้าสงวนถวาย ถ้าต้องการนํ้า
เย็น พึงจัดนํ้าเย็นถวาย ถ้าต้องการนํ้าร้อน พึงจัดนํ้าร้อนถวาย

ถ้าอุปชฌายะใครจะเข้าเรือนไฟ ฟังบดจุณ แห่ดิน ถือกตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วเดินตามหลังอุปชฌายะไป ถวายตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วรับจีวรมาวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฟังถวายจุณ ถวายดิน

ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟังเข้าเรือนไฟ เมื่อเข้าเรือนไฟ ฟังเอาดินทาหน้า ปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลัง แล้วเข้าเรือนไฟ อย่างนั่งเบียดภิกษุผู้เถระ อย่ากีดกันอาสนะภิกษุใหม่ ฟังทำบริกรรมแก่อุปชฌาย์ในเรือนไฟ เมื่อออกจากเรือนไฟ ฟังถือกตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลังออกจากเรือนไฟ

ฟังทำบริกรรมอุปชฌาย์แม่น้ำในน้ำ อาบเสร็จแล้ว ฟังขึ้นมาก่อน ทำตัวของตนให้แห้งน้ำ นุ่งผ้าแล้วฟังเช็ดน้ำจากตัวของอุปชฌาย์ ฟังถวายผ้าห่ม ผ้าสังฆาฏิ ถือกตั้งสำหรับเรือนไฟมาก่อน แล้วปูอาสนะไว้ ฟังวางน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าไว้ใกล้ๆ ฟังถามอุปชฌาย์ด้วยน้ำดื่ม

ถ้าอุปชฌาย์ต้องการจะให้เรียน ฟังเรียน ถ้าอุปชฌาย์ต้องการจะให้สอบถาม ฟังสอบถาม

อุปชฌายะอยู่ในวิหารแห่งใด ถ้าวิหารแห่งนั้นรก ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟังปัดกวาดเสีย เมื่อปัดกวาดวิหาร ฟังปฏิบัติดังกล่าวแล้วในเสนาสนวัตร

ถ้าบริเวณชุ่มน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจกุฎีรก ฟังปัดกวาดเสีย ถ้าน้ำฉัน น้ำใช้ไม่มี ฟังจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี ฟังตักมาไว้ในหม้อชำระ

ถ้าความกระสันบังเกิดขึ้นแก่อุปชฌาย์ สัทธิวิหาริกพึงช่วยระงับ หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือพึงแสดงธัมมกถาแก่อุปชฌาย์นั้น



ถ้าความรำคาญบังเกิดแก่อุปัชฌาย์ ลัทธิวิหาริกพึงช่วยบรรเทา หรือ พึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยบรรเทา หรือพึงแสดงธัมมกถาแก่อุปัชฌาย์ ถ้า ภิกษุบังเกิดแก่อุปัชฌาย์ ลัทธิวิหาริกพึงให้สละเสียด หรือพึงวานภิกษุ อื่นให้ช่วย หรือพึงแสดงธัมมกถาแก่อุปัชฌาย์นั้น

ถ้าอุปัชฌายะต้องอาบัติหนัก ควรแก่ปริวาส ลัทธิวิหาริกพึง ทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้ปริวาสแก่อุปัชฌาย์

ถ้าอุปัชฌาย์ผู้ควรแก่การชักเข้าหาอาบัติเดิม ลัทธิวิหาริกพึง ทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงชักอุปัชฌาย์ เข้าหาอาบัติเดิม

ถ้าอุปัชฌาย์ผู้ควรแก่ฆาต ลัทธิวิหาริกพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอสงฆ์พึงให้ฆาตแก่อุปัชฌาย์ ถ้าอุปัชฌาย์ ควรอัปทาน ลัทธิวิหาริกพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงอัปทานอุปัชฌาย์

ถ้าสงฆ์ใคร่กระทำการแก่อุปัชฌาย์ คือ ตัชชะนียกรรม นิสกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรืออุกเขปนียกรรม ลัทธิวิหาริกพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ไม่ พึงทำการแก่อุปัชฌาย์ หรือสงฆ์พึงโน้มไปเพื่อกรรมเบา หรือ อุปัชฌาย์นั้นถูกสงฆ์ลงตัชชะนียกรรม นิสกรรม ปัพพาชนียกรรม หรืออุกเขปนียกรรมแล้ว ลัทธิวิหาริกพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย อุบายอย่างไรหนอ อุปัชฌายะพึงประพฤติชอบหายเยื่อหยิ่ง ประพฤติ แก่ตัวได้ สงฆ์พึงระงับกรรมนั้นเสีย

ถ้าจิ๋วของอุปัชฌาย์จะต้องชัก ลัทธิวิหาริกพึงชัก หรือพึง ทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆพึงชักจิ๋วของอุปัชฌาย์

ถ้าจิ๋วของอุปัชฌาย์จะต้องทำ ลัทธิวิหาริกพึงทำ หรือพึงทำ
ความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆพึงทำจิ๋วของอุปัชฌาย์
ถ้าน้ำย้อมของอุปัชฌาย์จะต้องต้ม ลัทธิวิหาริกพึงต้มเอง หรือ
พึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆพึงต้มน้ำย้อม
ของอุปัชฌาย์

ถ้าจิ๋วของอุปัชฌาย์จะต้องย้อม ลัทธิวิหาริก พึงย้อมหรือพึง
ทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆพึงย้อมจิ๋วของ
อุปัชฌาย์ เมื่อย้อมจิ๋วพึงย้อมพลิกกลับไปกลับมาให้ดี เมื่อหยาดน้ำ
ย้อมยังหยดไม่ขาดสาย อย่าหลีกไปเสีย

ลัทธิวิหาริกไม่บอกอุปัชฌาย์ก่อน อย่าให้บาตรแก่ภิกษุบางรูป
อย่ารับบาตร อย่าให้จีวร อย่ารับจีวร อย่าให้บริวาร อย่ารับบริวาร
ของภิกษุบางรูป อย่าปลงผมให้แก่ภิกษุบางรูป อย่าให้ภิกษุบางรูป
ปลงผมให้ อย่าทำกรรมแก่ภิกษุบางรูป อย่าให้ภิกษุบางรูปทำ
กรรมให้ อย่าทำความชวนชวายเป็นแก่ภิกษุบางรูป อย่าสั่งให้ภิกษุ
บางรูปทำความชวนชวายเป็น อย่าเป็นปัจฉาสมณะของภิกษุบางรูป อย่า
พาภิกษุบางรูปไปเป็นปัจฉาสมณะ อย่างนำบิณฑบาตไปให้แก่ภิกษุ
บางรูป อย่าให้ภิกษุบางรูปนำบิณฑบาตมาให้

ไม่บอกลาอุปัชฌาย์ก่อน อย่าเข้าบ้าน อย่าไปป่าช้า อย่าหลีก
ไปสู่ทิศอื่น ถ้าอุปัชฌาย์อาพาธ พึงพยาบาลจนตลอดชีวิต หรือ
จนกว่าจะหาย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นอุปัชฌายวัตรของลัทธิวิหาริก
ทั้งหลาย ซึ่งลัทธิวิหาริกพึงประพฤติชอบในพระอุปัชฌาย์”



๑๒) สัทธวิहारิกวัตร (วัตรปฏิบัติต่อสัทธวิहारิก)

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อุปัชฌาย์พึงประพฤติชอบในสัทธวิहारิก
วิธีประพฤติชอบในสัทธวิहारิกนั้น ดังต่อไปนี้ :-

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อุปัชฌาย์พึงสงเคราะห์ อนุเคราะห์สัทธ
วิहारิกด้วยอุเทศ ประจุณา โอวาทอนุศาสน์

ถ้าอุปัชฌาย์มี**บาตร** สัทธวิहारิกไม่มี อุปัชฌาย์พึงให้แก่
สัทธวิहारิก หรือพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ บาตร
พึงบังเกิดแก่สัทธวิहारิก

ถ้าอุปัชฌาย์มี**จีวร** สัทธวิहारิกไม่มี อุปัชฌาย์พึงให้แก่สัทธ
วิहारิกหรือพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ จีวรพึง
บังเกิดแก่สัทธวิहारิก

ถ้าอุปัชฌาย์มี**บริขาร**สัทธวิहारิกไม่มี อุปัชฌาย์พึงให้แก่สัทธ
วิहारิก หรือพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบาย อย่างไรหนอ บริขาร
พึงบังเกิดแก่สัทธวิहारิก

ถ้าสัทธวิहारิกอาพาธ อุปัชฌาย์พึงลุกแต่เช้าตรู่ พึ่งปฏิบัติดัง
ที่สัทธวิहारิกปฏิบัติแก่ตนในยามไม่อาพาธ มีการให้ไม้ชำระฟัน เป็นต้น

ถ้าความกระสันบังเกิดแก่สัทธวิहारิก อุปัชฌาย์พึงระงับ หรือ
พึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือพึงแสดงธัมมกถาแก่สัทธวิहारิกนั้น
 ฯลฯ ดังเช่นกล่าวแล้วในสัทธวิहारิกพึงกระทำต่ออุปัชฌาย์

ถ้าจีวรของสัทธวิहारิกจะต้องซัก อุปัชฌาย์พึงสั่งว่า ท่านพึง
ซักอย่างนี้หรือพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ
พึงซักจีวรของสัทธวิहारิก

ถ้าจีวรของสัทธวิहारิกจะต้องทำ อุปัชฌาย์พึงสั่งว่า ท่านพึงทำ
อย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ

พึงทำจิวรของสังฆวิหาริก

ถ้าน้ำย้อมของสังฆวิหารจะต้องต้ม อุปัชฌายะพึงสั่งว่า ท่านพึงต้มอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงต้มน้ำย้อมของสังฆวิหาริก

ถ้าจิวรของสังฆวิหาริกจะต้องย้อม อุปัชฌาย์พึงสั่งว่า ท่านพึงย้อมอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงย้อมจิวรของสังฆวิหาริก เมื่อย้อมจิวร พึงย้อมพลิกกลับไปกลับมาให้ดีเมื่อหยาดน้ำย้อมยังหยดไม่ขาดสาย ไม่พึงหลีกไปเสีย

ถ้าสังฆวิหาริกอาพาธ พึงพยาบาลจนตลอดชีวิต หรือจนกว่าจะหาย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นสังฆวิหาริกวัตรของอุปัชฌาย์ทั้งหลาย ซึ่งอุปัชฌาย์ทั้งหลายพึงประพฤดิชอบในสังฆวิหาริก”

๑๓) อาจารย์วัตร (วัตรปฏิบัติพระอาจารย์)

มีใจความเหมือนใน อุปัชฌายวัตร ดังกล่าวแล้ว นั้นแล

๑๔) อันตวาสิกวัตร (วัตรปฏิบัติต่ออันตวาสิก)

มีใจความเหมือนใน สังฆวิหาริกวัตร ดังกล่าวแล้ว นั้นแล



๑๒. ปาฏิโมกขฐปนชั้นแรก หมวดว่าด้วยการงดสวดปาติโมกข์

ในวันอุโบสถ ๑๕ คำ พระผู้มีพระภาคประทับพร้อมไปด้วย ภิกษุสงฆ์ ณ ปราสาทที่นางวิสาขาสร้างถวาย ในบุพพาราม จนกระทั่งตีกล่องปฐมยามแห่งราตรี พระอานนท์จึงกราบทูลขอให้พระองค์แสดงปาติโมกข์แต่พระองค์ก็ทรงนิ่งอยู่ เมื่อมัชฌิมยามแห่งราตรีล่วงไปพระอานนท์ก็กราบทูลเตือนเป็นครั้งที่สองแต่ก็ประทับนิ่ง ครั้นปัจฉิมยามแห่งราตรีล่วงแล้วอรุณกำลังจะขึ้น พระอานนท์ก็กราบทูลเตือนอีกเป็นครั้งที่สาม พระองค์จึงตรัสว่าบริษัทไม่บริสุทธฺิ

พระโมคคัลลานะพิจารณาก็รู้ว่า มีภิกษุที่ขาดจากความเป็นภิกษุ แต่ปฎิญาณตนว่าเป็นภิกษุหนึ่งปนอยู่ในบริษัทนั้น จึงพูดกับภิกษุนั้นให้ออกไปเสีย แม้พูดถึงสามครั้งภิกษุนั้นก็ยังนิ่งอยู่ ท่านจึงจับแขนพาออกไปนอกชุ้มประตูแล้วลงกลอนข้างในเสีย

ความอัศจรรย์ในพระธรรมวินัย ๘ ประการ

พระผู้มีพระภาค จึงตรัสเล่าถึงความอัศจรรย์ ๘ ประการของมหาสมุทรรที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดี เปรียบด้วยพระธรรมวินัยของพระองค์ คือ

๑. มหาสมุทรต่ำลงไปโดยลำดับ ลาดลงไปโดยลำดับ ลีกลงไปโดยลำดับ ไม่ลึกชันดิ่งไปทันที **เปรียบเหมือนพระธรรมวินัย**นี้มีการศึกษาไปตามลำดับ มีการกระทำไปตามลำดับ มีการปฏิบัติไปตามลำดับ มิใช่บรรลอรหัตตผลโดยทันที

๒. (น้ำ) ในมหาสมุทรมิปกติคงที่ไม่ล้นฝั่ง **เปรียบเหมือนสาวก**

ทั้งหลายของพระองค์ ย่อมไม่ละเมิดสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ แม้เพราะเหตุแห่งชีวิต

๓. มหาสมุทรวินัยไม่อยู่ร่วมกับชาวศพ ย่อมขัดชาวศพขึ้นฝั่ง จนถึงบนบกในทันที **เปรียบเหมือน**บุคคลผู้ทุศีลมีบาปกรรม ประพฤติไม่สะอาดน่ารังเกียจ ปกปิดพฤติกรรม ไม่ใช่สมณะแต่ปฎิญาณว่าเป็นสมณะ ไม่ใช่พรหมจารีแต่ปฎิญาณว่าเป็นพรหมจารี เน่าภายในเปื่อยและเป็นดุษฎีฆาตกรรม สงฆ์ก็ไม่อยู่ร่วมกับบุคคลนั้น สงฆ์ย่อมประชุมกันนำบุคคลนั้นออกไปทันที แม้บุคคลนั้นจะนั่งอยู่ท่ามกลางสงฆ์ก็ยังห่างไกลจากสงฆ์ และสงฆ์ก็ห่างไกลจากบุคคลนั้น

๔. มหานทีทุกสาย คือ คงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู มหิ ไหลลงสู่มหาสมุทรแล้ว ย่อมเรียกว่า มหาสมุทรทั้งสิ้น **เปรียบเหมือน** วรรณะ ๔ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ออกบวชในธรรมวินัยที่ตถาคต ประกาศแล้วย่อมละชื่อและโคตรเดิม รวมเรียกว่า สมณะ เชื้อสายศากยบุตรทั้งสิ้น

๕. แม่น้ำสายใดสายหนึ่งในโลกที่ไหลลงมหาสมุทร และสายฝนที่ตกลงจากฟ้า ก็ไม่ทำให้มหาสมุทรพร่องหรือเต็มได้ **เปรียบเหมือน** ภิกษุจำนวนมากปรินิพพานด้วยอนุปาติเสส นิพพานธาตุ ก็ไม่ทำให้นิพพานพร่องหรือเต็มได้

๖. มหาสมุทรมีรสเดียว คือ รสเค็ม **เปรียบเหมือน** ธรรมวินัยนี้มีรสเดียว คือ วิมุตติรส (ความหลุดพ้น)

๗. มหาสมุทรมีรัตนะมากมาย คือ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สังข์ คีลา ประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม แก้วตาแมว **เปรียบเหมือน** ธรรมวินัยนี้ มีรัตนะมาก มีรัตนะหลายชนิด คือ



สติปัฏฐาน ๔ สัมมปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕
โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ (โพธิปักขิยธรรม ๓๗)

๘. มหาสมุทรเป็นที่อยู่ของสัตว์ขนาดใหญ่ คือ ปลาตมิ ปลา
ตมิงคละ ปลาตมิตมิงคละ ปลามหาตมิงคละ อสุร นาค คนธรรพ์
มีลำตัว ๑๐๐ โยชน์บ้าง ๒๐๐ โยชน์บ้าง ๓๐๐ โยชน์บ้าง ๔๐๐
โยชน์บ้าง ๕๐๐ โยชน์บ้าง **เปรียบเหมือนธรรมวินัยนี้เป็นที่อยู่ของผู้ใหญ่**
คือ พระโสดาบัน บุคคลปฏิบัติเพื่อบรรลุโสดาบัน พระสกทาคามี
บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุสกทาคามี พระอนาคามี บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อ
บรรลุอนาคามี พระอรหันต์ บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุอรหันต์

ต่อจากนั้นไม่ทรงแสดงปาติโมกข์อีก

เนื่องจากเหตุการณ์นั้น จึงตรัสว่า ต่อไปจะไม่ทรงแสดงปาติโมกข์
อีก ทรงมอบให้สงฆ์ทำอุโบสถสวดปาติโมกข์ เพราะไม่ใช่ฐานะ
มิใช่โอกาสที่พระองค์จะทำอุโบสถยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงในบริษัทที่ไม่
บริสุทธิ์ แล้วทรงบัญญัติพระวินัย **ห้ามภิกษุที่ยังมีอาบัติติดตัวอยู่ฟัง**
ปาติโมกข์ ถ้าขึ้นฟังต้องอาบัติทุกกฏ ทรงอนุญาตให้ดสวดปาติโมกข์
แก่ภิกษุที่มีอาบัติติดตัว, ผู้ปาราชิก หรืออาบัติปาราชิกยังมิได้ วินิจฉัย,
ผู้บอกลาสิกขา หรือการปรารภการลาสิกขายังค้างอยู่, ผู้ไม่ร่วมสามัคคี
ที่เป็นธรรม, ผู้ค้านสามัคคีที่เป็นธรรม, ผู้ปรารภการค้านสามัคคีที่
เป็นธรรมที่ยังไม่ได้วินิจฉัย, ผู้ที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน ได้รังเกียจด้วยศีล
วัปติ อาจารย์วัปติ ทิฎฐิวัปติ ทรงแสดงวิธีสวดประกาศ เพื่องด
ปาติโมกข์แก่ภิกษุ แต่**ทรงห้ามมิให้ดสวดปาติโมกข์แก่ภิกษุผู้**
บริสุทธิ์ไม่มีอาบัติ แล้วทรงแสดงการระงับการสวดปาติโมกข์ที่เป็นธรรม
และไม่เป็นธรรม รวมทั้งทรงแสดงอันตราย หรือเหตุที่ทรงอนุญาต

ให้เลิกประชุมสวดปาติโมกข์ได้ ๑๐ ประการ คือ ๑. พระราชาเสด็จมา ๒. โจรปล้น ๓. ไฟไหม้ ๔. น้ำท่วม ๕. คนมามาก ๖. อมนุษย์เบียดเบียน ๗. สัตว์ร้ายเข้ามา ๘. งูร้ายเลื้อยเข้ามา ๙. ภิกษุเกิดอาพาธอันจะถึงแก่ชีวิต ๑๐. มีอันตรายแก่พรหมจรรย์

คุณสมบัติของอภิกขณที่ควรรับ, คุณสมบัติผู้โจทก์, ผู้ถูกโจท

ทรงตอบคำถามของพระอุบาลีเกี่ยวกับการโจทฟ้อง เริ่มตั้งแต่ภิกษุผู้ปรารภจะรับอภิกขณพึงรับอภิกขณที่ประกอบด้วยองค์เท่าใด และคุณสมบัติควรมีในภิกษุผู้โจทก์ และภิกษุผู้ถูกโจทก์ ดังนี้

อภิกขณประกอบด้วยองค์ ๕ ที่ภิกษุควรรับพิจารณาตามลำดับ
คือ

๑. รู้ว่านี่เป็นกาลสมควรที่จะรับอภิกขณ
๒. อภิกขณนี้เป็นเรื่องจริง
๓. อภิกขณนี้ประกอบด้วยประโยชน์
๔. จักได้ภิกษุผู้เคยเห็นกันเคยคบกันเป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย
๕. เมื่อรับอภิกขณนี้ไว้ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแค้นแค้น ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์ การกระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุจักไม่มีแค้น

ภิกษุผู้โจทก์ปรารภจะโจทผู้อื่น พึงพิจารณาธรรม ๕ ประการ
ในตนแล้วโจทผู้อื่น คือ

๑. เรามีความประพฤติทางกายบริสุทธิ์
๒. เรามีความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์
๓. จิตของเรามีเมตตาปรากฏไม่อาฆาตในสพรหมจารีทั้งหลาย



๔. เป็นพหูสูตร...

๕. ทรงจำปาติโมกข์ทั้งสองได้แม่นยำ วินิจจยถุกต้อง...

ภิกษุผู้โจทก์ปรารธนาจะโจทผู้อื่น พึงตั้งธรรม ๕ ประการ
ไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่น คือ

๑. เราจักกล่าวโดยกาลอันควร จักไม่กล่าวโดยกาลอันไม่ควร

๒. จักกล่าวด้วยคำจริง จักไม่กล่าวด้วยคำอันไม่เป็นจริง

๓. จักกล่าวด้วยคำสุภาพ จักไม่กล่าวด้วยคำหยาบ

๔. จักกล่าวคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่กล่าวคำไร้ประโยชน์

๕. จักมีเมตตาจิตกล่าว จักไม่มุ่งร้ายกล่าว

คุณสมบัติทั้ง ๕ นี้ยังเป็นองค์ที่ทำให้ผู้โจทก์โดยเป็นธรรม ไม่
ถึงความเดือดร้อน แต่ผู้ถูกโจทโดยธรรมจะต้องเดือดร้อน

ภิกษุผู้โจทก์ปรารธนาจะโจทผู้อื่น พึงมนสิการธรรม ๕ อย่าง
ไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น คือ

๑. มีความการุญ

๒. มุ่งประโยชน์

๓. มีความเอ็นดู

๔. มุ่งออกจากอาบัติ

๕. ยึดวินัยไว้เป็นแนวทาง

ภิกษุผู้ถูกโจทพึงตั้งอยู่ในธรรม ๒ ประการ คือ

๑. ความจริง

๒. ความไม่ขุ่นเคือง

๑๓. ปัญจสตติกชั้นธกะ หมวดว่าด้วยพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป ในการทำสังคายนา ครั้งที่ ๑

พระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว ภิกษุทั้งหลายเศร้าโศก แต่มีภิกษุผู้บวชเมื่อแก่รูปหนึ่ง ชื่อ สุภทัตะ กล่าวห้ามไม่ให้เศร้าโศก ควรจะดีใจว่า ต่อไปจะได้ไม่มีใครคอยห้ามทำนั่นทำนี่ อยากทำอะไร ก็จะได้ พระมหากัสสปะปรารภถ้อยคำนั้น จึงเสนอให้ทำสังคายนา คือร้อยกรองหรือจัดระเบียบพระธรรมวินัย โดยเลือกพระอรหันต์ ๔๙๙ รูปและพระอานนท์ แล้วเดินทางไปยังกรุงราชคฤห์ สวดประกาศมิให้ ภิกษุอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสังคายนาอยู่ในกรุงราชคฤห์ และใช้เวลา ๑ เดือนแรกในการปฏิสังขรณ์สิ่งปรักหักพัง รุ่งขึ้นก่อนจะมีการ ประชุมพระอานนท์ก็ได้บรรลุพระอรหัตตผล

การสังคายนาครั้งที่ ๑

พระมหากัสสปะสวดขอให้สงฆ์สมมติ คือแต่งตั้งท่านเองเป็น ผู้ถามวินัย พระอุบาลีเป็นผู้ตอบวินัย เมื่อถามตอบเสร็จแล้ว จึงขอ สมมติตัวท่านเป็นผู้ถามธรรมะ พระอานนท์เถระเป็นผู้ตอบธรรมะ แล้ว ได้ถามตอบธรรมะ

การถอนสิกขาบทเล็กน้อย

จากนั้นพระอานนท์ได้เสนอให้ที่ประชุมทราบถึงข้อที่พระพุทธานุญาตที่ให้สงฆ์ ถ้าปรารภณาก็ถอนสิกขาบทเล็กน้อยเสียได้ ที่ประชุม



ไม่ตกลงกันได้ว่าแคไหนเป็นสิกขาบทเล็กน้อย พระมหากัสสปะจึง
สวดเสนาบัญญัติสังฆมิให้ถอนสิกขาบทเล็กน้อย เพื่อป้องกันไม่ให้มี
ผู้กล่าวได้ว่า สิกขาบทที่พระสมณโคดมทรงบัญญัตินั้น อยู่ได้ทราบ
เท่าที่ยังมีศาสดาเท่านั้น จึงมีระยะเวลาเหมือนควันทไฟ ในที่สุดเมื่อไม่
มีผู้ใดคัดค้าน ก็เป็นอันใช้อำนาจสงฆ์ห้ามถอนสิกขาบทเล็กน้อย

พระอานนท์ถูกปรับอาบัติ

พระเถระทั้งหลายได้ปรับอาบัติทุกกฎพระอานนท์หลายข้อ คือ

๑. ไม่ถามให้ทรงแสดงว่าสิกขาบทเล็กน้อยคืออะไรบ้าง
๒. เหยียบผ้าวัสสิกสาฎกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเย็บ
๓. สตรีถวายบังคมพระสรีระพระผู้มีพระภาคเจ้าก่อน พระ
สรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าเปื้อนน้ำตาของพวกนางผู้
ร้องไห้อยู่
๔. ไม่อาราธนาให้ทรงพระชนม์อยู่ตลอดกับปีทั้งที่ทรงทำนิมิต
ให้ปรากฏ
๕. ขวนขวายให้สตรีบวชในพระธรรมวินัย

พระอานนท์มีข้อชี้แจงทุกข้อแต่ยอมแสดงอาบัติด้วยเชื่อฟัง

พระเถระ

พระปราณะไม่ค้านแต่ถือตามที่ฟังมาเอง

พระปราณะพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ประมาณ ๕๐๐ รูป จาริกไป
ในทักขิณาคิริ พอสมควรแล้ว ก็เดินทางไปพัก ณ เวฬุวนาราม เมื่อ
เข้าไปหาพระเถระได้รับบอกกล่าวว่า พระเถระทั้งหลายได้สังคายนา

พระธรรมวินัยแล้ว และแนะนำให้รับรองข้อที่สังคายนาแล้วนั้น พระปุราณะตอบว่าธรรมและวินัยเป็นอันพระเถระทั้งหลายสังคายนาดีแล้ว แต่ข้าพเจ้าได้ฟังมาได้รับมาในที่เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคอย่างไร ข้าพเจ้าจักทรงจำไว้อย่างนั้น

ลงพรหมทัณฑ์พระฉันทะ

พระอานนท์จึงแจ้งให้สงฆ์ทราบถึงพระพุทธานุญาต ที่ให้ลงพรหมทัณฑ์พระฉันทะ คือพระฉันทะอยากจะทำอะไร ก็ปล่อยให้ทำตามใจชอบ ภิกษุทั้งหลายไม่ฟังว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอน สงฆ์จึงมอบให้พระอานนท์เป็นผู้จัดการลงพรหมทัณฑ์ โดยให้นำภิกษุไปด้วยเป็นอันมากเดินทางไปกรุงโกสัมพีโดยทางเรือได้พบพระเจ้าอุเทน พระเจ้าอุเทนทรงเลื่อมใสในคำชี้แจงเรื่องการใช้ผ้าให้เป็นประโยชน์ ตั้งแต่จำศีลที่เก่าแล้วมาทำเป็นผ้าเพดาน, ปลอกพูก, ผ้าปูพื้น, แม้เมื่อเก่าแล้วก็ยังเอามาทำผ้าเช็ดเท้า ผ้าปูพื้น และนำมาขายกับดินเหลว ฉาบภายนอกกุฏิ

ต่อจากนั้นพระอานนท์ได้เดินทางไปยังโฆสิตารามลงพรหมทัณฑ์แก่พระฉันทะ ทำให้พระฉันทะเสียใจถึงสลบ และพยายามบำเพ็ญเพียรจนได้บรรลุอรหัตตผล จึงขอให้ถอนพรหมทัณฑ์ แต่พระอานนท์ตอบว่า พรหมทัณฑ์เป็นอันระงับแล้วตั้งแต่ท่านได้บรรลุอรหัตตผล



๑๔. สัตตสติกขันธกะ
หมวดว่าด้วยพระอรหันต์ ๗๐๐ รูป
ในการทำสังคายนาครั้งที่ ๒

ความวิบัติแห่งศีลสามัญญตา

เมื่อพุทธปรินิพพานล่วงแล้ว ๑๐๐ ปี ภิกษุพวกวัชชีบุตร ชาวเมืองเวสาลี ได้แตกเป็น ๒ ฝ่าย ด้วยความเห็นขัดแย้งกันในวัตร ๑๐ ประการ และเกิดการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง วัตร ๑๐ ประการนี้ พระพุทธองค์เคยห้ามไว้ แต่พระวัชชีบุตรกล่าวว่าสมควรทำได้เป็นของที่ควรหรือถูกต้องตามธรรมวินัย คือ

๑. เก็บเกลือไว้ในเขาสัตว์เอาไว้ฉันกับอาหารได้ (ซึ่งพระวินัยบัญญัติห้ามภิกษุสั่งสมของเคี้ยวของฉันเป็นอาบัติปาจิตตีย์)

๒. เมาแห่งตะวันฉายเลยเที่ยงไปแล้ว ๒ นิ้ว ฉันอาหารได้ (ซึ่งพระวินัยห้ามฉันอาหารยามวิกาลหลังเที่ยงวัน ถ้าฉันเป็นอาบัติปาจิตตีย์)

๓. ภิกษุฉันอาหารในที่นิมนต์จนบอกรอ ไม่รับอาหารที่เขาถวายเพิ่มเติม ด้วยคิดว่าจะเข้าบ้าน ฉันอาหารที่ไม่เป็นเดนได้ (ซึ่งพระวินัยห้ามภิกษุฉันอดิเรก (ฉันแล้วฉันอีก) ถ้าฉันต้องอาบัติปาจิตตีย์)

๔. ภิกษุอยู่ในสัมาเดยวกัน ทำอุโบสถแยกกันได้ (ซึ่งพระวินัยห้ามกระทำอุโบสถแยกกัน ถ้าแยกกันเป็นอาบัติปาจิตตีย์)

๕. สงฆ์ยังมาประชุมไม่พร้อมกัน แต่ครบจำนวนพอจะทำการได้ให้ทำไปก่อนได้ แล้วขออนุมัติจากภิกษุที่มาทีหลัง (ซึ่งพระวินัยห้ามกระทำเช่นนั้น)

๖. ประพติตามที่อุปัชฌาย์อาจารย์เคยประพติตมาแล้วได้
แม้ประพติดีกี่ครั้ง

๗. นมสดที่แปรแล้วแต่ยังไม่เป็นนมสัสมิกษุฉันในที่นิมนต์
จนบอกไม่รับอาหารที่เขาถวายเพิ่มให้แล้ว คงตึมนมได้

๘. น้ำเมาอย่างอ่อนที่มีรสเจือปนอยู่น้อย ไม่ถึงกับทำให้เมา
ควรดื่มได้

๙. ผ้าสีทึบสำหรับปูที่นั่งไม่มีชายใช้ได้

๑๐. เงิน ทอง รับได้

พระยสะกัณฐกบุตรคัตถ์

ภิกษุพวกวัชชีบุตรเอาเถาใส่ น้ำ เที่ยวเรียไรเงินอุบาสกที่มา
ในวันอุโบสถเพื่อเป็นค่าบริวารของพระสงฆ์ พระยสะกัณฐกบุตร
กล่าวห้ามอุบาสกเหล่านั้นว่าไม่ควรให้

แต่เพราะไม่รู้วินัยเขาจึงให้ตามที่เคยให้มา ตกกลางคืนภิกษุ
เหล่านั้นแบ่งเงินกันแล้วเฉลี่ยมาให้พระ ยสะกัณฐกบุตร ท่าน
ปฏิเสธก็โกรธเคือง หาว่าท่านด่าอุบาสกเหล่านั้น จึงประชุมกันลงปฏิ
สาธณียกรรม พระยสะกัณฐกบุตรจึงอ้างวินัยว่าจะต้องมีพระเป็น
ทูตไปด้วย ๑ รูป เมื่อภิกษุวัชชีบุตรสวดประกาศแต่งตั้งภิกษุรูปหนึ่ง
มอบให้ไปด้วยแล้ว พระยสะก็เข้าไปหา อุบาสกเหล่านั้น ชี้แจงข้อที่
พระพุทธเจ้าตรัสไว้หลายแห่ง ห้ามรับเงินทอง

เล่าว่าในสมัยหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ
เชตวัน ทรงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า **สิ่งมัวหมองที่เป็นเหตุให้ดวง
จันทร์และดวงอาทิตย์มัวหมอง ๔ อย่าง** คือ ๑. เมฆ ๒. หมอก ๓.
ควันและฝุ่นละออง ๔. ราหูผู้เป็นจอมอสูร



ทรงเปรียบกับอุปกิเลสเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์มัวหมอง ๔ อย่าง คือ

๑. ตี๋มสุราและเมรัย ไม่เว้นขาดจากการตี๋มสุราและเมรัย
๒. เสพเมถุนธรรม ไม่เว้นขาดจากการเสพเมถุนธรรม
๓. ยินดีทองและเงิน ไม่เว้นขาดจากการยินดีทองและเงิน
๔. ดำเนินชีวิตด้วยมิจฉาชีพ ไม่เว้นขาดจากมิจฉาชีพ

อุบาสกเหล่านั้นได้ทราบข้อวินิจฉัยก็เลื่อมใสพระยสะ และกล่าวประณามภิกษุวัชชีบุตร เมื่อกลับจากที่นั้นภิกษุที่เป็นทูตร่วมไปด้วยก็แจ้งให้ภิกษุวัชชีบุตรทราบ ต่างพากันโกรธเคืองพระยสะ อ้างว่าการที่พระยสะไปพูดกับคนเหล่านั้นเป็นการไปแจ้งความแก้แค้นโดยมิได้รับแต่งตั้งจากสงฆ์ จึงลงอุปฆาตกรรม

การสังคายนาครั้งที่ ๒

พระยสะกัณฐกบุตรจึงหนีไปชวนพระเถระ ที่เห็นแก่พระธรรมวินัยหลายรูป ซึ่งเป็นประมุขสงฆ์อยู่ในที่ต่างๆ เช่น พระลัทธิกามี, พระสาฬหะ, พระอุชชโลภิตะ, พระวาสกะคากะ ๔ รูปนี้ เป็นผู้แทนคณะสงฆ์ฝ่ายตะวันออก พระเวตตะ, พระลัมภุตตะ สาณวาสี, พระยสะกัณฐกบุตร พระสุมน ๔ รูปนี้เป็นผู้แทนคณะสงฆ์ฝ่ายตะวันตก รวมทั้งพระอรหันต์ทั้งหลายเป็นอันมากถึง ๗๐๐ รูปประชุมกัน ณ วาลิการาม (เวสาลี แคว้นวัชชี) มีพระอชิตะผู้มีพรรษา ๑๐ เป็นผู้ปูอาสนะ วินิจฉัยวัตร ๑๐ ประการที่มาที่ทรงห้ามไว้ ปรับอาบัติไว้อย่างชัดเจน ชีขาดด้วยมติสงฆ์ให้วัตร ๑๐ นั้นผิดธรรมวินัยมิใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า

ประชุมสงฆ์และผู้ทำการสหายสังคายนาส่วนใหญ่เป็นศิษย์
สายพระอนันท์และพระอนุรุทธะ คณะสงฆ์เลือกเอาพระสัพพกามี
เป็นประธานที่ประชุม เพราะมีพรรษาชุกชุมมาก คือ มีพรรษา ๑๒๐
ปี และแตกฉานพระไตรปิฎกตั้งอยู่ในฐานะที่เคารพสักการะของภิกษุ
และประชาชนทั่วไป มีพระเจ้ากาฬโคศทรวงอุปถัมภ์ ๘ เดือนจึงสำเร็จ

ฝ่ายพระภิกษุวัชชีบุตรจำนวนมากเสียใจได้คัดค้านแยกตัวไป
ทำสังคายนาต่างหากที่เมืองปาฏลีบุตร มีผู้เข้าร่วมถึงหนึ่งหมื่นรูป เรียก
ตนเองว่า “มหาสังคีติ” เพราะมีพวกมาก เป็นอันว่าพุทธศาสนา
มหายานเริ่มมีเค้าเกิดขึ้นในสมัยนี้ เพราะเหตุแห่งความขัดแย้งนี้

มีปรากฏในคัมภีร์มหาวงส์และทีปวงศ์ว่า เหตุการณ์แตกแยก
เป็น ๑๘ นิกายแต่นั้นเป็นต้นมา



๑๕. รูดังควัตร ข้อปฏิบัติขัดเกลากิเลส

ภิกษุผู้สมาทานรูดังค์ ๑๓

(พระไตรปิฎกแปลไทย มจร. ๘/๔๘๑/๓๓๐)

(เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการขุดเกลากิเลสอย่างยิ่ง ช่วยส่งเสริมความมักน้อยสันโดษ ทรงชักชวนแนะนำให้ภิกษุสมาทานปฏิบัติโดยไม่บังคับ)

“อุบาลี ภิกษุผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตรนี้มี ๕ จำพวก คือ

๑. เพราะเป็นผู้เขลาเพราะเป็นผู้งมงายจึงอยู่ป่า

๒. เป็นผู้ปรารถนาเลวทรามถูกความอยากครอบงำจึงอยู่ป่า

๓. เพราะมัวเมาเพราะจิตฟุ้งซ่านจึงอยู่ป่า

๔. เพราะเข้าใจว่าพระพุทธเจ้า พระสาวกของพระพุทธเจ้า
สรรเสริญจึงอยู่ป่า

๕. เพราะอาศัยความมักน้อย สันโดษ ขัดเกลา ความเจียม
สังัด และเพราะอาศัยว่าการอยู่ป่ามีประโยชน์อันงามนี้จึงอยู่ป่า”

ภิกษุผู้ถือเที่ยววิณฑาทเป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถือผ้าทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถืออยู่โคนไม้เป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถืออยู่กลางแจ้งเป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถือผ้าสามผืนเป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถือเที่ยววิณฑาทตามลำดับเป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถือการนั่ง (คือ ยืนเดินนั่ง เว้นนอน) เป็นวัตรมี ๕
จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถืออยู่เสนาสนะตามที่ได้จัดให้เป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถือหนึ่งฉัน ๓ อาสนะแห่งเดียวเป็นวัตรมี ๕ จำพวก
คือ...

ภิกษุผู้ถือการห้ามภัตที่เขานำมาถวายเมื่อภายหลังเป็นวัตร
มี ๕ จำพวก คือ...

ภิกษุผู้ถือการฉันเฉพาะในบาตรเป็นวัตรมี ๕ จำพวก คือ

๑. เพราะเป็นผู้เขลาเพราะเป็นผู้มกมายจึงฉันเฉพาะในบาตร

๒. เป็นผู้ปรารถนาเลวทรามถูกความอยากครอบงำจึงฉัน
เฉพาะในบาตร

๓. เพราะมัวเมาเพราะจิตฟุ้งซ่านจึงฉันเฉพาะในบาตร

๔. เพราะเข้าใจว่าพระพุทธเจ้า พระสาวกของพระพุทธเจ้า
สรรเสริญจึงฉันเฉพาะในบาตร

๕. เพราะอาศัยความมักน้อย สันโดษ ขัดเกลา ความเงียบ
สงัด และเพราะอาศัยว่าการฉันเฉพาะในบาตรมีประโยชน์อันงามนี้จึง
ถือฉันเฉพาะในบาตร

(ถ้าดับเวทนาไม่ได้ ความเกิดใหม่ย่อมมี)



ธรรมะของผู้เฒ่า

‘เมื่อผู้เฒ่าวัยช้ำผาญอยู่ ถ้าโค่นำผู้ไปตรง โคทั้งหมดย่อม
วัยตรงไปตาม ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น

ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชน
ที่เหลือกก็เป็นอย่างนี้ไม่ต้องกล่าวถึง

ถ้าผู้นำตั้งอยู่ในธรรม ราชทัณฑ์ย่อมอยู่เป็นสุข’

คุณัญเฒ่า ตระมานาณัง สัพพา ตา อชุง

เอว เมว มนุสเสสโส เจ รัมมัง จรติ สัพพัง ราชัญญ์ สุขัง เสติ

อชุง คัจฉติ ปุงคโว เนตเต อชุง คเต สติ

โย โหติ เสฏฐัสสมโต ปเคว อิตรา ปชา ราชา เจ โหติ รัมมิโกฯ”

(รัมมิกสูตร เล่ม ๒๑ หน้า ๘๘ พระพุทธทวณะ)

ดับอวิชชา

ผู้ชี้ชุมทรัพย์

“อานนท์! พวกช่างหม้อย่อมไม่พยายามทำกะหม้อที่ยังเปียก
ยังดิบอยู่อย่างทะนุถนอม ฉันทใด เราย่อมไม่พยายามทำกะพวกเธอ
อย่างทะนุถนอมฉันทนั้น

อานนท์! เราจักขนาบแล้วขนาบอีกไม่มีหยุด

อานนท์! เราจักชี้โทษแล้ว ชี้โทษอีกไม่มีหยุด ผู้ใดมีมรรคผล
แก่นสาร ผู้นั้นจักทนอยู่ได้”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๑๔/๒๔๕/๓๕๖)

“คนเรา ควรมองผู้มีปัญญาใดๆ ที่คอยชี้โทษ คอยกล่าวคำ
ขนาบอยู่เสมอไป ว่าคนนั้นแหละคือผู้ชี้ชุมทรัพย์ละ, ควรคบบัณฑิตที่
เป็นเช่นนั้น, เมื่อคบหากับบัณฑิต ชนตินั้นอยู่ย่อมมี แต่ดีทำเดียว ไม่
มีเลวเลย.”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๒๕/๒๕/๑๖)

ดับธวิขขา



ผู้ชีชวนวิงวอน!

“ภิกษุทั้งหลาย! กิจอันใดที่ศาสดาผู้เอ็นดู แสงหาประโยชน์
เกื้อกูล อาศัยความเอ็นดูแล้ว จะพึงทำแก่สาวกทั้งหลาย
กิจอันนั้น... เราได้ทำแล้วแก่พวกเธอทั้งหลาย”

“ภิกษุทั้งหลาย! ...นั้นโคนไม้ ...นั้นเรือนว่างทั้งหลาย พวกเธอจง
เพียรเพากิเลส อย่าได้ประมาท

พวกเธอทั้งหลาย อย่าได้เป็นผู้ต้องร้อนใจในภายหลังเลย...
นี่แล... เป็นวาจาเครื่องพร่ำสอนพวกเธอทั้งหลายของตถาคต”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๑๘/๖๗๕/๔๔๑ สัลเลขสูตร)

ดับธวิขชา

อนามาส ๑๐

คือ วัตถุอันไม่ควรจับต้อง ถ้าละเมิดต้องวินัยทุกกฐ มี ๑๐ ประการ ได้แก่

๑. ร่างกายและเครื่องประดับสตรี แม้สัตว์เดรัจฉานตัวเมีย รวมถึงวัตถุที่ทำคล้ายคลึงกัน เช่น รูปตุ๊กตาหญิง, รูปเขียนหญิง เป็นต้น

๒. รัตนะ ทั้ง ๑๐ มี เพชร พลอย ทอง และเงิน แก้ว มุกดา เป็นต้น

๓. อวุธ เช่น ปืน มีด ยาพิษ เป็นต้น

๔. เครื่องมือดักจับสัตว์ เช่น แห อวน เป็นต้น

๕. เครื่องดนตรี-กีฬา และการบันเทิงทั้งปวง

๖. ของที่ไม่ได้รับประเคน เว้นแต่น้ำดื่ม ไม้ชำระฟัน กระดาษชำระ เป็นต้น

๗. อาหารบนเตาไฟ

๘. ผลไม้ซึ่งเกิดอยู่ในที่ (อยู่บนต้น)

๙. ข้าวเปลือกและธัญญาหารต่าง ๆ

๑๐. สัตว์พาหนะ ๖ ชนิด เช่น เครื่องราง ของขลัง มงคล ดินขาว เป็นต้น

(จากพระวินัยปิฎก เล่ม ๑ ภาค ๓ หน้า ๑๗๔)

หมายเหตุ หนึ่ง พระพุทธบัญญัติที่ทรงห้ามทุกข้อ เห็นว่าน่าจะปรับเข้าข้อ ๑๐ เป็นลัทธิพทปราคาสด้วย แม้กุฎีที่สร้างเกินกว่า ๗ x ๑๒ คือ พระสุคตที่ทรงบัญญัติก็น่าจะเป็นวัตถุอนามาสด้วยเหมือนกัน (ผู้รวบรวม)

ดับอวิชชา



ภาคอธิบาย

๑. ภิคุมหำโจร

ภิคุที่ไม่วังวร ไม่วีมายอวย ไม่วำนีกในควมที่ต่นเป็นสมณะ
ปล่อยให้กิเลสครอบงำ ทำการชั่วการเสียต่างๆ พระพุทเจ้าตรัสเรียก
ว่า “มหำโจร” เพราะอภัยกาสาวพัสดุ์เป็นอาวุธปล้นประชาชน ทำลาย
คณะสงฆ์ ทำลายพระศาสนา ทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง
ทั้งแก่ประชาชน ทั้งแก่ธรรมวินัย

ภิคุประพตติชั่วเช่นใดที่พระพุทเจ้า ตรัสเรียกว่า มหำโจร
ควมประพตติเช่นนั้น สมควรที่พุทศาสนิกชน ผู้รักและทะนุบำรุง
พระพุทศาสนา บำรุงบรพชิต เพื่อควมรุ่งเรือง แห่งพระพุทศาสนา
จะได้ทราบไว้บ้าง

ภิคุที่เป็นมหำโจรนี้ ในบาลีพระวินัยปิฎก เล่มที่ ๑ ทรงแสดง
ไว้ ๕ ชนิด เรียกว่า “มหำโจร” เพื่อให้พุทศาสนิกชนได้รู้เนื้อควม
เท่าที่พระพุทเจ้าได้ตรัสไว้ คำบาลีแสดงมหำโจรทั้ง ๕ นี้ จะได้แปล
ออกมาสู่ภาษาไทยเพียงเท่าใจควมแห่งบาลี



๑. มหาโจรทั้ง ๕

ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรทั้ง ๕ นี้ มีอยู่ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในโลก มหาโจรทั้ง ๕ เป็นไหน มหาโจรทั้ง ๕ คือ:

(๑) “ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรบางคนในโลกนี้ มีความด่าริลามกอย่างนี้ว่า “ในกาลเมื่อไรหนอ เราจักได้นำชายฉกาจฉกรรจ์สักร้อยคน หรือพันคน เทียวทำการทรมานคน ช่าคน ตัดเอง บังคับให้ผู้อื่นตัดอวัยวะคน เผาบ้าน บังคับให้เผาบ้าน ในหมู่บ้าน นิคม และราชธานีทั้งหลาย”

สมัยอื่นจากนั้น มหาโจรนั้น ได้คุมชายฉกาจฉกรรจ์ร้อยคน หรือพันคน เทียวทรมานคน ช่าคน ตัดเอง บังคับให้ผู้อื่นตัดอวัยวะคน เผาบ้าน บังคับให้เผาบ้าน ในหมู่บ้าน นิคม และราชธานีทั้งหลาย

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุที่ลามกบางรูปในธรรมวินัยนี้ มีความด่าริลามกเหมือนอย่างมหาโจรนั้นนั่นแล อย่างนี้ว่า

“ในกาลเมื่อไรหนอ เราจักได้คุมภิกษุสักร้อยรูปหรือพันรูป เทียวจาริกไปในหมู่บ้าน นิคม และราชธานีทั้งหลาย ให้ทั้งภุชสะทั้งหลาย บรรพชิตทั้งหลาย ทำสักการะ ทำความเคารพ แสดงความนับถือ ทำการบูชา ทำการอ่อนน้อม จักได้จีวร อาหาร ที่อยู่อาศัย และเภสัชสำหรับบำบัดโรคแห่งคนไข้ และสำหรับค้าจุนชีวิตแห่งคนไข้ ไว้โดยไม่ขาดสาย”

สมัยอื่นจากนั้น ภิกษุลามกรูปนั้นได้คุมภิกษุร้อยรูปหรือพันรูป เทียวจาริกไปในหมู่บ้าน นิคม และราชธานีทั้งหลาย ให้ทั้งภุชสะทั้งหลาย ทั้งบรรพชิตทั้งหลาย ทำสักการะ ทำความเคารพแสดงความนับถือ ทำการ

บุชา ทำการอ่อนน้อม ได้จีวร อาหารที่อยู่อาศัย และเภสัชสำหรับ
บำบัดโรคแก่คนไข้ และสำหรับค้ำจุนชีวิตแก่คนไข้ไว้โดยไม่ขาดสาย

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุลามก รูปนี้ เป็นมหาโจรคนที่ ๑ ซึ่งมี
มีอยู่ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในโลก”

(๒) “ภิกษุทั้งหลาย ยังมีมหาโจรที่ฉันจะบอกอยู่อีก:

ภิกษุลามกบางรูปในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนธรรมวินัยและตถาคต
ได้แสดงให้ ประชาชนได้รู้ทั่วถึงไว้แล้ว ย่อมทำการขโมยธรรมที่
ตถาคตได้แสดงให้ประชาชนได้รู้ทั่วถึงไว้แล้ว ย่อมทำการขโมยธรรม
ที่ตถาคตได้ตรัสรู้นั้นเอาไปเพื่อตน” (คือแสดงธรรมวินัยบิดผัน
ความหมายไปตามความพอใจของผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังพอใจ จะได้
บริจาคทรัพย์ให้ตนมากๆ)

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุลามกรูปนี้ เป็นมหาโจรคนที่ ๒ ซึ่งมี
อยู่ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในโลก”

(๓) “ภิกษุทั้งหลาย ยังมีมหาโจรที่ฉันจะบอกอยู่อีก:

ภิกษุลามกบางรูปในธรรมวินัยนี้ ย่อมคอยกำจัดออกเรื่อยๆ
ซึ่งพรหมจารีภิกษุผู้บริสุทธิ์ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์อย่างบริสุทธิ์สะอาด
ด้วยข้อกล่าวหาว่าได้เสพอสังฆกรรมที่เป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ ซึ่ง
เป็นข้อกล่าวหาเท็จที่ตนนั้นเป็นเรื่องขึ้นมาเอง” (เพราะเมื่อมีภิกษุได้อยู่
ตนย่อมเป็นอสังขยได้ไม่ค่อยสะดวก)

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุลามกรูปนี้ เป็นมหาโจรคนที่ ๓ ที่มีอยู่
ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในโลก”

(๔) “ภิกษุทั้งหลาย ยังมีมหาโจรที่ฉันจะบอกอยู่อีก:

สิ่งเหล่านี้ คือ พื้นที่ธรณีสงฆ์ พื้นที่อันเป็นตัวอาราม ตัวกุฏิ



วิหาร^๑ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งกุฏิวิหาร (บริเวณของกุฏิวิหาร) เตี้ยง ตั่ง ฟูก หมอน หม้อ โลหะ อ่างโลหะ หม้อโลหะ หม้อน้ำโลหะ กระทะโลหะ มีด ขวาน ฝึ้ง จอบ ลีว เถาวัลย์ ไม้ไผ่ (ต้น ผล และดอกไม้) หญ้าปล้อง หญ้าชุ้มกระต่าย หญ้า (สำหรับมุงหลังคาอื่นๆ) ดินเหนียว (สำหรับทำกุฏิ) เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นเครื่องใช้ถาวร เป็นบริหารถาวรของสงฆ์

ภิกษุบางรูปเอาเครื่องใช้ถาวร บริหารของสงฆ์เหล่านั้นให้เป็นเครื่องสงเคราะห์คฤหัสถ์ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคฤหัสถ์”

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุลามกูปนี้ เป็นมหาโจรคนที่ ๔ ที่มีอยู่ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในโลก”

(๕) “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุที่อวดอุตตริมนุสสธรรม (คือคุณธรรมและฤทธิ์ที่คนสามัญทำไม่ได้) ที่ไม่มีอยู่ ไม่เป็นอยู่ในตน คือมหาโจรชั้นหัวโจกในโลก ที่รวมทั้งเวทโลก ทั้งมารโลก ทั้งพรหมโลก ในชุมชน ที่มีทั้งสมณะ ทั้งพราหมณ์ ทั้งเทพ ทั้งมนุษย์”

ข้อที่ตถาคตกล่าวนั้นมีอะไรเป็นเหตุ?

“ภิกษุทั้งหลาย ข้อที่ตถาคตกล่าวนั้นมีการหลอกลวงกินข้าวของชาวเมืองเป็นเหตุ ตนซึ่งเป็นอยู่ด้วยอาการอย่าง ๑ แต่ภิกษุใดกลับแสดงต่อชุมชนด้วยอาการอีกอย่าง ๑ ภิกษุนั้นชื่อว่าได้ หลอกลวงขโมยบริโภคนักจัญ ๔ ที่เขาให้ด้วยศรัทธานั้น เหมือนพราหมณ์ทำพุ่มไม้ขึ้นลงจับนกกิน ฉะนั้น

^๑ แม้ภิกษุ สามเณร จะเข้าอยู่ในกุฏิ วิหารของสงฆ์ ที่ชอบด้วยวินัย ก็ต้องได้รับแจกจากเสนาสนคาหาปกะก่อน ถ้าเข้าอยู่เอง หรือยึดเอาไว้เป็นหอพักของพวกพ้อง ย่อมต้องเข้าถึงจุดจตุตถมหาโจรภาพนี้ ตามข้อ ๔

บรรพชิตที่มีผ้ากาสาวะพันอยู่ที่คอเป็นจำนวนมาก มีพฤติกรรมอันลามก ไม่สำรวมอินทรีย์ บรรพชิตที่ลามก เหล่านี้ย่อมเข้าถึงนรก เพราะกรรมอันลามกของตัว

การที่ภิกษุผู้ทุศีล ผู้ไม่สำรวมในวินัย กลืนกินซึ่งก้อนเหล็กที่ถูกไฟเผาจนแดงเหมือนเปลวไฟ ก็ยังเป็นการทำที่ดีกว่าการกินอาหารของพระราชอาชญา ซึ่งถ้าอาหารนั้นยังเป็นสิ่งที่พึงถูกกินอยู่โดยภิกษุที่ทุศีลคนนั้น” (จตุตถปาราชิกกัณฑ์ วินัย ๑/๓๙๑)

ได้ยินได้ฟังมาจากครูบาอาจารย์ท่านแล้วว่า โยมทำบุญกับภิกษุสงฆ์ “มหาโจรทั้ง ๕” ข้างต้นนี้ ครั้นเมื่อกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ญาติที่ตายไป ปรากฏเป็นไฟลุกไหม้ไป แทนที่จะเป็นบุญ เพราะเหตุแห่งความทุศีลของผู้รับ

บุญชนิดนี้ไม่เป็นบุญ แม้เปรตก็ไม่รับ!

เปรตไปฟ้องญาติว่า ถูกลมมหาโจรปล้นเสียแล้ว (มีแสดงอยู่ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุเล่ม ๒ หน้า ๒๒๐-๒๓๔)

อนึ่ง ผู้เขียนพลางระลึกถึงผลกรรมและเศษกรรมแห่ง “บุรุษโทษ ๑๘ ประการ” ของเฉมาชูชกในชาดกพระเวสสันดร ไม่ทราบว่าเป็นเศษวิบาก อกุศลกรรมใด หรือว่ามหาโจรทั้ง ๕ ครั้นแสวยวิบากทุกติวินิบาต มานานยิ่งด้วยนับแสนปีแล้ว เศษกรรมที่เหลือ เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์อาจทำให้ต้องได้รับวิบากกรรม นำมาเกิดให้มีลักษณะบุรุษโทษถึง ๑๘ ประการก็เป็นได้

บุรุษโทษ ๑๘ ประการ ได้แก่

๑. เท้าทั้งสองใหญ่และคด
๒. เล็บเท้าคุด



๓. ปลีน้องทุยู่ยาน
๔. รีมฝีปากบนย่อยกับริมฝีปากล่าง
๕. น้ำไหลออกเป็นยางยืด
๖. เขี้ยวออกนอกฟันปากเหมือนเขี้ยวหมู
๗. จมูกหวั่นๆ
๘. ท้องป่องเป็นกระเปาะดั่งหม้อใหญ่
๙. สันหลังไหลหักค่อมคดโก่ง
๑๐. ตาถลนลึกใหญ่ข้าง เล็กข้าง
๑๑. หนวดเคราดังลวดทองแดง
๑๒. ผมหย่องเหลืองดั่งสีลาน
๑๓. เส้นเอ็นนูนเกะกะ
๑๔. มีต่อมแมลงวันและตกกระดูจโรยงา
๑๕. นัยตาเหลืองเหลือกเหล่
๑๖. ร่างกายคดค้อมในที่ทั้งสาม คือ คอ-หลัง-เอว
๑๗. เท้าทั้งสองหันเห่างเกะกะ
๑๘. ขนตามตัวหยาบดั่งเปลงหมู

มีแสดงไว้ในอรรถกถาฎีการุ่นหลังๆ ว่า พระอรหันต์เถระสมัยหลังพุทธกาลขึ้นไปสวรรค์ชั้นดุสิต ได้สนทนาธรรมกับสันดุสิตเทพบุตรพระโพธิสัตว์ ซึ่งอนาคตกาลอันไกลโพ้น จะลงไปอุบัติตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อจากพระพุทธเจ้าโคดม เป็นองค์ที่ ๕ ในภัทรกัปป์ ผู้ใดปรารถนาไปเกิดในสมัยนั้น ให้พึงเพศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกจะได้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยนี้

๒. จาตุมสูตร สูตรว่าด้วยเหตุการณ์ในตำบลบ้านชื้อจาตุมา

๑. พระผู้มีพระภาคประทับ ณ ป่ามะขามป้อม ใกล้ตำบลบ้านชื้อจาตุมา ตรัสสั่งประณาม (ขับไล่) ภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ที่เดินทางมากับพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ มาถึงหมู่บ้านจาตุมา ก็ส่งเสียงเอะอะปราศรัยว่าเรื่งกับภิกษุเจ้าถิ่น. บรรดาเจ้าศากยะชาวบ้านจาตุมาทรงทราบ จึงไปกราบทูลขอให้ทรงอนุเคราะห์ภิกษุสงฆ์ **เพราะมี (บางรูป) บวชใหม่** เมื่อไม่ได้เฝ้าพระผู้มีพระภาคก็จะปรวนแปรไป เปรียบเหมือนพืชอ่อนไม่ได้น้ำ หรือลูกโคอ่อนที่ไม่เห็นแม่ ท้าวสหัมบดีพรหมก็มากราบทูลขอให้ทรงอนุเคราะห์ ด้วยอ้างข้ออุปมาในทำนองเดียวกัน เป็นอันบรรดาเจ้าศากยะ ชาวบ้านจาตุมาและท้าวสหัมบดีพรหม ทำให้พระผู้มีพระภาคทรงพอพระทัยได้
๒. พระมหาโมคคัลลานะไปบอกให้ภิกษุเหล่านั้นมาเฝ้า พระผู้มีพระภาคตรัสถาม พระสารีบุตรว่า เธอคิดอย่างไร เมื่อเราประณามภิกษุสงฆ์. พระสารีบุตรกราบทูลว่า ข้าพระองค์คิดว่าบัดนี้ พระผู้มีพระภาคทรงชวนชวายน้อย ประกอบการอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน แม้เราก็จักชวนชวายน้อย ประกอบการอยู่เป็นสุขในปัจจุบันบ้าง (คือไม่ยุ่งเกี่ยวกับหมู่คณะ)

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า อย่าเพิ่งคิดอย่างนั้นก่อน แล้วจึงตรัสถามพระมหาโมคคัลลานะบ้าง. พระเถระกราบทูลว่า ข้าพระองค์คิดว่า บัดนี้พระผู้มีพระภาคทรงชวนชวายน้อยประกอบการอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน บัดนี้เราและสารีบุตรจักบริหารภิกษุสงฆ์



เอง พระผู้มีพระภาคจึงประทานสาธุการ รับรองว่าเรา(พระองค์เอง) หรือสาริบุตรกับโมคคัลลานะพึงบริหารภิกษุสงฆ์ได้.

๓. ครั้นแล้วตรัสสอนภิกษุทั้งหลายถึงภัย ๔ ประการ ที่พึงหวังได้ ในการลงน้ำ คือ ๑. คลื่น ๒. จระเข้ ๓. วังวน ๔. ปลาร้าย
- ทรงเปรียบเทียบไม่อดทนต่อโอวาทเมื่อเข้ามาบวชด้วยภัยคือคลื่น**
ทรงเปรียบเทียบเห็นแก่ปากแก่ท้องด้วยภัยคือจระเข้
ทรงเปรียบเทียบมาตุคาม ด้วยปลาร้าย
- ว่าเป็นภัยอันภิกษุผู้บวชในพระธรรมวินัยนี้พึงหวังได้
- (หมายเหตุ : พระสูตรนี้แสดงว่าพระผู้มีพระภาคทรงให้บทเรียน แก่ภิกษุผู้เสี่ยงอุ้ออิงเหล่านั้นอย่างแรง แต่เมื่อมีเหตุผลสมควร ก็ทรงเลิกการลงโทษ คือมิใช่ลงโทษให้เสียคน แต่ให้กลับตัว)

ภัยใหญ่ ๔ ประการ

ภัยใหญ่ที่พึงหวังได้ในการลงน้ำ คือ

- | | |
|----------|------------|
| ๑. คลื่น | ๒. จระเข้ |
| ๓. วังวน | ๔. ปลาร้าย |

ความไม่อดทน^๑ ต่อโอวาทเมื่อเข้ามาบวช ด้วยภัย คือ คลื่น

ความเห็นแก่ปากท้อง ด้วยภัย คือ จระเข้

กามคุณห้า ด้วยภัย คือ วังวน

มาตุคาม ด้วยภัย คือ ปลาร้าย

เป็นภัยอันภิกษุผู้บวชในธรรมวินัยนี้ พึงหวังได้

(จากจาทุมสูตร เล่ม ๑๓ มัชฌิมปัณณาสก์ ภิกขุวรรค พระพุทธวจนะ)

^๑ พุทธบัญญัติ วินัยเล่ม ๔ หน้า ๑๙๕ อุโบสถขันธกะ ที่ให้ภิกษุลงฟังพระปาติโมกข์ ทุกกึ่งเดือน ถ้าขาดฟังให้ปรับอาบัติ แต่ปัจจุบันนี้ยังมีวัตรปฏิบัตินี้กันอยู่ทุกวัดหรือไม่หนอ? (ผู้รวบรวม)



๓. นพิกปานสูตร

สูตรว่าด้วยเหตุการณ์ในตำบลบ้านชื่อนพิกปานะ

๑. พระผู้มีพระภาคประทับ ณ ป่าไม้ทองกวาว ใกล้หมู่บ้านชื่อนพิกปานะ สมัยนั้นกุลบุตรผู้มีชื่อเสียงออกบวชอุทิศพระผู้มีพระภาคหลายท่านด้วยกัน คือ พระอนรุทธ์, พระภักทียะ, พระกิมพิละ, พระภักคุ, พระโกณฑัญญะ, พระเรวตะ, พระอานนท์ และกุลบุตรผู้มีชื่อเสียงอื่นๆ พระผู้มีพระภาคมีภิกษุสงฆ์แวดล้อม ประทับในกลางแจ้งตรัสถามภิกษุเหล่านั้นว่า ผู้ที่ออกบวชอุทิศ เรายินดียิ่งในพรหมจรรย์ละหรือ? ตรัสถามถึง ๓ ครั้ง ภิกษุเหล่านั้นก็นิ่งอยู่
๒. พระผู้มีพระภาคจึงตรัสระบุพวกพระอนรุทธ์ (มีรายนามดังกล่าวข้างต้น แต่ใช้คำว่า “**อนรุทธ์า**” (อนรุทธ์และพวก) ซึ่งพระอนรุทธ์ก็กราบทูลว่า ข้าพระองค์ทั้งหลายยินดียิ่งในพรหมจรรย์ จึงตรัสว่า ดีแล้ว. **แล้วตรัสถามว่า ออกบวชเพื่อทำที่สุดทุกข์ใช่หรือไม่.** พระอนรุทธ์ก็กราบทูลรับว่า ใช่ จึงตรัสถึงหน้าที่ที่ผู้บวชแล้วพึงกระทำว่า **ถ้ามิได้บรรลุปิติและสุขอันสูงสุดจากกาม อันสูงสุดจากอกุศลธรรม หรือปิติสุขที่สงบระงับกว่านั้นแล้ว ความโลภ (อภิชฌา), ความคิดปองร้าย, ความหดหู่วุ่นงวน, ความลังเลสงสัย, ความฟุ้งซ่านรำคาญใจ, ความไม่ยินดี (ในกุศลธรรม), ความเกียจคร้าน ก็จะครอบงำจิตตั้งอยู่ได้ ต่อได้บรรลุปิติและสุขเช่นนั้นหรืออย่างอื่นที่สงบระงับกว่านั้นกิเลสดังกล่าวจึงไม่ครอบงำจิตตั้งอยู่ได้**
๓. ตรัสถามว่า เธอคิดว่า ตถาคตละอาสวะไม่ได้จึงพิจารณาแล้วเสพ, พิจารณาแล้วอดทน, พิจารณาแล้วเว้น พิจารณาแล้วบันเทา (ทำให้



น้อยลง) ใช่หรือไม่. กราบทูลว่า ไม่ได้คิดอย่างนั้น พระตถาคตทรงละอาสวะได้แล้ว จึงทรงทำเช่นนั้น. ตรัสรับรองว่าเป็นเช่นนั้น ตรัสถามต่อไปว่า

ตถาคตเห็นอำนาจประโยชน์อะไร จึงพยากรณ์ เมื่อสาวกตายไปว่า ผู้นี้ไปเกิดในที่โน้นๆ. พระอนุรุทธกราบทูลขอให้ทรงตอบ จึงตรัสตอบว่าที่ทรงพยากรณ์เช่นนั้น มิใช่เพื่อหลอกลวงคน มิใช่เพื่อเรียกร้องคนให้มานับถือ มิใช่เพื่ออานิสงส์ลาม สักการะหรือชื่อเสียง มิใช่เพื่อให้คนรู้จักเราว่าเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ แต่มีกุลบุตรผู้มีศรัทธา มีความยินดีและปราโมทย์อันกว้างขวางได้สดับแล้วก็จะน้อมจิตไปเพื่อความสุขของกุลบุตรเหล่านั้น

แล้วตรัสขยายความในเรื่องนี้ว่า **จะเป็นการเอาอย่างในทางที่ดี**ในเรื่องศรัทธา, ศีล, สุตะ (การสดับฟังหรือการศึกษา), จาคะ (การสละ) และปัญญา



๔. โคลิสถานิสูตร สูตรว่าด้วยภิกษุชื่อโคลิสถานิ

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับ ณ เวฬุวนาราม ใกล้กรุงราชคฤห์. พระสาริบุตรบวรภิกษุชื่อโคลิสถานิผู้อยู่ป่า แต่มีความประพฤติย่อหย่อน (เห็นแก่ปัจจัย) มีธุระเข้ามาในที่ประชุมสงฆ์ จึงแสดงข้อปฏิบัติสำหรับภิกษุผู้อยู่ป่า ๑๗ ข้อดังต่อไปนี้

๑. ภิกษุผู้อยู่ป่าไปในสงฆ์ พึงเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์
๒. พึงฉลาดในอาสนะ ไม่นั่งเบียดภิกษุผู้แก่กว่า ไม่นั่งกันภิกษุผู้อ่อนกว่า
๓. ไม่ถึงเข้าบ้านเกินเวลา พึงกลับแต่ยังวัน
๔. ไม่พึงเที่ยวไปในสกุลก่อนหรือหลังอาหาร
๕. ไม่พึงฟุ้งสรวนและขี้บ่น
๖. ไม่พึงเป็นคนปากกล้าพูดมาก
๗. พึงเป็นผู้ว่าง่ายและคบมิตรที่ดี
๘. พึงสำรวมทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย (สำรวมตา หู เป็นต้น)
๙. พึงรู้ประมาณในการบริโภคอาหาร
๑๐. พึงประกอบความเป็นผู้ตื่น (ไม่เห็นแก่นอน)
๑๑. พึงลงมือทำความเพียร
๑๒. พึงมีสติตั้งมั่น
๑๓. พึงมีจิตตั้งมั่น
๑๔. พึงมีปัญญา

๑๕. พึงประกอบความเพียรในอธิธรรม อภินัย เพื่อสามารถตอบชี้แจงได้เมื่อมีผู้ถาม
๑๖. พึงประกอบความเพียรในวิโมกข์อันสงบระงับ อันมิใช้รูปก่าวล่องรูป เพื่อสามารถตอบชี้แจงได้เมื่อมีผู้ถาม
๑๗. พึงประกอบความเพียรในอุตตรिमनुสสธรรม (ธรรมอันยิ่งของมนุษย์) เพื่อสามารถตอบชี้แจงได้เมื่อมีผู้ถาม

พระมหาโมคคัลลานะถามว่า “ภิกษุผู้อยู่ป่าเท่านั้นหรือ จึงควรประพฤติ หรือว่า แม้ภิกษุผู้อยู่ชายบ้าน (เขตรอบๆ หมู่บ้าน) ก็ควรประพฤติด้วย”

พระสารีบุตรตอบว่า

“แม้ภิกษุผู้อยู่ป่า ยังควรประพฤติ จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวว่า ภิกษุผู้อยู่ชายบ้านจะไม่ควรประพฤติ”

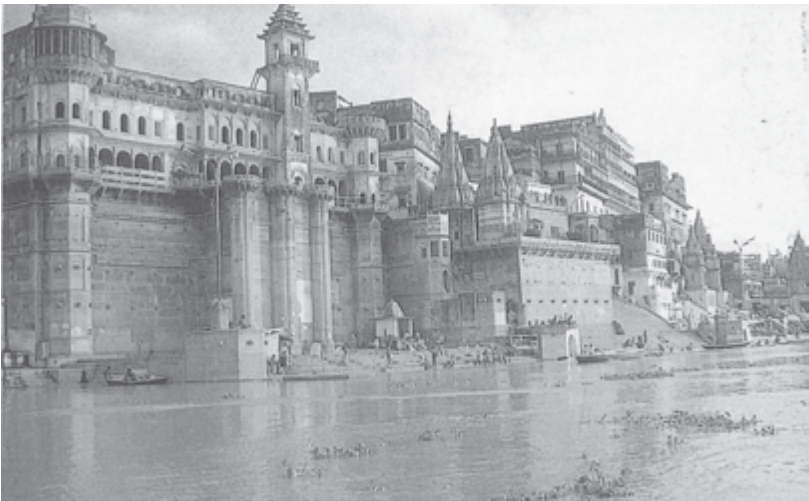


๕. กีฏาคิริสูตร

สูตรว่าด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในนิคมชื่อกีฏาคิริ

๑. พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในแคว้นกาลี พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายเรื่องการเว้นบริโภคอาหารในเวลา กลางคืนว่า **ทำให้มีอาหารน้อย มีโรคน้อยเบาสบาย มีกำลังอยู่ เป็นผาสุก** เมื่อเสด็จไปโดยลำดับก็เสด็จแวะพัก ณ นิคมชื่อกีฏาคิริ ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะเป็นภิกษุเจ้าถิ่นอยู่ในกีฏาคิรินิคม

กลับพูดในทางตรงกันข้าม คือกล่าวว่า พวกตนฉันอาหารในเวลาเย็น เวลาเช้า เวลาวิกาล กลางวัน ก็รู้สึกว่ามีอาหารน้อย มีโรคน้อย เป็นต้น



แม่น้ำคงคา เมืองพาราณสี แคว้นกาลี

๒. พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ตรัสสั่งให้เรียกภิกษุพวกนั้นมาเฝ้าตรัสถามได้ความตามจริงแล้ว จึงตรัสถามว่า พวกเธอรู้หรือไม่ถึงธรรมที่เราแสดงแล้วว่า อกุศลธรรมย่อมเสื่อม กุศลธรรมย่อมเจริญแก่บุคคลผู้สวดยสุข หรือทุกข์ หรือไม่ทุกข์ไม่สุข อย่างไรกัน กราบพูลว่า ไม่รู้

ตรัสถามต่อไปอีกว่า รู้หรือไม่ว่าอกุศลธรรมและกุศลธรรมเจริญหรือเสื่อมแก่บุคคลผู้สวดยเวทนาอะไร ที่ละข้อ ก็กราบพูลตอบว่า ไม่รู้ จึงตรัสอธิบายโดยพิสดารทีละข้อ โดยใจความว่า ทรงทราบแล้วถึงเรื่องเหล่านี้ จึงทรงแนะให้เข้าถึงสุขเวทนาบ้าง ทุกขเวทนาบ้าง อทุกขมสุขเวทนาบ้าง ตามความเหมาะสม

๓. ทรงชี้แจงต่อไปว่า ไม่ตรัสสอนให้ภิกษุทุกรูปกระทำการด้วยความไม่ประมาท แต่ก็ไม่ตรัสสอนให้ภิกษุทุกรูปกระทำการด้วยความประมาท ภิกษุเหล่าใดเป็นพระอรหันต์ ลีณาสวะ ทำหน้าที่เสร็จแล้วเราย่อมสอนภิกษุเหล่านั้นให้ทำการด้วยความไม่ประมาท ก็หาไม่ เพราะเธอทำการด้วยความไม่ประมาทอยู่แล้ว เธอเป็นผู้ไม่ควรที่จะประมาท

ส่วนภิกษุเหล่าใดยังต้องศึกษา ยังไม่บรรลุนิพพาน เรา
ย่อมสอนภิกษุเหล่านั้นให้ทำการด้วยความไม่ประมาท เพราะคิดว่า เธอเหล่านี้เสพเสนาสนะอันสมควร คบกัลยาณมิตรแล้ว ก็อาจทำให้แจ้งที่สุดแห่งพรหมจรรย์ได้ในปัจจุบัน เราเห็นผลแห่งความไม่ประมาทของภิกษุเหล่านี้ จึงสอนให้ทำการด้วยความไม่ประมาท

๔. ตรัสอธิบายถึงบุคคล (ผู้ได้บรรลุคุณธรรม) ๗ ประเภท พร้อม
ทั้งแจกรายละเอียด ดังต่อไปนี้ :-

- (๑) **อุกโตภาควิมุต** ผู้พ้นโดยส่วนทั้งสอง (อรรถกถาอธิบายว่า
พ้นจากรูปกายด้วยอรุปสมาบัติ พ้นจากนามกายด้วยมรรค)
ได้แก่**ผู้ถูกต้อง** วิโมกข์อันสงบระงับด้วยกาย (คือนามกาย)
สิ้นอาสวะเพราะเห็นด้วยปัญญา^๑
- (๒) **ปัญญาวิมุต** ผู้พ้นด้วยปัญญา ได้แก่**ผู้ไม่ได้ถูกต้อง** วิโมกข์
อันสงบระงับด้วยนามกาย สิ้นอาสวะเพราะเห็นด้วยปัญญา^๒
ทั้งสองประเภทยังไม่ต้องทรงสอนให้ทำการด้วยความไม่
ประมาท เพราะทำการด้วยความไม่ประมาทอยู่แล้ว (คือเป็น
พระอรหันต์อยู่แล้ว ไม่เป็นไปไม่ได้ที่จะประมาทอีก)
- (๓) **กายสักขี** ผู้ถูกต้องผัสสะแห่งฌานก่อนแล้วจึงทำให้แจ้ง
นิพพานในภายหลัง ได้แก่ ผู้ถูกต้องวิโมกข์อันสงบระงับ
ด้วยนามกายแต่สิ้นอาสวะเพียงบางส่วน^๓
- (๔) **ทวิฏฐิปัตตะ** ผู้บรรลุเพราะเห็นธรรมด้วยปัญญา ได้แก่ผู้มีได้
ถูกต้องวิโมกข์อันสงบระงับ ด้วยนามกาย สิ้นอาสวะเพียง
บางส่วน **เห็นธรรมที่ตถาคตแสดงแล้วอย่างแจ่มแจ้งด้วย
ปัญญา**^๔

๑. ได้แก่พระอรหันต์ ๕ ประเภท คือ ๔ ประเภทที่ออกจากอรุปสมาบัติ ๔ แต่ละข้อ แล้วพิจารณาสังขาร
บรรลุอรหัตตผลกับพระอนาคามีที่บรรลุอรหัตตผล จึงรวมเป็น ๕ ประเภท

๒. ได้แก่พระอรหันต์ ๕ ประเภท คือ สุขวิปัสสก ๑ ผู้ออกจากฌาน ๔ แล้วได้บรรลุอรหัตตผลอีก ๔
จึงรวมเป็น ๕ ประเภท

๓. ได้แก่ ผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผลจนถึงอรหัตตมรรค รวม ๖ ประเภท

๔. ได้แก่ พระอริยบุคคล ๖ ประเภท เช่นเดียวกับกายสักขี



- (๕) **ลัทธิวิมุต** ผู้พ้นเพราะศรัทธา ได้แก่ผู้มีได้ถูกต้องวิโมกข์
อันสงบระงับด้วยนามกาย ลึ้นอาสวะเพียงบางส่วน มีศรัทธา
ตั้งมั่นในตถาคต^๕
- (๖) **ธัมมานุสारी** ผู้เล่นไปตามธรรมะ ได้แก่ผู้มีได้ถูกต้องวิโมกข์
อันสงบระงับด้วยนามกาย ลึ้นอาสวะเพียงบางส่วน **เพ่งพอ
ประมาณซึ่งธรรมะที่ตถาคตแสดงด้วยปัญญา**^๖
- (๗) **ลัทธิฐานุสारी** ผู้เล่นไปตามศรัทธา ได้แก่ผู้มีได้ถูกต้องวิโมกข์
อันสงบระงับด้วยนามกาย **มีศรัทธามีความรักในตถาคต**

ตั้งแต่กายลักชีถึงลัทธิฐานุสारी รวม ๕ ประเภท เป็นพระอริยบุคคลที่ยังไม่ถึงขั้นพระอรหันต์ พระผู้มีพระภาคยังทรงสอนให้ทำการด้วยความไม่ประมาท เพราะทรงเห็นผลของความไม่ประมาท

(หมายเหตุ : พระอริยบุคคล ๗ ประเภทนี้ กำหนดด้วยคุณสมบัติพิเศษทางจิตใจที่ต่างกันเพียงเล็กน้อย มีอธิบายไว้พิสดารในคัมภีร์วิสุทธิมรรค และอรรถกถาทั่วไป ในที่นี้จึงแสดงไว้พอรู้จักชื่อและคุณสมบัติตามควร)

๕. ครั้นแล้วตรัสว่า พระองค์มิได้ตรัสว่า จะตั้งอยู่ในอภัตตผลได้ในขั้นแรกทีเดียว แต่จะตั้งอยู่ในอภัตตผลได้ด้วยการศึกษาโดยลำดับ การกระทำโดยลำดับ, การปฏิบัติโดยลำดับ แล้วตรัสอธิบายว่า บุคคลมีศรัทธาแล้ว ก็เข้าไปหา นั่งใกล้ เจริญสัทธัมมธรรมแล้วทรงจำไว้ พิจารณาเพื่อความ ธรรมะย่อมทนต่อการเพ่ง ครั้นแล้วก็เกิดฉันทะอุตสาหะ ความซึ้งใจ การตั้งความเพียร ครั้นแล้วย่อมทำให้แจ้งบรมลัทธิด้วยนามกาย ย่อมแทงทะลุ เห็นแจ้งบรมลัทธิจะนั้นด้วยปัญญา. ถ้าไม่มีศรัทธาก็ไม่มีข้ออื่นๆ มีการเข้าไปหา

๕. ได้แก่ พระอริยบุคคล ๖ ประเภท เช่นเดียวกับกายลักชี

๖. ธัมมานุสारी และลัทธิฐานุสारी (ข้อ ๖-๗) ได้แก่ พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในสโตปัตติมรรค



เป็นต้น ท่านทั้งหลาย (หมายถึงภิกษุพวกพระอัสสชิและพระ
บุณฺณพสุกะที่ประพฤติไม่ดีเหล่านั้น) ปฏิบัติพลาด ปฏิบัติผิดแล้ว
โมฆบุรุษเหล่านี้หลีกห่างไปจากพระธรรมวินัยนี้ (ไม่รู้ว่) ไกลสัก
เพียงไร

๖. ตรัสต่อไปว่า มีคำเวຍယာကဏ် (คำร้อยแก้วหรือคำชี้แจง) อันมี
บท ๔ (อริยสัจ ๔) วิญญบุรุษ ฟังรู้ได้ไม่นานด้วยปัญญา ซึ่ง
เนื้อความแห่งธรรมใดที่เรายกขึ้นแสดงแล้ว เราจักแสดงธรรมนั้น
แก่ท่าน ท่านทั้งหลายจักรู้ธรรมะนั้นได้

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลถามว่า พวกตนกับผู้รู้ธรรมเป็นอย่างไร
กัน ตรัสตอบว่า ศาสดาใดหนึ่งในอามิส อยู่อย่างคลุกคลีด้วยอามิส
ศาสนานั้นย่อมไม่มีราคาที่จะพึงประเมินหรือต่อรอง (สำนวนการค้า
หมายความว่าไม่มีใครถามราคา ตั้งราคาหรือต่อรองราคา เพราะ
ไม่มีราคาที่ควรสนใจ) แล้วตรัสถึงพระตถาคตว่า ไม่ทรงคลุกคลี
ด้วยอามิสด้วยประการทั้งปวง สวากผู้มีศรัทธาสอบสวน^๑ แล้ว
ปฏิบัติตาม

๑. ย่อมรู้ลึกรู้ว่า พระผู้มีพระภาคเป็นศาสดา ตนเป็นสาวก
๒. ย่อมรู้ลึกรู้ว่า ศาสนาของพระศาสดาองงาม มีโอชะ (น่า
เลื่อมใส)
๓. ย่อมรู้ลึกรู้พากเพียรเพื่อบรรลุจุดที่มุ่งหมายโดยไม่หยุด
ความเพียร
๔. ย่อมหวังผลได้อย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่าง คือ อรหัตตผล
ในปัจจุบัน ถ้ามีกิเลสยังเหลือก็จะใช้ได้เป็นพระอนาคามี

๑. คำว่า สอบสวนนี้ แสดงว่าทางพระพุทธศาสนาไม่นิยมให้มีศรัทธาอย่าง 맹าย นิยมให้สอบสวนหาความจริงก่อน



๒. พระสูตรสำคัญในอริยวินัย

๑) เสขปฐิปปาสุตระ (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ มัชฌิมนิกาย)

พระอริยสาวกสมบุรุษด้วยศีล คือ **อินทริยสังวรศีล** ได้แก่ คู้มครอง ทวารในอินทริย์ (จักขุนทริย์เป็นต้น) ทั้งหลาย (สำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย), รู้ประมาณในการบริโภค (**โภชนะมัตตัญญุตตา**) ไม่เห็นแก่นอน (**ชาคริยานุโยค**), ประกอบด้วยธรรม ๗ อย่าง (**พระสัทธรรม ๗** ได้แก่ ศรัทธา หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ เพียร สติ และปัญญา) ได้ **ฉาน ๔** อันเป็นเครื่องอยู่เป็นสุข

นี้เป็นวิชาและจรณะของอริยสาวก (มีรายละเอียดในหนังสือมนุษย์ เล่ม ๑๐ หน้า ๖)

๒) ปโตลียสูตร (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ มัชฌิมนิกาย)

ทรงแสดงธรรม ๘ ประการ ให้เป็นไปเพื่อตัดขาดจากโอรสในอริยวินัย แก่ปโตลียคฤหบดี ได้แก่

๑. ละการฆ่า
๒. ละการลัก
๓. ละการพูดเท็จ
๔. ละวาจาปล่อยเสีย
๕. ละความโลภเพราะความติด
๖. ละการติเตียนด่าว่า
๗. ละความโกรธคับแค้นใจ
๘. ละการดูหมิ่นท่าน

(มีรายละเอียดในหนังสือมนุษย์ เล่ม ๑๐ หน้า ๗)

๓) ภัททาสูต (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ มัชฌิมปัณณาสก์)

ทรงตรัสสอนพระภัททาสูตผู้ไม่บริบูรณ์ในศีลสิกขาว่า ผู้ต้องอาบัติบ่อยแต่ไม่พุดหลีกเลียงไปต่าง ๆ ภิกษุทั้งหลายก็จะจัดการกับเธอในทางที่อธิกรณ์จะสงบระงับไปโดยพลัน ภิกษุทั้งหลายจะคิดสงเคราะห์เธอเหมือนญาติมิตรช่วยกันรักษาตาข้างเดียวของชายผู้มีตาข้างเดียวฉะนั้น

เหตุที่กาลก่อนสิกขาบ่น้อย แต่ภิกษุมารูปตั้งอยู่ในอหัตตผล แต่บัดนี้สิกขาบทกลับมากขึ้นแต่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในอหัตตผลกลับน้อยลง

เป็นด้วยเพราะสัตว์ทั้งหลายกำลังเสื่อม สัทธิธรรม (ดูสัทธิธรรม ๗ ในข้อ ๑)

กำลังอันตราย (มีรายละเอียดในหนังสือมนุषยเล่ม ๑๐ หน้า ๓๖)

๔) ลหุกิโปมสุต (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ มัชฌิมปัณณาสก์)

พระผู้มีพระภาคทรงตรัสให้ภิกษุเลิกฉันอาหารในเวลาวิกาล กลางวันเที่ยงไปแล้ว มีภิกษุเสียใจไม่ยอมละกล่าวว่า จะมาขัดเกลาอะไรกันเพราะเหตุเรื่องเล็กน้อยเท่านั้น แล้วตั้งความไม่พอใจในตถาคต

ทรงตรัสสอนว่า คนไม่ดีเห็นข้อห้ามเล็กน้อยว่าใหญ่โต ยากปฏิบัติ เพราะศรัทธาน้อย ปัญญาน้อย เหมือนนางนกไล่ ซึ่งผูกด้วยเถาไม้ก็ถึงแก่ความตาย

ส่วนภิกษุผู้มีศรัทธาและปัญญามาก แม้ข้อห้ามใหญ่ ๆ ก็ละตามได้ ยิ่งข้อห้ามเล็ก ๆ น้อย ๆ ยิ่งปฏิบัติได้ไม่ยาก เหมือนช้างสงครามที่ทำลายเชือกหนังได้สบาย (มีรายละเอียดในหนังสือมนุषย เล่ม ๑๐ หน้า ๓๘)

๕) โฆฏมุขสุต (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ มัชฌิมปัณณาสก์)

พระอุเทสเถระแสดงธรรมแก่พราหมณ์โฆฏมุขที่ปามะม่วงเขมิยะ ใกล้กรุงพาราณสีว่า **การบวชที่เป็นธรรมมีอยู่** และมีมากในภิกษุประเภทที่ไม่กำหนดยินดีในทรัพย์สินต่าง ๆ



ส่วนการบวชที่ไม่เป็นธรรมมีอยู่มากในภิกษุประเภทที่กำหนดวินัยดี
ในทรัพย์สินต่างๆ (หาอ่านรายละเอียดในหนังสือมนุษย์ เล่ม ๑๐ หน้า ๙๗)

๖) เสกสูตร (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๙ หน้า ๒๑๖)

“ภิกษุทั้งหลาย! เพราะเหตุนี้แหละ เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่าง
นี้ว่า

กายคตาสติจะเป็นของอันเราเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำ
ให้เป็นดังยาน กระทำให้เป็นที่ตั้ง กระทำไม่หยุดฉันใด...

อุปมาดัง นำหม้อใส่น้ำมันอันเต็มเปี่ยมนี้ เดินไปในระหว่าง
นางงามในชนบท แต่มีคนเงื้อดาบอันคมเดินตามหลัง ถ้าทำน้ำมันหก
เพียงหยดหนึ่งในที่ใด ศีระะย่อมจะขาดตกลงในที่นั้นทันทีฉันนั้น”

๗) นทีสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๙ หน้า ๘๔)

“ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลจะพึงนิมนต์**ภิกษุที่เจริญอริยมรรค**มีองค์
แปดด้วยทรัพย์สินสมบัติทั้งหลาย ให้ลือกออกมาบริโภคโภคะ ข้อนี้มิใช่
สิ่งที่จะเป็นไปได้อันใด...

อุปมาดุจแม่น้ำคงคาไหลไปสู่ทิศปาวจีน จะทำการทدنน้ำในแม่น้ำ
คงคาให้ไหลกลับให้ปากกลับ มิใช่กระทำได้ง่ายฉันนั้น”

๘) ธรรมสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๘ หน้า ๑๔๙)

“ภิกษุทั้งหลาย! เราจักแสดงกรรม ทั้งกรรมเก่ากรรมใหม่และ
ความดับกรรม...

ภิกษุทั้งหลาย **ก็กรรมเก่าเป็นไฉน?**

ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อันปัจจัยปรุงแต่งแล้ว...สำเร็จด้วย
เจตนา เป็นที่ตั้งแห่งเวทนา...เป็นกรรมเก่า

ภิกษุทั้งหลาย **ก็กรรมใหม่เป็นไฉน?**

กรรมที่บุคคลทำด้วย กาย วาจา ใจ ในบัดนี้เราเรียกว่า
กรรมใหม่

ภิกษุทั้งหลาย **ความดับแห่งกรรมเป็นไหน?**

นิโรธที่ถูกต้องวิมุตติ ความดับแห่งกายกรรม วาจกรรม มโน
กรรม นี่เราเรียกว่า ความดับแห่งกรรม

ภิกษุทั้งหลาย **ปฏิบัติอันเป็นเครื่องให้ถึงความดับแห่งกรรม
เป็นไหน?**

อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ มีสัมมทิฏฐิ เป็นต้น นี่เรียกว่า ข้อ
ปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกรรม...

ภิกษุทั้งหลาย! นั้นโคนไม้ นั้นเรือนว่าง เธอทั้งหลายจงพยายาม
อย่าประมาท อย่าได้เป็นผู้มีความเดือดร้อนใจในภายหลัง
นี่เป็นอนุสาสนีของเราเพื่อเธอทั้งหลาย”

๙) **มหาปริณิพพานสูตร** (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ หน้า ๘๓)

ธรรมที่ไม่เสื่อมของภิกษุ ๗ ประการ (พระบวชแล้วจะไม่สึก) ได้แก่

๑. จักไม่ประกอบตามซึ่ง ความเป็นผู้ชอบการงาน (กิจการงานทางโลก)
๒. จักไม่ประกอบตามซึ่ง ความเป็นผู้ชอบการคุย
๓. จักไม่ประกอบตามซึ่ง ความเป็นผู้ชอบการนอน
๔. จักไม่ประกอบตามซึ่ง ความเป็นผู้ชอบคลุกคลีด้วยหมู่
๕. จักไม่ประกอบตามซึ่ง ความเป็นผู้มีความปรารถนาลามก
๖. จักไม่ประกอบตามซึ่ง ความเป็นผู้มีมิตรชั่ว
๗. จักไม่ประกอบตามซึ่ง ความเป็นผู้นอนใจเพราะบรรลुकุณวิเศษ
เพียงขั้นต่ำ



ธรรมที่ไม่เสื่อมของภิกษุ ๖ ประการ ได้แก่

๑. ตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา
๒. ตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา
๓. ตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา
๔. แบ่งปันลาภอันเป็นธรรม (เฉลี่ยกันบริโภค)
๕. มีศีลเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งในที่แจ้งและที่ลับ
๖. มีทฎฐิเสมอกัน

๑๐) เกสัชชขันธกะ (วินัยเล่ม ๕ หน้า ๑๑๓)

พระพุทธเจ้าเสด็จพุทธดำเนินผ่านถึงบ้านอาปณนิคม เกณียชฎิล
ทราบน้ำน้ำปานะเป็นอันมากให้คนหามไปพุทธสำนักในราตรีนั้น

พระพุทธองค์จึงรับสั่งให้ถวายแก่สงฆ์ แล้วตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! เราอนุญาตน้ำปานะ ๘ ชนิด คือ น้ำปานะที่ทำด้วย

๑. ผลมะม่วง
๒. ผลหว่า
๓. ผลกล้วยมีเมล็ด
๔. ผลกล้วยไม่มีเมล็ด
๕. ผลมะทราง
๖. ผลจันทน์หรืออุ้งุ่น
๗. เ่าบัว
๘. ผลมะปรางหรือลิ้นจี่

ภิกษุทั้งหลาย! เราอนุญาตน้ำผลไม้ทุกชนิด เว้นน้ำต้มเมล็ด
ข้าวเปลือก, น้ำใบไม้ทุกชนิดเว้นน้ำผักดอง, น้ำดอกไม้ทุกชนิดเว้น
น้ำดอกมะทราง, น้ำอ้อยสด”



หมู่เกาะสิมิลัน จ.สงขลา

ถึงมิตมน
แต่ไม่จนปัญญา
ย้อนคิดแล้วพิจารณา
เกิดดวงตาเห็นธรรม



๑๑) ปฐมกฐสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๓๔ หน้า ๕๑๘)

“เมื่อบุคคลไม่รักษาจิตของตนแล้ว ก็เป็นอันว่า กายกรรม วจีกรรม และ มโนกรรม ก็ไม่ได้รักษาด้วย”

๑๒) ปุณโณวาทสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ หน้า ๔๐๘)

“ปุณณะ! ถ้าชาวสุนาปรันตะ จะฆ่าเธอด้วยอาวุธอันคมกริบ เธอจะมีความคิดอย่างไร ในคนพวกนั้น?”

“ข้าพระองค์จะคิดว่า เขาฆ่าให้เราตายก็ยิ่งดี ที่เราจะได้ไม่ต้องไปวนคนอื่นให้ช่วยฆ่า...”

แล้วพระพุทธองค์ทรงให้อโวาทว่า

“ปุณณะ! เธอมีรูปที่รู้ด้วยจักขุอันน่าปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รักประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดยู่แล

ถ้าภิกษุเพลิดเพลินพุดถึง ดำรงอยู่ด้วยความตั้งใจในรูปนั้น นันทีย่อมเกิดขึ้นแก่เธอผู้เพลิดเพลิน...เพราะนันทิเกิด เราจึงกล่าวว่าทุกข์เกิดแล้วนะปุณณะฯ”

ต่อจากนั้น พระองค์ก็ทรงสอนถึงความติดในเสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์

๑๓) อักโกสสูตร (พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๕ หน้า ๒๔)

“อักโกส! ผู้ใดดำตอบบุคคลผู้กำลังดำอยู่ โกรธตอบบุคคลผู้กำลังโกรธอยู่ ผู้นั้นชื่อว่าบริโภคอาหารของความโกรธร่วมกัน ส่วนเรานั้นไม่ชอบบริโภคร่วมด้วย”

พราหมณ์อักโกสโกรธแค้นพระพุทธเจ้า ที่เทศน์จนเพื่อนพราหมณ์ชื่อภารทวาชโคตรเลื่อมใสออกบวช จึงตามดำพระพุทธเจ้านานาสารพัด พระพุทธเจ้าทรงนิ่งนิ่งฟังเฉยจนพราหมณ์เหนื่อย และตรัสพระคาถา

ข้างต้น สุดท้ายอักโกสหายโกธ เกิดความเลื่อมใสขอบวชบำเพ็ญ
สมณธรรมไม่นานก็สำเร็จพระอรหันต์

“โกธัง ฐัตวา สุขัง เสติ ฯ สภาความโกรธได้ ย่อมอยู่เป็นสุข”

๑๔) กลิงครสูตร (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๖ หน้า ๓๐๓)

“ภิกษุทั้งหลาย! ในปัจจุบันพวกกษัตริย์ลิจนวินอนนุหนนคีระชะ
ด้วยหมอนไม้ ย่อมเป็นผู้ไม่ประมาท ฝ่ายข้าศึกศัตรูย่อมไม่มีโอกาส
จะรุกรานได้

แต่ในอนาคต พวกกษัตริย์ลิจนวิเหล่านี้ จะเป็นผู้ดีมีมือและทำ
อ่อนนุ่ม นอนหนุนหมอนที่อัดด้วยนุ่นอันอ่อนนุ่ม และนอนสบายตื่น
สาย ฝ่ายศัตรูย่อมมีโอกาสได้ชัยชนะ ฉันใด...

ภิกษุทั้งหลายก็ฉันนั้น...มารผู้มีบาปย่อมได้ช่องได้โอกาสแก่พวก
เธอเหล่านั้น เพราะเหตุดังนี้แล

พวกเธอทั้งหลาย! พึงระลึกว่า เราจะเป็นผู้สืบทอดหมอนไม้
สำหรับหนุนศีรษะและทำไว้เพื่อความไม่ประมาท มีความเพียรและ
เริ่มตั้งความเพียรไว้

ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายพึงจดจำไว้ดังนี้แลฯ”

๑๕) อาณิสสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๖ หน้า ๓๐๒)

“ภิกษุทั้งหลาย! เรื่องเคยมีมาแล้ว กลองชื่ออานกะของกษัตริย์
ทสารหะ เป็นกลองเก่าแก่ ต่อมากลองอานกะแตกเนื้อเก่าบางส่วน
หลุดออก พวกทสารหะได้ตอกลิ้มไว้ด้วยไม้อื่นลงไปแทนเรื่อย ๆ จน
เนื้อไม้เดิมหมดไป เหลือแต่ไม้ใหม่ฉันใด

ภิกษุทั้งหลาย! ในอนาคตกาล เมื่อมีผู้กล่าวพระสูตรที่ตถาคตกล่าว
ไว้ดีแล้ว ซึ่งมีรัตนลึงซึ่งเป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยสุญญตธรรม



**อยู่ เธอเหล่านั้นจักไม่ปรารถนาจะฟัง ไม่เห็นความสำคัญว่าควรเรียน
ควรศึกษา**

แต่เมื่อมีผู้กล่าวพระสูตรที่นักปราชญ์รุ่นหลัง ๆ เรียบเรียงไว้
ด้วยอักษรอันวิจิตรพิสดาร เป็นของภายนอกศาสนา เป็นสาวกภาษิต
เขาเหล่านั้นย่อมสนใจฟัง อยากฟัง ตะแคงหูฟังอย่างตั้งใจ และให้
ความสำคัญว่าควรเรียนควรศึกษา

...พระสูตรเหล่านั้นที่ตถาคตกล่าวแล้วลุ่มลึกมีอรรถอันลึกซึ้ง เป็น
โลกุตตระ ประกอบด้วยสุญญตธรรมจักอันตรธานสูญหาย เหมือน
เนื้อแท้ของกลองอันกะฉั่นนั้นเหมือนกัน

ฉะนั้น เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เมื่อเขากล่าวพระสูตรที่
ตถาคตกล่าวไว้ดีแล้ว...พวกเธอจงฟังด้วยดี จงเงี่ยโสตลงสดับ ตั้งใจ
ฟัง ให้ความสนใจแก่ธรรมเหล่านั้นว่า ควรเรียนควรศึกษาดังนี้"

๑๖) โสณะสูตร (วินัยปิฎก เล่ม ๕ หน้า ๑)

"โสณะ! สายพินฉันใด การปฏิบัติธรรมก็ฉั่นนั้น การตั้งความ
เพียรไว้มากเกินไป จิตย่อมฟุ้งซ่านยากแก่การควบคุม ความเพียรที่
ย่อหย่อนเกินไป ก็เกิดความเกียจคร้าน

เพราะฉะนั้น **เธอจงตั้งความเพียรให้เป็น "มัชฌิมา" ปานกลาง
อย่างสม่ำเสมอ**

และจงตั้ง**อินทรีย์ ๕** คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และ
ปัญญาให้**สม่ำเสมอ** และจงระครองจิตไว้ในระดับนั้นเกิดโสณะ"

พระโสณะรับพุทธโอวาทด้วยความใส่ใจ และตั้งใจปฏิบัติตาม
อย่างจริงจัง ไม่นานก็บรรลุอรหัต

๑๗) ชันตุสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๕ หน้า ๘๘)

สมัยหนึ่ง ภิกษุจำนวนมากอยู่ในกุฏิ ณ ป่าแห่งหนึ่งข้างภูเขา หิมวันต์ แคว้นโกศล แม้พระพวกนี้จะอยู่ป่า แต่จิตใจฟุ้งซ่าน ขาดสติ มีความประพฤติดี๋ยงคฤหัสถ์

วันหนึ่งเป็นวันอุโบสถ ๑๕ ค่ำ เทวดาชื่อ **“ชันตุเทพบุตร”** ได้เข้าไปหาภิกษุเหล่านั้นถึงที่อยู่ แล้วได้พูดขึ้นว่า

“ครั้งก่อนพวกภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้า มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ เลี้ยงง่าย ๆ ไม่โลภมากในอาหารบิณฑบาต ไม่เห็นแก่ปากแก้อท้อง ไม่เอาแต่นอน

...ท่านศึกษาและปฏิบัติจนรู้ว่า โลกเป็นของไม่เที่ยง จึงกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้

ส่วนพวกท่านเหล่านั้น ทำตนเป็นคนเลี้ยงยากเหมือนชาวบ้าน โกงเขากิน กินแล้วก็เที่ยวประจบชาวบ้าน แล้วก็กลับมานอนฟุ้งอึด อ้วนตาปิด ฟุ้งบองเหมือนหมู ได้แต่รอให้เขาจับเอาไปฆ่า...

ที่ข้าพเจ้าพูดมานี้ หมายเอาภิกษุจำพวกที่ประมาทอยู่ ส่วนท่านเหล่าใดมีสติ ไม่ประมาท ข้าพเจ้าขอแนะนำการเฉพาะท่านเหล่านั้น”

๑๘) เอฟักสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๖ หน้า ๒๕๑)

“แมลงจู่ฉี่กินขี้เต็มท้อง และข้างหน้ายังมีขี้กองใหญ่รออยู่อีก มันจึงดูหมิ่นแมลงจู่ฉี่เหล่าอื่นว่า เรากินขี้เสียเต็มท้องแล้ว เรายังมีขี้กองโตมหิमारอยู่ข้างหน้าอีกฉันใด

ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ **อันลากลักการะและชื่อเสียงครอบงำ ย่ำยีจิตแล้วก็นั่น**

ภิกษุทั้งหลาย! **ลากลักการะและชื่อเสียงย่อมทารุณ เผ็ดร้อน**



และหยาบคาย เป็นอันตรายแก่การบรรลุนิพพานอันเกษมจากโยคะ ซึ่ง
ไม่มีธรรมอื่นยิ่งไปกว่าอย่างนี้แล

เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แหละฯ”

๑๙) ลีลาสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๖ หน้า ๒๕๒)

“ภิกษุทั้งหลาย! หมาจึงจอกแกตัวนั้นมันเป็นขี้เรื้อน เมื่อมันอยู่
กลางดินมันก็ไม่มีควาสบาย มันย้ายไปนอนอยู่โคนไม้ก็ไม่มีที่สบาย
มันไปนอนอยู่ที่กลางแจ้งก็ไม่สบายอีก ไม่ว่ามันจะยืน เดิน นั่ง หรือ
นอนในที่ใด ๆ มันก็หาที่สบายนอนหรือนั่งไม่ได้ ที่ทุกแห่งกลายเป็น
ที่ไม่พึงปรารถนาของมันฉันใด

ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ก็เช่นเดียวกัน **เธออันลามกสักการะและ
ชื่อเสียงครอบงำย่ำยีจิตแล้ว** อยู่ที่เรือนว่างก็ไม่สบาย อยู่ที่โคนไม้อัน
สงบเงียบก็ไม่สบาย อยู่ในที่กลางแจ้งก็ไม่สบาย จะยืน เดิน นั่งหรือนอน
ในที่ใด ๆ ก็ไม่มีความสบาย อยู่ที่ไหนก็ทุกข์ทรมาน เหมือน
หมาจึงจอกแกตัวนั้น ฉันนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! **ลามกสักการะและชื่อเสียง ย่อมทารุณเผ็ดร้อน
และหยาบคาย และเป็นอันตรายแก่การบรรลุนิพพานอันเกษมจาก
โยคะอย่างนี้แลฯ”**

๒๐) เอกนิบาต (พระไตรปิฎก เล่ม ๒๐ หน้า ๑)

“ภิกษุทั้งหลาย! เรายังไม่แลเห็นรูปอื่น แม้อย่างหนึ่งอย่างใดที่
จะ**ครอบงำจิตใจ**ของชายยิ่งไปกว่ารูปของหญิงเลย

...เรายังไม่แลเห็น เสียง กลิ่น รส สัมผัส แม้อย่างใดอย่าง
หนึ่งที่จะ**ครอบงำจิตใจ**ของชายยิ่งไปกว่า เสียง กลิ่น รส สัมผัส ของ
หญิงเลย...”

๒๑) อรรถวินทสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๒๒ หน้า ๑๓๘)

“อานนท์! ภิกษุผู้บวชใหม่ บวชไม่นานเพิ่งมาสู่ธรรมวินัยนี้ใหม่ ๆ เธอทั้งหลายพึงให้สมาทานให้ตั้งมั่น ให้ประดิษฐานอยู่ในธรรม ๕ ประการ ดังนี้ คือ

๑. อยู่ใน**ปาติโมกขสังวรศีล** ถึงพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร สมาทานสิกขาบททั้งหลายเห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย

๒. อยู่ใน**อินทริยสังวรศีล** ค้ำครองทวารในอินทริย์ทั้งหลาย มีใจที่รักษาดีแล้วมีสติเป็นเครื่องรักษา

๓. จงเป็นผู้มีคำพูดน้อย (**กถาวัตถุ ๑๐ ประการ**)

๔. จงเสวนาสนาสนะอันสงบ ถือการ**อยู่ป่าเป็นวัตร** อยู่ในการทำ ความสงบแห่งกาย

๕. จงเป็นผู้มี**สัมมาทิฐิ** เห็นชอบประกอบด้วยสัมมาทัศนะ

อานนท์! ภิกษุผู้บวชใหม่ พึงสมาทานตั้งมั่นให้ประดิษฐานอยู่ในธรรม ๕ ประการนี้แลฯ”

๒๒) คาถากันญในอหิสฺสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๒๑ หน้า ๘๓)

“ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุรูปนั้น (ที่ถูวกุญกัดตาย) ชะรอยจะไม่ได้แผ่เมตตาจิตไปยังสกุลพญานกทั้ง ๔

ถ้าเธอพึงแผ่เมตตาจิตไปยังสกุลพญานกทั้ง ๔ แล้วไซ้ เธอก็ไม่พึงถูวกุญกัดถึงตาย

ตระกูลพญานกทั้ง ๔ เป็นไหน? คือ

๑. ตระกูลพญานก ชื่อ วิรูปักข์

๒. ตระกูลพญานกชื่อเอราปละ

๓. ตระกูลพญานกชื่อฉัพพาปุตตะ



๔. ตระกูลพญานูช็อกัณหาโคตมกะ

ภิกษุทั้งหลาย! เรานุญาตให้แผ่เมตตาไปยังตระกูลพญานู ๔ จำพวกนี้ เพื่อคุ้มครองรักษาป้องกันตนว่า

“ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสกุลพญานูทั้งหลายชื่อ วิรูปักข์...เอราปละ...ฉัปปาปุตตะ...ช็อกัณหาโคตมกะ

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลายที่ไม่มีเท้า...สัตว์จำพวก ๒ เท้า...๔ เท้า...มีเท้ามาก อย่าได้เบียดเบียนเรา

ขอสัตว์ทั้งปวงที่มีลมปราณ มีชีวิตเป็นอยู่ จงได้พบเห็นความเจริญเกิด อย่าได้มาถึงโทษอันลามกน้อยหนึ่งเลย

พระพุทธเจ้ามีคุณหาประมาณมิได้ พระธรรม...พระสงฆ์มีคุณหาประมาณมิได้

สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย มิงู แมลงป่อง ตะขาบ แมลงมุม ตั๊กแตน หุ่ ล้วนมีประมาณ ความรักหาอันเรากระทำแล้ว **ขอหมู่สัตว์ทั้งหลาย จงหลีกเลี่ยงไปเสีย** เรานั้นกำลังนอบน้อมพระผู้มีพระภาคอยู่ กำลังนอบน้อมพระพุทธเจ้าทั้งเจ็ดพระองค์อยู่”

๒๓) คากานออาพาธในอาพาธสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๒๔ หน้า ๑๑๑)

พระพุทธเจ้าได้ประทานสัญญา ๑๐ เป็นพุทธโอสธ (คากานออาพาธ) ให้พระอานนท์นำไปแสดงแก่พระคิริमानนท์ ซึ่งอาพาธได้รับทุกข์หนัก

สัญญา ๑๐ ประการ มีดังนี้

๑. อนิจจสัญญา กำหนดหมายความว่าไม่เที่ยงแห่งสังขาร (ว่าขันธห้าและอุปาทานขันธห้าเป็นของไม่เที่ยง)

๒. อนัตตสัญญา กำหนดหมายความว่าเห็นอนัตตาแห่งธรรมทั้งปวง (ว่าอายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ เป็นอนัตตา)

๓. อสุภสัญญา กำหนดหมายความไม่งามแห่งกาย (ว่ากายนี้เต็มไปด้วยของไม่สะอาดทั้ง ๓๒ โกฏฐาส)

๔. อาทีนวสัญญา กำหนดหมายโทษแห่งกาย (ว่ามีโรคมีทุกข์โทษมากอาพาธมาก)

๕. ปหานสัญญา กำหนดหมายเพื่อละอกุศลวิตกและบาปกรรม (ว่ากายพยายาบท วิหิงสาวิตกย่อมทำให้หมดสิ้นไป)

๖. วิราคสัญญา กำหนดหมายวิราคความสิ้นไปแห่งตัณหา (สำรอกกิเลสดับกิเลสและกองทุกข์สละคืนอุปธิกิเลสทั้งปวง)

๗. นิโรธสัญญา กำหนดหมายธรรมอันสงบประณีต (ธรรมอันระงับการปรุงแต่งดับไม่เหลือ)

๘. สัพพโลเก อนภิตตสัญญา กำหนดหมายความไม่น่าเพลิดเพลिनในโลก (สังขารโลกทั้งปวงและอุปาทาน ตัณหา และทิฏฐิ)

๙. สัพพสังขารesu อนิน္จลสัญญา กำหนดความไม่น่าปรารถนาในสังขารทั้งปวง

๑๐. อานาปานัสสติ กำหนดหมายใจเข้า-ออก ด้วยสติรู้ชัดเห็นความเกิดและดับสนิทหายใจ เข้า-ออก และโดยความสละคืน

๒๔) พุทธอุบายแก้ง่วงในโมคคัลลานสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๓ หน้า ๘๒)

พระพุทธองค์ทรงประทานอุบายแก้ง่วงให้พระโมคคัลลานะ ดังนี้

๑. เมื่อเธอมีสัญญากำหนดหมายอย่างไรอยู่ ความง่วงครอบงำ ให้เธอพึงทำไว้ในใจซึ่งสัญญานั้นให้มาก ถ้าเธอยังละไม่ได้
๒. เธอพึงตรึกตรองพิจารณาถึงธรรมที่ได้สดับมาได้เรียนมาแล้วด้วยใจจะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้ ถ้าเธอยังละไม่ได้



๓. เธอพึงสำราญธรรมตามที่ได้สดับมาได้เรียนมาแล้วโดยพิสดาร
จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้ ถ้าเธอยังละไม่ได้
๔. เธอพึงยอนหูทั้งสองข้าง เอามือลูบตัว จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้
ถ้าเธอยังละไม่ได้
๕. เธอพึงลุกขึ้นยืน เอน้ำล้างตา เหลียวดูทิศทั้งหลาย แหงนดูดาว
นักษัตรฤกษ์ จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้ ถ้าเธอยังละไม่ได้
๖. เธอพึงทำในใจถึงอาโลกสัญญา กำหนดแสงสว่างว่ากลางวันอย่างไร
กลางคืนก็อย่างนั้น มีใจเปิดเผยอยู่ ทำจิตอันมีแสงสว่างให้เกิด
จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้ ถ้าเธอยังละไม่ได้
๗. เธอพึงอธิษฐานจกรมเดินกลับไป-กลับมา ส้ารวมอินทรีย์มีใจไม่
คิดไปภายนอก จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้ ถ้าเธอยังละไม่ได้
๘. เธอพึงสำเร็จสัทโศยานอนตะแคงขวา ซ้อนเท้าเหลื่อมเท้า มีสติ
สัมปชัญญะ ทำความหมายในใจที่จะลุกขึ้น พอตื่นแล้วจงรีบลุก
ขึ้นด้วยตั้งใจว่า **เราจะไม่ประกอบความสุขในการนอน...**
โมคคัลลานะ เธอพึงศึกษาอย่างนี้แล



๗. สงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า?

“ทุกวันนี้... ถ้าพุทธบริษัท ไม่ช่วยกันหักท้วง ถือว่า ชั่วช้าซี ดี ช่างสงฆ์อยู่ละก็

ผลกระทบกระเทือนย่อมจะมีมาถึงวงการพระพุทธศาสนาแน่ มหาโจรก็จะมีอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองไปหมด...

พระสงฆ์ (สมมติสงฆ์) ทุกวันนี้ เป็นประเภทบวชแต่กายแต่ใจ ไม่ได้บวช มีเป็นจำนวนมาก และมากขึ้นเรื่อยๆ

คนจะเป็นภิกษุเพราะการโกนหัวห่มผ้าเหลืองก็หาไม่

สงฆรัตนะ ได้แก่ พระอริยบุคคล ๔ คู่ ๘ บุคคล ได้แก่ โสดาปัตติมรรค-ผล คู่ ๑ สกทาคามิมรรค-ผล คู่ ๑ อนาคามิมรรค-ผล คู่ ๑ อรหัตตมรรค-ผล คู่ ๑

เมื่อรู้อย่างนี้ ผู้คนก็เกิดเบื่อหน่าย ไม่อยากเข้าวัด ไม่อยากทำบุญให้ทาน เพราะไปเห็นสมมติสงฆ์ประพติตนไม่ค่อยจะมีศีลาจารวัตร

จึงขอให้พึงระลึกถึงสงฆรัตนะสาวกพระพุทธเจ้า ในขณะที่ทำบุญให้ทาน พระพุทธองค์ทรงตรัสเล่า แม้ในปลายพุทธกาลโคตรภูสงฆ์ที่มีผ้ากาสายะพันคอ ทำมาค้าขาย ทำไร่ไถนา อยู่ครองเรือน ก็ยังเป็นสงฆ์ สมัยนั้น ทานย่อมมีอันสงฆ์มาก

“กราบพระพุทธรูปอย่าให้ถูกทองเหลืองทองคำ กราบพระธรรมอย่าให้ถูกใบลาน กราบพระสงฆ์อย่าให้ถูกลูกหลานชาวบ้าน...”

เอาเมตตาเป็นที่ตั้งว่า ท่านบวชเข้ามาก็เพิ่งเริ่มฝึกหัดขัดเกลาจากสมมติสงฆ์ไปก่อน ต่อเมื่อปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติสมควรแล้วก็จะเลื่อนระดับขึ้นเป็น**อริยสงฆ์**ภายหน้าต่อไป”



“ชายจะพึงสนทนากับคนถือดาบก็ตาม...
...พึงสนทนากับปีศาจก็ตาม
พึงถูกต้องอสรพิษที่กัดตายก็ตาม
ก็ยังไม่ร้ายแรงเหมือน
การสนทนาอยู่กับหญิงตัวต่อตัวเลย”

(จากมาตุปตติกสูตร เล่ม ๒๒ หน้า ๖๔ พระพุทธทวณะ)



“หญิงมิใช่จะผูกพันชายเพียงเท่านี้...
แม้บวมขึ้นตายไปแล้ว ก็ยังผูกพันชายได้”

(จากมาตุปตติกสูตร เล่ม ๒๒ หน้า ๖๔ พระพุทธทวณะ)

“บุคคลเมื่อจะกล่าวโดยชอบ ก็พึงกล่าวว่า
สตรีนั้นแหละ เป็นบ่วงรวบรัดแห่งมาร”

(จากอุปปลสูตร เล่ม ๒๒ หน้า ๖๔ พระพุทธทวณะ)



“สตรี...เป็นสิ่งที่มัวหมองของพรหมจรรย์
ชายทั้งหลาย ย่อมติดอยู่ในหญิง”

(จากอุปปลสูตร เล่ม ๒๒ หน้า ๕๒ พระพุทธทวณะ)

ดูก่อน...ราหุล!

“ผู้ใดไม่มีความละเอียดในการพูดปดทั้งรู้
จะมีบาปกรรมอะไรที่ผู้นั้นจะพึงกระทำไม่ได้”

(จาก จูฬราหุลโฆวาทสูตร เล่ม ๑๓ มัชฌิมปัณณาสก์ ภิกขุวรรค)

“พึงสำเหนียกว่า จะไม่พูดปด
แม้เพื่อจะหัวเราะเล่น...”



๘. สุนฺญตาวิหารธรรม (ปริสฺสุทฺธิ วา่ ปรล่อยวาง เป็หนึ่ง)

อริยสัจจ-ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน สุนฺญตาวิหารธรรม เป็
ธรรมที่ดับ มีพระนิพพานเป็อารมณ์ เป็อนุปสมานุสติกรรมฐาน น้อม
นิพพาน ไม่มีอารมณ์ทั้งอิฏฐาและอนิฏฐารมณ (ไม่มีอารมณ์ทั้งชอบ
และช้ง)

ธรรมที่ว่าง เป็วิราคะไม่มีความกำหนดยินดี ดับทุกข์ สงบ
ระงับประณีต เป็นิรามิสสุข (ไม่มีอามิสประกอบ) ปราศจากนิमित
เครื่องหมายเป็สฺญญตะ ชุติมันตะ อารมณ์ทั้งหลายเข้าไม่ถึง (ตัด
ผัสสะไม่รับอารมณ์ลงสู่เวทนาถ้งไปถึเวทนาที่ต้งสำรอกต้งหาให้ได้)

ธรรมที่ว่าง เป็อิสรธรรมอันต้งหาและทักฺขิเข้าอาศัยไม่ได้ ความ
ถึม่นอะไรๆ เช่นกับโลกย์ม่นไม่มี ปราศจากกังวล เป็ธรรมที่ยัง
ความเมาให้สร้าง (ต้งประทีปขับไล่ความมืดมนอนธกาล) เป็ธรรม
ที่นำออกเสียซึ่งความกระหาย (ตัดความอยากเสียได้) เป็ธรรมที่
ถอนเสียแล้วซึ่งอาลัย (อนาลัย) เป็ธรรมที่ตัดเสียซึ่งวัฏฏะ (วงจรร
ูปาทวี) สงบระงับเยือกเย็น ปรลอดปร่ง เบาสบายและไม่มีที่สึด เพราะ
ว่างเปล่า...อันมีอยู่โดยรอบตัว

“จงทอดตัวเธอ อยู่ใ้ความเป็นอิสระเช่นเดียวกันกับท้องฟ้า ไม่
เรียกมันว่า ดีหรือไม่ดี...”

“กตมัญเ ภิภเว ทุกฺขนิโรธ อริยสัจจัง โยตัสสาเยว ต้งหา
ยเสสฺวิราคนิโรธ จาโค ปฏินิสสัคโค มุตติ อนาลโย”

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย...!

ความจริงอันไปจากข้าศึก (กิเลส) คือ ความดับทุกข์เป็นอย่างไรวะเล่า?
ความสำรอกดับโดยไม่เหลือ ความจากระสละออก ความส่งคืน
ความปล่อยวาง **ความไม่อาลัย** ในตัณหานั้นนั่นแหละ...”

สุญญสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๑๘ หน้า ๕๖

“อานนท์! โลกว่างเปล่า โลกว่างเปล่า ดังนี้ ด้วยเหตุเพียงเท่าไร
หนอ?

อานนท์! เพราะว่างเปล่าจากตน หรือจากของ ๆ ตน จึงเรียกว่า
ว่างเปล่า

อะไรเล่าว่างเปล่าจากตน หรือจากของ ๆ ตน?

จักขุ...ว่างเปล่าจากตน หรือจากของ ๆ ตน

รูป...ว่างเปล่าจากตน หรือจากของ ๆ ตน

จักขุวิญญาณ...ว่างเปล่าจากตน หรือจากของ ๆ ตน

สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุขเวทนา เพราะจักขุ
สัมผัส...ก็ว่างเปล่า...

โสต...ฆาน...ชีวหา...กาย...มโน...

เสียง...กลิ่น...รส...สัมผัส...คตินึกเรื่องราว...ฯลฯ

มโนวิญญาณ...ว่างเปล่าจากตน หรือจากของ ๆ ตน

สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนา เพราะมโน**สัมผัส...ก็**
ว่างเปล่า...

อานนท์! เพราะว่างเปล่าจากตน หรือจากของ ๆ ตน
ฉะนั้น จึงเรียกว่า โลกว่างเปล่า!”

(ถ้ายังดับเวทนาไม่ได้ ความเกิดใหม่ย่อมมี)

ภาควินัย (ศีล) ของคฤหัสถ์ชาวบ้าน
(ของผู้ครองเรือนผู้บริโภคคาม)

ภาคสมมติผู้ดี คือ คีล(วินัย) ของคฤหัสถ์ชาวบ้าน

สมมติผู้ดี ประพันธ์โดย มหาอำมาตย์เอกเจ้าพระยาพระเสด็จ
สุเรนทราธิบดี เกิดวันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๑๐ ถึงอสัญกรรม
เมื่อ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๙ ในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่
๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นามเดิม หม่อมราชวงศ์เปี้ย มาลากุล อดีต
เสนาบดีกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน) เป็นบุตร
ของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าขจรจรัสวงษ์กรมหมื่นปราบปรปักษ์ (พระ
โอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบ
ปรปักษ์ **ต้นราชสกุลมาลากุล** กับหม่อมเปี่ยม สมรสกับท่านผู้หญิง



เสี้ยม มาลากุล มีบุตรธิดา ๘ คน หนึ่งในจำนวนนี้ คือ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผลงานประพันธ์เพลงสามัคคีชุมนุม
สมมติผู้ดี ตำแหน่งที่ได้รับโปรดเกล้า คือ
หลวงไพศาลศิลปศาสตร์ พระมนตรี
พจนกิจ พระยารัษฎานุประดิษฐ์ และ
เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

หนังสือสมมติผู้ดี มีเนื้อหา รากฐาน
เค้ามูลที่มาจากพระพุทธศาสนา ตามประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทำการสังคายนาครั้งที่ ๓ ประมาณปีพุทธศักราช
๒๓๕ และได้ส่งสมณทูตเผยแผ่พระศาสนาออกมาเป็น ๙ สาย ๑ ใน



๙ สายนั้น พระโสนเถระและพระอุตตเถระได้นำพระพุทธรูปมาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิ คือ พม่าและประเทศไทยเรา (น่าจะเริ่มลงหลักปักฐานที่จังหวัดนครปฐม บ้างก็ว่าจังหวัดสุพรรณบุรี) ประเทศไทยจึงมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมาจนตราบนานเท่าทุกวันนี้

ท่านเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ท่านเป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิต ท่านได้แต่งสมบัติผู้ดีขึ้นมาสอนคนไทยในยุคสมัยนั้น (พ.ศ. ๒๔๕๕) ให้ดูอ่านง่าย-เข้าใจง่าย ผู้ที่มีหน้าที่สอนเด็กนักเรียนและเยาวชนก็นำเอาไปสอนได้ง่าย (เดี๋ยวนี้ไม่มีอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาเสียแล้ว) เป็นการนำหลักการของพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน นับเป็นความชาญฉลาดควมมีอัจฉริยภาพของท่านที่สามารถร้อยกรอง ประมวลเอาหลักโอวาทปาฏิโมกข์และหลักการของพระวินัยปิฎก มาสรุปย่อลงเป็นความประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา ใจ โดยเริ่มจากจริยาที่หยาบจนถึงละเอียดในที่สุด ตั้งแต่ภาค ๑ ถึงภาค ๑๐ **จึงกล่าวได้ว่า สมบัติผู้ดีคือศีลของคฤหัสถ์ชาวบ้าน** เนื้อหาโดยสรุปมีดังนี้

ภาค ๑ ผู้ดีย่อมรักษาความเรียบร้อย ทางกาย วาจา ใจ

ภาค ๒ ผู้ดีย่อมไม่ทำอุจาดลามก ทางกาย วาจา ใจ

ภาค ๓ ผู้ดีย่อมมีสัมมาคารวะ ทางกายจริยา วจีจริยา มโนจริยา

ภาค ๔ ผู้ดีย่อมมีกิริยาเป็นที่รัก ทางกายจริยา วจีจริยา มโนจริยา

ภาค ๕ ผู้ดีย่อมเป็นผู้มีสง่า ทางกายจริยา วจีจริยา มโนจริยา

ภาค ๖ ผู้ดีย่อมปฏิบัติการทำงานดี ทางกายจริยา วจีจริยา มโนจริยา

ภาค ๗ ผู้ดียอมเป็นผู้ใจดี ทางกายจริยา วจีจริยา มโนจริยา

ภาค ๘ ผู้ดียอมไม่เห็นแก่ตัวถ่ายเดียว ทางกายจริยา วจีจริยา
มโนจริยา

ภาค ๙ ผู้ดียอมรักษาความสุจริตชื่อตรง ทางกายจริยา
วจีจริยา มโนจริยา

ภาค ๑๐ ผู้ดียอมไม่ประพฤติชั่ว ทางกายจริยา วจีจริยา
มโนจริยา

ด้วยเห็นคุณประโยชน์ของสมบัติผู้ดีนี้ จึงได้นำรายละเอียดมา
แสดงไว้เป็นหลักฐานมิให้สูญหาย ท่านใดที่อ่านพบและนำไปประพฤติ
ปฏิบัติ (โรงเรียนวิถีพุทธ-แนวพุทธก็นำไปสอนนักเรียนได้) จะบังเกิด
ประโยชน์และเป็นสาระแก่ชีวิตไปสู่ความเจริญแต่ฝ่ายเดียว **และหาก**
ท่านผู้นำของชาติของบ้านของเมืองมาอ่านพบเข้าอาจเห็นชอบนำ
กลับเข้าไปสอนในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการดังเช่นสมัยก่อน
ก็จะเกิดเป็นกุศลมหาศาล แก่ประเทศชาติบ้านเมืองในอนาคตเป็นที่สุด
จึงขอวิงวอนฝากไว้และขออนุโมทนาบุญล่งหน้ามา ณ โอกาสนี้ด้วย



ภาคสมบัติผู้ดี ของมหาอำมาตย์เอกเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

ภาคหนึ่ง-ผู้ดี ย่อมรักษาความเรียบร้อย

กายจรรยา คือ

- ๑) ย่อมไม่ใช้กริยาอันข้ามกราบบุคคล
- ๒) ย่อมไม่อาจเอื้อมในที่ต่ำสูง
- ๓) ย่อมไม่ล่วงเกินถูกต้องผู้อื่นซึ่งไม่ใช่หยอกกันฐานเพื่อน
- ๔) ย่อมไม่เสียดสีกระทบกระทั่งกายบุคคล
- ๕) ย่อมไม่ลุดนึ่งเดินเหินให้พรวดพราดโดนผู้คนหรือสิ่งของแตกเสีย
- ๖) ย่อมไม่ส่งของให้ผู้อื่นด้วยกริยาอันเลือกไสผลักโยน
- ๗) ย่อมไม่ผ่านหน้าหรือบังตาผู้อื่น เมื่อเขาดูสิ่งใดอยู่ เว้นแต่เป็นที่เฉพาะไป
- ๘) ย่อมไม่เอิกอิ่งเมื่อเวลาประชุมสดับตรับฟัง
- ๙) ย่อมไม่อื้ออิ่งในเวลาประชุมสดับตรับฟัง
- ๑๐) ย่อมไม่แสดงกริยาตั้งตัง หรือพูดจาอีกทีที่บ้านแขก

วจีจรรยา คือ

- ๑) ย่อมไม่สอดสวนวาทาหรือแย่งชิงพูด
- ๒) ย่อมไม่พูดด้วยเสียงอันดังเหลือเกิน
- ๓) ย่อมไม่ใช้เสียงทวาด หรือพูดกระโชกกระชาก
- ๔) ย่อมไม่ใช้วาทาอันหักหาญตั้งตัน
- ๕) ย่อมไม่ใช้ถ้อยคำอันหยาบคาย

มโนจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านกำเริบหยิ่งโส
- ๒) ย่อมไม่บันดาลโทสะให้เสียกิริยา

ภาคสอง-ผู้ดี ย่อมไม่ทำอุจาดลามก

กายจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่ใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวอันสะอาด และแต่งโดยเรียบร้อยอยู่เสมอ
- ๒) ย่อมไม่แต่งตัวในที่แจ้ง
- ๓) ย่อมไม่จิ้ม คั่วก ล้วง แคะ แกะ เกา ร่างกายในที่ประชุมชน
- ๔) ย่อมไม่กระทำการที่ควรจะทำในที่ลับ ในที่แจ้ง
- ๕) ย่อมไม่หาวเรอให้ปรากฏในที่ประชุมชน
- ๖) ย่อมไม่จามด้วยเสียงอันดังและโดยไม่ป้องกัน
- ๗) ย่อมไม่บ้วนปากด้วยเสียงอันดังหรือให้เประเพื่อนให้เป็นที่รังเกียจ
- ๘) ย่อมไม่หลุนหละหลวมมามในการบริโภค
- ๙) ย่อมไม่ถูกต้อง หรือหยิบยื่น สิ่งที่ผู้อื่นจะบริโภคด้วยมือตน
- ๑๐) ย่อมไม่ล่วงล้ำ ข้ามหยิบ ของบริโภคผ่านหน้าผู้อื่นซึ่งควรขอโทษ และขอให้เขาส่งได้
- ๑๑) ย่อมไม่ละลابل้างเอาของผู้อื่นมาใช้ในการบริโภค เช่น ถ้วยน้ำ และผ้าเช็ดมือ เป็นต้น
- ๑๒) ย่อมไม่เอาเครื่องใช้ของตน เช่น ช้อนส้อม ไปล่วงตักสิ่งบริโภค ซึ่งเป็นของกลาง
- ๑๓) ย่อมระวัง ไม่พูดจาตรงหน้าผู้อื่นให้เกลียดเหลือเกิน



วจีจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่กล่าวถึงสิ่งโสโครกพึงรังเกียจในท่ามกลางประชุมชน
- ๒) ย่อมไม่กล่าวถึงสิ่งควรปิดบังในท่ามกลางประชุมชน

มโนจริยา คือ

- ๑) ย่อมพึงใจที่จะรักษาความสะอาด

ภาคสาม-ผู้ดี ย่อมมีสัมมาคารวะ

กายจริยา คือ

- ๑) ย่อมนั่งด้วยกิริยาอันสุภาพเฉพาะหน้าผู้ใหญ่
- ๒) ย่อมไม่ขึ้นหน้าผ่านผู้ใหญ่
- ๓) ย่อมไม่หันหลังให้ผู้ใหญ่
- ๔) ย่อมแหวกที่ หรือให้ที่นั่งอันสมควร แก่ผู้ใหญ่หรือผู้หญิง
- ๕) ย่อมไม่ทัดหรือคาบบุหรี คาบกลอง และสูบให้ควันไปรมผู้อื่น
- ๖) ย่อมเปิดหมวกเมื่อเข้าชยคาบ้านผู้อื่น
- ๗) ย่อมเปิดหมวกในที่เคารพ เช่น โบสถ์ วิหาร ไม่ว่าแห่งศาสนาใด
- ๘) ผู้น้อยย่อมเคารพผู้ใหญ่ก่อน
- ๙) ผู้ชายย่อมเคารพผู้หญิงก่อน
- ๑๐) ผู้ลาย่อมเป็นผู้เคารพก่อน
- ๑๑) ผู้เห็นก่อนโดยมากย่อมเคารพก่อน
- ๑๒) แม้ผู้ใดเคารพตนก่อน ย่อมต้องตอบเขาทุกคนไม่เฉยเสีย

วจีจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่พูดจาล้อเลียนหลอกลวงผู้ใหญ่
- ๒) ย่อมไม่กล่าวร้ายถึงญาติมิตรที่รักใคร่หน้าถือของผู้ฟังแก่ผู้ฟัง

- ๓) ย่อมไม่กล่าววาจาอันติเตียนสิ่งเคารพหรือที่เคารพของผู้อื่นแก่ตัวเขา
- ๔) เมื่อจะขอทำล่วงเกินแก่ผู้ใด ย่อมต้องขออนุญาตตัวเขาก่อน
- ๕) เมื่อตนทำพลาดพลั้งสิ่งใด แก่บุคคลใด ควรออกวาจาขอโทษเสมอ
- ๖) เมื่อผู้ใดได้แสดงคุณต่อตนอย่างไร ควรออกวาจาขอบคุณเขาเสมอ

ภาคสี่-ผู้ดี ย่อมมีกิริยาเป็นที่รัก

กายจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่ฝ่าฝืนเวลานิยม คือ ไม่ไปใช้เกียย็นเมื่อเขานั่งกับพื้นและ
ไม่ไปนั่งกับพื้นเมื่อเขายืนเดินกัน
- ๒) ย่อมไม่ไปนั่งนานเกินสมควรในบ้านของผู้อื่น
- ๓) ย่อมไม่ทำกิริยารื่นเรึงเมื่อเขามีทุกข์
- ๔) ย่อมไม่ทำกิริยาโศกเศร้าเหี่ยวแห้งในที่ประชุมรื่นเรึง
- ๕) เมื่อไปสู่ที่ประชุมการรื่นเรึง ย่อมช่วยสนุกขึ้นบานให้สมเรื่อง
- ๖) เมื่อเป็นเพื่อนเที่ยว ย่อมต้องกลมเกลียวและร่วมลำบากร่วมสนุก
- ๗) เมื่อตนเป็นเจ้าของบ้าน ย่อมต้อนรับและเชื้อเชิญแขกไม่เพิกเฉย
- ๘) ย่อมไม่ทำกิริยาบึกบึนต่อแขก
- ๙) ย่อมไม่ให้เขาต้องคอยนาน เมื่อเขามาหา
- ๑๐) ย่อมไม่จ้องดูนาฬิกาในเวลาที่ยังนั่งอยู่
- ๑๑) ย่อมไม่ใช้กิริยาอันนุ้ยไ้หรือกระซิบกระซาบกับผู้ใดในเวลาเมื่อ
ตนอยู่เฉพาะหน้าผู้หนึ่ง
- ๑๒) ย่อมไม่ใช้กิริยาอันโกรธเคือง หรือดูดันผู้คนบ่าวไพร่ต่อหน้าแขก
- ๑๓) ย่อมไม่จ้องดูบุคคลโดยเพ่งพิศเหลือเกิน
- ๑๔) ย่อมต้อนรับแขกเมื่อไปมา ในระยะอันสมควร



วจีจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่เที่ยวติเตียนสิ่งของที่เขา ตั้งแต่ง ไว้ในบ้าน ที่ตนไปสู
- ๒) ย่อมไม่กล่าวสรรเสริญรูป กาย บุคคล แก่ตัวเขาเอง
- ๓) ย่อมไม่พูดให้เพื่อนก่อกระดาก
- ๔) ย่อมไม่พูดเปรียบเปรยเคาะเคะสตรีกกลางที่ประชุม
- ๕) ย่อมไม่ค่อนแคะตริฐปกายบุคคล
- ๖) ย่อมไม่ชักถึงการร้ายโดยพลั้งโพล่ง ให้เขาตกใจ
- ๗) ย่อมไม่ชักถึงสิ่งอันน่าอายน่ากระดากโดยเปิดเผย
- ๘) ย่อมไม่เอาสิ่งที่น่าจะอายจะกระดากมาเล่าให้แขกฟัง
- ๙) ย่อมไม่เอาเรื่องที่เขาฟังซ่อนเร้นมากล่าวให้อับอายหรือเจ็บใจ
- ๑๐) ย่อมไม่กล่าวถึงการอับมงคลในเวลามงคล

มโนจริยา คือ

- ๑) ย่อมรู้จักเกรงใจคน

ภาคห้า-ผู้ดี ย่อมเป็นผู้มีสง่า

กายจริยา คือ

- ๑) ย่อมมีกิริยาอันผึ่งผายองอาจ
- ๒) จะยืนนั่ง ย่อมอยู่ในลำดับอันสมควร ไม่เป็นผู้แอบหลังคนหรือ หลีกเข้ามุม
- ๓) ย่อมไม่เป็นผู้สะทกสะท้านงงเงินหยุดๆ

วจีจริยา คือ

ไม่อุบอิบอ้อมแอ้ม

มโนจริยา คือ

- ๑) ย่อมมีความรู้จักงาม รู้จักดี
- ๒) ย่อมมีอชฌาสัยอันกว้างขวาง เข้าไหนเข้าได้
- ๓) ย่อมมีอชฌาสัย เป็นนักเลง ใครจะพูด หรือเล่นอันใดก็เข้าใจ และต่อติด
- ๔) ย่อมมีความเข้าใจวงวโหวพริบ รู้เท่าถึงการณ
- ๕) ย่อมมีใจอันองอาจกล้าหาญ

ภาคหก-ผู้ดี ย่อมปฏิบัติการทำงานดี

กายจริยา คือ

- ๑) ย่อมทำการอยู่ในระเบียบแบบแผน
- ๒) ย่อมไม่ถ่วงเวลาให้ผู้อื่นคอย
- ๓) ย่อมไม่ละเลยที่จะตอบจดหมาย
- ๔) ย่อมไม่ทำการแต่ต่อหน้า

วจีจริยา คือ

- ๑) พูดสิ่งใดย่อมให้เป็นที่เชื่อถือได้
- ๒) ย่อมไม่รับวาทะล่องๆ โดยมีได้เห็นว่าจะเป็นไปได้หรือไม่

มโนจริยา คือ

- ๑) ย่อมเป็นผู้รักษาความสัตย์ในเวลา
- ๒) ย่อมไม่เป็นผู้เกียจคร้าน
- ๓) ย่อมไม่เข้าใจว่า ผู้ดีทำอะไรด้วยตนไม่ได้
- ๔) ย่อมไม่เพลิดเพลिनจนละเลยให้การเสีย
- ๕) ย่อมเป็นผู้รักษาความเป็นระเบียบ

- ๖) ย่อมเป็นผู้อยู่ในบังคับบัญชาเมื่ออยู่ในหน้าที่
- ๗) ย่อมมีมานะในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก
- ๘) ย่อมเป็นผู้ทำอะไรทำจริง
- ๙) ย่อมไม่เป็นผู้ตั้งตนในที่ผิด
- ๑๐) ย่อมปรารถนาความดี ต่อการงานที่ทำอยู่เสมอ

ภาคเจ็ด-ผู้ดี ย่อมเป็นผู้ใจดี

กายจริยา คือ

- ๑) เมื่อเห็นใครทำผิดพลาดอันน่าเฝ้ากระดาก ย่อมช่วยกลับเกลื่อนหรือทำไม่เห็น
- ๒) เมื่อเห็นสิ่งของของใครตก หรือจะเสื่อมเสีย ย่อมต้องหยิบยื่นให้หรือบอกให้รู้ตัว
- ๓) เมื่อเห็นเหตุร้ายหรืออันตรายจะมีแก่ผู้ใด ย่อมต้องรับช่วย

วจีจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่เยาะเย้ยถากถางผู้กระทำความผิดพลาด
- ๒) ย่อมไม่ใช้วาจาอันข่มขู่

มโนจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่มีใจอันโหดเหี้ยมเกรี้ยวกราดแก่ผู้น้อย
- ๒) ย่อมเอาใจโอบอ้อมอารีแก่คนอื่น
- ๓) ย่อมเอาใจช่วยคนเคราะห์ร้าย
- ๔) ย่อมไม่เป็นผู้ซ้ำเติมคนเสียที
- ๕) ย่อมไม่เป็นผู้อาฆาตจองเวร

ภาคแปด-ผู้ดี ย่อมไม่เห็นแก่ตัวถ่ายเดียว

กายจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่พัวพันความสบายก่อนผู้ใหญ่ หรือผู้หญิง
- ๒) ย่อมไม่เลือกสนแย่งชิงที่นั่งหรือที่ดูอันใด
- ๓) ย่อมไม่เที่ยวแย่งผู้หนึ่ง มาจากผู้หนึ่ง ในเมื่อเขาสนทนากัน
- ๔) เป็นผู้ใหญ่ จะไปมาลุกนั่ง ย่อมไว้ช่องให้ผู้น้อยมีโอกาบบ้าง
- ๕) ในการเลี้ยงดู ย่อมแผ่เผื่อ เชื่อเชิญแก่คนข้างเคียงก่อนตน
- ๖) ในที่บริโภค ย่อมหยิบยื่นส่งสิ่งของแก่ผู้อื่นต่อไป ไม่มุ่งแต่กระทำกิจส่วนตน
- ๗) ย่อมไม่รวบสามตะกลามสี่กวดเอาของที่เขาดั่งไว้เป็นกลางจนเกินส่วนที่ตนจะได้
- ๘) ย่อมไม่แสดงความไม่พึงพอใจในสิ่งของที่เขาหยิบยกให้
- ๙) ย่อมไม่นิ่งนอนใจให้เขาออกทรัพย์แทนส่วนตนเสมอ เช่น ในการเลี้ยงดู หรือใช้ค่าเดินทาง เป็นต้น
- ๑๐) ย่อมไม่ลืมหิมที่จะส่งของ ซึ่งคนอื่นได้ส่งเคราะห์ให้ตนยืม
- ๑๑) การให้สิ่งของหรือเลี้ยงดู ซึ่งเขาได้กระทำแก่ตน ย่อมต้องตอบแทนเขา

วจีจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่ขอแยกผู้หนึ่งมาจากผู้ใด เพื่อจะพาไปพูดจาความลับกัน
- ๒) ย่อมไม่สนทนาแต่เรื่องตนถ่ายเดียว จนคนอื่นไม่มีช่องจะสนทนาเรื่องอื่นได้
- ๓) ย่อมไม่นำธุระตนเข้ากล่าวแทรก ในเวลาธุระอื่นของเขาชุลมุน
- ๔) ย่อมไม่กล่าววาทิตีเียนของที่เขาหยิบยกให้ว่าไม่ดีหรือไม่พอ
- ๕) ย่อมไม่ไต่ถามราคาของที่เขาได้หยิบยกให้แก่ตน

๖) ย่อมไม่แสดงราคาของที่จะหยิบยกให้แก่ผู้ใดให้ปรากฏ

๗) ย่อมไม่ใช้วาจาอันโอ้อวดตนและลบหลู่ผู้อื่น

มโนจริยา คือ

๑) ย่อมไม่มีใจมักได้ เทียบขอของเขารำไป

๒) ย่อมไม่ตั้งใจปรารถนาของรักเพื่อน

๓) ย่อมไม่พึงใจการหยิบยืมข้าวของทองเงินซึ่งกันและกัน

๔) ย่อมไม่หวังแต่จะพึงอาศัยผู้อื่น

๕) ย่อมไม่เป็นผู้เกียจคร้านทอดทิ้งการงานตนให้ผู้อื่น

๖) ย่อมรู้จักคุณผู้อื่นที่ได้ทำแล้วแก่ตน

๗) ย่อมไม่มีใจริษยา

ภาคเก้า-ผู้ดี ย่อมรักษาความสุจริตโดยตรง

กายจริยา คือ

๑) ย่อมไม่ละลาบละล้งเข้าห้องเรือนแขก

๒) ย่อมไม่เลล่อดสอดสาย โดยเพ่งเล็งเข้าไปตามห้องเรือนแขก

๓) ย่อมไม่เที่ยวฉวยโน้นหยิบนี้ของผู้อื่นจนเหลือเกินราวกับว่าจะค้นหาสิ่งใด

๔) ย่อมไม่เที่ยวขอ หรือหยิบฉวยดูจดหมายของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความประสงค์จะให้ดู

๕) ย่อมไม่เที่ยวขอหรือหยิบฉวยดูสมุดพก หรือสมุดจดรายงานบัญชีของผู้อื่น ซึ่งตนไม่มีธุระเกี่ยวข้องเป็นหน้าที่

๖) ย่อมไม่เที่ยวนั่งที่โต๊ะเขียนหนังสือของผู้อื่น

๗) ย่อมไม่เที่ยวเปิดดูหนังสือตามโต๊ะเขียนหนังสือของผู้อื่น

- ๘) ย่อมไม่แทรกเข้าหมู่ผู้อื่นซึ่งเขาไม่ได้เชื้อเชิญ
- ๙) ย่อมไม่ลอบแอบฟังคนพูด
- ๑๐) ย่อมไม่ลอบแอบดูการลับ
- ๑๑) ถ้าเห็นเขาจะพูดความลับกัน ย่อมต้องหลบตาหรือลี้ตัว
- ๑๒) ถ้าจะเข้าห้องเรือนผู้อื่น ย่อมต้องเคาะประตู หรือกล่าววาจาให้เขารู้ตัวก่อน

วจีจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่ชอกแซกถามธุระส่วนตัว หรือการในบ้านของเขาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องแก่ตน
- ๒) ย่อมไม่เที่ยวถามเขาว่า นั้นเขียนหนังสืออะไร
- ๓) ย่อมไม่เที่ยวถามถึงผลประโยชน์ที่เขาหาได้ เมื่อตนไม่ได้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง
- ๔) ย่อมไม่เอาการในบ้านของผู้ใดมาแสดงในที่แจ้ง
- ๕) ย่อมไม่เก็บเอาความลับของผู้หนึ่งมาเที่ยวพูดแก่ผู้อื่น
- ๖) ย่อมไม่กล่าวถึงความชั่วร้ายอันเป็นความลับเฉพาะบุคคลในที่แจ้ง
- ๗) ย่อมไม่พูดลับปลับกลั่นกลอกตลปตะแลง
- ๘) ย่อมไม่ใช้คำสบถติตปาก
- ๙) ย่อมไม่ใช้ถ้อยคำมุสา

มโนจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่เป็นคนต่อหน้าอย่างหนึ่งลับหลังอย่างหนึ่ง
- ๒) ย่อมเป็นผู้รักษาความไว้วางใจของผู้อื่น
- ๓) ย่อมไม่แสวงประโยชน์ในทางที่ผิดธรรม
- ๔) ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในความเที่ยงตรง

ภาคสิบ-ผู้ดี ย่อมไม่ประพฤติชั่ว

กายจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่เป็นพาลเที่ยวเกะกะระรัวและกระทำร้ายคน
- ๒) ย่อมไม่ข่มเหงผู้อ่อนกว่า เช่น เด็กหรือผู้หญิง
- ๓) ย่อมไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเจ็บอาย เพื่อความสนุกยินดีของตน
- ๔) ย่อมไม่หาประโยชน์ด้วยอาการที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
- ๕) ย่อมไม่เสพสุราจนถึงเมาและติด
- ๖) ย่อมไม่มั่วสุมกับสิ่งอันเลวทราม เช่น กัญชา ยาฝิ่น
- ๗) ย่อมไม่หมกมุ่นในการพนัน เพื่อจะปรารถนาทรัพย์
- ๘) ย่อมไม่ถือเอาเป็นของตน ในสิ่งที่เจ้าของไม่ได้อนุญาตให้
- ๙) ย่อมไม่ฟังในหญิงที่มีเจ้าของหวงแหน

วจีจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่เป็นพาลพอใจทะเลาะวิวาท
- ๒) ย่อมไม่พอใจินินทาว่าร้ายกันและกัน
- ๓) ย่อมไม่พอใจพูดส่อเสียดยุยง
- ๔) ย่อมไม่เป็นผู้สอพลอประจบประแจง
- ๕) ย่อมไม่แข่งชกให้ร้ายผู้ใด

มโนจริยา คือ

- ๑) ย่อมไม่ปองร้ายผู้อื่น
- ๒) ย่อมไม่คิดทำลายผู้อื่นเพื่อประโยชน์ตน
- ๓) ย่อมมีความเหนียวรั้งใจตนเอง
- ๔) ย่อมเป็นผู้มีความละเอียดแก่บาป



พระอุดมคติในอนาคตกาล

- บิณฑบาตขอโยมกินแล้วนั่งหลับตาเรียกว่า ภวานาปฏิบัติ
ถ้าฉันแล้วเอนกายนอนเรียกว่า พระทำกิจจำวัด
พระไปเรียนทางโลกหวังมีโชคเป็นพระหลงโมหะจัด
(พอมีวิชาไปหาเงินทองก็คิดจะครองคฤหัสถ์)
พระซื้อล้อตเตอร์ซื้อหอยเรียกว่า โลภหวังรวยทางลัด
- บวชเป็นหมอรักษาโรคไล่ผีจำหน่ายของคืออยู่เต็มวัด
บ้างลงเลขยันต์เจิมคาถาเป็นพระภวานาอาคมสะบัด
พระหมอดูหมอเดาก็เพื่อหวังให้เขาถวายอัฐ
แจกเครื่องรางของขลังเพื่อหวังให้ตั้งเป็นปะทัด
- มีกิจมากสร้างโน่นนี่เรียไรทุกที่จนวัดถมี่แน่นขนัด
พอมีเงินมีทองก็วิ่งเต้นขอเป็นสมภารเจ้าวัด
เห็นสีกง สีกา...ก็ทำท่าอยากจะฟัด
(พอมีเงินมีทอง...ก็คิดจะครองคฤหัสถ์)
พอสีกาหลาเพศ...เลยกลายเป็นเปรตอยู่ข้างวัดฯ
(ราวพาดจีวรเหล็กเท่าลำตาลแฉ่นยานเพราะหนักจัด)
(ห่วงสร้างโบสถ์ไม่ทันเสร็จ ตายไปเป็นเปรตอยู่ข้างวัดฯ)

(โปรดอ่านพรหมชาลสูตรที่หน้า ๕๗ ประกอบ)

**“สักกาโร กาปุริสัง หันติฯ
ลาภสักการะ ย่อมทำลายคนให้ชั่ว”**

(จากเทวทัตสูตร เล่มที่ ๑๕ หน้า ๒๑๕)

**“ลาภ สักการะ และชื่อเสียง ย่อมทารุณเผ็ดร้อนหยาบ
กาย และเป็นอันตรายแก่การบรรลุธรรม..”**

(จากเอฬภักสูตร เล่มที่ ๑๖ หน้า ๒๔๑-๒๔๒)



เมื่อโจรปล้นเมือง

“ภิกษุใด...

แสดงตัวเองซึ่งเป็นความจริงอย่างหนึ่ง ให้คนอื่น
เข้าใจเป็นอย่างอื่นไป

การบริโภคปัจจัยด้วยอาการแห่งขโมยของเธอนั้น เป็น
เช่นเดียวกับนายพรานผู้ล่อลวงดักสัตว์กิน ฉะนั้น

คนเป็นอันมากที่มีผ้ากาสาวพัสตร์คลุมคอ แต่มีความ
เป็นอยู่ลามก ขาดการสำรวม พวกคนลามกเหล่านั้น ต้องไป
เกิดในนรก เพราะการกระทำอันหยาบช้า

มันกินก้อนเหล็ก ซึ่งเปรียบด้วยเปลวไฟอันร้อนจัด
ยังจะดีเสียกว่า

คนทุศีล ไม่มีการสำรวม บริโภคก้อนข้าวของชาว
เมืองเป็นการไม่เหมาะสมเลย”

(พระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ ๑/๑๖๙/๒๓๐ พระพุทธวจนะ)

หมายเหตุ จตุตถปาราชิกกัณฑ์ วินัย ๑/๕๐๖ ได้แสดงเรื่อง
“อจุลสังขลิกเปรต” เป็นหนึ่งใน ๒๑ เรื่อง ซึ่งผู้ที่ตายไปเป็นเปรตนั้น มี
ทั้งหญิง ชาย ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี

ดับธวิขชา

ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ

- เรียนปริยัติ (บวช) แต่ไม่ปฏิบัติ : หนูชู้ตฐ แต่ไม่อยู่ฐ
- เรียนปริยัติ (บวช) ทั้งปฏิบัติด้วย : หนูชู้ตฐ และอยู่ฐ
- ไม่สนใจเรียนปริยัติ แต่ปฏิบัติ : หนูไม่ชู้ตฐ แต่หาอยู่
- ไม่สนใจเรียนปริยัติ และทั้ง : หนูที่ไม่ชู้ตฐ และ
- ไม่สนใจปฏิบัติ : ไม่มีอยู่จะอยู่
- พระที่บวชเรียนปริยัติ : พยายามชู้ตฐ มีอยู่แล้ว
- แต่ไม่ปฏิบัติ : ไม่อยู่ฐ ย่อมได้รับแต่
- ความทุกข์
- พระที่บวชเรียนด้วยและปฏิบัติ : ชู้ตฐ มีอยู่ และอยู่
- จนถึงปฏิเวธด้วย : ย่อมอยู่เป็นสุขทุกเมื่อ

“พอใจ...ตามมี ยินดี...ตามได้ - คุมกามให้ได้ - ไม่วิจารณ์ไม่ตัดสิน -
รู้จักผ่อนคลาย - กายไหว จิตนิ่ง - หยดเฟ้งจ้อง - แล้วปล่อยวาง”

สุวัฒน์ พัทธขันธ์



กรรมฐานในชีวิตประจำวัน (กรรมฐานลืมตา)

ตั้งแต่ตื่นจนกระทั่งหลับ สามารถเจริญสติวิปัสสนากรรมฐานได้ตลอดเวลาด้วยสติปัฏฐาน ๔ อย่าง

๑. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ด้วยอริยาบถ ๔ ขึ้น, เดิน, นั่ง, นอน

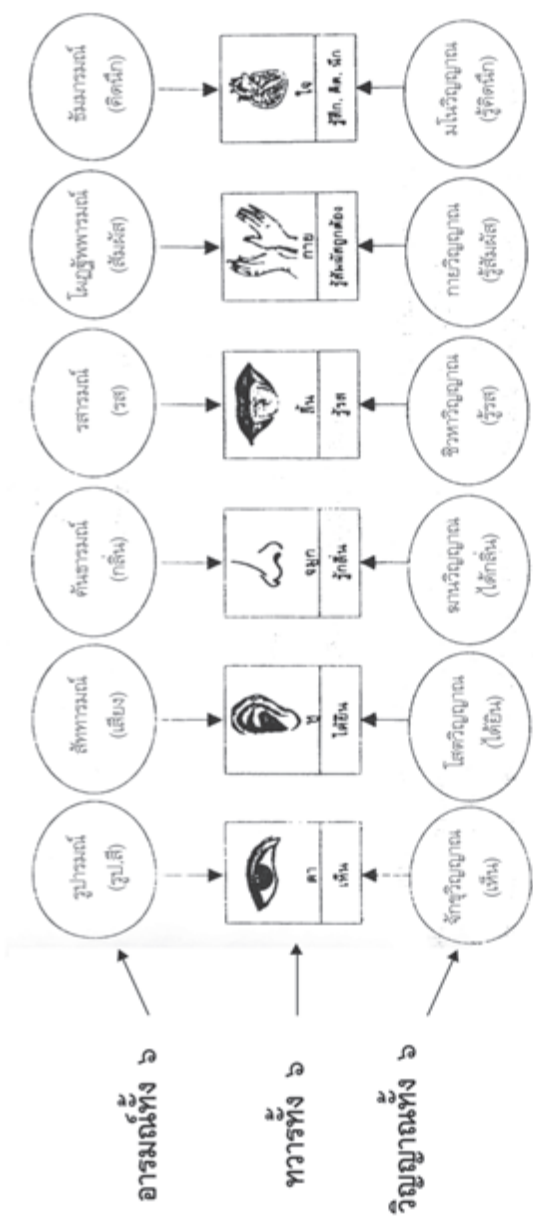


๒. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน เจริญสติด้วยระลึกเข้าไปรู้สึกทั่ว เตือนนี้...สุข ด้วยระลึกเข้าไปรู้ว่า เตือนนี้...ทุกข์ เตือนนี้...ไม่สุขไม่ทุกข์

๓. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เจริญสติด้วยระลึกเข้าไปรู้สึกทั่ว เตือนนี้...จิตเป็นอกุศล (จิตบุญ) เตือนนี้...จิตเป็นอกุศล (กำหนด รากะ โทสะ โมหะ)

๔. ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เจริญสติด้วยระลึกเข้าไปรู้สึกทาง อารมณ์ ๖ ทวาร ๖ วิญญาณ ๖ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อเห็น ได้ยิน รู้กลิ่น รู้รส รู้กระทบสัมผัส รู้นึกคิดเรื่องราว ฯลฯ

...เมื่อคิดก็ให้รู้ให้ออกมานอกคิด ดูคิด เห็นคิด (ไม่ยินดี-ไม่ยินร้าย)...เห็นคิดแล้วไม่ทุกข์



รูปแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ ๖ ทวาร ๖ วิญญาณ ๖

โดยมีผัสสเจตสิกเป็นตัวประสาน

พุทธโฆสเถร ๑๔/๔๐๘ “เมื่อเขาเห็นรูป, ได้ยินเสียง... ฯลฯ เขาไม่พึงติเตพลิตเพลินในนั้นทราคะในรูป เสียง... ฯลฯ และธรรมะที่นำปรารถนาไว้ใคร่ชอบใจ เมื่อดับความเพลิดเพลินได้... ก็ดับทุกข์ได้... ฯลฯ” (พระพุทธพจน์)



กรรมฐานสี่มิตา

(ตั้งแต่ตื่น จนกระทั่งหลับ)

‘อ่านหนังสือเล่มไหน

ก็ไม่เท่ากับ

อ่านใจตนเอง ’

อ่านใจ คือ เข้าไปรู้สึกที่ใจของตน ว่าสุข ว่าทุกข์ หรือเฉย ๆ ว่าเป็นกุศล อกุศล หรือ เฉย ๆ

โคแม่ลูกอ่อนเสริมหญ้า (ทำกิจการงาน) ชำเลียงแลดูลูกน้อย (ดูจิต ระวังกิเลสเข้ามา)

อ่านใจ คือ รู้สภาวะธรรมปัจจุบัน รูป-นาม เกิด-ดับ ๆ ๆ รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา

ที่นี่...เดี๋ยวนี้ ๆ อดีต...ก็ไม่เอา อนาคต...ก็ไม่เอา

ดูเฉพาะปัจจุบัน ตามดูปัจจุบันขณะให้ได้ ทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน (ดูใจเริ่มวินาที เดียวนี้ ๆ ๆ ๆ)

ที่นี่...เดี๋ยวนี้ ๆ เดินก้าวเดินเดี๋ยวนี้...ขวา เดี่ยวนี้...ซ้าย (ตามดูจุดกระทบที่ฝ่าเท้า)

เดี๋ยวนี้...เห็น เดี่ยวนี้...ได้ยิน ฯลฯ เกิด-ดับ ๆ ๆ

ถ้าคิด...ก็ให้รู้ว่าคุณคิด โกรธ...ก็ให้รู้ว่าคุณโกรธ

(สัจจะชาติเต่า เมื่อมีภัยมาใกล้ตัว จะหดหัวหดหางทั้งสี่ขา เข้ากระดองมองไม่เห็นเง้นกายา รอจนกว่าผองภัย
ไปพ้นตัว ถ้าคนเราหดบ้างเหมือนกันอย่างเต่า หักห้ามใจไม่เอาสิ่งเข้ายั่ว เห็นอะไรอยากได้ตามใจตัว จนปวดหัว
ด้วยโลกจิตทำพิเรนเลย)

‘อ่านใจ...

ค้นหาครูผู้พิเศษให้พบ...’

สุวัณณ์ พัทธวงษ์

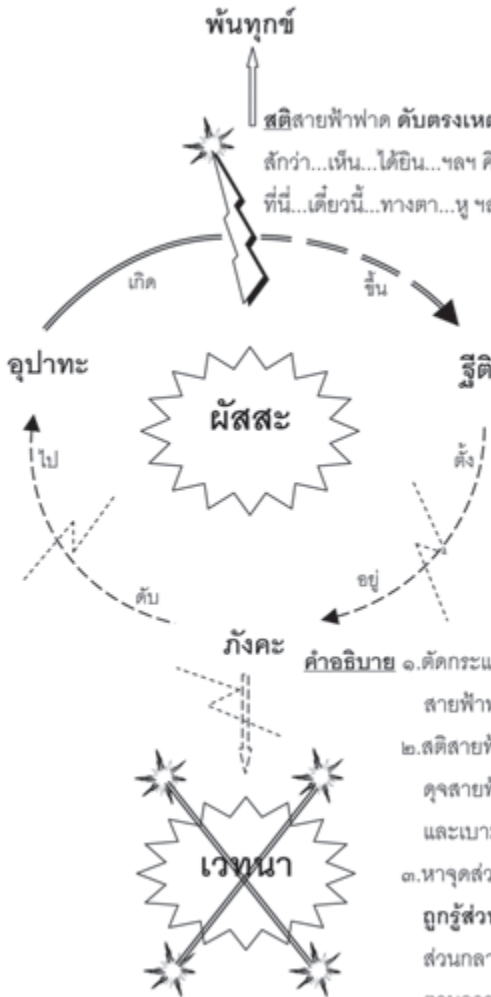
สถานฝึกปฏิบัติธรรม ชมรมเผยแผ่พระสัทธรรม

เพื่อการพัฒนาสังคม

โทร. ๐๒-๕๓๖-๖๕๒๒

คุณผัสสะได้ คุณโลกได้

(ฉฉกสูตร เล่ม ๑๔ สฬายตนวรรค สูตรที่ ๔๘ พระพุทธทวณะ)



อัสสุตวตาสสูตร ๑๖/๑๐๖

“เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี
เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด
เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี
เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ
เพราะผัสสะเป็นปัจจัย
เวทนาจึงเกิด
เพราะผัสสะอันเป็นปัจจัยดับ
เวทนาจึงดับ” พระพุทธทวณะ

คำอธิบาย ๑. ตัดกระแสวงกลม (วัฏฏะ) ให้ได้ด้วยสติ

สายฟ้าฟาดดับตรงเหตุทางทวารทั้ง ๖

๒. สติสายฟ้าฟาด หมายถึง มีสติเกิดเร็วแรง
ดุจสายฟ้าไม่เบี่ยงปรางโครมครามแต่บาง
และเบามาก ๆ เมื่อเห็น... ได้ยิน... ฯลฯ

๓. หาจุดส่วนกลางระหว่างผู้รู้ส่วนในกับสิ่งที่

ถูกรู้ส่วนนอก กำหนดรู้มรรคในหนึ่งที่จุด

ส่วนกลางนั้น (ที่นี่...เดี๋ยวนี้...นิดเดียว ๆ!)

ตามอารมณ์กระทบทั้ง ๖ ทวาร ให้หลุดพ้น

ออกจากทุกข์ด้วยความเป็นกลาง อย่าให้

ติดความว่างกับตัวผู้รู้ ไม่เรียกมันว่าดีหรือไม่ดี

ไม่ตัดสิน-ไม่วิจารณ์

“ถ้าดับเวทนาไม่ได้ ความเกิดใหม่ย่อมมี”

(สฬายตนวิภังคสูตร เล่ม ๑๔ สฬายตนวรรค สูตรที่ ๔๙ พระพุทธทวณะ)



เส้นผมบังภูเขาหรือหญ้าปากคอก!

ไปหาบุญนอกตัว นอกกาย (รูปธรรม)-นอกใจ (นามธรรม)

ถ้าหาได้ในกาย-ใจ ก็เป็นสติปัญญา

ไปหาสุขนอกทุกข์

ถ้าหาได้ในทุกข์ ก็เป็นเวทนานุปัสสนา

ไปหานิพพานนอกใจ (นาม-รูป)

ถ้าหาได้ในจิตใจ ก็เป็นจิตตานุปัสสนา

ไปหานิพพานนอก ตา หู ฯลฯ รูป เสียง ฯลฯ เห็น ได้ยิน ฯลฯ

ถ้าหาได้ที่ ...ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

...รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เรื่องราวคิดนึก

...เห็น ได้ยิน รู้กลิ่น รู้รส รู้สัมผัส รู้คิดนึก

ก็เป็นธรรมานุปัสสนา

...ก็ไม่แสวงหา ไม่ดีนรน

...ไม่ดีนรน ก็ดับเย็น...เป็นนิพพานฯ

เส้นผมนิดเดียว แต่บังภูเขาทั้งลูก เพราะปิดบังตาปัญญา

หญ้าปากคอกมีอยู่ แต่วิ่งออกไปกินนอกคอก เพราะถูกปิดบังตาปัญญา

จงใช้ตาปัญญา มองเข้าข้างในตัวยาก-ใจ นี่แหละ

...ควบคุมผัสสะได้ เท่ากับ ควบคุมทุกข์ได้...ควบคุมโลกได้!

...ควบคุมโลกได้ เท่ากับ อยู่เหนือโลก เป็นโลกอุดร!

ตะวันนับแต่**ก้าวขึ้นสู่**ท้องฟ้า เร็วที่จะอัสดงคต
คือ**ก้าวลงสู่**ความดับ
สังขารธรรมทั้งภายนอกภายในก็เช่นเดียวกัน
นับวันจะ**ก้าวหน้าเข้าสู่**ความแตกดับ
พึงพิจารณาด้วยปัญญาให้รู้เท่าทันสังขาร
เพื่อ**ปล่อยวาง**ไว้ตามสภาพ
จะหมดกังวลในการะใดๆ
ประจักษ์ใจก่อนสังขารธรรมจะแตกดับล่วงลับไป
สิ่งใดปรากฏขัดข้องในใจ สิ่งนั้นคือธรรมเครื่องสอนเรา
รีบหยิบยกขึ้นพิจารณาทันทีที่ปรากฏ
อย่าปล่อยไว้ให้เป็นข้าศึกแก่เรา
สิ่งที่ปรากฏเฉพาะหน้านั้นแล เรียกว่าปัจจุบัน
ความรู้สึกลึกตัวทันทีที่สิ่งนั้นๆ มาปรากฏ
แล้วรีบพิจารณาแก้ไข
นี่ก็เรียกว่าปัจจุบัน
ปัจจุบันแก่ปัจจุบัน จึงจะเห็นความบริสุทธิ์ไปเป็นขั้นๆ
จนถึงความบริสุทธิ์อย่างสมบูรณ์

“อัมมะโนลิจิต”

โดย ท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน

บ้านเมืองสมัยนี้...

มีคนช่างคิด ช่างพูด นักคิด นักพูด มีมากเหลือเกิน

...แต่ขาด นักทำ (ธรรม)

ถ้ามีนักทำ (ธรรม) มาก ๆ บ้านเมืองก็คงจะดี

คิดดี พูดดี แล้วพึงทำ (ธรรม) ดีด้วย

คิดดี...เป็นมโนกรรมสุจริต ๓

พูดดี...เป็นวจีกรรมสุจริต ๔

ทำดี...เป็นกายกรรมสุจริต ๓

“คนบางคนในโลกนี้ ชอบพูดแต่ไม่ชอบทำ เปรียบเหมือน
ฟ้าคำราม แต่ฝนไม่ตก เหมือนดอกไม้สีสวย แต่ไม่มีกลิ่นหอมจะนั้น”

(วราหกุสูตร ๒๑/๑๒๐)

พึงมีนักธรรม (ทำ) ให้มาก

- นักปริยัติศีลธรรม ศึกษาคำสอน
- นักปฏิบัติศีลธรรม ปฏิบัติตามคำสอน
- นักปฏิเวธศีลธรรม ปฏิบัติตามคำสอนจบแล้ว

{**หนูขุดรูแต่ไม่อยู่รู** คือ คิด, พูด แต่ไม่ทำ, **หนู
ที่ขุดรูแล้วอยู่รู** คือ นักทำ (ธรรม)}

ที่สุดแห่งหลักการดำรงชีวิต ๑๔ ประการ

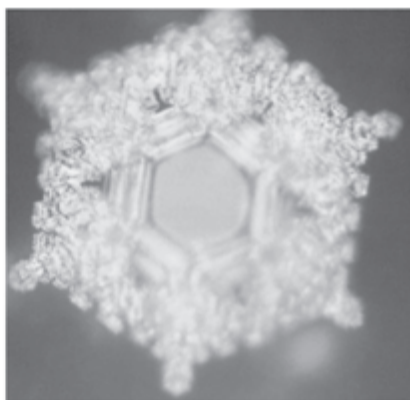
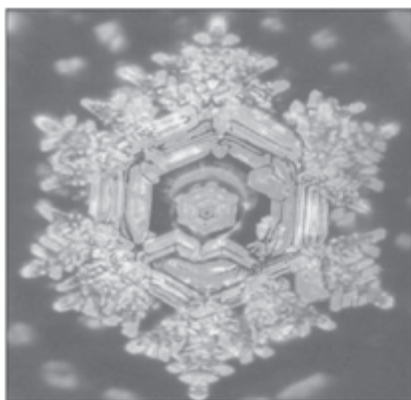
๑. รู้ที่ร้ายกาจที่สุดของชีวิตของเราคือ **ตัวเราเอง**
๒. ความล้มเหลวที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชีวิตของเราคือ **ความอวดดี**
๓. ความเขลาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชีวิตของเราคือ **การเชื่อคนง่าย**
๔. ความเศร้าที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ **ความอิจฉา**
๕. ความผิดที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ **การทอดทิ้งตัวเอง**
๖. บาปที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ **การหลงกลวงตัวเอง**
๗. อารมณ์ที่น่าสงสารที่สุดคือ **การทำตนให้ต่ำลง**
๘. การล้มละลายของการดำรงชีวิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ **ความ
ห่อเหี่ยว**
๙. ชีวิตที่น่าสรรเสริญที่สุดคือ **การเลือกทางแห่งความก้าวหน้า**
๑๐. สมบัติที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของการดำเนินชีวิตคือ **การมีสุขภาพที่ดี**
๑๑. หนี้แห่งการดำเนินชีวิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ **หนี้ของความมีเมตตา**
๑๒. การให้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ **การให้อภัย**
๑๓. ความไม่สมบูรณ์ที่สุดของการดำเนินชีวิตคือ **ความไม่รู้สัจจะ ๔**
๑๔. ความพอใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของการดำเนินชีวิตคือ **การให้ทาน**



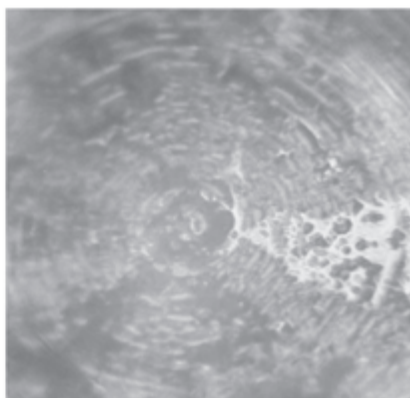
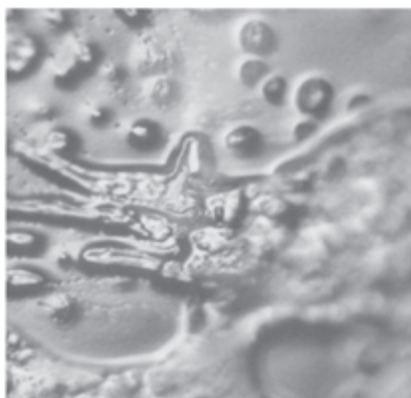
ภาพประกอบคำอธิบาย-ทำไมอัฐิพระอรหันต์จึงกลายเป็นพระธาตุ ภาพขยายเกล็ดน้ำแช่แข็ง ภายหลังบริกรรม

ซึ่งทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เมื่อใช้กล้องขยายอณูเกล็ดน้ำแข็ง จึงปรากฏ
ดังภาพข้างล่าง จึงสันนิษฐานว่า เมื่อร่างกายมนุษย์มีส่วนประกอบของน้ำและของเหลวประมาณ
๖๐-๗๐% จึงไม่แปลกใจเลยว่า ทำไมอัฐิพระอรหันต์จึงกลายเป็นพระธาตุ
ผู้ปฏิบัติธรรมจึงดูมั่งมี สุขภาพดี

ส่วนผู้ที่มักโกรธ-โลภ-หลง จึงมีสุขภาพไม่ดี มักมีโรคภัยเบียดเบียน



๑. บริกรรมคำสวด ด้วยสมาธิ-พลังที่แน่น ๒. บริกรรมด้วยพลังแห่งความปรารถนาดี



๓. บริกรรมด้วยคำดำ-เกรี้ยวกราด

๔. บริกรรมด้วยเพลงรุนแรง-กระแทกกระทั้น

เส้นทางพระอริยะ

(สติสูตร ๒๓/๑๘๗)

นิพพาน

๙. โลกุตตระ (วิมุตติ)

อรหัง
อนาคามี
สกทาคามี
โสดาบัน

....ศรัทธา* ๔ + ทานบารมี
(ทสวัตถุ ๑๐ ประการ)

๘. ญาณ (ปัญญา)
(วิมุตติญาณทัสสนะ)

๗. ญาณ (ปัญญา)
(นิพพิทาวีระกะ - เมื่อ
หน่ายคลายกำหนด)
ญาณ ๑๓ โคตรภูญาณ

๖. สัมมาปัญญา (ทิฏฐิ)
(รู้วิปัสสนา-อริยมรรค-
-ยถาภูตญาณทัสสนะ)
มหาสติรู้ทันไตรลักษณ์

↑
อริปัญญา
↑
อริจิต
↑
อริศีล

๑. สัมมาสติ(ระลึก,
นึกได้, ไม่เพเลอ)

๒. หิริ-โอตตปปะ
(ละอายชั่ว-กลัวบาป)

๓. อินทริยสังวร (ศีล)
(สำรวมทวาร ๖)

๔. อริศีล (เมตตา-อโทสะ)
(วิริตังคเว้นบาปทั้งปวง)

๕. สัมมาสมาธิ (อริจิต)
สติรู้ทันปัจจุบัน





ธรรมโอสธ



อันหนทาง	ชีวิต	คิดดูเถิด
เมื่อเราเกิด	แล้วต้องแก่	แน่ใจใหม่
หนีไม่พ้น	เจ็บไข้	กายและใจ
จะแก่ไข	อย่างไร	ให้ทุกข์คลาย
เป็นโรคกาย	หมอยา	รักษาโรค
ถูกใจเลว	ถูกเหตุผล	ดลโรคหาย
เป็นโรคใจ	ภัยรุมเร้า	เศร้าบางตาย
ทุกข์มลาย	เมื่อรู้ใจ	“โอสธธรรม”
เดิมธรรมะ	ใจชีวิต	พิชิตโรค
ดับทุกข์ได้	ดับต้นเหตุ	อย่าถลำ
ดับกิเลส	โลภ-โกรธ-หลง	จงหมั่นเจ้า
ยึดพระธรรม	พระศาสดา	เป็นยาใจ



ประวัติ นายสุวัฒน์ พัทธ์ชัย

ประวัติส่วนตัว

นายสุวัฒน์ พัทธ์ชัย เป็นบุตร นายถาวร และนางศิริ พัทธ์ชัย เกิดที่ อำเภอเมืองนครสวรรค์ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ เป็นบุตรชายคนโต มีพี่น้องร่วมสายโลหิตอีก ๕ คน สมรสกับ นางจงถนอม พัทธ์ชัย มีบุตรชายหญิง รวม ๓ คน คือ นางพรรณศิริ ฤทธิเรืองเดช นางสาวกัญญาญจน์ พัทธ์ชัย และ นายพงศธร พัทธ์ชัย

การศึกษา

- สำเร็จประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ แผนกเกษตรกรรม (ปวช.) จากวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา
- นักธรรมศึกษาชั้นตรี จากยุวพุทธภิกษุสมาคมพระนครศรีอยุธยา
- นิติศาสตร์บัณฑิต เนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา
- นักเรียนนายอำเภอรุ่น ๓๔ และ นักเรียนนักปกครองระดับสูงรุ่น ๓๗ จากวิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง

หน้าที่การงาน

- ๑ ธันวาคม ๒๕๐๙ พนักงานชั่วคราว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ - ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ พนักงานเกษตรตรี
เจ้าหน้าที่การเกษตรระดับ ๒-๓ สำนักงานเกษตร
จังหวัดชัยนาท
- ๑๖ มีนาคม ๒๕๒๐ ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองระดับ ๓) อำเภอป่าซาง
จังหวัดลำพูน
- ๓ มกราคม ๒๕๒๒ - ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๗ นิติกระบวน ๓,๔,๕ กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย
- ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๙ ปลัดอำเภอ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
- ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๓ ป้องกันจังหวัด (เจ้าพนักงานปกครองระดับ ๖) จังหวัด
ปทุมธานี
- ๑ มีนาคม-๑๗ กันยายน ๒๕๓๖ เข้าอบรมนักเรียนนายอำเภอรุ่นที่ ๓๔
- ๑ ธันวาคม ๒๕๓๖ ผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น ที่ทำการปกครองจังหวัดสระแก้ว
- ๒ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเขาฉกรรจ์
จังหวัดสระแก้ว

๑ มกราคม ๒๕๓๘	ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด
๑ กันยายน ๒๕๓๘	นายอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด
๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๘	หัวหน้าฝ่ายวินัย สำนักบริหารการศึกษาศูนย์ท้องถิ่น กรมการปกครอง
๑ ธันวาคม ๒๕๓๙	นายอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี เข้าอบรมนักเรียน นักปกครองระดับสูง รุ่นที่ ๓๗
๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๐	นายอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร
๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒	นายอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
๓๐ กันยายน ๒๕๔๔	เกษียณอายุราชการก่อนกำหนด

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

จักรพรรดิมาลา ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก (ท.ช.)

ผลงานและรางวัลต่าง ๆ

๕ เมษายน ๒๕๓๖	ได้รับโล่เกียรตินิยม “ผู้ยิ่งป็นอาวุธประจำกายคะแนนสูงสุด” หลักสูตรผู้บังคับกองร้อยกองอาสารักษาดินแดน รุ่นที่ ๙ ประจำปี ๒๕๓๖
พ.ศ. ๒๕๓๗	ก่อตั้งมูลนิธิ กิ่งอำเภอเขานกรจักษ์ จังหวัดสระแก้ว สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระเจ้าตากสินมหาราช
พ.ศ. ๒๕๓๘	ก่อตั้งมูลนิธิจังหารกาญจนภิเษก จังหวัดร้อยเอ็ด สร้างแท่นพุดธานุสาวรีย์จังหาร ณ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ จังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. ๒๕๔๐	ก่อตั้งมูลนิธิอำเภอท่าช้างกาญจนภิเษก จังหวัดสิงห์บุรี
พ.ศ. ๒๕๔๑	ก่อตั้งมูลนิธิไทรงามประชาชนเคราะห้ จังหวัดกำแพงเพชร สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระพุทธเจ้าหลวง (ร.๕)
๕ ธันวาคม ๒๕๔๒	จัดอุปสมบทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๗๒ พรรษา จำนวน ๙๕ รูป ได้รับเงินบริจาค ๒๘๘,๔๒๖.๐๐ บาท และบริจาคสมทบมูลนิธิชัยพัฒนา
พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๔๓	ได้รับรางวัลชบวนแห่งานเทศกาลกินปลา จังหวัดสิงห์บุรี รางวัลชนะเลิศ ๓ ปี ซ้อน (ปี ๒๕๔๑-๒๕๔๓) อำนวยการสร้างศิลปะนาฏศิลป์ ก่อกำเนิดเนื้อร้อง ทำนอง และทำรำระบำ “แม่ลาปลาหาง” ร่วมกับกรมศิลปากร และโรงเรียนบางระจันวิทยา

๑ เมษายน ๒๕๔๓

จัดตั้งกองทุนมูลนิธิคนดีศรีบางระจัน , กองทุนหยาดน้ำใจ
นักปกครอง และกองทุนช่วยเหลืออาสาสมัครป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัย อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
เกียรติบัตรและเข็มเชิดชูเกียรติครูทองคำ
ข้าราชการพลเรือนดีเด่น ปี ๒๕๔๒

ผลงานหลังเกษียณอายุราชการ

ธันวาคม ๒๕๔๖

หนังสือ “มนุษย์เกิดมาทำไม?” เล่ม ๑ ภาคปริยัติธรรม

ธันวาคม ๒๕๔๗

หนังสือ “มนุษย์เกิดมาทำไม?” เล่ม ๒ ภาคธรรมปฏิบัติ
สู่ธรรมปฏิเวธ และเล่ม ๓ ภาคปณณกธรรม (ถาม-ตอบ
ปัญหาธรรมฯ)

เมษายน ๒๕๔๘

หนังสือ “มนุษย์เกิดมาทำไม?” เล่ม ๔ ภาคปณณกธรรม
(ถาม-ตอบเพื่อการศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนา)

สิงหาคม ๒๕๔๘

จัดทำโครงการพิมพ์หนังสือ เล่ม ๔ ถวายพระสงฆ์ และ
มอบให้ห้องสมุดสถานศึกษาและเรือนจำทั่วประเทศ
จำนวนกว่า ๒๐,๐๐๐ เล่ม

กรกฎาคม ๒๕๔๙

หนังสือ “คำสอนการอุทิศบุญที่ได้ผล พระอาจารย์เกษม
อาจิณฺณสีโล”

ธันวาคม ๒๕๔๙

หนังสือ “มนุษย์เกิดมาทำไม?” เล่ม ๕-๖
ภาคปณณกธรรม (ธรรมะจากภาพการ์ตูนธรรมะ)

สิงหาคม ๒๕๕๐

หนังสือ “มนุษย์เกิดมาทำไม?” เล่ม ๗
ว่าด้วยภาคปฏิเวธธรรม (การทำความเข้าใจคำสอน
ในบทสวดมนต์แปลเพื่อปฏิบัติ และธรรมบรรยายเรื่อง
“อริยมรรค...เส้นทางพระอริยะ”)

สิงหาคม ๒๕๕๑

หนังสือ “มนุษย์เกิดมาทำไม?” เล่ม ๘
ว่าด้วย พระอภิธรรมเชิงแนวปฏิบัติ

ธันวาคม ๒๕๕๑

หนังสือ “มนุษย์เกิดมาทำไม?” เล่ม ๙-๑๐
ว่าด้วยพระสูตรต้นตอปิฎก

สิงหาคม ๒๕๕๒

หนังสือ “มนุษย์เกิดมาทำไม?”
เล่ม ๑๑ ว่าด้วยพระวินัยเชิงแนวปฏิบัติ และ
เล่ม ๑๒ ว่าด้วยคู่มือมนุษย์พันธุ์แท้
- บรรยายธรรม ตามวัด โรงเรียน สถานศึกษา
และกลุ่มปฏิบัติธรรมฯลฯ
- ก่อตั้งห้องสมุดธรรมะประจำหมู่บ้านและชุมชนทั่วไป

บรรณานุกรม

๑. พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน ย่อความจากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลี ๔๕ เล่ม ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑๖/๒๕๓๙ โดย สุชีพ ปุญญานุภาพ
๒. อริยวินัย รวบรวมจากพระไตรปิฎก พุทธศักราช ๒๕๔๕
๓. พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ โดย พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ พุทธศักราช ๒๕๔๖
๔. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม โดย พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๔๖
๕. พระไตรปิฎก ฉบับสุกษัต-ฉบับปฏิบัติ-ฉบับสาระ ของธรรมรักษา
๖. ภิกขุปาติโมกข์ บาลี-แปล ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๙๔ พิมพ์ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๗
๗. วิปัสสนานัย เล่ม ๑ พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) รจนา แปลและเรียบเรียง โดยพระคันธสาราภังค์ พุทธศักราช ๒๕๔๘
๘. พุทธวจน ๑ ชุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ โดยกองตำราคณะธรรมทาน ธรรมทานมูลนิธิ วัดนาป่าพง ปทุมธานี พุทธศักราช ๒๕๔๐ พิมพ์ครั้งที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๑
๙. หนังสือภาพพระบรมสารีริกธาตุ พระอรหันตธาตุของชมรมรักษพระบรมธาตุแห่งประเทศไทย และวัดป่าสันติสามัคคีธรรม จังหวัดสุรินทร์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑

รายนามผู้มีจิตศรัทธาร่วมพิมพ์

โครงการพิมพ์หนังสือมนุษย...เกิดมาทำไม? เล่ม ๑๑ ว่าด้วย วินัยพระ-วินัยคน และเล่ม ๑๒ ว่าด้วยคู่มือมนุษยพันธุ์แท้ และซี.ดี.ธรรมบรรยายรวม ๓ ชุด จำนวน ๓๐,๐๐๐ แผ่น แจกเป็นธรรมทาน ในวันวิสาขบูชาที่ผ่านมาและได้มอบให้ห้องสมุด กศน. ประจำจังหวัดอำเภอทั่วประเทศ ๘๕๖ แห่ง และห้องสมุดเรือนจำทั่วประเทศ ๑๔๔ แห่ง รวม ๒,๐๐๐ เล่ม ซี.ดี ๒๐,๐๐๐ แผ่น ส่วนที่เหลือเจ้าภาพ นำไปแจกธรรมทานเอง โปรดนำไปมอบให้ไว้ตามห้องสมุดต่าง ๆ จะมีอานิสงส์มาก

ขอได้โปรดอนุโมทนาบุญร่วมกันทุกท่านเทอญฯ

สาธุคุณคุณสุวัฒน์ - จงนอม พัทธกัณฑ์ จ.ปทุมธานี โทร. ๐๒-๕๓๖-๖๕๒๒

คุณแม่ศิริ พัทธกัณฑ์ พร้อมด้วยบุตรหลาน ๒๕๐,๐๐๐ บาท

คุณแม่ทองปาน ปานสมบุญ พร้อมด้วยบุตรหลาน ๒๖,๐๐๐ บาท

คุณทรายทอง-มันทนา เลาหรณาคม ๕,๕๕๐ บาท

รายละเอียด ๕,๐๐๐ บาท คุณสมพร-คุณชัชวาลย์ สมุทรคุณ หจก.นายนนครกิจ จ.สิงห์บุรี,

คุณสนอง-รอดขวัญ-ด.ช.ทองทวี เชื้อไทย, คุณกันต์-กนกวรรณ สุตังการกาญจน์

อาจารย์เพ็ญจันทร์ ศรีสุขสวัสดิ์ ๓,๕๐๐ บาท คุณชญาดา โพธิ์สัตว์ ๓,๔๖๐ บาท คุณวิเชียร-

คุณปรางค์-ค.ญ.วิลาสินี-วรรณ ปิยะวารกร ๓,๐๐๐ บาท คุณจาวุฑฒ์ ศิลพงษ์ ๒,๘๑๐ บาท คุณ

สมชาย-คุณฉวี-ค.ญ.ณัฐธิดา สุขปัญญาพงศ์ ๒,๕๐๐ บาท คุณโกศรี-เพ็ญประภา ไชยสุทธิ และ

ครอบครัว พร้อมญาติมิตร-นายสุรพันธ์ นาคชน, นายอติสิทธิ์-น.ส.สรญา, นางเพ็ญศรีฯ ๒,๑๕๐ บาท

รายละเอียด ๒,๐๐๐ บาท อาจารย์สุบรรณ-อาจารย์บุญเรือน พรหมลาย, คุณแม่เก๊ยก-คุณอัมพร ศรีโป๊ก

และบุตร, คุณจินตนา รัตนจรัสโรจน์, ดร.บุญเลิศ ไพรินทร์

คุณรัฐภูมิ แก้วพันธุ์ ๑,๖๒๐ บาท น.ท.วิเชียร-คุณศรีนวล จันทร์เรือง ๑,๔๐๐ บาท

รายละเอียด ๑,๓๐๐ บาท น.อ.ทวิช ศรีสุขสวัสดิ์, คุณบุญมา-คุณนันทรีย์ อินทรภาย์, คุณชะโรจน์-

ห้องศิลป์ วรแสน

คุณทวีสิน สุพัฒกุล ๑,๒๐๑ บาท คุณไปรยา สุเมือง ๑,๐๔๐ บาท คุณสุดใจ พึ่งทองหล่อ ๑,๐๓๐ บาท

รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท:- ร.ต.สุนทร-คุณนงเยาว์ ไหวพริบ, ร.ศ.ดร.สุนทร-อาจารย์ณิณี บำเรอราช,

คุณสุทน-คุณชม้อย สกุลา, คุณมาลา สุพรรณวรธยา

รายละเอียด ๗๐๐ บาท:- น.ส.ศรีนวล ปิ่นชัย, คุณสุริยะ กองศรีมา, คุณวสวรรณ สีหาปกรณรัช-

คุณสมพร จิระพุทธิ

รายละเอียด ๖๐๐ บาท:- คุณหัตถสอน การประดิษฐ์ คณะคุณเนตรฟ้า ศรีอรนันต์-คุณแม่ทอย แซ่ตั้ง-

ค.ญ.ธนัญชนก พุ่มประพัฒน์-คุณลำควน พุ่มประพัฒน์

รายละเอียด ๕๐๐ บาท:- คุณอัมพร ศิริวานะ, คุณสมพล-ปิยะพร อัครดิพัทธ์ คุณไพโรจน์ แยมเอิบศิลป์

คุณมณีนพ เนียมเที่ยง อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวรทั้งญาติและมีโชญาติ, คุณเกษญา-สมถวิล สิงห์อรุณ และบุตร

รายละเอียด ๔๐๐ บาท:- ด.ช.กฤษกร-ภคพร บุญโกสุมภ์, คุณสิริกานต์ ขุนแร่

รายละเอียด ๓๐๐ บาท:- คุณธนฉัตร สุนทรโสภณ, คุณมณฑิพย์ อาทรระสุข, คุณจินตนา แดงหล้า
อุทิศให้คุณพ่อชบ โพธิ์สว่าง, คุณอมลวรรณ ไม้งาม อุทิศให้คุณพ่อมะลิ แสงมา

รายละเอียด ๒๐๐ บาท:- นายบุญดู ชูเฉลิม, นายชุมพร ศรีมังคละ, คุณมานิตย์ วรินทร์อุดมสุข, คุณยาใจ
พรพุทธิชัย, คุณลักขณา ศรีสวัสดิ์

รายละเอียด ๑๐๐-๑๓๐ บาท:- ร.ท.หญิงอรรณพ หยกอ้อม ร.น., คุณอุทัย บุตรราช, คุณสงาม อุไรรักษ์

สายบุญคุณอุดมลักษณ์-ไมเกิด แวนลิยเวน ลอนดอน ประเทศอังกฤษ

รวมเงิน ๑๒๐ ปอนด์ (๖,๒๖๐ บาท)

คุณอุดมลักษณ์-ไมเกิด แวนลิยเวน และคนไทยในอังกฤษ-น.ส.ยุพิน บุตรศรี, คุณวิชัย และคุณต้อย

สายบุญอาจารย์สมาน-คุณศรีอัมพร แสงวงศ์ จ.อุบลราชธานี

โทร.๐๔๕-๒๔๔-๖๕๔ รวมเงิน ๔,๐๐๐ บาท

คุณพิมพ์ประไพ วิชาพล อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร ๒,๐๐๐ บาท

รายละเอียด ๔๐๐ บาท:- คุณเสริมพงษ์-คุณอังคณา คุณาธิคม พร้อมบุตร-ธิดา รายละเอียด ๓๐๐ บาท:-
ร้านขายยาชัยวิตรเกสซ์ อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร รายละเอียด ๑๐๐ บาท:- อ.สมาน แสงวงศ์ อุทิศให้
คุณพ่อ จ.อ.ท.บัว-คุณแม่บุญเหลือ แสงวงศ์, คุณศรีอัมพร แสงวงศ์ อุทิศให้คุณพ่อปลัดหมั่น-
คุณแม่เลี้ยง ใจแก้ว, คุณอนิรุทธิ์ แสงวงศ์ อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร, คุณเผด็จศึก-คุณวิไล แสงวงศ์
อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร, คุณประยูร-คุณสิริภาดา กาพนตร อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร, ร.ท.อธิพงษ์-
อ.สิรินิติ ไทยกัดดี อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร, คุณอรุณศรี ญาณพิทักษ์, คุณประจวบ เข้มรัมย์,
คุณราตรี ปิ่นทอง, คุณจริยา ลีลาภักดีพงศ์

สายบุญคุณปิ่นทิรา ก้อนทองคำ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

โทร.๐๙๑-๔๕๐-๕๒๒๕ รวมเงิน ๕,๘๓๑ บาท

คุณจิราภรณ์ เจริญผล ๒,๖๐๐ บาท

รายละเอียด ๑,๐๐๑ บาท:- คุณอนพัทธ์ พูลชุมทรัพย์ และครอบครัว, คุณนภาวัฒน์ ไรจน์วรุตย์
รายละเอียด ๕๕๕ บาท:- คุณนุชนารถ บุญฤทธิ์ศรีพงษ์ รายละเอียด ๑๒๐ บาท:- คุณปิ่นทิรา ก้อนทองคำ
รายละเอียด ๕๕๐ บาท:- คุณวรัญญา-คุณพรหมเมศ ยิ่งแจ่มศิริ รายละเอียด ๕๒๐ บาท:- คุณธนระพัฒน์
ศรีจันทร์ และครอบครัว, คุณฐนิษฐา กลีบบัว และครอบครัว รายละเอียด ๕๐๐ บาท:- คุณวีรวรรณ
ภาวนาวิวัฒน์ และครอบครัว รายละเอียด ๔๖๐ บาท:- คุณชุดิมา บุญฤทธิ์ศรีพงษ์ รายละเอียด ๓๕๐ บาท:-
คุณธนศักดิ์ศรี-คุณสุพิมพพร โตไพบูลย์ และครอบครัว รายละเอียด ๒๐๐ บาท:- คุณธนเดช ก้อนทองคำ
รายละเอียด ๑๕๐ บาท:- คุณภคิน-คุณอรุณี ปาไม้ทอง รายละเอียด ๓๐๐ บาท:- คุณมธุกร ขาวสำอางค์
รายละเอียด ๕๐ บาท:- คุณภัทรกร เนตรชาติ รายละเอียด ๒๐ บาท:- คุณพรพรหม ภัทรธรรม, คุณจันทร์จิรา

สายบุญ น.อ.บุญมี กิตตะคุปต์ เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ รวมเงิน ๑,๗๕๐ บาท

รายละเอียด ๕๐๐ บาท:- น.อ.บุญมี กิตตะคุปต์ รายละเอียด ๒๐๐ บาท:- คุณรุ่งระวี รวยดี รายละเอียด ๑๕๐ บาท:-
ร.ต.อ.ชีพ วัฒนางกูร รายละเอียด ๑๓๐ บาท:- น.อ.ประยูร ริมปริงยี รายละเอียด ๑๐๐ บาท:- คุณอุไร
ชูวงศ์, ร.อ.พรรณงาม เข้มศิริ, ร.ต.กิตติ จันทร์บัวลา, คุณสมบุญมกิจ ทิพย์ธนกิจ, คุณเลื่อน
ศิลปชำนาญ, คุณประครอง วงษ์เกื้อกูล, คุณเสริมสุข สวานฉิมพลี, คุณประนอม สวานฉิมพลี

สายบุญ คุณวคินี แซ่จ้ง ชุมชนวัดประดู่ธรรมาริพย์ บางซื่อ กรุงเทพฯ

โทร. ๐๘๑-๕๘๓-๐๗๑๒ รวมเงิน ๕,๖๐๐ บาท

คณะญาติธรรมหมู่บ้านธรรมรักษ์ ชุมชนวัดประดู่ฯ และใกล้เคียง

สายบุญ คุณรัตนา ห้องหิรัญ โรงพยาบาลจังหวัดกำแพงเพชร รวมเงิน ๖,๐๐๐ บาท

ครอบครัวห้องหิรัญ, ครอบครัวคันชวงค์, ครอบครัวปัญญาเสน, ครอบครัวล้อมสุวรรณกิจ, คุณ
สิงคราญ ถัดกบิล และครอบครัว, คุณสุจิตรา ทองแก้ว และครอบครัว, คุณอุษา จันทร์บุบผา,
คุณเกสริน แผ้วงศ์ และครอบครัว, คุณจิรวรรณ คำอาจและครอบครัว, คุณเนียน และครอบครัว,
คุณนุชนาถ และครอบครัว, คุณจาวรรณ จินดาสวัสดิ์ และครอบครัว, คุณวิเศษ อุดมศิลป์ และ
ครอบครัว, คุณรักศักดิ์ แสงทอง และครอบครัว, คุณนันทิชา ลือทวีรักษ์, คุณกิตติกา จินต์สุภาวงศ์,
คุณกิตติสญา และครอบครัว, คุณสุ และครอบครัว

สายบุญ คุณพรรณศิริ ฤทธิเรืองเดช บริษัท พี ซี เอ็ม คอนสตรัคชั่น แมททีเรียล จำกัด

โทร. ๐๒-๕๘๓๑๐๒๐ รวมเป็นเงิน ๖,๕๑๐ บาท

คุณสเรษฐพงศ์-คุณพรรณศิริ-ค.ช.ศิริพงษ์พาณิชย์ ฤทธิเรืองเดช ๒,๐๐๐ บาท

คุณแม่ม่วย-คุณกุณิสรา รุ่งมณี ๒,๐๐๐ บาท

คุณกนกวรรณ สังข์เพ็ญ ๑,๐๐๐ บาท คุณธนพร เงินบำรุง และครอบครัว ๓๕๐ บาท คุณสุภาวดี
วิจักขณ์สุกราย ๒๖๐ บาท คุณณพนธ์ พัดมี ๒๖๐ บาท **รายละเอียด ๑๐๐ บาท :** คุณมนธยา ศรีเพ็ชร
คุณจันทร์ทิพย์ ประสานพันธ์ และครอบครัว คุณกิตติศิริรัตน์ เรืองฤทธิ์ และครอบครัว คุณทองใบ
บุตรวงษ์ และครอบครัว จ.ส.อ.สมชาย-คุณเสาวลักษณ์ สัมพันธ์ และครอบครัว คุณนิภาพร
สมบัติ และครอบครัว

สายบุญคุณวัฒนา วังบุญ โรงเรียนวัดสิงห์ อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท รวมเป็นเงิน ๑๘,๓๕๐ บาท

คุณวิมลฐกุล ห้องหิรัญ และครอบครัว ๒,๖๐๐ บาท

รายละเอียด ๑,๓๐๐ บาท:- คุณมานิต-คุณวัฒนา วังบุญ, คุณสนุ่น-คุณทองอยู่, คุณธนสิทธิ์-คุณศรีสุดา
สุกปัญญาพงศ์, คุณนงเยาว์ หนูกำแพง **รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท:-** คุณจิตรา จันทร์ศรี **รายละเอียด ๖๕๐ บาท:-**
คุณพูนสุข ศรีสิทธิธรรม, คุณณัฐพล-คุณสาวิตรี-ค.ช.นราวิชญ์ **รายละเอียด ๖๐๐ บาท:-** คุณ
พงษ์ศักดิ์-คุณวิภาพงศธรกุลพานิช, คุณชูเกียรติ-คุณไพเราะ ธรรมโยธิน, คุณจรัสศักดิ์-คุณจริยา-
ค.ญ.ญาภา เจริญตันติไพโรจน์ **รายละเอียด ๕๒๐ บาท:-** คุณภาณุภูมิ นิยมพาลี **รายละเอียด ๕๐๐ บาท:-** คุณ
เบญจา แสงเขียว, คุณประดิษฐ์ ปีตานนค์ชัย, คุณชมพูนุท วังบุญ, คุณกัมพู-คุณรุ่งกานต์ วังบุญ,
คุณก่าจัด แดงดีมาก, คุณนิตยา-คุณประมวลพรพมมา, คุณกมลทิพย์ อยู่พงษ์ไพบูลย์ **รายละเอียด ๓๐๐
บาท:-** คุณนิพนธ์-คุณเสาวนีย์ จิรการพงษ์ **รายละเอียด ๒๖๐ บาท:-** คุณนิพนธ์-คุณศรีสุดา ช้างหัวหน้า,
คุณสุรัช-คุณจำเนียร และครอบครัว, คุณโกศล-คุณอารีย์สุวรรณกุล **รายละเอียด ๓๐๐ บาท:-** ทนตแพทย์
สมพงษ์ ศรีประทีปบัณฑิต, คุณสมจิตร ศักดิ์สูง, คุณพรศิริ บุญชื่น, คุณปวันพัสดร์ เพ็งล่ำ,
คุณประภัสสร อุ้เพ็ชร, คุณวราณี บุญเรืองศักดิ์, คุณวิมาน นวมเพ็ชร, คุณมะลิ อินทรอานวย,
คุณถวิล วัฒนรัตน์, คุณเสริมศรี วัฒนรัตน์, คุณนพวรรณ เนื้อทอง, คุณนงนุช ตามวงค์वालย์,
คุณวาสนา ศรีดิกล, คุณประมวล พลสมบัติ, คุณบุญรอด สุกปัญญาพงศ์, คุณมงคล-คุณมาดา

ภียโยทัย, คุณอุดม-คุณเสริมศรี ภียโยทัย, คุณเพ็ญศรี ภียโยทัย, แพทย์หญิงนุรี ภียโยทัย, นายแพทย์
ดิลก-คุณจุฬามาศ ภียโยทัย, นายแพทย์วิเชียร-คุณนิสรา ภียโยทัย, คุณวิชัย-คุณกิตติพงษ์-คุณ
เนาวรัตน์ ภียโยทัย, นายแพทย์พิชัย-คุณเสริมสุข กฤษฎาพัฒนา, คุณฉัฐธร-คุณธัญญาพร เพราะสุนทร,
คุณประยงค์ศรี อินทาปัจ

สายนุญคุณเพ็ญภา เมฆพัฒน์ โรงพยาบาลวัดสิงห์ อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท

รวมเป็นเงิน ๔,๘๑๐ บาท

รายละเอียด :- คุณเพ็ญภา เมฆพัฒน์, คุณสุวรรณี ภักตร์เดชไพศาล, คุณสมศักดิ์-คุณอาจิน
เย็นสำเภา รายละเอียด ๓๕๐ บาท :- คุณปัญญา จันทศรีศรี รายละเอียด ๒๖๐ บาท :- คุณเทียน กลัดทรัพย์,
คุณวัชรไธยธรรม, คุณสมโภชน์ เช่นน้อย, คุณอุทัย น้อมนารถย์ รายละเอียด ๑๓๐ บาท :- คุณ
สมจิตร ทัพย์สิงห์, คุณสุภาพร บุญช่วย, คุณสุชัย อ่อนศรี, ค.ญ.ภาวิดา เมฆพัฒน์, ค.ญ.ญาณิศา
เมฆพัฒน์, คุณวรรณทนา ขุมเพชร, ค.ญ.เมธาวร วงษ์บ้านใหม่, คุณธิดารัตน์ นาดอรรถกร,
คุณสมจิตร-คุณมะยม ตรีนก, คุณแจ่มเมฆพัฒน์, คุณบรรพชิต เมฆพัฒน์

สายนุญ ผู้บริหารและพนักงาน บริษัท ไอเทค เอ็นจิเนียริง จำกัด

และบริษัท ไอเทค เอ็มเอฟจี จำกัด เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ โทร. ๐๒-๘๕๙๐๘๖๐ รวมเป็นเงิน ๘,๖๑๑ บาท

คุณสมบุญ บำรุงสุข คุณวรวรรณ บำรุงสุข คุณพิสิฐ จิตต์สมนึก

คุณอิสริย์ จิตต์สมนึก คุณเอกฉัตร จิตต์สมนึก

๕,๐๐๐ บาท

คุณยุทธนา พึ่งรัตน์ และครอบครัว ค.ญ. รินดา พึ่งรัตน์ ค.ช. ยศภัทร พึ่งรัตน์ คุณบัวลอย
สุขบุญมาก และครอบครัว คุณศักดิ์ชัย ชำนิมโนมัย และครอบครัว รวม ๓๐๐ บาท คุณสมศักดิ์
จันทร์แถม และครอบครัว คุณณัฐติ ชูแวน และครอบครัว คุณประเสริฐ มิ่งมารดร รวม ๑๐๐ บาท
คุณสมพร-คุณสมจิตร แก้วสุข คุณจารุณี-คุณอภิญา แก้วสุข คุณชลอ-คุณยุพิน แก้วสุข คุณ
จรัส เอี่ยมตัง และครอบครัว รวม ๔๐๐ บาท คุณหทัยพัชร ฤกษ์ชัย คุณสนิทธาวรุ่ง ฤกษ์ชัย
คุณวิรุทธ-ค.ช.จินตวัฒน์ สุทรวัจน์ รวม ๓๐๐ บาท คุณปราโมทย์ กมลวันทนากุล คุณประทุม-
คุณถาวร วงศ์เสรี คุณสุภาภรณ์ กมลวันทนากุล ค.ช.อาร์มณรงค์ วงศ์เสรี คุณวัชรนทร์ เฉลวงษา
รวม ๓๐๐ บาท คุณประเสริฐ-คุณสมหวัง รัตนจันทรานนท์ คุณบุญเลิศ รัตนจันทรานนท์ ค.ญ.กัลยกร
ศรีสำราญ คุณสมบัติ-คุณนุชรี ศรีสำราญ รวม ๔๐๐ บาท คุณแม่นวนะ นางแสง ทองพลัด และ
ครอบครัว คุณสมภู-ค.ช.สุรศิษฐ์ อุทา และครอบครัว รวม ๒๖๐ บาท คุณชัยพร พนมพันธ์สถาพร
คุณสมชาย พนมพันธ์สถาพร คุณชีวัน พนมพันธ์สถาพร ค.ช.ธีรเมธ พนมพันธ์สถาพร รวม ๕๐๐
บาท คุณภาจินัย ศรีทา คุณคำพา ศรีทา คุณบุญฤทธิ์ ศรีทา คุณ พชร ศรีทา รวม ๒๖๐ บาท
คุณสุกิจ สิงห์ทอง คุณทอน ขุนทอง คุณธนเศรษฐ์-ค.ช. ธัญวีสต์ ขุนทอง คุณสุเมธีรัตน์ สิงห์ทอง
รวม ๓๕๐ บาท คุณสุพิชญา จินพิทักษ์ ๑๓๐ บาท คุณอำนวย จันทศรี ๑๓๐ บาท คุณนาวา
บุญรักษ์ ๗ บาท คุณสุรินทร์ มลสิน ๑๓๗ บาท คุณนิยม อินปา ๑๓๗ บาท

สายบุญ คุณนริศ-คุณรุ่งอรุณ ตรณโนภาส ดินแดง กรุงเทพฯ โทร. ๐๒-๒๔๖๕๘๒๑

รวมเป็นเงิน ๓,๒๐๐ บาท

นายวิรัตน์-นางรุ่งอรุณ-ค.ณัฏฐนรี ตระณโนภาส นายพลรัตน์ จันทรีเทพ นายสมชาย-นางฉลิด
ธัญวรธรรม นางพิมพ์นิภา ไตรสรณ์ภักดี และครอบครัว นางวรรณิศา สุทธิประภา นายชนกฤต
ธัญวรธรรม นางสาวธัญวดี ธัญวรธรรม นายอลัน แมคโดนัลด์ คณะสถานธรรมวันเสาร์ ดินแดง
นางรุ่งรัตน์ ลีวเฉลิมวงศ์ นายอำนาจ-นางจันทร์เพ็ญ เตมิกสิพาศิษฐ์ นางสมใจ ยงทรัพย์อนันต์
และครอบครัว นางสาวณัฏฐนรี ตระณโนภาส

สายนุญอาจารย์สุภาณี พิทักษ์วงษ์ โรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร

รวมเป็นเงิน ๕๖,๗๕๑ บาท

คุณแม่ศิริ-อาจารย์สุภาณี-น.ส.กานต์สินี พิพิธวงษ์ อุทิศให้ญาติและนายเวร ๕๐,๐๐๐ บาท
คุณพันธิ์ศรี สายทองอินทร์ และครอบครัว ๖๕๐ บาท **รายละเอียด ๕๐๐ บาท:-** คุณแม่บุญเรือง สุขสกุล
และครอบครัว คุณสุกิตรา-คุณขวัญภูมิข วัฒนศิริรักษ์ คุณทองคำ-คุณสุรีย์มาศ ดิษสละ ๔๐๐ บาท-
คุณอัญชลี ติบุ้ และครอบครัว ๓๕๐ บาท **รายละเอียด ๓๐๐ บาท:-** คุณสุเทพ ปานพรหม และครอบครัว
คุณธัญมิชา ทรงประดิษฐ์ คุณนฤมล สุดไทย และครอบครัว คุณวันเพ็ญ จงสวัสดิ์ และครอบครัว
คุณจิตติภร-คุณอัญชลี กัลปพฤกษ์ คุณนนทกาล รูปเอี่ยม และครอบครัว คุณยุพิน เรียนทัพ
และครอบครัว ๒๖๐ บาท **รายละเอียด ๒๐๐ บาท:-** คุณแม่เครือมาส จารุวัฒน์ และครอบครัว คุณ
ทัศนีย์ แก้วหินลาย คุณศิรินุช ศิริชัย และ ครอบครัว คุณครุณี พิบูลนฤม และครอบครัว คุณ
เร้นชนก-คุณสมบุญ-คุณพงศกร ลืออินทร์ คุณครูสมบุญ ลืออินทร์ และนักเรียนชั้น ม.๖/๑ โรงเรียน
วชิรปราการวิทยาคม คุณสัมพันธ์ จันทร์ฟ้า และครอบครัว ๑๔๐ บาท **รายละเอียด ๓๐๐ บาท:-** คุณ
วิมลศิริ มุสิกปาน และครอบครัว คุณธิดามาศ สถิตอยู่ และครอบครัว **รายละเอียด ๑๐๐ บาท:-** คุณ
ธิดาพร ชินาวลี และครอบครัว คุณทิพวัลย์ พรหมรักษ์ และครอบครัว คุณปราโมทย์ เวชสูงเนิน
และครอบครัว คุณอัมพร จันทร์เขียว และครอบครัว

สาวยบุญ คุณพงศธร พิทักษ์วงษ์ กรมบังคับคดี ถนนบางกอกน้อย-บางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ โทร. ๐๒-๘๘๑-๔๕๐๐ รวมเป็นเงิน ๑๘,๖๕๐ บาท

คุณทรายทอง-มันทนา เล้าหรณาคม ๕,๕๕๐ บาท
 รายละเอียด :- คุณพงษ์พร พิทักษ์วงษ์, คุณราชนทร์-คุณสุวรรณ-คุณภัทรานิชฐ์-ค.ช.ป่าน ธัญญาผล
 คุณกิตติ-คุณเสกขม กิจโกศล ๑,๐๐๐ บาท คุณสุริยะ กองศรีมา ๑๐๐ บาท รายละเอียด ๕๕๐ บาท :- คุณ
 ดิโนยา แก้วผสม คุณบุญศิริ นุสโส รายละเอียด ๒๒๐ บาท :- คุณพัชรารรรณ เพ็ชรกุล คุณอดิเทพ
 บัวกระสินธุ์ คุณศิระพร นาคทั้ง คุณพรประไพ จัยวิวัฒน์ คุณภัทริลา ตาเขียว คุณอินทรา เนียรมงคล
 คุณนลินทิพย์ คุณขณะพันธ์ คุณธีรภัทร์ ชัยเฉลิมปรีชา คุณฉัฐกานต์ แสงโพธิ์ คุณธรรมโรจน์
 รื่นเริงบุญ คุณธรรมรัตน์ แสงกระจำง รายละเอียด ๓๐๐ บาท :- คุณรัตนาวดี สมบูรณ์ คุณขวัญสุดา
 วิริยะพันธ์ คุณนงลักษณ์ อุทุมกุลศรี คุณวิรัชศักดิ์ อรุณวิภาดา คุณรัชชัย สีนธพ คุณพัชฌิกา
 ปริญญาลล คุณวราภรณ์ โลยากุล คุณกรรณิการ์ สุภาพงษ์ คุณสมพรศรี ขาติมนศรี คุณสุนิศา
 กลั่นหอมหวล คุณสุนทรี เกียรติชัยนาม คุณทศพร พิทักษ์รัตนพงศ์ คุณจักรกฤษณ์ ผลประดิษฐ์
 คุณชนมศิริ กระจำงทิม คุณพรพรรณพิมล สุดไพเราะห์ คุณศุภาภัส บัวสรวง คุณธรวิน นามวงศ์

คุณพรชัยภัทร บุตรกนิรี คุณเพ็ชรรัช สัมเกลี้ยง คุณวันเพ็ญ ยิ่งสุนทรวัฒนา และครอบครัว
คุณปรางณี กุลศิริ คุณณัฐลภัส อินทไชย คุณมนตรี มณีจิรวัดน์ คุณชนกนาค ศรีประภา และ
ครอบครัว คุณณวัชภณ พัวศรีพันธุ์ คุณวีรชัย วิถีพานิช คุณพรพรรณ ใจตรง คุณกฤติยา
สุขสวัสดิ์ คุณวุฒิศักดิ์ สุขสวัสดิ์ คุณสืบสกุล กสิกรรม คุณพิเชษฐ-คุณจันทร์ลอย กฤษณะพันธ์
คุณภัทราวดี วงศ์จำ คุณพิพิธชัย พุกสวัสดิ์ คุณนาวัน พลชัย คุณสุพรรณ จันทรสกุลทิพย์ และ
ครอบครัว คุณวรุณี บุญมี และครอบครัว คุณศักดิ์ชัย ระเวงจิตร คุณณัฐดา ปาละลักษณ์ และ
ครอบครัว คุณช่อ-คุณจรรยา ผึ้งผดุง และครอบครัว คุณทรงพร วิไลลักษณ์

สายบุญคุณพัสกร ทัพมงคล

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ โทร. ๐๒-๑๔๓-๐๓๗๗

รวมเป็นเงิน ๖,๘๕๕ บาท

คุณพลัษฎ์-คุณสายสวาท-คุณสิริภพ ทัพมงคล รวม ๑,๔๔๐ บาท คุณเกลื้อม วิจิตรโสภา คุณสุวิทย์
วิจิตรโสภา รวม ๑,๓๑๔ บาท คุณวันวิสา-คุณทนะคุณจันทร์นวล-คุณพศิน แก้วสืบ คุณยายดี
แก้วมูล คุณเชาวฤทธิ์ ทุนรุ่งช้าง รวม ๑,๐๕๔ บาท คุณดาดี รัชสวัสดิ์ และครอบครัว
๕๒๐ บาท คุณนันทิณี นามวงศ์ และครอบครัว ๕๒๐ บาท คุณพัสกร ทัพมงคล ๔๖๐ บาท
คุณนภสร ปิตะวงษ์ ๓๕๐ บาท คุณสาริศา เพชรล้วน ๓๐๒ บาท คุณธาริณี องค์สุทธิสวัสดิ์
๒๕๕ บาท คุณฐิตินันท์ สิงหา ๒๖๐ บาท คุณณัฐพร จอมคำสิงห์ ๑๓๐ บาท คุณเสริมฐัก
วณีสอน ๑๓๐ บาท

สายบุญคุณวนิดา แซ่มพวงงาม

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ โทร. ๐๒-๒๑๕-๓๖๐๐

รวมเป็นเงิน ๘,๐๐๐ บาท

พ.ต.อ.ปสพกรณ์ โพธิสุข ๑,๓๐๐ บาท ข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
รวม ๑,๒๑๐ บาท นางสาวชนิดาพร ภู่อื่น ๑,๑๕๐ บาท พ.ต.ท.พรหมพิริยะ กุลนันทภักดิ์
๕๕๐ บาท นางสาววนิดา แซ่มพวงงาม ๓๕๐ บาท นางสาวจิตติมา รุ่งปิติ ๒๒๐ บาท **รายละเอียด**
๒๐๐ บาท:- นายศิริมาศ สุขประสงค์ นางอรพิน พิทยานพงศ์ นายปิยะ ศรีวิเกะ ๕๕๐ บาท **รายละเอียด**
๓๓๐ บาท:- นางเชิญ สังข์ชู นางสาวนิตยา สังข์ชู นางสาวพัชริยา เหมวิรุฬห์ นางขวัญดา เลิศจิตรมงคล
นางสาวอรธีรา อัมมกนิวัฒน์ **รายละเอียด ๑๐๐ บาท:-** นางสาวเพ็ญพิชชา สิริสังข์วรวงศ์ นายภัทร
หลักทอง นางสาวกรองทอง แยมสอาด พ.ต.ท.บรรจง ใหญ่ยงค์ นางสาวศกุนา เก้านพรัตน์
นางชลธิชา ดาวเรือง นางสาวภูมิพร ปุณณภิรมย์ นายประทอง คุณคณิจ นายณัฐพล พิพิธรัตน์
นางสาวปทุมมาศ บุญจำรูญ นายกัณฐกรณ์ ทรัพย์ทวี นางสาวศิริรัตน์ วิเวก นางสาวณัฐกฤดา
บุญวงษ์เศรษฐี นางสาวศิริกุล จุมสุวรรณ นางสาวนีนุช อันทวงษา นายชาญชัย พงศ์ภักดิ์
นางสาวมาลีรัตน์ ทะวะบุตร นายสุวิจักขณ์ ธรรมชัยพจน์ นายธณภพ สุรัตน์สิงห์

สาบุญคุณจินตนา รัตนจรัสโรจน์ หน่วยเงินสดธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

ถนนหน้าเมือง จังหวัดขอนแก่น โทร.๐๘๑-๕๗๖-๕๑๗๖ รวมเป็นเงิน ๒๐,๐๒๐ บาท

รายละเอียด :- นางสาวจินตนา รัตนจรัสโรจน์ คุณพ่อจุนทร์-คุณแม่เนย รัตนจรัสโรจน์ และครอบครัว, รองศาสตราจารย์สุเมธ แก่นมณี, คุณมณฑา สุวัฒน์ศิลป์ และครอบครัว รายละเอียด ๑,๓๐๐ บาท:- คุณทวี-คุณอริลักษณ์ พงษ์โสภา และครอบครัว พ.อ.ตำรวจคุณทรงพร เป็นเอก และครอบครัว รายละเอียด ๖๕๐ บาท:- คุณทัศนพร ปานพรหม และครอบครัว คุณวีระเดช คุณสุวรรณ เข้มเพชร และครอบครัว รายละเอียด ๕๒๐ บาท คุณรุ่งโรจน์ ว่องไววรวิทย์ รายละเอียด ๓๕๐ บาท:- คุณสนอง จิตติถาวร ผู้จัดการธนาคารกรุงเทพ สาขาขอนแก่น คุณศักดิ์ชัย-คุณฉันทนา วาณิชชาติ และครอบครัว คุณตำรวจ ศรีมาน และครอบครัว รายละเอียด ๒๖๐ บาท:- คุณนงศ์รักษ์ ยศพันธ์ และครอบครัว คุณจิราภรณ์ อักษร คุณจุไรรัตน์ รูปชัยภูมิ คุณสุเทพ ชื่นเมือง และครอบครัว คุณสมจิตร เบ้าธรรม และครอบครัว คุณมณฑา โล่ห์ขวัญกุล คุณวรา ลีทวีทรัพย์ และครอบครัว ภก.สุชาติ เอื้อจริยกุล และครอบครัว คุณสุนทร เตชะพิกพงษ์-คุณสุทิน รัตนจรัสโรจน์ และครอบครัว อาจารย์เกรียงไกร คุปต์วิวัฒน์ รายละเอียด ๓๐๐ บาท:- คุณจิตรา แสงวรุณ และครอบครัว คุณประพันธ์ คำพิทักษ์ และครอบครัว คุณเรณู ชื่นปรีชา คุณกฤษณ์ สุวรรณราช และครอบครัว คุณวารินทร์ พุ่มคารา และครอบครัว คุณแดง จันทร์ขามป้อม คุณเบญจรัตน์ สุจริตจันทร์ และครอบครัว, คุณอัมพิกา อุ่นแก้ว คุณมงคลชน ศิรินันท์วัฒน์ คุณฉัตรดา ศิรินันท์วัฒน์, คุณอรปรีชา ศิรินันท์วัฒน์, คุณรัชฎา ศิรินันท์วัฒน์, คุณนิศยา ศิรินันท์วัฒน์, คุณกฤตวิกรม ศิรินันท์วัฒน์, คุณจริยญา จิรพันธ์, คุณพนิดา พงษ์ทอง

สาบุญคุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ สถานธรรมทานบางรัก กรุงเทพฯ

โทร.๐๒-๒๖๘-๑๕๐๕ รวมเงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท

รายละเอียด :- คุณช่อพิภพ โอสธานุเคราะห์ รายละเอียด ๗,๐๐๐ บาท พระสมชาย จิตตโร, สถานธรรมเทียนจางฐาน, มูลนิธิจริยธรรมพร้อมพูน, กลุ่มฟื้นฟูคุณธรรม, จ.ส.ต.สังวรณ์ ดิสปรีชา รายละเอียด ๔,๐๐๐ บาท ช่างหล่อถ้ำ, คุณสุพจน์ รัศมีสวนสร้อย รายละเอียด ๓,๗๕๐ บาท คุณขจิต-คุณสุจิตรา หมูดี พร้อมครอบครัว รายละเอียด ๒,๒๕๐ บาท คุณชญาณี-คุณวัชรเทพ เชื้อไทย รายละเอียด ๑,๑๐๐ บาท คุณอัศภา วรอาจัย รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท นางจ้องผ่อง, คุณกิตติชัย เลิศวิภาตระกูล อุทิศให้คุณณรงค์ชัย เลิศวิภาตระกูล, คุณยุทนา ทองอินทร์, ครอบครัวคุณธนสิน-คุณดาวดี ศรีเพ็ญพร พร้อมบุตรธิดา อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวรทุกภพทุกชาติ, ครอบครัวตระกูลวชิรอนันต์ทุกคน อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวรทุกภพทุกชาติ, คุณแม่เอียวเจียง แซ่ลิ้ม,คุณรัตนา-คุณนงลักษณ์-คุณนงเยาว์ เตชะพิสิษฐ์ รายละเอียด ๘๕๐ บาท คุณสนอง เชื้อไทย รายละเอียด ๗๕๐ บาท พระครูปลัดธรรมจันทร์ รายละเอียด ๖๐๐ บาท คุณอรอุมา-คุณไกรศรี พุทธสอน, คุณวันดี แซ่ลิ้ม รายละเอียด ๕๑๕ บาท คุณเมธี เรืองอุดมมานันท์ รายละเอียด ๕๑๐ บาท คุณบงอร พัฒนาปัญญาสัตย์ รายละเอียด ๕๐๐ บาท คุณทวี ชีพอุดมวิทย์, คุณจิตพล-คุณสุนา วิภาวกิจ, ว่าที่ร.ต.วรชาติ พฤษพงษ์, คุณพิชัย ลานทองกุล, คุณอาทร-คุณอรุณญา -คุณอรุณรัตน์ อมระลัยเชิธร, คุณไพโรจน์ เข้มเอิบศิลป์, คุณแม่ม่วยเฮียง แซ่ลิ้ม-คุณแม่เอื้อ แซ่ตั้ง, คุณธวัชชัย-คุณศศิมา-คุณภาณุ-คุณชนิตสรณ์-คุณชัยยศ พิพัฒน์ศิริจร, คุณผกา ทองเข่าอ่อน, คุณสุมิตรา ผลประสิทธิ์กุล และครอบครัว, คุณเมทินทร์-

คุณอรภา เศษวรรณสิทธิ และครอบครัว, คุณภาสกรพิน กิรติพรพัทร์, คุณวิวัฒน์-คุณสมศรี ตรีรัตนกุลจรัส และครอบครัว

รายละเอียด ๔๖๐ บาท คุณนงคราญ จะวะนะ รายละเอียด ๔๒๖ บาท คุณชนโชค เสวนาวงศ์

รายละเอียด ๔๑๐ บาท คุณศุภมงคล อิศรางกูรฯ รายละเอียด ๔๐๐ บาท คุณเอื้ออิฐ คำสน

รายละเอียด ๓๘๐ บาท คุณประไพวรรณ พิภพลาภอนันต์ รายละเอียด ๓๖๐ บาท คุณจรรยา รัตนกุล

รายละเอียด ๓๐๐ บาท คุณอริ การะเกด, คุณเนตรฟ้า ศรีอรนันต์, คุณดวงกมล นาคศรีสุข, คุณศดานันท์ กลุ่ย์อาษา, คุณคลัง-คุณงามจิตต์-คุณศุภมาศ-คุณปิยะฉัตร-คุณเถลิงศักดิ์ รุ่งเจริญรายยิ่ง, คุณปิยะฉัตร-คุณเสาวณีย์-ค.ญ.สรลพร-ค.ญ.ณัฐนรี รุ่งเจริญรายยิ่ง

รายละเอียด ๒๗๖ บาท คุณไกรกุล สถิตถาวร รายละเอียด ๒๗๔ บาท คุณสมควร สิงห์คำทอง

รายละเอียด ๒๖๓ บาท คุณวไลพร เรียงธรรม รายละเอียด ๒๖๐ บาท คุณอวยพร แก้วสุข, คุณสุชาติ เบียดนอก

รายละเอียด ๒๕๕ บาท คุณสมบูรณ์ จำศรีเกิด รายละเอียด ๒๓๕ บาท คุณสมหมาย รัตตัญญู

รายละเอียด ๒๓๐ บาท คุณวิรัช ศิลปสวัสดิ์ รายละเอียด ๒๒๕ บาท คุณอุทัย วัฒนสุวรรณ

รายละเอียด ๒๒๐ บาท คุณสมภพ พิทักษ์ รายละเอียด ๒๑๕ บาท คุณเจียบจันทร์ ทัพพเสรมิ

รายละเอียด ๒๐๕ บาท คุณศุภมิตร มุขประสงศ์ รายละเอียด ๒๐๐ บาท คุณนิศยา แจ่มแรง และครอบครัว, ครอบครัวนกวิไลและต้นจอยหอ, ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม นครสวรรค์, คุณวัชรินทร์ ทองควัน, คุณศศิวรรณ ศิริมะณีวัฒนา รายละเอียด ๑๕๐ บาท คุณพานิช วาระสิทธิ์

รายละเอียด ๑๐๐ บาท คุณแสงโสม จันทร์อุไร, คุณสมพร ยิ่งยง, คุณพ่อสอน-คุณแม่หน่ม หาญไก่อ และครอบครัว-คุณเสมียน-คุณประภัสสร-ค.ญ.กัลยาณี หาญไก่อ-คุณดาหลา พาลา, คุณธาริณี ยาน้อย, คุณสมนึก ชัยชาญกุล, คุณพ่อเท่งหลี แซ่ก้วย-ครอบครัวประทีปธีรานันต์ อุทิศให้คุณแม่เฮียะ แซ่ลือ, คุณจิราภรณ์-คุณกอร์ดอน เดวิส, คุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ และครอบครัว อุทิศให้คุณสุเทพ มานีเวศม์ และคุณพ่อเด็กอ้อ แซ่ตั้ง-คุณแม่เด็กอ้อ แซ่ลือ, คุณธีรวัฒน์-คุณลัดดา-คุณเสาวณีย์ ตั้งวัฒนกุล, คุณอรดี เปี่ยมจันทร์, คุณอนุวัตร-คุณสุดจิต ศิวสถานานนท์ และครอบครัว, คุณพัชรีย์ ประทีปธีรานันต์ และครอบครัว, คุณปรีชา ประทีปธีรานันต์ และครอบครัว, คุณจิตติงส์ ประทีปธีรานันต์, คุณมณีนพ-คุณนิรวิทย์-คุณปิยมณฑ์-คุณอิสริย์ รัชตะสัมฤทธิ์, คุณพรศักดิ์-คุณรัชฎาพร-คุณตรีประดับ อุทัยเศรษฐวัฒน์ อุทิศให้คุณย่าเชื่อมเกี่ยว แซ่อึ้ง-คุณพ่อวิรุฬห์-คุณแม่สุภาพร-คุณธีระพล-คุณพงศธร-ค.ญ.สุชาดา-ค.ช.พิสิฐ-ค.ช.ตรีจักร เรืองเดชมงคล-คุณพ่อเชื่องจัว แซ่ตั้ง-คุณแม่แจ็กหงษ์ แซ่ถั่ว-คุณแม่วิภา ผลใหญ่-คุณประสิทธิ์ สันติวรพงษ์, ค.ช.ทวีชัย พัชราวุฒิชัย

รายละเอียด ๘๗ บาท คุณอุ้งน ยิ่งยง รายละเอียด ๘๒ บาท คุณนรินทร์ ไทรพิก

รายละเอียด ๕๐ บาท พระชนวันน์ คุณวฑุฒโน

สาขานุญคุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ สถานธรรมทานบางรัก กรุงเทพฯ

(บริจาคผ่านคุณชลพันธ์ เทพพรชัย)

รายละเอียด ๒๐๐ บาท ตระกูลเทพพรชัย อุทิศให้นายเทพ เทพพรชัย, คุณอำไพ เทพพรชัย, คุณชลพันธ์-คุณอมวดี เทพพรชัย, คุณหทัยรัตน์-คุณเกษมสันต์ เทพพรชัย

รายละเอียด ๑๐๐ บาท คุณสุจิตรา เทพพรชัย, คุณพงษ์ศักดิ์-คุณเชยยันต์ เอกกิตติเสถียร, ตระกูลเทพพรชัย, อุทิศให้นายจำลอง-นางช้อยสง ทิพย์เจริญพร, อุทิศให้บรรพบุรุษและผู้ใญ่ญาติขาคมิตร, อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวรและสรรพสัตว์, อุทิศให้เทวดาทุกชั้นฟ้าทุกชั้นดิน

รายการชื่อหนังสือที่จัดพิมพ์เผยแพร่แล้ว

ชุดท.พ.บัญชา ศิริไกร	ค่าส่งเล่มละ
- เทียวเมืองนรก	9 บาท
- เทียวเมืองสวรรค์	9 บาท
- วงเวียนกรรมของสัตว์โลก	9 บาท
- เส้นทางอริยะ	9 บาท
- ประวัติพระอรหันต์เจ้า	7 บาท
- ปรากฏการณ์นรกคนเป็น	7 บาท
- บันทึกเทียวเมืองตายโหง	7 บาท
- ธรรมญาณ	7 บาท
- 7 อริยะเจ้า	7 บาท
- สังสารวัฏ	7 บาท
- จะไปนิพพานไม่ใช่เรื่องยาก	7 บาท
- ร้อยชั้นดี	7 บาท
- อุ้มนิพพาน พระแม่องค์ธรรมมารดา	7 บาท
- บันทึกหนึ่งอนันตเหตุปัจจัย: พระศรีอริยเมตไตรย	7 บาท
- ตรัยรัตนกับเซ็น	9 บาท
- คัมภีร์กรรม 1-4	7 บาท
ชุด ช.วัฒนา	ค่าส่งเล่มละ
- บันทึกห้องนรกภูมิ	9 บาท
- แสงสว่างแห่งชีวิต	7 บาท
ชุด ท.เลียงพิบูลย์	ค่าส่งเล่มละ
- ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เล่ม 1, 2, 3	9 บาท
- ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เล่ม 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	7 บาท
ชุด ทองทิว สุวรรณพิต	ค่าส่งเล่มละ
- วิทยญาณมีจริงหรือ เล่ม 1-11	7 บาท
ชุด ณรงค์ เสรีจินตกุล	ค่าส่งเล่มละ
- เล่ม 1 ท่องอเวจี	7 บาท
- เล่ม 2 เทวาไขปัญหา	7 บาท
- เล่ม 3 เสียงจากสุขาวิ	7 บาท
- เล่ม 4 พระโพธิสัตว์มาโปรด	7 บาท
- เล่ม 5 โอวาทเทวา 1	7 บาท
- เล่ม 6 พระโอวาท - เข้มขี้เจ้าแม่กวนอิม	7 บาท
- เล่ม 7 โอวาทเทวา 2	7 บาท
- เล่ม 8 เรื่องสั้นสอนใจ	7 บาท
- เล่ม 9 เสียงจากโลกทิพย์	7 บาท
- เล่ม 10 เรื่องสั้นจากจีน	7 บาท
- เล่ม 11 นิทานกฎแห่งกรรม	7 บาท
- เล่ม 12 70 ภาพกตัญญู	7 บาท
- เล่ม 13 พระคุณบิดามารดา	7 บาท
- เล่ม 14 ผลแห่งกรรม	7 บาท

ชุด ณรงค์ เสรีจินตกุล (ต่อ)

- เล่ม 15 ทางสว่าง
- เล่ม 16 กำเนิดเขียน
- เล่ม 17 เสี่ยงสวรรค์
- เล่ม 18 กรรมลิขิต
- เล่ม 19 พระคุณพ่อแม่ยากทดแทน
- เล่ม 20 รวมเรื่องเด่นจีน
- เล่ม 21 เต้า เซน สุขาวดี
- เล่ม 22 เต้า เต๋อ จิง

ค่าส่งเล่มละ

- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท

ชุด พระโพธิสัตว์กวนอิม

- อภินิหารโปรดชาวโลก
- กำเนิดพระโพธิสัตว์กวนอิม (ท.พ.บัญชา ตีรไกร แปล)

ค่าส่งเล่มละ

- 7 บาท
- 7 บาท

ชุด สิริเทพ เทวพร

- เล่ม 1 คัมภีร์ละกาม เล่ม 1
- เล่ม 2 คัมภีร์โปรดโลก
- เล่ม 3 พระสูตรพันเคราะห์ภัย
- เล่ม 4 คัมภีร์ละกาม เล่ม 2
- เล่ม 5 เทิดทูนตัวหนังสือ
- เล่ม 6 ตำนานพระโพธิสัตว์

ค่าส่งเล่มละ

- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท

ชุด นิमितพิศวง ของคุณไพศาล แสนไชย

- เล่ม 1 พระเจ้าดาเขียว
- เล่ม 2 ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง
- เล่ม 3 หลวงปู่ทวด และพระธาตุดอยสุเทพ
- เล่ม 4 เจ้าแม่หมอนเกล้า
- เล่ม 5 ข้ามเวลามาในฝัน
- เล่ม 6 โยนคนคร
- เล่ม 7 พระธาตุกล่องข้าวน้อย และศึกบางระจัน
- เล่ม 8 พระเจ้าตนหลวง:พระธาตุศรีสองรัก:หลวงพ่อโสธร
- เล่ม 9 พระธาตุหริภุญชัย
- เล่ม 10 พระพุทธชินราช
- เล่ม 11 พระปฐมเจดีย์
- เล่ม 12 วัดพระพุทธบาทสี่รอย
- เล่ม 13 วัดพระพุทธบาทตากผ้า:พระธาตุพนม
- เล่ม 14 วัดน้ำบ่อหลวง:วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ดี
- เล่ม 15 นิमितพิศวง:การสร้างวัดพระธาตุศรีจอมทอง

ค่าส่งเล่มละ

- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท
- 7 บาท

ชุด มนุษย์เกิดมาทำไม? ของสุวัฒน์ พิทักษ์วงษ์

- เล่ม 1 ว่าด้วยภาคปริยัติ
- เล่ม 2 ว่าด้วยภาคธรรมปฏิบัติสู่ธรรมปฏิเวธ
- เล่ม 3-4 ว่าด้วยภาคปภินนกรรม (ถาม-ตอบปัญหาธรรมะ)
- เล่ม 5-6 ว่าด้วยภาคปภินนกรรม (ธรรมะจากภาพ เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนา)
- เล่ม 7 ว่าด้วยภาคปฏิเวธธรรม (การทำความเข้าใจคำสอนในบทสวดมนต์แปล เพื่อปฏิบัติ และธรรมบรรยายเรื่อง “อริยมรรค...เส้นทางพระอริยะ”)

ค่าส่งเล่มละ

- 10 บาท
- 15 บาท
- 10 บาท
- 15 บาท
- 10 บาท

ชุด มนุษย์เกิดมาทำไม? ของสุวัฒน์ พิทักษ์วงษ์ (ต่อ)

- เล่ม 8 ว่าด้วยคู่มือพระอภิธรรมเชิงแนวปฏิบัติ	15	บาท
- เล่ม 9-10 ว่าด้วยพระสูตรต้นตปิฎก (พระสูตร)	15	บาท
- เล่ม 11 ว่าด้วยพระวินัยเชิงแนวปฏิบัติ	15	บาท
- เล่ม 12 ว่าด้วยคู่มือมนุษย์พันธุ์แท้	15	บาท
- คำสอนการปฏิบัติที่ได้ผล ของพระอาจารย์เกษม อาจิณฺณสีโล	7	บาท
- ซีดีธรรมะบรรยาย (MP 3) รวม ๓ ชุด ๓ แผ่นๆ ละ	15	บาท

หนังสือเล่มอื่นๆ

- ชุดผลบุญผลกรรม เล่ม 1-3 (เล่ม 1,2 หมด)	7	บาท
- ธรรมะจากต้นไม้ ของหลวงปู่ชา สุภัทโท	หมด	
- หลวงปู่ฝากไว้ ของหลวงปู่ดูลย์ อตุโล	7	บาท
- คำสารภาพของวิญญูณบาป ของ น.พ.อาจินต์ บุญเกตุ	7	บาท
- โอวาทสี่ของท่านเหลียวผาน มิสโจ แบล	7	บาท
- สุสานคำ ของ พระ อ.บุญช่วย วิฑิตสาโร	หมด	
- หนังสือสวดมนต์ ทำวัตรเช้า-ทำวัตรเย็น	7	บาท
- ประสบการณ์ในยมโลก ของพลโท สมาน วีระไวทยะ	7	บาท
- ประวัติโป๊เขียนใจวชิร	7	บาท
- การกินเจ และอาหารธรรมชาติ	7	บาท
- กินเจเว้นกรรม	7	บาท
- ศิริมานนทสูตร	7	บาท
- ท่านถามเราตอบ	7	บาท
- ความถูกต้องคืออะไร	หมด	
- ผัก ผลไม้ ตำราพิเศษของเขียนฮั่วท้อ	7	บาท
- ชีวิตหนึ่งมีค่าคุณอนันต์ ท่านจ๊กมหาเถระ 1-3	7	บาท
- แค่อ้อม	7	บาท
- พระสงฆ์ดีอย่างไร	7	บาท
- พระกษัตริศรรวไพสิษฐ์	7	บาท
- ไตรรัตน์ 1-3	7	บาท
- มนุษย์ยังจะบริโภคเนื้อสัตว์อีกหรือ? หากรู้ว่า	7	บาท
- ก้าวย่างบิณฑบาต	9	บาท
- มหามงคลคาถา	7	บาท
- พุทธมนต์คาถา	7	บาท
- พระอริยะห้วงเพ็งอู้ เล่ม 1	7	บาท
- พระอริยะห้วงเพ็งอู้ เล่ม 2	7	บาท
- มรดกธรรม ของ เสถียร โพธิ์นันทะ เล่ม 1	7	บาท
- มรดกธรรม ของ เสถียร โพธิ์นันทะ เล่ม 2	7	บาท
- ธรรมปฏิทาของอาหมอ ผู้สานต่อเส้นทางธรรม	7	บาท

หนังสือธรรมะแจกฟรีคนละ 1 เล่ม ผู้ใดต้องการมากกว่า
1 เล่ม กรุณาช่วยบริจาคเงินทำบุญค่าพิมพ์

ผู้ใดต้องการ มนุษย์เกิดมาทำไม? เล่ม ๑๑ ติดต่อได้ที่

ทันตกิจคลินิก

ทันตแพทย์ บัญชา ศิริไกร (ธนาณัติสั่งจ่าย ปณ. ประตูนํ้า)
745/43-44 ถนนเพชรบุรี ปากซอยเพชรบุรี 19 เขตราชเทวี
กรุงเทพมหานคร 10400
โทร. 02-252-9484, 02-252-6297

ติดต่อได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 9.00-19.00 น. (เว้นวันอาทิตย์)

คุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ (ธนาณัติสั่งจ่าย ปณ.กลาง)

383 ซอยสันติภาพ 1 ถนนทรัพย์สินพระยา
บางรัก กรุงเทพมหานคร 10500
โทร. 02-268-1505, มือถือ 089-811-4437

โรงเจเลี้ยงเต็กตั้ง

236 ซอยอภาภิรม (ข้างอาคารแสดงสินค้ากรมพาณิชย์
สัมพันธ์) ถนนรัชดา แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพ
มหานคร 10900 โทร. 02-513-1056

ท่านที่ต้องการให้ส่งหนังสือทางไปรษณีย์
กรุณาส่งแสตมป์มาด้วย ค่าส่งเล่มละ 15 บาท

แจ้งข่าวการกุศล ปลดปล่อยชีวิตสัตว์

เนื่องในวันมาฆบูชา - วิสาขบูชา เป็นวันสำคัญทาง
พุทธศาสนา และวันที่ 5 ธันวาคม เป็นวันเฉลิมพระชนม
พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ
ทางเราผู้จัดพิมพ์หนังสือธรรมะได้จัดให้มีการปลดปล่อย
ไถ่ชีวิตโค-กระบือและสัตว์น้ำ หากท่านผู้ใดมีจิตเมตตา
ร่วมสร้างบุญกุศล โปรดส่งจดหมายพร้อมชื่อ สกุล, ที่อยู่ และ
ชานาณัติในนามของดิฉัน ส่งจ่าย ปณ. กลาง ตาม
ที่อยู่ข้างล่างนี้

คุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ (ชานาณัติส่งจ่าย ปณ.กลาง)

383 ซอยสันติภาพ 1 ถนนทวีปย์ สีพระยา

บางรัก กรุงเทพมหานคร 10500

โทร. 02-268-1505, มือถือ 089-811-4437

ท่านผู้ใดรวบรวมเงินครบ 1 ตัว(15,000บาท) ทาง
โรงฆ่าสัตว์ และกรมปศุสัตว์จะมีใบเสร็จรับเงินและใบ
อนุโมทนา ส่งถึงท่านโดยตรง

จาก

นัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ

6 กันยายน 2547

หนังสือนี้
จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน ไม่จำหน่าย
เมื่อท่านไม่ต้องการใช้หนังสือนี้แล้ว
กรุณามอบให้ห้องสมุดหรือผู้อื่นใช้ประโยชน์ต่อไป
จะเป็นกุศลอย่างยิ่ง

ผู้ใดต้องการหนังสือติดต่อได้ที่

คุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ (ธนาณัติสั่งจ่าย ป.ณ.กลาง ๑๐๕๐๐)
๓๘๓ ซอยสันติภาพ ๑ ถนนทรัพย์สินฯ สีพระยา บางรัก กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๐๒-๒๖๘๑๕๐๕, ๐๘๙-๘๑๑๔๔๓๗

(แจกฟรี ๑ เล่ม เล่มต่อไปกรุณาช่วยบริจาคเงินทำบุญค่าพิมพ์)

(ท่านที่ต้องการให้ส่งหนังสือทางไปรษณีย์ กรุณาส่งเงินค่าจัดส่งไปด้วย เล่มละ ๑๕ บาท)

อนึ่ง ท่านที่ประสงค์พิมพ์หนังสือ ตั้งแต่ ๕๐๐ เล่มขึ้นไป เพื่อแจกเนื่องในโอกาสเทศกาล
งานบุญต่างๆ โปรดแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย ๓ วัน